LUCIA DEMETRIUS
SUNT UN PĂMÂNTEAN
EDITURA EMINESCU
BUCUREŞTI, 1973
Coperta: *Oana Petriman*

Bătrânul şi timpul

Bătrânul stătea de câţiva ani sus, în vilişoara de la munte, scriind la cartea aceea pe care o visa opera vieţii lui, când la începutul verii, într-o seară, venise băiatul. Bătrânul tocmai se plimba prin curte, printre trandafirii înalţi care înfloriseră îmbelşugat în anul acela, şi îşi fuma a patra ţigară a zilei. O merita, lucrase bine. Îşi făcea socoteala că, dacă se mai putea stăpâni un an să nu se ducă în capitală ca să nu se lase absorbit de aspecte noi, de spectacole, de expoziţii, de prietenii de odinioară, putea sfârşi cartea şi se putea socoti un om care şi-a îndeplinit menirea în care crezuse încă din adolescenţă. Putea socoti că a izbutit să facă un lucru echilibrat, clar, a izbutit să tragă concluzii logice şi liniştite dintr-un îndelung zbucium în care cântărise şi cernuse multe idei opuse, optase şi dobândise certitudini. Se plimba printre straturile proaspăt stropite, se uita spre munţii albăstrui cu muchii dinţate de stâncă, încerca să se rupă de capitolul pe care îl lăsase la jumătate şi pe care îl purta încă în el, mai real decât grădina şi livezile care îl înconjurau, îl purta ca un fruct sâmburele său.

Atunci, dinspre pădurea urcată pieptiş pe coasta muntelui, a coborât băiatul şi s-a oprit la poarta lui. În cenuşiul străveziu al înserării, bătrânul nu desluşise de la început bine chipul înconjurat de plete, hăinuţa miţoasă pusă pe umeri. Se gândise o clipă că a venit de la munte un ciobănaş, pe urmă, că o fată, poate tot de la stână, trece către sat, de vale. Părea niţel buimacă făptura aceea

lăţoasă la cap şi la haine, nehotărâtă între a rămâne locului, privind peste gardul scund, şi a coborî drumeagul îngust. Apoi rostise „bună seara” cu un glas fluid, sonor, care părea mai mult de băiat decât de fată.

Bătrânul se apropiase.

— Pe mine mă cauţi?

— Nu, dar uite că v-am găsit.

Glasul care vorbea în cimilituri nu întârzia mult pe cuvinte, luneca pe ele, şi nu părea de fel al unui ţăran care rosteşte rar şi apăsat.

Bătrânul se apropie să vadă mai bine fiinţa aceea decisă acum să intre în vorbă şi, când o văzu de aproape, simţi un junghi în inimă. Ochii mari, negri, frumoşi ai băiatului semănau grozav cu ochii fiului lui, de a cărui moarte petrecută cu douăzeci de ani în urmă nu-l putea alina decât munca disciplinată şi stăruitoare în care se angajase.

— Aveţi un grajd?

— Un grajd?

— Un grajd, un pod, un şopron, o magazie în care să pot dormi în noaptea asta?

Da, ochii lui Liviu licăreau mai viu şi mai adevăraţi sub fruntea copilandrului ăstuia, sub şuviţele de păr încurcate, decât în fotografiile de pe birou şi de la capul patului lui.

— Intră înăuntru! şi bătrânul deschise larg portiţa. Cine eşti dumneata?

— Student la Arte Plastice. Pictor. Vă trebuie şi un nume? Toni Simionescu.

Îl pofti pe student în sufragerie, aprinse luminile, ceru Caterinei să mai pună un tacâm. Nu putu în mintea lui să nu-i dea dreptate femeii care îl ocolea de departe pe oaspete, se uita sanchiu la îmbrăcămintea lui împerecheată anapoda şi destul de murdară, la faţa lui

împânzită de tulee rare, la chipul în care se tolănise în fotoliu ca de când lumea în casa asta, cu picioarele lui lungi, îmbrăcate în pantaloni strâmţi, albaştri, pătaţi, încălţate cu sandale din care îi ieşeau degetele, întinse până în mijlocul odăii. Dar şi un fel de iritare surdă se trezi în el: dacă avea poftă să invite un derbedeu în casă era treaba lui, prea pusese Caterina stăpânire pe el şi prea diriguia gospodăria după socoteala ei. Era şi vina lui, se îngropase în deprinderi neclintite, deprinderile lui le respecta femeia, nu născocise doar ea altele.

Potrivirea cu Liviu era şi mai răscolitoare: şi Liviu avea de gând să facă pictură, începuse chiar ucenicia cu un maestru, când îl doborâse boala, şi apoi moartea.

Ce amestec de politeţe şi nesinchiseală era în băiatul ăsta! Şi doar spunea că are părinţi, că taică-său e medic. A scos dintr-o traistă ciobănească un bloc mare de schiţe şi abia atunci bătrânul se lămuri cu cine are de-a face. Un biet copil bolnav, pe jumătate nebun, fugit poate de acasă, căutat cu disperare de părinţi, rătăcitor prin munţi şi păduri. De unde găsise hainele de pe el, cu ce se hrănise atâtea zile de când spunea că hoinăreşte? Şi nu spunea minciuni. Dovada că umblase atât erau multele schiţe în cărbune sau pastel care toate reprezentau peisaje de munte. Dar cum le închipuia! Ce viziune haotică, de vis rău, ce încâlceală de elemente reale şi imaginare, ce linii sigure, pure, nobile, prinse ca într-o capcană de o fantezie sau o stare de delir care le înnămolea într-un noian de imagini oprite la jumătate şi suprapuse.

— Am lăsat să vorbească subconştientul, am oroare de falsul control al logicii şi de formule de artă care repetă realitatea cu fidelitate. Singurul aport pe care îl poate aduce artistul civilizaţiei este recompunerea în manieră caleidoscopică a universului pe cale de halucinaţie. Numai halucinaţia scăpată de sub imperiul pretinsei lucidităţi – şi

repet: „pretinsei”, pentru că facultatea asta de fapt nu există întreagă, e numai o convenţie variabilă odată cu epoca – mai poate descoperi unele esenţe. Nu vă plac schiţele mele? Nu le înţelegeţi, era de aşteptat.

Tânărul îşi strânse cu o mână febrilă hârtiile şi le puse cu mapă cu tot în desagă. De trei ori în cursul acelei prime seri a repetat aceeaşi operaţie, când ironic, când îndurerat, muncit de dorinţa de a fi înţeles şi de dezgustul că nimerise în casa unui om opac, depăşit, încremenit în ale lui de cine ştie câţi ani. A făcut cinste cinei, a mâncat cu foame aprigă, dar frumos, mânuind tacâmul şi paharul cu ştiinţă, afară de clipa în care, furios că bătrânul a pomenit cu respect de canoane artistice de mult apuse, de parcă Da Vinci ar fi fost şi azi treapta cea mai înaltă atinsă de pictură, a băgat mâna toată, până la încheietură, în castronul de fragi cu smântână şi a scos-o plină, cu smântână zemuindu-i printre degete. Apoi a mâncat din pumn, sfredelindu-l pe bătrân cu ochii lui frumoşi, plini de zâmbet, de provocare.

Bătrânul nu spuse nimic, luă numai de pe masă carafa de vin şi o închise în bufet. De la început îl supărase carafa aceea, dar vina era a lui, uitase să-i spună Caterinei să nu aducă vin la masă. Băiatul ăsta bolnav putea face o criză. Apoi îi întinse pe tăcute băiatului un şerveţel de hârtie să-şi şteargă mâna şi mai târziu îi spuse blajin că sus, lângă odaia în care va dormi, va găsi apă caldă la baie.

Caterina se învârtea de mult în jurul lor, în partea de umbră pe care o lăsa abajurul care îşi vărsa lumina numai peste masă, şi-i făcea semne bătrânului.

— Eu nu răspund de nimic! îi spuse ea, când bătrânul se hotărî în sfârşit să se ridice de la masă şi s-o urmeze în bucătărie.

— De ce nu răspunzi?

— De nimic. Îl aduni de pe drum, îl culci în odaia de

sus, mă rog, treaba dumitale. Asta are să ne umple de păduchi, la noapte poate că are să fure ceva şi are să fugă. Mâine să nu-mi spui că te mănâncă sau că nu-ţi mai găseşti ceasul de aur! Dacă mă întrebi pe mine, şi magazia ar fi bună pentru el.

— Uite că eu nu te întreb. Poţi să strângi de la masă şi să te duci la culcare.

Au stat târziu, bătrânul scriitor şi tânărul pictor, unul încercând să desluşească în năvala de vorbe încâlcite, când pătimaşe, când sarcastice, ale celuilalt câtă limpezime şi câtă sminteală se ascundeau în ele, celălalt încăpăţânându-se uneori să-l trezească din letargie pe moşul acela bun şi plăcut, alteori ademenit să-l zgândăre, să-l enerveze şi să-l uluiască.

Din când în când bătrânul întindea mâna lui cu piele ofilită şi uşor, vorbind despre altceva, ridica şuviţele de păr care îi dădeau în ochi băiatului. Dar el le aducea la loc după o clipă cu o scuturătură neglijentă de cap, ca şi cum nici n-ar fi băgat de seamă gestul bătrânului.

Se urcară în sfârşit în odăile de dormit de sus şi tânărul a fluierat lung, a pagubă, în faţa uşii deschise a biroului în care se vedea o imensă bibliotecă. Vezi, cărţile astea îl ţineau în închisoarea lor pe bietul om, dintre scoarţele lor nu-i puteau ieşi gândurile, aşa cum mărturisise adineauri că nu ieşise din vilişoara asta şi din satul de la poalele dealului de ani de zile. Lucra! Frumoasă operă se putea naşte dintr-un om închis într-un cufăr ca o haină pusă la naftalină! Aglomerase o viaţă întreagă, pretindea el. Şi lada de vechituri aglomerează. Ar fi trebuit recondiţionat moşul. Nici reviste nu mai primea aici, sus, nici ziare decât rar, şi uita să le citească pesemne.

Tânărul se scăldă cu mare plăcere, îmbrăcă pijamaua pe care o găsi pe căpătâiul patului, râse că era totuşi o pijama şi nu o cămaşă de noapte, şi se culcă numaidecât.

De mult nu mai dormise într-un pat bun, cu aşternut proaspăt. Prejudecăţile astea au şi ele farmecul lor, cu condiţia să nu te înclei în ele.

Bătrânul însă nu putu adormi multă vreme. În seara asta toate obiceiurile au fost date peste cap. Totdeauna se culca la nouă şi jumătate, acum era douăsprezece. Aprinse lampa de la căpătâi, se uită la fotografia nevestei lui moartă de cincisprezece ani, la fotografia fiului pierdut înaintea mamei, la ochii lor aceiaşi, oftă, stinse şi aprinse iar. Era un copil cu mintea limpede Liviu, un copil cu care se înţelesese totdeauna în lungile lor plimbări în care vorbeau despre artă şi viaţă. Aveau popasurile lor sub anumiţi pomi la Şosea, versurile lor pe care şi le spuneau unul altuia cu aceeaşi plăcere întotdeauna, micile certuri prieteneşti în privinţa câte unui scriitor pe care Liviu era gata să-l îmbrăţişeze şi pe care tatăl îl găsea găunos sau artificial, glumele lor, cântecele lor de joacă, despre care mama spunea că sunt prostii şi pe care nici ei nu le preţuiau altfel, dar care îi amuzau. Îi veghease toate febrele din copilărie, chiar în ceasurile în care mama se culca frântă de oboseală, şi tremura de grijă când vedea imensa lui sensibilitate mereu înfiorată sau rănită, dar nu contenea să hrănească şi să solicite sensibilitatea asta. Când boala cea grea îl doborâse pe Liviu, nu se clintise de lângă el până în ultimul ceas. Liviu murise la pieptul lui, şi ceasul acela de agonie, care îl urmărise multă vreme şi pe care încercase de câţiva ani să nu-l mai vadă în trezie sau somn, i se nălucea acum cu o tăioasă realitate. Ochii lui Liviu care ştiau, zâmbetul lui slab care încerca să tăgăduie, să tăgăduie din milă pentru părinţi, erau acum iar în faţa lui ca atunci. Cu un efort uriaş bătrânul încercă să alunge imaginea sfâşietoare, să cheme altele din amintirea care nu pierduse niciuna, să-l vadă de pildă pe Liviu mic alergând în faţa lui cu braţele deschise, cu obrajii

îmbujoraţi, când se întorcea din oraş, – totdeauna îl întâmpina aşa, de parcă lipsise un an, nu un ceas – şi să-şi închipuie că asta s-a petrecut azi la amiază, că băieţelul lui are să crească, are să fie într-o zi mai înalt decât el, are să-l sprijine de braţ când va fi bătrân, şi aşa, de braţ, se vor plimba într-o grădină şi-şi vor spune versurile iubite. Cu încercarea asta smintită izbutise cândva să iasă din străfundurile de disperare în care îl aruncase moartea lui Liviu, şi nu ştia acum când exact o părăsise, când renunţase să-şi imagineze că ceea ce era cu neputinţă va mai fi posibil. Nu se vindecase de durere, dar se liniştise, se echilibrase. Acceptase durerea ca pe tainul lui zilnic, şi lucrase. Când murise Mariana nu putuse suferi mai mult, de parcă şi-ar fi dat atunci măsura peste care nu mai putea trece. Mai învârtise o dată un cuţit în aceeaşi rană sau în aceeaşi inimă care era toată rană, şi îşi închipuise că e mult mai bine de Mariana care nu mai suferea pentru nimeni, decât de el, care rămăsese să sufere.

Se făcuse unu, se făcuse două, şi bătrânul nu putea adormi. Fumase a şaptea ţigară, cu două mai mult în ziua aceea decât în ultimii ani. Da, descoperise într-o zi că Liviu desenează. Copilul avea atunci doisprezece ani. Îşi ascundea desenele din pudoare. Îi găsise în caietul de matematică o foaie de hârtie pe care era trasat cu linii delicate şi nesigure zborul unei păsări. „De ce nu mi l-ai arătat, băiete? De când desenezi tu?” Liviu îşi ascunsese faţa la pieptul lui. „De mult. Dar am vrut să fac odată un desen bun ca să ţi-l arăt!” Apoi dăduse fuga la patul lui şi scosese de sub pernă un bloc întreg. Înşirase desenele prin casă aşa cum a făcut adineauri, în odaia de jos, băiatul ăsta care doarme alături. Se uita sfios, aştepta un c-uvânt bun, spera, se temea, tremura. Băiatul ăsta parcă voia să înfrunte, să te uluiască, dar era şi în el un fel de febrilitate care poate că spunea o nesiguranţă ascunsă şi o dorinţă de

a fi aprobat. Sigur, el e mare, până azi l-or fi încurajat mulţi în batjocură şi l-or fi luat în râs pe faţă alţii. Şi totuşi Liviu, până la nouăsprezece ani, când a murit, a rămas sfios, modest. Şi ce ton are flăcăul ăsta, ce agresiv e uneori. E bolnav. Cine ştie ce eredităţi, sau în ce mediu a trăit, cum l-au strivit ai lui de i-au creat nevoia asta de răzvrătire violentă, sau, Doamne fereşte, mai există şi schizofrenie pe lume. Poate că nu, poate că nu, sărmanul, poate că e vindecabil.

A doua zi, bătrânul se trezi la şapte, nu la şase ca de obicei. Se năpusti la baie şi abia acolo îşi aduse aminte de oaspetele din ajun. O fi dormind încă, se gândi el, să-l las să doarmă, poate se va scula mai limpede la cap. Starea de ieri s-o fi datorat oboselii. Dar desenele? Mă rog, unei oboseli prelungite. Să doarmă. Nici eu n-am de gând să-mi schimb programul de lucru pentru el.

La ceai, Caterina îl servi cu aceeaşi privire sanchie şi acră.

— Asta mănâncă şi la prânz la noi?

— Lasă-l să doarmă şi o să vedem noi…

— Ce să doarmă, că s-a sculat de pe la cinci şi a cotrobăit în cămară după mâncare. Când m-am trezit eu, uşa de la cămară era deschisă, intrase şi pisica şi se ospăta din şunca afumată cu care s-a hrănit dumnealui.

— Şi unde e?

— În fundul livezii. Am dat adineauri peste el şi mi-am scuipat în sân. Stă aproape gol, desenează şi mănâncă din vişinul dumitale din care îţi fac vişinată. Parcă au venit lăcustele, mănâncă cu ghiotura.

— Lasă-l în pace.

— Păi ce-i fac eu? Nici nu vreau să am de-a face cu el.

— Taie o găină şi fă mâncare bună.

— Nu vrei să tai purcelul? Mă tem că nu i-o ajunge

găina! Dacă mai stă câteva zile, ăsta ne afumă şi pe noi şi ne mănâncă. Armată de ocupaţie, o să rechiziţioneze şi de la vecini, din sat. Şi o să stea, să ştii, că şi-a întins toate mâzgălelile lui în odaia în care a dormit. Miroase a zer acolo, de la hainele lui şi…

— Caterino, mă laşi să mănânc? Mă laşi să mă gândesc la ale mele?

— Ai stat, om bătrân, până la miezul nopţii…

— Fugi, Caterino, până nu mă supăr!

Era o purtare ciudată asta, să răscoleşti într-o casă străină, care ţi-e ospitalieră, cu atâta libertate. Era un mic abuz. Dacă nu-l învăţase nimeni pe băiatul ăsta să se poarte, era la vârsta la care ar fi putut gândi şi singur că… ar fi putut gândi, dacă ar fi fost întreg. Trebuie să-i fi fost foarte foame, drăguţul de el, foame adunată din multe zile de nemâncare. Bine că în sfârşit cămara asta plină – are Caterina obiceiul să îngrămădească provizii cu nemiluita! – foloseşte şi altcuiva decât ciolanelor mele bătrâne şi dinţilor ştirbi ai Caterinei. Noi, cu regimul nostru sobru, mă şi mir de ce îmbulzim şi ce nu ne trebuie. Să mănânce băiatul, să se întărească, e cam slab. Vişinată pentru mine! N-am mai băut un păhărel de ani de zile. Cred că o apreciază grozav fraţii Caterinei când viin s-o vadă. Gata. La lucru! Destule imagini noi sau pierdute au invadat în mine.

Capitolul lăsat neîncheiat pe masă îl aduse deodată cu putere în acea lume atât de intimă, şi reală, şi cotidiană, a lui de ani de zile, din care se rupsese cu brutalitate în ajun şi pe care o uitase pentru prima oară de când începuse s-o zămislească. Eroul lui care căuta omenescul în fiecare etapă a istoriei, izbutind să întoarcă timpul după voia lui ca pe un mare ceasornic şi să poposească în orice moment trecut, încerca tocmai să se cuibărească în Renaştere, fermecat de înaltul ei zbor şi chinuit de

cruzimea ei monstruoasă, forfecat de contraste şi atras de nobile pâlpâiri. Bătrânul lucră absorbit până la vremea prânzului.

Când coborî scara, tânărul tocmai o urca. Era îmbrăcat cu chiloţi de baie, desculţ, ciufulit, înfierbântat. Flutura în mână un desen colorat, pe care i-l întinse cu elan. Aşa, aşa venea în casă Liviu cu câte un desen şi i-l punea în faţa ochilor, cu un zâmbet şi fericit, şi sfios, în acelaşi timp. Dar sfiala de pe chipul băiatului acesta de acum se şterse repede, ca să fie înlocuită cu o expresie de sfidare, cu un fel de „îndrăzneşti să nu-ţi placă”? Gestul însă fusese acelaşi adineauri, venise către el băiatul, dorise să-i arate, avusese nevoia să-i arate.

— Da, da, băiatul meu! şi îl mângâie pe pletele fierbinţi de soare, care miroseau cam rău, cu toată baia de aseară. Dar vezi dumneata, e cam întuneric pe scară, nu desluşesc bine. Să ne uităm mai târziu.

Ce se putea desluşi acolo? Un copac cu rădăcinile răsturnate spre cer, un soare negru de cărbune pe care îl brăzda o cruce strâmbă, un gard de sârmă ghimpată pe care se întindea ceva ca o pereche de plămâni trandafirii, un crin cu corola în jos, lăsându-şi umbra de clopot auriu peste gard şi peste solul de mărăcini mucezi. Elementele erau limpezi, amestecul lor nu spunea nimic, dimpotrivă, părea o îngrămădeală adusă de vânturi din toate unghiurile zării, la întâmplare şi nefericit.

Băiatul se încăpăţână însă, împinse oblonul pe jumătate închis şi lumina puternică a amiezii căzu în plin pe desen.

— Asta ai desenat dumneata în livadă… după natură?

Tânărul începu să râdă.

— După natură! Ce sunt eu, licean sau Corot? Am stat în livadă pentru că mi-a plăcut să stau în livadă. Altă dată îmi place să lucrez în pivniţă sau în pod. Nu înţelegi,

nu-i aşa, nu înţelegi nimic din desen? Era de aşteptat.

— Vrei să mi-l explici dumneata?

— Să încerc. L-am lucrat aproape în transă. Lucrez bine aici. Mă mai găzduieşti? Pot să mai stau?

Întrebarea era pusă copilăreşte, cu gingăşie şi sfială. Bătrânul îşi trecu palma peste obrazul băiatului. Şi-o trase repede, înţepa.

— Stai, fiule, stai. Vocea i se opri în gâtlej, îi spusese „fiule" fără să vrea. Îşi drese glasul. Spune-mi ce-ai desenat aici.

Băiatul se porni cu elan.

— E vorba despre viaţă aici, despre strâmbete ei socoteli peste care noi proiectăm imensul nostru vis, despre marile răsturnări cosmice şi mărunta noastră sfâşiere terestră de fiecare zi: vezi plămânii noştri zdreliţi pe zăbrele de lagăr, sursa de lumină care e sursă de întuneric şi pământul care ne hrăneşte cu mucegai în loc de flori. Locul florilor e în cer, nu pe pământ, şi cerul le frânge. O imensă dezordine în universul în care înălţăm speranţa unei ordini: crucea.

— Da, da, da! Numai că eu înţelesesem altfel.

— Cum?

— Încercuirea începe să respire, florile rupte nu pot muri, soarele, tăiat în patru de braţele crucii, va fi cărbune pentru viitoarele cuptoare în care se vor turna clopote, dar totul e zadarnic de vreme ce pământul nu poate rodi decât mucegai.

Băiatul rămase cu ochii pironiţi asupra bătrânului, gândindu-se adânc, serios.

— Se poate înţelege şi aşa?

— Oricum, dragul meu, oricum!

După o clipă de tăcere, pictorul izbucni în râs.

— De ăştia îmi eşti, domnule profesor? Va să zică ştii să iei oamenii peste picior? Eram gata să te cred. Şi, în

definitiv, asta este marea libertate a artei, îngăduinţa de a lăsa pe oricine să culeagă din ea ceea ce-i trebuie sau ce poate.

— Să ştii că mie nu-mi trebuie de loc tot ce ţi-am spus adineauri. Recunosc că linia dumitale e fermă şi sensibilă, că mica pată de culoare, acolo unde ai pus-o, vibrează delicată, caldă, dar mai departe nu pricep nimic.

— Pentru că vrei să pricepi o pictură ca pe o firmă: aici se vând pantofi, desenăm pe firmă un pantof.

— N-am cheie franceză pentru pictură şi nici nu vreau să am. Hai la masă.

— Dumneata, domnule profesor, n-ai mai văzut de mult o expoziţie?

— De mult, de câţiva ani. Când am venit aici, sus, muriseră şi cubismul, şi dadaismul, şi futurismul, toate acele bâlbâieli şi divagări ale unei perioade care căuta o formă exterioară nouă pentru că nu ştia să se împrospăteze din adânc. Hai la masă. Şi de ce îmi spui „domnule profesor”? N-am fost niciodată profesor.

— Am crezut, după ton.

Glasul flăcăului era iar obraznic. Poate că l-am necăjit prea mult, se gândi scriitorul. A crezut, sărăcuţul, că a făcut un desen extraordinar şi eu am fost ironic şi dur.

— Nu mai vrei puţină supă?

— Spuneţi-mi „Toni” şi lăsaţi-mă să vă spun „domnule profesor”. E mai firesc aşa.

Acum vorbea blajin şi rugător, trecuse la „dumneavoastră”. Caterina avea poate dreptate, văzuse băiatul că aici era han şi birt bun pentru el, nu voia să le piardă. Avea poate şi gânduri mai năstruşnice în minte. Eh, şi de-ar fi furat într-o zi ceva, erau destule lucruri aici care n-aveau cui rămâne. Dacă nu-ţi faci cine ştie ce iluzii despre un om, nu pierzi nimic când se poartă prost. Îl primise dintru început ca să-i dea ceva: adăpost sau

căldură omenească, nu ca să primească de la el. Numai manuscrisul să nu-i treacă prin gând să-l răvăşească. Cămara de bucate, cât o pofti.

— Toni, n-ai vrea să te bărbiereşti?

— Îmi stă foarte bine cu barbă.

— Mă rog, dacă te placi. Numai că ai părul negru şi barba roşie şi rară.

— O paletă întreagă, domnule profesor, o paletă întreagă. Nu v-a plictisit uniformitatea în care a trăit generaţia dumneavoastră? Noi ne creăm tipul ca pe o operă de artă!

Noi? Care noi? Doar n-o vrea să spună că mai umblă şi alţii gătiţi de carnaval ca el!

După ceasul de somn de după-masă, bătrânul lucră până seara. Eroul lui se cufunda în atelierul lui Leonardo şi toate teoriile maestrului erau parcă anume rostite pentru Toni, pentru deşteptarea lui din bezna în care se cufunda cu vrere sau în care înota mintea lui împânzită, fără să se poată împotrivi. Bătrânul ştia însă că mâine, poimâine, îl aştepta rugul lui Savonarola, marele clocot tulbure de la curtea lui Borgia, şi nu era în apele lui, şi nu-şi mai dădea voie să se gândească la bolboroseala asta dintr-o singură minte răvăşită cu care se întâlnise din întâmplare.

Abia când coborâse cu cea de-a patra ţigară în grădina proaspăt stropită, îşi aduse aminte de băiat.

— Caterino, unde e pictorul?

— Ala? Nu ştiu. S-a dus.

— De tot?

I se strânse inima. Vezi, se purtase aspru cu el, îşi bătuse joc de pictura lui. Bietul copil! Unde avea să doarmă? Unde să mănânce?

— Habar n-am. Nu l-am întrebat.

— Şi-a luat toate lucrurile din odaie?

— A luat zeghea, mâzgălelile le-a lăsat. Şi o cămaşă,

schimbul lui de duminică, să te ferească Dumnezeu, cu cai verzi şi cu pisici cu limba scoasă, curăţică foc, trecută parcă prin untură prăjită. Aia stă întinsă pe fotoliul de mătase.

— Să i-o speli, Caterino.

— N-am ştiut eu ce m-aşteaptă la bătrâneţe în casa dumitale.

Ţigara era grozav de bună. Lumina înserării albăstruie, aerul răcoros, bine mirositor. Era o mireasmă de pădure în văzduh, nu de floare. Şi în adevăr, peste pădure se adunau nori, coborau de pe piscuri, şi fulgere rare, verzui, alergau grăbit printre pântecele lor bolovănoase, plumburii. Din când în când se auzea un tunet îndepărtat, un trăsnet scurt, pe care oricât l-ar fi aşteptat urechea, tot uimită de el era, atât părea de repezit din tării, de scăpărător, de violent. Mirosul ăsta de copaci, de muşchi ud şi de frunze putrede venea pe pale de vânt dintr-acolo, aşa că l-ar fi putut urma şi ploaia, dacă vântul stăruia. Eh, avea să se întoarcă băiatul, avea să vadă şi el pe unde se afla că se pregăteşte de ploaie.

Norii coborau peste fagi acum, întunericul se îndesise. Caterina îl chemă la masă de vreo trei ori, dar bătrânul se prefăcu foarte ocupat de soarta trandafirilor agăţători care nu se întinseseră după placul lui pe zidul casei. În sfârşit trebui să intre, din cerul negru de deasupra grădinii începuseră să cadă picuri mari care plescăiau moale pe frunze şi se spărgeau sonor pe pietrele potecii. Bine că îşi luase cel puţin zeghea băiatul. S-ar putea să se rătăcească. Nu e de prin locurile astea, aseară a nimerit aici din întâmplare. Trebuie să-i fie şi foame.

Mlncarea nu avea niciun gust. Se făcuse târziu, era nouă şi jumătate.

— Să laşi uşa casei deschisă, Caterino. Mă duc la culcare.

— Deschisă! Cum altfel? Aşteptăm doar oaspeţi! Poate mai vine cu vreo doi ca el. O fi cu toată banda pe aici, pe aproape. A luat pontu băiatu'!

— Noapte bună.

Ploua de nădejde. În odaia de culcare ploaia stropea puţin pieziş prin fereastră, dar bătrânul nu se îndură s-o închidă. Cu auzul la pândă, aştepta scârţâitul portiţei, zgomot de paşi pe pietriş. Nu se auzea nimic altceva afară ele răpăitul ploii. Pe la zece bătrânul coborî scara în vârful degetelor cai să cerceteze dacă uşa casei era deschisă. Avusese dreptate s-o bănuie pe Caterina. Încuiase. Descuie uşor şi se urcă încet înapoi. Se stăpâni să mai aprindă lampa ca în seara trecută. Lumina ei îl ţinuse poate treaz, sau amintirile pe care le lăsase să-l cutreiere. Nici întunericul nu se dovedea adormitor. Uneori, pe vremuri, Liviu intra în odaia lui noaptea, întreba încet: „Tată, dormi?", şi el se trezea, spunea că nici nu aţipise încă, îşi îmbrăţişa fiul, se ridica din pat ca să stea cu el pe marginea ferestrei, să privească împreună cerul sau să asculte întrebările care îl ţinuseră treaz pe copil. Avea un somn subţire ca o pânză de păianjen Liviu, se rupea lesne, şi se deprinsese de mic să ceară ajutorul tatălui lui în ceasurile de insomnie, să-l ceară fără cuvinte.

Apoi bătrânul adormi şi în vis aşteptă încă să audă un e? pe pietrişul potecii, un pas care era parcă al cuiva pe care nu-l mai văzuse de mult şi care nu ştia bine cine va fi.

A doua zi îl trezi la şase, ca de obicei, soarele zgomotos ca o fanfară. Cu ce nemulţumire adormise aseară târziu? Ah, da. Poate că sosise peste noapte. Uşa odăii lui era închisă, dar închisă fusese şi aseară.

La ceai, n-o întrebă nimic pe Caterina. Îi era lehamite de răspunsurile ei. Tacâm, ceaşcă pentru băiat nu pusese. S-a rătăcit. Sigur că s-a rătăcit. L-o fi prins ploaia pe undeva, puhoi poate mai mare decât aici. Să nu răcească.

Şi Liviu întâi a răcit. Nu poţi să-i aperi, vezi, asta e, n-ai cum să-i aperi.

De data asta îi veni mai greu să continue pagina lăsată la jumătate în ajun. Se strecuraseră alte preocupări între el şi manuscrisul lui, care fusese mereu singurul gând, neîntrerupt şi stăruitor. Făcu o silinţă, îşi prinse capul în mâini, stătu liniştit o vreme, şi pe urmă putu să scrie.

La vremea prânzului, când vru să se ridice din jilţ, cineva bătu uşurel în uşă. Era băiatul. Purta cămaşa cu cai verzi şi pisici care scoteau limba, era pieptănat cu grijă, cu breton şi bucle pe urechi. Se părea că se spălase pe cap şi era vădit că se bărbierise. Cămaşa tot scoasă din rântaş arăta, dar băiatul avea siguranţa graţioasă a oamenilor care se simt eleganţi. Ţinea în mână un buchet de flori de câmp şi îl întindea bătrânului cu ¡stângăcia şi mulţumirea celor care au dăruit rar ceva în viaţa lor. Care poate că n-au avut ce dărui, se gândi scriitorul.

— Le-am cules azi de dimineaţă. Uite ce frumoase sunt după ploaie!

— Unde ai dormit, Toni? Unde te-ai rătăcit?

— Oh, nu m-am rătăcit. Am dormit la o stână. Dar sunt pe aici mai bine de un ceas. Ia-le, sunt pentru dumneata! Uită-te numai puţin cât de frumoasă e volbura asta care se amestecă şi curge ca nişte plete peste bănuţii ăştia de aur şi peste cicoare! Am cules şi margarete, dar le-am sccs din buchet. Albul volburii ajunge.

— Mulţumesc, drăguţule. E foarte frumos. Uite, îl punem în vasul ăsta mare.

— Petele roşii sunt garofiţe de câmp. Numai la Breugel-fiul am văzut asemenea buchete.

— Tu de ce nu-l pictezi?

— Eu? Le-a pictat Breugel. Şi pe urmă ce rost ar avea să pictez un lucru aşa cum există el în natură? Nu l-a făcut

odată natura? De ce să-l mai fac şi eu? Eu fac altceva.

— Dar nu poţi ieşi din elementele ştiute, nu poţi născoci altele, pentru că mintea omenească nu poate.

— Le schimb ordinea.

— Cu alte cuvinte le alături în dezordine.

— Creez haosul!

— Să ştii că a mai fost odată pe lume şi mii de generaţii s-au trudit să-l ordoneze.

— Ajunge! O luăm de la capăt! E singurul lucru care ne-a mai rămas, după ce voi aţi înlănţuit şi ferecat elementele într-un plictis încremenit pe care îl numiţi armonie.

Bătrânul nu mai spuse nimic. I se înceţoşase bucuria. Nu voia iar o discuţie cu băiatul care o luase razna. Vedea frumosul tânărul ăsta, îi plăcea, şi pe urmă se trudea să-l strice.

— Din marea dezolare a universului, singura ieşire care ne-a rămas e spargerea tiparelor sacre, domnule profesor.

Zilele care urmară fură din ce în ce mai istovitoare pentru bătrân. Toni se manifesta când rebarbativ şi cinic, când copilăros şi cald. Scriitorul se gândea că are o datorie de împlinit faţă de copilul ăsta care poposise sub acoperişul lui. Ar fi vrut să-l ducă înapoi la părinţii lui care locuiau în Arad, pomenise odată despre asta, dar Toni fusese uimit şi jignit. De ce la părinţi? Era vară, era cald, în Arad putea fi şi mai cald, asta era vacanţa lui şi nu pricepea de loc pentru ce era nevoie să meargă acasă. Se săturase de el? Voia să-l alunge? N-avea decât să i-o spună limpede. Îl poftise să stea cât vrea şi acum îl trimitea la Arad. Erau destule stâne şi destule colibe în munţi în care se putea duce. Lui nu-i era greu să doarmă nici sub cerul liber. Bătrânul nu-i putea mărturisi că îl socotea ţicnit şi că i se părea necesar să fie supravegheat, îi propusese atunci

o plimbare la Bucureşti. Acolo da, asta îl ademenea pe flăcău, o călătorie scurtă la Bucureşti, ca să-şi mai cumpere cărbune şi pasteluri, după care ar fi vagabondat iar unde ar fi văzut cu ochii. Cum avea să-l ducă la doctor, asta nu mai ştia scriitorul. Avea medici prieteni acolo, nu-i mai văzuse de mult, poate că vara nici n-avea să dea de ei, dar încercarea trebuia făcută. Oricum, o întrerupere din lucru nu mai cântărea greu pentru el, şi aşa începuse să lucreze prost, cu efort, cu gândurile împrăştiate, chinuit din ce în ce mai mult de răspunderea pe care şi-o simţea faţă de acest tânăr a cărui minte urma un fir logic, după ce pleca de la principii absurde.

În ziua în care Toni declarase că el nu iubeşte pe nimeni pe lume, că raporturile omeneşti întemeiate pe afecţiune moleşesc natura omului, tulbură aprecierile obiective, înjosesc demnitatea individului, năclăiesc şi ţin în loc evoluţa spiritului – de care, fie vorba între noi, nu prea e nevoie de vreme ce viaţa terestră e o imensă capcană, murdară şi chinuitoare, – bătrânul se hotărâse să nu mai amâne plecarea.

— Îţi place ura, aşadar?

— Nu-mi place nimic. Aşez ura şi dragostea pe acelaşi plan de trăiri inferioare. Dacă ştim că ne-am născut pentru a muri, nu văd de ce ne-am mai pierde vremea cu sentimente.

— Şi pe ce s-o cheltuim? Când te-ai hotărât să trăieşti, şi te văd că trăieşti binişor şi cu plăcere, că n-ai optat pentru moarte, atunci trebuie să te întrebi în ce scop continui.

— Trebuie neapărat un scop? Ai impresia că oamenii au atins vreodată obiectivele pe care le-au urmărit?

— Bineînţeles. Dacă n-ar fi decât actualele zboruri în cosmos sau maşinile electronice…

— Ai aflat despre ele? Aici, în izolarea dumitale?

— Primesc lunar tăieturi din presă de la un prieten, îmi trimite tot ce se referă la ştiinţă şi politică internaţională.

— Dar tăieturi despre curentele artistice noi nu-ţi trimite?

— Nu. Ca să pot scrie liniştit la cartea mea pe care am gândit-o ani de zile, de pe când trăiam încă în oraş, în mijlocul evenimentelor, nu mai citesc presa privitoare la artă.

— Şi dumneata pretinzi că eu sunt bizar! Dumneata, care nu ştii ce se petrece pe lume tocmai în domeniul care ţi-e propriu!

— N-ai să-mi spui că mai pictează şi alţi pictori ca tine şi că unii esteţi îi susţin!

— Tocmai asta vreau să spun. Şi poeţii scriu cum desenez eu. Inteligibilul a fost aruncat la lada de gunoi, odată cu prea sfintele convenţii şi cu răsuflatul conformism.

Bietul băiat bătea câmpii. De când venise aici, bătrânul nu izbutise o dată să-l facă să-şi pună termometrul, încercase, discret, să-i spună că era un obicei aici, la vilă, ca el şi Caterina să-şi ia în fiecare zi temperatura pentru că în sat, de unde cumpărau lapte, era o molimă de febră aftoasă, dar Toni a râs ca de o glumă şi susţinea că de el nu se lipeşte nicio boală, pentru că e hotărât să aştepte sfârşitul lumii, care nu-i departe. Şi dacă lumea nu se sfârşea singură, el şi generaţia lui aveau de gând s-o isprăvească.

A doua zi bătrânul se îmbrăcă în hainele pe care nu le pusese de mult, hainele cenuşii care îi erau cam largi acum, îşi puse cravata, îşi luă pardesiul, pălăria, o valiză mică, şi porni cu Toni pe jos până în sat şi de acolo cu o maşină de la primărie spre gara oraşului cel mai apropiat. Avea şi remuşcări bătrânul! se gândea că îl minţise pe Toni

ademenindu-l să vină cu el la Bucureşti ca să-i cumpere cartoane, pânze, culori, ca să vadă împreună câteva expoziţii, iar el se pregătea tâlhăreşte să-l ducă la medici, care aveau poate să-i ia şi libertatea.

La început Toni stătuse lângă el pe banchetă, întinzându-şi picioarele lungi în pantaloni albaştri, pătaţi, care îi crăpau pe pulpe, mai tăcând, mai vorbind. Bătrânul îl vedea oarecum stingherit, şi îşi închipuia că se simţea prost între oameni – o femeie cu pălărie neagră, un domn cu ochelari, o ţărancă înfoiată, pe cealaltă banchetă – cu înfăţişarea lui de carnaval, la care nu făcuse nicio concesie, decât faptul că se spălase. Toni socotea că scriitorul e stingherit de hainele lui închise la toţi nasturii, de guler, de cravată, de acel aer de dezgropat din morţi.

După ce trenul se urnise dintr-o gară mare, Toni o zbughi pe culoar. După un răstimp, bătrânul ieşi neliniştit în cadrul uşii să-l caute cu privirea, şi încremeni. Toni stătea de vorbă cu două fete. Una părea mai curând băiat, purta pantaloni albaştri strâmţi şi pătaţi la fel cu ai lui Toni, părul lung şi încâlcit ca al lui, o traistă ţărănească pe un umăr. Prin sandalele sparte îi ieşeau degetele răşchirate şi murdare. Cealaltă, şi scriitorul nu-şi credea ochilor, cealaltă avea o fustă atât de scurtă încât poate nici nu era fustă, o fi fost volănaşul unei cămăşi, şi fata uitase să se îmbrace. Uitr. se fără îndoială, de vreme ce nici în partea de sus nu era prea învelită, cu braţele goale, cu spatele gol, cu pieptul destul de la vedere. Ceea ce era mai ciudat însă părea faptul că lumea care trecea pe culoar nu băga de seamă că prietena ei cea cu pantaloni nu-i atrăgea atenţia şi că Toni o ţinea de gât, rezemaţi cum stăteau de fereastra vagonului, că îşi lipise capul de al ei, şi pletele lor se amestecau.

— Colegele mele de la Institut, spuse el vesel când îl văzu. Să ţi le prezint, domnule profesor.

Bătrânul simţi că se înroşeşte. Trebuia, fireşte, să le dea mâna. Cea care era dezbrăcată trebuie să fi fost logodnica lui Toni, dacă se îmbrăţişaseră atât de îndelung. Nu spusese niciodată că e logodit. Nu spusese prea multe lucruri despre el. Acum însă îşi petrecu braţul după umerii celeilalte cu aceeaşi lipsă de pudoare, în văzul lumii. Scriitorul intră repede în compartiment. Cine erau fetele astea? Actriţe la vreun varieteu din provincie, plecate cu trenul în costumul de spectacol, una cu hainele cu care juca pesemne un rol de vagabond, cealaltă îmbrăcată ca o dansatoare de mâna a şaptea? Nimeni nu protesta, nimeni nu se uita stăruitor şi revoltat la ele, nu cerea controlorului să le dea jos. În gara Sinaia, bătrânului i se păru că mai vede pe peron câteva arătări din astea, amestecate cu lumea normală, dar îşi spuse că poate i se năluceau lui. Acum abia întrevăzu o greutate la care nu se gândise. Avea să tragă, fireşte, la un hotel. Cum se va înfăţişa acolo cu Toni, în halul în care era? Chiar dacă n-avea să i se refuze o cameră, portarul, personalul, voiajorii aveau să-l privească miraţi pe el, un om bătrân şi serios, care aducea cu el asemenea ciudăţenie.

Pe la Ploieşti, Toni se întoarse în compartiment. Era vesel şi vorbăreţ.

— Sunt, în adevăr, colege cu tine?

— Da, chiar în acelaşi an. Una e măritată cu un ziarist şi cealaltă a divorţat de un actor, pentru că s-a îndrăgostit de un doctor.

— Şi doctorul are s-o ia?

— Sigur, dacă nu i-o trece ei până atunci. Sunt foarte talentate amândouă, colege bune, fără mofturi sau fără fastâcuri.

Bătrânul nu mai spuse nimic. Începuse să-i pară rău că pornise la drum, că îşi întrerupsese lucrul pentru un băiat smintit, că îşi născocise nu ştiu ce răspundere faţă de

el. Uite ce prietene avea. Te pomeneşti că şi prietenii îi erau la fel, că avea dreptate când spunea că nu e singurul care se îmbracă sau pictează cum îl văzuse pictând.

În holul hotelului, aşteptând cheia odăii lor, scriitorul şiruri o uşurare care se dubla cu o spaimă. Un grup întreg de tineri ce vorbeau tare o limbă străină se zbuciuma printre fotolii şi mese. Toţi aveau plete murdare, tichii caraghios de mici, colorate, puse pe creştet sau pe sprâncene, toţi erau bărboşi, tuturor le plesneau pantalonii pe pulpe, ai unora erau chiar peticiţi, toate fetele purtau fuste care nu acopereau nimic, afară de vreo două care pieptănau covorul cu poalele lor lungi. Nimeni nu se uita la Toni, bătrânul respira mai uşor, dar circarii ăştia zgomotoşi îl nedumereau adânc.

Noaptea bătrânul nu putu dormi. Nu se mai înţelegea pe sine. Ce asemănare putuse găsi, cât de slabă şi îndepărtată, între Liviu şi băiatul care dormea în patul de alături, după ce băuse trei coniacuri mari la cină, dormea cu tot părul peste obraz ca o petică zdrenţuită, cu braţele şi picioarele zvârlite în lături, dezordonat şi în somn, impertinent şi în vis, necuviincios şi în tren, şi în restaurant, şi acasă, în căsuţa de la munte? Ce asemănare găsise, în afară de pasiunea pentru pictură altfel înţeleasă de fiecare dintre ei, de tresărise aşa inima lui de părinte lipsit de copilul lui şi că sperase în asemenea măsură, încât, în ultimul lui an de claustrare voită, dăduse peste cap o rânduială temeinică şi întrerupsese un lucru pe care are să-l continue greu la întoarcere? Avea nevoie, în adevăr, de ocrotire acest Toni? Era bolnav, sau semăna cu ceilalţi, pe care îi văzuse în seara asta în hol, la bar, în restaurant, în tren chiar, tineri care se supun unei mode cine ştie de cine lansată, se cred originali cu toate că sunt cuprinşi înăuntrul acestei mode, că sunt robii ei, şi socotesc necuviinţa afirmarea independenţii lor? Era

bolnav când desena, asta era sigur. Şi moda, Doamne, moda! Pătimea şi el ca orice bătrân care se uita la tineri cruciş, pentru că moda se schimbă, bătrânii sunt surprinşi, nu înţeleg.

Bătrânul adormi târziu, zgomotul maşinilor, al autobuzelor, al străzii, al întregului oraş intra odată cu zăduful verii prin geamul deschis. Visă că pe aceeaşi fereastră de la etaj dă buzna în odaia lui o ceată de sălbatici înveliţi în blănuri miţoase, cu tichii de cotilion pe cap, cu faţa acoperită de păr, care voiau cu tot dinadinsul să-l scalde, îmbrăcat în hainele lui cenuşii, într-un lighean cu apă soioasă. El se zbătea, striga, dar ei erau mulţi, ligheanul se făcea din ce în ce mai mare, simţea cum e dat la fund şi cum se îneacă într-o apă cu gust de untură prăjită. Şi sunete discordante, rupte, sălbatice, asemenea muzicii de la restaurant, ieşeau din piepturile lor.

Se trezi zgâlţâit, strigat. El însuşi striga parcă, sau gemea, şi geamătul lui se amesteca cu strigătul de deasupra capului său. O petică lungă i se bălăbănea peste obraz, peste gură, două mâini îl scuturau de umeri. Nu era petică, era părul lui Toni. Băiatul stătea aplecat asupra lui, îl strângea de umeri, striga:

— Domnule profesor! Domnule profesor! Ţi-e rău? Trezeşte-te, te rog! Domnule profesor!

— Da, Toni. Ce e?

— Nu ştiu. Gemeai în somn. Nu te puteam trezi. M-am speriat. Ţi-e rău?

Ochii băiatului erau înspăimântaţi, glasul îi tremura, sugrumat ca de plâns. Bătrânul se dezmetici de-a binelea.

— Zgomotul ăsta de afară… nu mai sunt deprins. Oboseala drumului… Culcă-te liniştit, băiete.

— M-am speriat! mai spuse o dată Toni, şi zâmbi sfios, de parcă ar fi vrut să-şi ceară iertare că îl trezise brutal, că îl crezuse poate în agonie. Nu-şi dezlipea

palmele de pe umerii lui. „Eu nu iubesc pe nimeni. Raporturile omeneşti bazate pe afecţiune năclăiesc!” îi trecu prin cap bătrânului. Minte! Ce bine că minte. O mare linişte îi invadă pieptul, după tot zbuciumul serii, după tot zbuciumul visului.

Apoi începură pentru bătrân zile năprasnice. Aspectul străzii nu-l mai mira. Erau mai mulţi oameni îmbrăcaţi cuviincios, erau şi mulţi tineri înveşmântaţi tinereşte, altfel, fireşte, decât în anii când părăsise el oraşul, dar lipsiţi de ostentaţie, cu graţie decentă. Nu se mai uita la destrăbălarea vestimentară a altora. Ciudat i se părea numai amestecul. Şi nici el nu-şi mai oprea privirea.

Alerga cu Toni prin expoziţii. Când tânărul zărea de la uşă tablouri sau sculpturi clare, când omul zugrăvit era om şi peisajul peisaj, nu mai aştepta să vadă dacă pictura aceea avea sau nu calităţi, se înfiora de parcă ar fi înghiţit untură de peşte, se împotrivea să intre, de parcă ar fi fost atras într-o cursă de şobolani, se revolta şi batjocorea. Bătrânul în schimb se lăsa dus în săli în care se înşirau încadrate pe pereţi pete de culoare suprapuse şi întretăiate, barbar alăturate, desene în care uneori, ca în desenele lui Toni, pricepeai fiecare element în parte, dar nu şi rostul împletirii lor, tablouri în care tuşa de ulei era întregită de bucăţi de sticlă, de fâşii de petică arsă, de sârmă, de paie, de un întreg arsenal, care se mai perindase odată prin pictură înainte de război şi pe care el îl socotea de mult aruncat ca netrebnic. Coada de măgar de care un pictor legase o bidinea cândva, în Montparnasse, funcţiona şi acum. Viscerele amestecate cu creier şi călcâie, gardurile care acopereau frunţi, motoarele care se împleteau cu păsările într-o frenetică răsturnare, „portretele” hidos descompuse, planurile şi culorile care se întretăiau şi se bălţau fără o necesitate evidentă, făpturile omeneşti asemănătoare ou un morcov, cu o macaroană, cu

un bolid sau un fotoliu, însemnau pentru Toni şi pentru alţi pictori pe care îi asculta vorbind o admirabilă gamă de alb, o febrilă construcţie care proiecta un vis abisal şi alunga platitudinea figurativului, o splendidă stilizare până la esenţă, curăţită de lestul materiei, caracterul primordial al lucrurilor despuiat de aparenţa trecătoare.

Toni vorbea, vorbea, se repezea de câte ori bătrânul voia să deschidă gura. Îi era frică să nu toarne una de a lui, să nu întrebe deodată care era justificarea cutărei culori care nu avea niciun rapel în pânză, de ce compoziţia nu avea decât planul întâi, ce semnificaţie avea tigva din care ieşea jumătate de iepure, sau şi mai rău, cui foloseau toate astea. N-ar fi vrut să-l vadă făcându-se de râs.

Bătrânul nu le mai înţelegea nici vocabularul. Cumpăra reviste literare şi, ca pe stradă, între coloane clare, găsea semănate altele, pe al căror fir logic nu putea merge şi a căror limbă îi era străină. Ceea ce se afirma acolo putea foarte bine să fie sau să nu fie aşa, contrariul se putea susţine oricând cu aceeaşi bogăţie de argumente şubrede sau cu altele, mai întemeiate. La teatru, fugise după al doilea act de la o piesă clasică pe care regizorul se ostenise s-o facă modernă şi să dezvăluie obsesiile sexuale ale eroilor care, sute de ani, se trudiseră să descurce o problemă de răspundere faţă de umanitate.

Nu, Toni nu era bolnav. Era asemeni cu mulţi din generaţia lui, cu cei îmbătaţi de originalitatea falsei lor disperări, falsei lor revolte, ancoraţi în viaţă ca orice tineret de oricând, imaginându-şi că o dispreţuiesc, făgăduind raţiunea şi sensibilitatea în numele a nimic, teribili în noutatea lor, fără să cunoască abecedarul. Sau el însuşi nu mai ştia nimic, se putea şi asta, rămăsese în urmă, dar se părea că nu cu câţiva ani, ci cu câteva veacuri, aparţinea altei civilizaţii, stătuse poate acolo, sus, la munte, mai multe vieţi de om, poate trecuse şi un potop

peste Terra şi el nu aflase, sau şi mai rău, poate că visa numai că e viu, că umblă printre făpturi omeneşti aidoma lui şi el murise de mult, vagabonda pe altă planetă, avea impresia că recunoaşte unele lucruri, cele pe care amintirea i le năzărise amestecate cu acele care stăteau de fapt în faţa lui şi care îi erau atât de străine.

Nu mai căută niciun doctor. Dacă ar fi trebuit să găsească unul, apoi acela era pentru el însuşi: îi vâjâia capul, îi ardeau fruntea şi mâinile, avea ameţeli, îi era greaţă. Ciudat, mâncarea semăna cu mâncarea ştiută, asta nu se schimbase, aşa cum se mânca tot pe gură, nu se mergea în mâini pe stradă, şi oamenii munceau, se odihneau, îşi duceau copiii la şcoală, intrau şi la muzeu aşa cum intrau în acele neînţelese expoziţii, ascultau Beethoven aşa cum ascultau muzica modernă care sfâşia toate armoniile şi legile, citeau amestecat, şi îşi vedeau de treabă.

O singură dată întâlni într-o librărie un prieten de altă dată, un om de vârsta lui, critic de artă. Se prăbuşi asupra lui cu zeci de întrebări, pe nerăsuflate. Criticul îi răspunse în doi peri, curentele moderne îi păreau foarte interesante, evoluţia la care asista era un rezultat al epocii noastre mecanizate, atomizate, trepidante, trebuie să-ţi primeneşti retina, asistăm la turnarea unui conţinut nou de alte dimensiuni în alte forme, oricum n-ai voie să te laşi depăşit, e vorba de o artă abisală (aici, bătrânul simţi că îngheaţă întreg), am fost prea hrăniţi cu logic, absurdul e o salvare, o descătuşare şi, în concluzie, totul e foarte interesant.

Bătrânul nu-i mai strânse mâna la despărţire, îl salută scurt şi plecă. Laşul! Laşul! Nici el nu pricepe nimic, dar se preface de teamă să nu fie socotit depăşit! Abandonează tot ce-a crezut o viaţă pentru blidul de linte al popularităţii. Eu nu voi abandona. Nu voi fugi de sfânta

claritate a spiritului omenesc ca să răscolesc în mocirla simţurilor, a instinctelor, a subconştientului. Nu vă trădez Goethe, Thomas Mann, Tolstoï şi Saint-Exupéry! Nu vă trădez principii ale mele pentru lămurirea şi exprimarea cărora am cheltuit o viaţă. Scrisoarea deschisă pe care o scriu oamenilor acolo, în singurătatea mea voită, trebuie să poată fi citită de ei. Citită, nu ghicită de fiecare altfel. E poate puţin lucru picătura pe care o aduc eu în oceanul de gândire – de gândire clară! – a omenirii, dar picătura asta a fost stoarsă din întreg ciorchinele unei vieţi de om care a gândit. S-ar putea ca acest curent să prindă, să înlăture tot, să rămână singur, să devină singura modalitate de expresie a acelui *horno-sapiens* la desăvârşirea căruia trudesc cultura şi civilizaţia de milenii? Dacă aş fi rămas în oraş, dacă nu m-aş fi izolat acolo, la munte, m-aş fi deprins cu încetul? Aş fi ţinut piept? M-ar fi corupt? Nu, peste putinţă. Aş fi ţinut piept cum ţin şi alţii, pe care nu i-am întâlnit ca pe amicul meu, criticul, laşul. Ce-aţi făcut din frumuseţea lumii? Ce-aţi făcut din armonie, din echilibru, din trăsăturile morale şi fizice ale omului pe care ne-am trudit noi să le prindem în toată puterea lor? Tragicul vieţii, spuneţi voi, dar tragicul acesta nu l-aţi descoperit acum, e cunoscut de la Eschil, e înfrânt de fiecare generaţie, pe înfrângerea lui se ridică triumful omului.

Şi viaţa mea? Am să mai scriu un an la cartea pe care vreau s-o sfârşesc. Şi dacă, peste un an, în ritmul în care merg lucrurile, va fi o carte de care nu va mai avea nimeni nevoie? E cu putinţă asta, e cu putinţă? Mă jefuiţi, oameni tineri, de tot ce-am crezut, de tot ce-am acumulat, de tot ce-am trudit să torn în cuvinte, legat, organizat, cernut, construit cu arzătoare convingere! Bătrânul acela, bătrânul lui Hemingway, pescuise o zi, pierduse rodul unei zile de muncă, îi fusese furat rodul unui efort de o zi, dar mie îmi răpiţi şi-mi năruiţi o viaţă de trudă. Şi o credinţă. O

credinţă de o viaţă.

Să-mi fac repede bagajele. Să-mi adun tot, să nu uit… Să uit, n-are importanţă, s-ar putea să pierd mult mai mult, s-ar putea să pierd tot. Am să mă duc acasă, am să sfârşesc cartea. Am să uit acolo tot ce-am văzut, tot ce-am auzit. Şi pe urmă poate că voi avea norocul să mor. Ce caută cămaşa asta bălţată în dulapul meu? Ah! da, e a lui Toni. Nu l-am mai văzut de ieri. Aseară n-a mai venit să doarmă la hotel. Liviu, dacă ar fi trăit, ar fi fost înghiţit de moda asta? Ar fi fost înfrânt de ea? Nu, Liviu ar fi pictat mai departe, nu ca Grigorescu, sigur, ca el însuşi, dar nu smintit. Dar Toni, Toni trebuie lăsat aici. Să nu-mi tulbure liniştea acestui ultim an. Nici n-are nevoie de mine. Am să-i trimit regulat bani. De bani are nevoie. Mi s-a părut de câteva ori, dar sigur că mi s-a năzărit, mi s-a părut că are o oarecare afecţiune pentru mine. Aşa suntem noi, oamenii bătrâni, credem încă în sentimente. Depăşiţi, depăşiţi! Azi se trăieşte abisal. La gunoi cu Shakespeare, cu Balzac, chiar cu Baudelaire, chiar cu Apollinaire, chiar cu Manet! îi înţelegi, nu fac două parale. Au vrut să ne comunice ceva, ruşine lor! Trebuie să pictezi, să scrii, să compui cu totală nepăsare faţă de public. Să se prefacă că îi place, aşa cum te prefaci tu că exprimi raporturi noi dintre elemente disparate, legate dincolo de conştient prin asociaţii misterioase. Altfel îţi place succesul, îţi place şi viaţa de vreme ce nu te sinucizi, îţi plac şi banii, ceri bani pe marafeturile astea (şi unii chiar le cumpără!), îţi place să te îmbraci, şi cum! Cu efort de găsire a unui costum uluitor! Ehe, nu-i lesne până concepi şi îmbini tot ce pui pe tine! Toate ne plac, dar hai să urlăm că nimic n-are rost. Să spunem „modern” ca să ne lase gura apă. Am început să bat câmpii, se gândeşte bătrânul. Erau, în revistă, şi versuri frumoase. Erau, dar mă tem de invazia celorlalte. Am văzut şi expoziţii… muzeele n-au fost dărâmate… nu

mi-am dat timp să caut oamenii… De fapt, m-am lăsat uluit şi iritat de unele aspecte. Dacă mănânc o pâine, mi-e destul să găsesc în ea un grăunte de otravă. Poate otrăvi toată pâinea, dacă dospeşte în ea. Trebuie să plec. Nu se cuvine să mă las sfâşiat de sentimentul că scriu pentru trecut, nu pentru azi şi mâine. Bătrânul şi marea! Vor să mă prade. Nu mă las. Să mă şteargă din amintirea lor când voi fi mort. Acum trăiesc încă şi, cu cât mi-afund mai mult privirea în urâţenia omenească, văd frumuseţea acestei omeniri pâlpâind mai sus decât ea. Ei nu văd, nu vor să vadă. Nu ştiu ce vor. Nu înţeleg. Nu trebuie să înţelegi, spun ei, când îşi contemplă opera. Niciodată nu mi-am făcut valiza atât de greu. Uit mereu ceva, aşa, anapoda, am vărsat colonie peste gulere. Ar trebui să întreb la telefon când am un tren. Poate că găsesc un tren de noapte. Cine e? Ah! Toni.

— Ce faci, domnule profesor? împachetezi? Plecăm?

— Eu plec acasă.

— Şi eu?

— Tu rămâi probabil.

— Nu mai vrei să mă iei cu dumneata?

— Ce să faci tu acolo, sus? Nu ţi-e mai bine aici, între oameni cu care te potriveşti? Uite, am să-ţi dau nişte bani şi, dacă ai o adresă, am să-ţi mai trimit.

Toni se înroşeşte puternic, se aşază pe marginea patului, vrea să spună ceva, nu-şi găseşte cuvintele. Bătrânul tace şi el, în enervarea lui începe să se strecoare teama că a fost prea dur.

— Uite, domnule profesor, spune încet şi parcă răguşit Toni. Când am venit la poarta dumitale, te-am întrebat dacă ai un grajd sau un pod în care să pot dormi.

M-ai chemat în casă, m-ai oprit, m-ai tratat ca pe un oaspete. Eu n-am vrut să profit. Mi s-a părut… mi s-a părut că ţii la mine, că oferi cu plăcere ceea ce oferi. Că nu ţi-e

greu.

— Că ţin la tine? Tu doar ai suprimat legăturile sentimentale între oameni. Dar, adevărat, e vorba despre mine, care nu le-am suprimat.

— Mi se părea că sunt un fel de fiu, continuă Toni, de parcă nu l-ar fi auzit. Unul cam obraznic, luat de suflet poate din greşeală, dar căruia i se iertau greşelile. Acasă la părinţii mei nu mi se iertau. Asta e altceva. Şi mi-era foarte bine lângă dumneata, chiar când ne certam pentru pictură. Te rog să mă ierţi dacă am abuzat de găzduire. De altfel, erau şi destule riscuri să mă molipsesc de conformism în casa dumitale.

Bătrânul nu vrea să ia în seamă ultima frază, nici tonul cu care a fost spusă. Toni a fost fericit acolo, sus, Toni ar vrea să se întoarcă. Băiatul ăsta are nevoie de afecţiune, a mărturisit-o cu ruşine, şi a vrut s-o dreagă cu o impertinenţă. N-are importanţă.

— Vrei să te întorci cu mine, Toni? Eu sunt bucuros, credeam că tu n-ai mai avea nevoie de mine, de casa mea în care ai loc berechet.

— Eu n-am nevoie de casă, nici de bani, nici de nimic.

— Ştiu, băiatul meu, ştiu. De nimic. Ai să vii aşa, pentru că mă ştii pe mine prea singur. Sau nu, greşesc. Asta ar fi o slăbiciune, şi tu nu eşti slab. Nici pentru că tu eşti singur. Uite aşa, degeaba. Ideea asta îţi place? Degeaba e un cuvânt frumos, e un cuvânt „modern”, nu-i aşa? Ai să vii cu mine, ne vom certa în fiecare zi pentru principii de artă, şi într-o zi unul din doi va răzbi. Sunt convins că eu. Vino să vedem care răzbeşte.

Toni începe să râdă limpede şi cald.

— Să-mi iau traista.

— Ţi-ai cumpărat culori?

— Da.

— Puteai să-ţi iei şi o valiză.

— Fleacuri demodate.

— Să vezi mâine, când s-or purta iar valizele şi de către d'alde tine, ce demodat ai să fii tu cu traista ta.

— Mâine poate ne vom transporta bagajul într-o căldare. Ar fi şi sonor.

— Cu o cobiliţă, în două căldări, mai rustic. S-ar potrivi cu cojocul tău, şi cu avionul, cu nava cosmică, cu tot ce aduce tehnica.

În tren, bătrânul veghe îndelung somnul lui Toni. Era prima cucerire asta, Toni cu care se întorcea înapoi. Mai târziu, după sfârşirea cărţii, coborâţi amândoi în oraş, avea să vadă el. Marele fluviu nu-şi schimbase cursul. N-avusese el vreme decât pentru un braţ abătut din vad şi bătător la ochi. Dormea băiatul, şi zâmbea în somn, legănat. Bătrânul îi dădu părul peste cap, îi acoperea ochii şi putea să-i întunece visele.

Rampa de lansare

Motto:

„Tot pământul pe care călcăm e căptuşit cu nădejdi omeneşti".

FELICIA CLINCA

Era ploioasă primăvara şi rece. Arhitectul ar fi vrut să înceapă cât mai repede lucrările pe terenul acela vast, acoperit de buruieni, dar se părea că trebuie să mai amâne. Aparatajul, instalaţia care trebuiau aduse aici erau de mult în lucru în două uzine din ţară. Lui aveau să-i vină în curând cam vreo mie de oameni ca să construiască pista, cazematele, subteranele, să instaleze rampa. Prins de nerăbdare însă, cu toată vremea neprielnică, ieşise într-o zi cu o echipă mică şi cu două excavatoare, ca să desfacă şi să ridice pământul clisos, mocirlos, de pe culme, pentru viitoarele temelii ale rampei de lansare. Acolo, în creştetul dealului, era un fel de platou, un soi de maidan întins, acoperit de buruieni moarte încă din toamnă, pustiu. De pe

înălţimea lui însă se vedea până departe, nu pentru că el era foarte înalt, ci pentru că împrejurul lui era şes întins cât cuprindea privirea, atât de întins, încât, când aerul era foarte limpede, se desluşea şi oraşul, cu hornurile lui de fabrici, cu turlele de biserici, cu petele roşii ale acoperişurilor întretăiate de petele verzi ale parcurilor.

Arhitectul venea din alt unghi al ţării şi credea că totdeauna aici, pe deal, fusese pustietatea care era acum. Dar când excavatoarele începură să răstoarne pământul, ieşiră la iveală din mijlocul maidanului puzderie de cărămizi, de stâlpi de beton culcaţi şi încâlciţi în armătură de fier, o boltă în care una dintre maşini se prăbuşi duduind.

— Ce-a fost aici? Un cartier? O fabrică?

Oamenii din echipă nu ştiau, nici ei nu erau de pe aici.

— Mă, vă e bine acolo? întrebă unul aplecându-se peste hăul deschis.

— Ieşim acum, răspunse o voce din adânc.

— O fi fost un castel! presupuse cineva.

— Cu beton armat? O fi fost o căsoaie mare, vreun conac, chiar aici în mijloc, că până acum am mers ca în unt.

— Da mare a fost, dacă a fost numai una!

Inginerul cel bătrân, care se aflase pe excavatorul prăbuşit, se ivi din groapa adâncă în care intrase. Bombănea, se scutura de pământ, şchiopăta. Alţi câţiva ieşiră după el.

— Sigur că a fost, lua-i-ar mama dracului, bombăni inginerul, dar chiar atunci, când s-a prăbuşit la un cutremur, spuneau că au debleiat bine terenul. Au trebuit doar să scoată morţii, să cureţe, să niveleze. Eu eram student atunci, nu eram în ţară, mi-a scris tata.

— Staţi jos, pe o piatră, văd că v-aţi cam lovit Ce-a

fest aici?

— Un bloc, primul bloc prin părţile noastre.

— La atâţia kilometri departe de oraş?

— Un primar trăsnit voia să facă un cartier de blocuri aici, cam după primul război mondial, cam atunci. A ridicat unul, a pus autobuz din oraş până aici, s-a întâmplat ce s-a întâmplat într-o noapte, de solid ce-l făcuseră, şi s-a lăsat păgubaş. Cred că mi-am rupt piciorul.

Obrajii inginerului tresăreau de durere. Arhitectul era necăjit.

— Şi nu mi-a spus nimeni că pe terenul ăsta a mai fost construit odată ceva!

— Cine îşi mai aduce aminte? Trebuie să fie mai bine de cincizeci de ani de atunci. Cei de la primărie sunt oameni tineri, n-or fi auzit nici ei vreodată de asta. Planurile vechi ale regiunii au ars la bombardament. Nouă ni s-au dat planuri noi, întocmite pe ce se vede.

Iar eu am uitat. Dacă aş fi văzut cu ochii mei casa şi aş fi fost aici în clipa accidentului, mi-aş fi adus aminte. Dar eram la München pe atunci. Mi s-a şters din cap. De fapt, nu are nicio importanţă. Noi o să săpăm doar mai adânc de zece ori decât or fi săpat ei atunci.

Echipa se trudea să scoată cu macaraua, din adânc, excavatorul care căzuse cu şenilele în sus.

Ploua iar, mărunt, des.

— Să mergem în oraş, domnule inginer, să vă duc la spital.

— Dacă îmi dai maşina dumitale, mă duc singur.

Arhitectul îl luă de braţ şi-l conduse până la maşina care aştepta la poala dealului. Inginerul era greu ca de plumb şi luneca mereu.

— Să ştii că nu e, de fapt, nicio nenorocire. Surpriza a fost neplăcută, atât. Şi neglijenţa. A mea, probabil. Îmbătrânesc, uit. Eh, într-o zi. sau două curăţaţi tot. Să

mergem ceva mai încet. Nu te supăra, dar cred că mi l-am rupt de-a binelea.

Mare dobitoc! se gândi arhitectul privind în urma maşinii care se depărta. Şi când am lucrat cu el la planuri, mi se părea atât de capabil. Asta e bătrâneţea, uiţi esenţialul. Stai, m-am pornit să exagerez. Nu e nimic esenţial aici. O treabă de două zile, vorba lui. N-am dat doar de o peşteră fără fund care merge până în inima pământului. Nişte temelii, nişte pivniţe, nişte... M-am repezit eu cu douăzeci de oameni să fac o treabă inutilă. N-am mai avut răbdare. Eh, şi dacă aşteptam să-mi vină toţi inginerii şi tehnicienii şi muncitorii, un excavator tot se prăbuşea aici, pentru că nu ne-a anunţat nimeni... şi... bătrânul tot îşi rupea poate piciorul, sau şi-l rupea altcineva. Şi mai şi plouă.

— Mai e vreunul zgâriat printre voi?

— Mai mult murdari. Oasele bătrâne se rup, alea tinere duc la greu.

Excavatorul fusese scos, acum se răzbuna scoţând el enorme căuşe de pământ amestecat cu piatră, cărămidă, fărâme de beton, bucăţi de lemn putred. În faţa unui stâlp întreg, răsturnat, oamenii îl opreau şi începeau să înhaţe cu ghearele macaralei pilonul culcat, aşa că ţi se părea că maşina însăşi se chiverniseşte, în încremenire, cum să facă mai bine treaba.

La ora trei, arhitectul, muiat ca un pisic scos din iijd şi necăjit că trebuia să supravegheze un lucru care mi s-ar fi cuvenit să fie preocuparea lui, îi opri.

— Toată lumea acasă. Mâine, la şapte, aici.

Oamenii mai tândăleau printre şanţuri şi movile înalte, mai scormoneau ici şi colo, coborau unii în gropile adânci, în care se mai vedea un arc de boltă, o jumătate de plafon de beton crăpat şi îndoit.

— Domnule arhitect, mai sunt şi ciolane pe aici.

— Ar trebui să le ducem la cimitir, înainte să vină mâine camioanele să care pământul.

— Lasă-le, Niculaie, tot pământ e şi unde le-o duce, şi la cimitir.

— Parcă n-ai fi avut părinţi! Ai tăi nu sunt în cimitir? Unde sunt?

— Ăsta e os de picior, sau ce-o fi?

— Domnule arhitect, uite ce-am găsit! Nişte pantofi! Cum de s-or fi păstrat aşa de întregi? Stăteau unul lângă altul, ca în dulap, colo, jos, între cărămizi. Pantofi de femeie. Şi mici! Ce picior o fi avut, săraca?

— Nu te mai coborî, Matei, că n-ai să găseşti o comoară. Te prinde noaptea pe acolo. Nu vezi că toate sunt praf şi pulbere? Putregai. Doar pantofii ăştia! Şi încă şi ei sunt verzi de mucegai.

— Păi ar trebui să treci prin sită molozul şi pământul, ca să mai găseşti ceva de Doamne-ajută.

— Asta o mai fi bun la ceva?

Niculaie îi întinse arhitectului un ceas mare, de buzunar, un ceas de nichel. Arhitectul ridică din umeri.

— Nu-ţi dă nimic la muzeu pe el. E curios că nu i s-a spart sticla, că nu e turtit, dar trebuie să aibă vreo sută de ani.

— Dacă e vechi, nu e de preţ?

— E un ceas prea prost, băiete. Ca ăsta se făceau cu sutele de mii pe atunci. Poţi să-l arunci. N-o să mai meargă niciodată.

Niculaie întinse mâna să arunce ceasul, când arhitectul se răzgândi.

— Îţi dau eu o sută de lei pe el.

Niculaie şovăi. Dacă arhitectul îi dădea o sută de lei, nu cumva ceasul avea o valoare mai mare?

— Dă-l, mă, sări cu gura Constantin. Nu vezi că e de tinichea şi o fi şi mâncat înăuntru de rugină? Suta e mai

bună.

Niculaie făcu târgul. Oamenii mai rămaseră multă vreme acolo, până îi orbi noaptea, să mai răscolească, să mai caute, când prin fostele pivniţe, când prin maldărele de moloz şi clisă. Unul mai găsi un craniu, altul un portmoneu fără culoare, năclăit, cu gologani dinainte de război, altul un ceainic turtit. Erau pătrunşi de frig, uzi, dezamăgiţi, osteniţi.

Platoul rămase pustiu aşa cum fusese atâţia ani, rănit de gropi acum, vălurit de muşuroaie uriaşe.

Acasă la el, arhitectul încerca să se încălzească. Îşi fiersese vin, dar, cum nu era dibaci, vinul îi dăduse în foc, odaia mirosea ca o cârciumă de ţară, şi nu putea deschide fereastra, pentru că ploaia bătea înăuntru, peste pervaz. Pe planşeta mare din mijlocul încăperii planurile viitoarei rampe de lansare se întindeau sub lumina puternică a lămpii de masă. Arhitectul se învârtea prin odaie cu ceaşca de vin fierbinte şi nu ştia unde s-o aşeze, în odaia asta imensă, nu se pricepuse să pună decât planşeta, un divănaş mic, care parcă se pierdea siios într-un colţ, lângă el o măsuţă pe care aruncase o altă schiţă, şi un scaun pe care aşezase un reşou electric.

Nici măcar n-au încălzit caloriferul, au încredere în primăvară, bodogănea el în gând. E frig. Am venit îngheţat, drăcia asta mă frige la degete din ce în ce mai tare. Lasă, că pot s-o pun şi pe podea. Ar fi frumos să fac o pneumonie acum. Pot să mă duc la spital, într-un pat vecin cu al inginerului. Ar fi o distracţie pentru amândoi. Sună cineva la uşă. A greşit. N-are cine să mă caute.

— Cine e?

— Eu sunt, Tudorică! Eu, Mihai.

— Mihai!

Omul tânăr, blond, înalt, care stătea în faţa uşii, intră repede înăuntru, de parcă ar fi aşteptat mult pe sală şi nu

mai avea răbdare. Îşi smulse haina de ploaie de pe el şi o aruncă într-un colţ, în vestibul.

— Cum de-ai venit, Mihai? Ai treburi pe aici? Mă, ce bine îmi pare c-ai venit! Stai, să nu calci pe ceaşcă! Nu te aşeza pe reşou. Aşază-te pe divan.

— Te-ai aranjat bine aici. Păcat că n-ai cuier în vestibul.

— Numai cuier îmi lipseşte? Mi-au dat garsoniera asta şi am cumpărat şi eu ce m-am priceput. În fiecare zi văd că am nevoie de ceva, dar n-am mai avut timp de atunci. Să-ţi fierb şi ţie puţin vin. Mai am o ceaşcă. He-he! Veselă am! Trei ceşti şi trei farfurii!

— Aţi început?

Ochii opalini ai oaspetelui ardeau.

— Abia azi. Şi nici nu se cheamă un început adevărat ăsta. Trebuie curăţat locul. Închipuieşte-ţi că fusese acolo un bloc care s-a surpat la un cutremur, sau nu ştiu din ce pricină, şi nimeni nu-şi mai aducea aminte. După ce curăţăm, fortificăm terenul.

— Cum? Clădiţi rampa pe un loc şubred?

— Nu locul e şubred, casa fusese probabil greşit calculată, prost construită. O să excavăm tot…

— Şi pe un teren găurit…

— Dar ce-ţi închipui tu? N-am fi făcut oricum săpături ca să fortificăm în adânc? Crezi că aşezăm rampa ca o pară pe o farfurie? Taci, că fierbe. Vinul ăsta e foarte înşelător. Abia aşteaptă să întorci capul, ca să dea în foc. Nu mi-ai spus cum de-ai venit aici.

— Am două zile libere. Am vrut să te văd pe tine şi locul… locul pe care are să fie rampa de lansare.

— Tu te şi vezi pornind!

— Mă văd. Cred că eu am să fiu cel ales. Suntem cinci, dar eu am toate şansele. Am să fiu primul.

Prietenii stăteau alături, pe divanul îngust, cu ceştile

în mână şi priveau în gol, zâmbind. Vorbiseră de atâtea ori, de când erau adolescenţi, despre ziua în care unul, ajuns arhitect, va construi prima rampă de lansare din ţară şi celălalt, ajuns cosmonaut, va zbura, încât nu mai puteau spune aceleaşi cuvinte, şi altele nu găseau. Le era într-un fel şi ruşine de vocabularul ardent de altă dată, acum ar fi fost momentul să discute problemele concrete ale lucrului început, dar Tudor nu avea încă ce povesti, iar Mihai îi mai istorisise de o sută de ori zborul pe care îl făcuse în străinătate, în stratosferă, zborurile lui experimentale de acum, aici, în ţară, feluritele probe, fazele pregătirii. Le istorisese economicos, de parcă ar fi rezumat un eveniment trăit de altul. Mihai devenise tăcut de când se maturizase, cu cât trăia mai mult siguranţa momentului viitor al zborului spre lună, cu atât îi pierea puterea de a se exprima. Brăzdase cerul în lung şi-n lat pe avioane felurite, văzuse pământul de sus, adunat „tot la un loc” cum încercase să-i spună lui Tudor, îl văzuse dându-i ocol de la distanţă. Ar fi vrut să-i spună mai mult prietenului lui, dar îl oprea un fel de pudoare şi de teamă că n-are să se poată lămuri. Mi-e greu, Tudorică, îşi spunea în gândul lui, privind cu ochii mari deschişi la geamul în care bătea ploaia, mi-e greu să mai înţeleg cum se deşiră un drum şi cum de e depărtare între oraşe, când de sus nu mai sunt depărtări. Şi nu pentru că avionul merge repede. Asta nu pot să-ţi explic. Am început să mă descurc greu şi cu timpul. După un zbor spre răsărit, să spunem, când am mereu soarele în faţă, şi cu cât merg mai mult e mereu dimineaţă. Eu nu mai ştiu când e ieri şi când e azi. Mă întorc de acolo şi mama spune că au trecut două zile. Pentru mine a fost una. Şi mai rău a fost când am ocolit Terra cu racheta. Aveam ceas, calendar, comunicări prin radio cu pământul, dar dacă nu le-aş fi avut? Rămâneam eu cu mine, fără măsura timpului, şi n-ar mai fi fost nici el,

înţelegi? Ai să-mi spui că asta ştie şi un copil mic, învaţă la şcoală, timpul e o dată legată bine de condiţiile Terrei. Dar eu nu pot să-ţi spun nici ţie măcar cum se simte asta. Cum o simţi înăuntrul tău, asta e grozav. Să te rupi de el, de timp. Şi pe urmă să te întorci şi să-ţi fie dor, un dor ca o foame de senzaţia asta de etern. Sau de concomitent. Uite, n-aş putea să spun cum e. Păstrezi în tine amintirea, mai mult, impresia că tot ce vezi la un pas ai putea, dacă ai vrea, cu ochii tăi de sus, să vezi departe, sau departele aproape. M-am încurcat. Şi cu timpul la fel. Mi se răstoarnă trecutul peste prezent şi prezentul peste trecut ca boabele în ciur. Numai viitorul parcă are distanţă, pentru că îl aştept. Când am să-l ajung, atunci… Dar n-aş şti să-ţi explic, are să fie tot azi sau ieri, chiar viitorul… sigur, dar poate că mereu are să mai fie viitor. Uite de asta tac. Să nu-ţi închipui că din pricina gândurilor ăstora nu sunt lucid când mă urc în avion. Nu, sunt lucid ca un laser. Dar tu nu-ţi închipui nimic. N-ai de unde să ştii. Nu spun la nimeni. Toţi poate simt la fel, toţi cei care zboară acolo. Şi n-au cum spune. Şi nu s-ar înţelege. Şi poate nimeni n-ar mai avea încredere în ei. Aş vrea măcar să-ţi spun cât aştept ziua aceea, o ştii, a noastră, când tu ai să rămâi aici şi eu am să plec în sus. Dar datorită ţie. Nu ştiu dacă mai poate cineva pe lume aştepta aşa ca mine. Ba da, toţi aşteptăm ceva. Ieri nu mai e, azi e aproape ieri. Mâine! da, mâine. Toţi aşteptăm. Pentru că există mâine, mai credem în timp, pentru că ieri, vezi şi tu, unde e ieri? Nu te mai uita aşa la mine, tot nu-ţi pot spune nimic.

— Mutulică, să mai fierb puţin vin? Mai am.

— Numai puţin. Peste două luni nu mă mai ating de alcool până la zbor. Ai pâine?

— Azi am uitat să cumpăr. Am de ieri. Bine că ai scos un cuvânt.

— E uscată. Nu ne îngrăşăm, îmi convine.

— Unde să te culc? Dormi tu pe divan şi eu pe jos.

— Fugi de aici. Mi-am luat odaie la hotel. Aş vrea mâine să merg cu tine, să văd locul.

— N-ai să înţelegi nimic dacă va ploua. Şi am scurmat acolo ca porcii. Mai curând are să te întristeze.

— E înalt?

— Atât cât trebuie. De asta să n-ai tu grijă. Şi rampa va avea înălţimea necesară. Ce face Maia?

— Mă aşteaptă.

— Nu pricep de ce vrei să vă însuraţi după zbor!

— Eh!

— Spune, mă, iar eşti cutie de conserve închisă.

— În perioada asta de acum, crezi tu că aş fi un bărbat la casa mea? Mi-e ruşine să-ţi spun, Tudorică, dar uit zile întregi şi că există Maia. Când îmi aduc aminte mă reped la ea ca un nebun, şi o găsesc aşteptându-mă. Uneori mi-ar fi mai uşor dacă ar fi supărată pe mine, poate chiar dacă m-ar părăsi.

— Iartă-mă, dar asta n-o cred şi n-o poţi crede nici tu.

— Nu mi-ar fi atât de ruşine.

— Asta e altceva. Dar ce mândru eşti de fidelitatea asta a ei şi chiar de ruşinea ta! Ţi-ai făcut datoria, eşti împăcat cu tine, ţi-a fost ruşine destul, şi Maia e acolo, o siguranţă şi o căldură fără margini.

Mihai privea drept în ochii lui Tudor. Îi dădea dreptate. Tudrr avea totdeauna dreptate, din adolescenţă încă avusese dreptate de câte ori discutau un lucru.

Se făcuse târziu şi Mihai nu se îndura să plece. Tudor mai găsise nişte brânză, fiersese câteva ouă, amândurora li se părea că petrec mai bine decât la un restaurant în care ar fi fost zgomot.

— Acum le las şi vin mâine să te iau la opt.

— La şapte, dacă poţi să te scoli devreme.

— Sunt învăţat să mă scol la cinci.

— Mă rog, dacă mâine dormi mai mult, pentru că eşti şi tu în vacanţă, vii de-a dreptul acolo. Iei un taxi. O apucaţi pe strada principală până la capăt, în direcţia gării, acolo e o piaţetă cu un monument oarecare, un vultur pe un obelisc, daţi ocol prin spate obeliscului şi o luaţi la dreapta, pe o străduţă mai îngustă care iese afară din oraş. Nimeriţi într-o şosea pietruită care străbate câmpia, ţineţi tot la dreapta câţiva kilometri şi ajungeţi la o colină. Ai s-o vezi. E înaltă. Sus, în vârf, ne găseşti lucrând. Ai înţeles? Poate că şoferul ştie, dacă îi explici.

— Am înţeles.

Tudor îşi conduse oaspetele pe scări.

— Stai, să-ţi fac un cadou!

— Mie?

— Uite, am găsit în dărâmături ceasul ăsta vechi. Nu mai merge de mai bine cincizeci de ani. Ca să ne aducem aminte de ziua în care am început lucrările. De prima mea rampă, de primul tău zbor.

— Mulţumesc! Mihai părea convins că primise un dar adevărat. Să ştii că am să-l păstrez întotdeauna. Am să-l iau cu mine şi sus, în cosmos. Mascota mea. Mulţumesc! Noapte bună.

S-a bucurat ca la şaisprezece ani, când i-am dăruit broasca ţestoasă. A rămas un copil Mihai, un copil plin de curajul a zece mii de oameni maturi. Păcat că nu-mi mai «pune, ca altă dată, tot ce se frământă în el. Trebuie să-l provoc mereu ca să vorbească.

Tudor urcă treptele câte două şi, ajuns sus, se culcă repede. Parcă avea încă în oase umezeala de peste zi.

Afară nu mai ploua. Pavajul lucea umed sub rarele becuri ale străzii. Era o stradă cu câteva bloculeţe, şi parcă toată lumea se culcase la un semnal, nicio fereastră nu era luminată. Mihai se descurcă greu prin cele câteva străduţe întretăiate între blocuri aidoma, toate cu trei

etaje, mai trecu o dată din greşeală prin faţa casei lui Tudor, şi izbuti în sfârşit să iasă în strada principală.

Era pustie. De undeva, de sus, de la un cât, printr-o fereastră deschisă, se auzea din odaia întunecată cântând tare un radio. În partea asta trebuie să fie hotelul, se gândi Mihai, parcă pe aici am venit. Nu trece un om, să-l întreb. Adineauri n-am mers atât de mult. Nu-i nimic. Aerul e bun, spălat. Şi încălzit puţin. Nu-i nimic. Colo e o lumină, un restaurant, o cârciumă poate. Iese cineva. Să mă grăbesc, să-l ajung.

— Hotelul, vă rog frumos, e mai departe?

— Mai departe? Hotelul e în urmă. Trebuie să te întorci. Ai luat-o spre gară.

— Mulţumesc.

Spre gară? Spre locul pe care se va ridica rampa. Uite colo în fund obeliscul cu vultur. Ce întins e drumul ăsta când îl măsori cu paşii. Nu, nu pentru că avionul merge repede îl vezi tot la un loc şi te miri... Nu ştiu ce vreau să spun eu cu prostia asta, dar simt atât de bine că distanţa, de fapt... Ei, cum nu e? Dar uite, o parcurg. Şi timpul. Îl trăiesc, şi într-o zi am să mor. Iar distanţa, pentru alţi ochi, de sus, dar nu pentru noi. Pentru stelele astea care au ieşit acum atât de limpezi de sub norii care s-au clăbucit departe, acolo, în marginea cerului. Ah, ce cer înstelat! Păcat că n-a ieşit şi Tudor. Era obosit. E cam năpârlit vulturul ăsta, dar ştie să zboare. Asta e principalul. Chiar dacă e năpârlit. Prin spatele lui, la dreapta... Asta e străduţa îngustă care iese din oraş. Ia să mergem pe străduţa asta îngustă, cel puţin până la şoseaua pietruită, poate că se vede în zare colina. Noaptea trebuie să fie frumoasă colina asta. Sub lumina stelelor. Când au să fie pe ea construcţiile n-o să ne mai aducem aminte cum era acum. Şi în ziua în care... în dimineaţa aceea, am să mă gândesc la noaptea asta. La pustietatea şi

liniştea asta. Dar noaptea asta are să fie trecută, vagă, de mult. Atunci va fi aproape zborul… va fi gata, în minutul următor. Şi pe urmă şi minutul trecut, gata de tot, un semnal…

Mihai simţi obişnuitul junghi în stomac care întovărăşea totdeauna acest gând, şi un soi de beţie, un strigăt care i se urca din gâtlej, un sentiment de înfricoşătoare fericire, de fericire tăioasă, arzătoare.

Nu, nu se vede de aici. Pesemne că mai trebuie să merg puţin. Puţin? Mult? Sunt kilometri, nu ştiu câţi, mulţi. La dreapta, a spus Tudor. Câte gropi! Trec maşini de mare tonaj, strică. Nu mă pot opri din mers, nu mă pot întoarce. Uite-o! Ce curios că am şi ajuns! Când am făcut eu atâta drum? Asta trebuie să fie spinarea nesfârşită a unui animal nevăzut şi uriaş. Un animal care a vrut să se ridice de la pământ şi a rămas în genunchi, cu botul în ţărână. A vrut să se ridice, să fugă, şi a încremenit în genunchi. Zburlit, aşa cum i-au răvăşit blana excavatoarele. Rănit, cu spinarea rănită. Pot să urc pe poteca asta până sus. Lunecă grozav, dar se poate urca. Fiecare pantoi se încarcă cu un şoşon de clisă, anume ca să-ţi îngreuieze mersul. Nu-i nimic. Mai e puţin până sus. Ah, ce bine se vede de aici! Ce lumină egală, străvezie, întinsă uniform peste tot şesul. Şi colo, departe, aura care îmbracă oraşul, aura care izvorăşte din viaţa luminilor lui electrice şi reflexul ei pe cer, reflexul roşcat care şterge stelele de deasupra lui. Dar aici, ce boltă, ce baldachin… uite, vezi, trebuie neapărat să compari cu lucruri pământeşti limitate. Asta nu e baldachin. E el, cel în care am să zbor eu ca un fulger, până unde? Puţin, faţă de adâncimile tale, puţin. Şi voi o să fiţi mari, voi astea care păreţi, văzute de aici, cuie de cristal bătute acolo, sau diamante mici, sau… Atenţie, era să calc într-un şanţ. Ce şanţ! Ăştia au scos de aici mase de pământ. Era să mă duc întâi în jos, înainte de a porni în

sus. Spunea Tudor că a fost o casă aici. Da, aici a găsit ceasul, sigur, pentru că fusese o casă. Au săpat şi aici. Ar fi mai bine să cobor puţin, pe culme am să fac eu un pocinog, am să cad în vreo groapă. Nu mai văd poteca pe care am venit. Trebuie s-o iau pe povârniş, pe unde oi nimeri. Ar trebui să fiu capră, ca să cobor bine pe aici. Să stau locului puţin, acum nu văd poteca, dar peste o clipă poate că am s-o descopăr. Cât şes în faţa mea, jos! Vara trebuie să fie frumos, holde sau fineţe. Ceasul ăsta l-a găsit în dărâmături. Unde e? Da, în buzunar. Uite-l. Întreg ca atunci. Mort. Să-l întorc. Parcă n-ar fi stricat. Merge! Ei, Doamne, chiar merge! Ticăie ca orice ceas din lume. Nu, mai tare. Ticăitul lui se aude surd în toată întinderea, parcă ol ar fi inima câmpiei ăsteia. Egal, necontenit. Bate! Un far de automobil? Din spate? Nu. De sus, de pe culmea dealului? Nu se poate. Cum a ajuns? pe unde...? E o casă! De unde a ieşit casa asta? Sus, unde am fost adineauri, unde erau gropile şi muşuroaiele, e o casă! Eu visez, sau sunt nebun? Are patru etaje. Ştiu încă să număr. Ferestre luminate. Nu toate. Unele ferestre sunt luminate. Dar am fost acolo acum câteva minute. Erau gropi. De jur-împrejur pustiu. Auzi paşi pe peronul de ciment din faţa cssei. O fată! Vine repede, intră repede. Tocurile pantofilor mici bocănesc pe piatră. S-a aprins un şirag vertical de lumini. Trebuie să fie lumina de pe scări, a aprins-o fata. Nimic n-a fost niciodată mai real decât casa asta. Uite cum urcă fata scările. O văd de parcă zidurile ar fi de sticlă. Se opreşte la etajul trei. Scoate cheia, intră. S-a stins lumina pe scară, e lumină în odaie. Îşi scoate pantofii, îi şterge bine de praf! Ştiu. Sunt singurii ei pantofi buni. Îi pune jos, în dulap. Se aşază pe divan. E frumoasă. E obosită. Nu e teatru adevărat ăsta din oraş, e un teatru ca o maşină de tăiat franjuri. Ne retează pe toţi la fel şi ne vopseşte în aceeaşi culoare, se gândeşte fata. Şi eu aud gândurile ei! Le aud!

Ce să fac? Ce să fac? Pot să plec şi mâine, nimeni nu mă opreşte aici. Dar acolo cine mă primeşte, cine mă angajează? La Conservator, când am jucat la examen Julietta, ştiam că o joc pentru prima oară. Ştiam că am s-o mai joc în viitor. Am plecat atunci, după examen, pe străzi, singură. Eram singură ca acum, aici. Mergeam pe străzi, şi eram beată, năucă. Era întuneric şi de ochii mei rămăsese lipită lumina rampei, de buzele mele cuvintele. Îmbrăţişam întunericul. Alergam. Julietta era încă în mine. Ar fi trebuit să încep spectacolul de la început încă o dată, şi încă o dată în noaptea aceea. Cum o joc acum? Cum o joc? De ce nu mă lasă neghiobul să fiu ea? I-a intrat în cap nu ştiu ce balet american. Vrea să am sex-appel *înainte de o*rice. Eu, Julietta! Şi Romeo, ce cap de cârpă cu freză de petice! Nu mai e nimic adevărat. I-am spus directorului. Mi-a răspuns: „Trebuie să vă încadraţi într-o viziune unitară”. Am să plec. Am să încep acolo cu ultimul rol, cu ultimul. Şi pe urmă are să vină şi Julietta. Şi Ondine. Şi Casandra. Au să vină! Nu se poate altfel. Am să încep cu ultimul rol. Era primăvară în seara asta pe străzi. În odaie miroase a fum, miroase fumul ţigărilor de ieri. Să deschid. Doamne, ce cer! M-au chemat să merg la restaurant cu ei. N-am nici bani, şi nici nu-mi plac. Şi mai pierdeam şi ultimul autobuz. La fel toţi, ca tăiaţi cu maşina de franjuri. Ce naiba am cu franjurile? Se taie cu maşina? Nici nu ştiu. Cât cer, cât cer mai e deasupra noastră! Stă cineva pe versantul colinei şi se uită încoace, se uită parcă la mine. Poate că m-a văzut în Julietta, poate că i-a plăcut. Ştie că locuiesc aici. Un admirator fanatic. Sau poate şi-a închipuit că o actriţă… Să nu creadă că mă uit şi eu la el, să nu creadă că de asta am deschis fereastra. E blond şi înalt ca un arhanghel. Mulţi arhangheli am văzut eu! Uite, din pricina dumitale, trebuie să renunţ la cer. Să mă duc în fundul odăii. Am să-mi fac un ceai şi am să mă culc. După ce fierbe ceaiul pot să

sting, să mă duc la fereastră. În întuneric n-are să mă mai vadă. Dacă va mai fi acolo. Netoato, eşti gata să crezi că are să stea ceasuri întregi cu ochii la fereastra ta. Poate că nici nu se uită aici, poate alături. Am să plec din oraş. Încep cu ultimul rol, dar încep altundeva. Iar a scăpat ceva din mână bătrânul de sus. Ce-o fi tot ridicând şi o fi scăpând? N-a mai ieşit de mult din casă, sau nu l-am întâlnit eu. Ultima dată avea culoarea lutului. Urca scara şi gemea. Urca aproape în patru labe. Am să plec din oraş. O scenă mare, un public care cere altceva, nu primeşte orice. În faţa lui, am r. A găsesc intensa fericire a cuvântului bine rostit, plin de înţelesul lui prins ca un sâmbure în sensul întreg al lextului. Ca un sâmbure de rodie într-o rodie. Ce comparaţii îmi vin azi în cap. N-am văzut în viaţa mea nicio rodie. Am să văd în Grecia. Când am să mă plimb în insule. Într-o vacanţă după ce em să joc Ondine, ca să mă pregătesc pentru Casandra. Pe urmă am să joc Sfânta Ioana. E sigur că într-o zi are să-şi dea seama cineva că pot. Că a fost scrisă pentru mine. Iar a scăpat bătrânul ceva din mână…

Of! Toate îmi scapă din mână! Nu mai sunt în stare să-mi duc paharul cu apă din bucătărie pe noptieră. Mi-e greu paharul plin. M-am împiedicat în ţolul ăsta rupt. Am să-l ridic de aici, să-l arunc în colţ, în cămară. Dacă am să pot să mă aplec să-l ridic. Nu mi-a adus azi pâinea portăreasa. Lasă, că şi dacă mănânc pâine nu mi-e bine. Mă gândesc la ea, mi-e foame şi, cum bag o bucăţică în gură, mi-e silă şi mă doare. Radu nu mi-a mai scris de o lună. Nevasta lui, copiii lui, casa lui, tata stă bine unde stă. Sau mi-o fi scris, şi nu mi-a adus nimeni scrisoarea sus. Cine te crede că nu mai poţi să urci şi să cobori? Are şaptezeci şi nouă de ani, spun ei, cobora până acum câteva săptămâni ca un flăcău, o fi având o gripă. Ce ştiu ei? Toţi sunt sănătoşi şi graşi de plesnesc. Numai eu mă topesc. Să

aduc alt pahar cu apă. Încet, încet, orice drum e lung, până şi drumul la noptieră e lung. Ia calmantele astea, mi-a spus, că tot are să se găsească într-o zi leacul cancerului. N-a spus el cancer, dar am ştiut că el e. „Leacul bolii dumitale”, atât. Dar când au să-l găsească? Când? Cum îl caută, de nu-l mai găsesc odată? Mă târăsc dimineaţa până alături, la familia Zamfirescu, împrumut ziarele, caut, nu l-au găsit încă. În fiecare zi citesc ziarul, şi nu anunţă că l-au găsit. Eu cred că îmi tremură mâinile aşa din pricina calmantelor, şi tot ele îmi iau puterea. Când l-or găsi, are să se sfârşească cu tremuratul ăsta. Am asudat pentru că am venit din bucătărie până aici de două ori... Mare mizerie. Ce murdărie e colo în colţ! Parcă e catifea praful ăla pe o pânză de păianjen, cred. Când m-oi face bine, am să curăţ şi am să zugrăvesc. Trebuie să iau prafurile. Ah! ce rău mă doare apa asta cu care le-am băut! Ici, sub coastă, şi în mijloc, în stomac. Parcă mă ară cu plugul. Parcă am înghiţit un cârlig mare de undiţă, unul cu trei gheare, şi mi-l trage de fir înapoi. Când am să mă fac bine, am să pescuiesc iar. Cancerul nu se vindecă! Nu se vindecă azi, dar mâine? De ce îl caută atâţia savanţi? Cum au găsit altele, au să găsească şi asta. Numai să mai apuc eu ziua aia. Doamne, ajută-mă să apuc ziua aia! Of, cum doare! Azi îşi fac efectul mai târziu prafurile. În fiecare zi mai târziu. Trebuie să întorc ceasul. Greu e, Doamne, să întinzi braţul, greu e să întorci ceasul. He-he, bătrânule, urâtule, dacă n-ai ticăi tu aici, pe măsuţă, ar fi prea linişte pe lume. Ar fi ca dincolo de lume, Doamne fereşte. Parcă începe să se mai liniştească durerea. Nu înţeleg de ce mi s-au umflat şi picioarele, asta nu înţeleg. Pentru că nu mai fac mişcare, pesemne. Când am să mă plimb iar, au să se dezumfle. Cântă cineva la Zamfireşti. La ora asta! Sau mi se pare mie, oi fi aţipit. Să nu uit mâine să le cer ziarul. Ia te uită cum mai pescuieşte ăsta, şi ce ştiucă a tras. N-o slăbi, nu

slăbi firul, că se duce… Mă, nu slăbi firul! Firul ăsta care mă trage pe mine, trage de stomacul meu, are o gheară la capăt şi… lasă firul, domnule, lasă firul!

Ce tare ticăie ceasul de pe noptiera bătrânului, parcă ticăie aici, în mâna mea. Şi pe toată câmpia. Şi e în mâna mea. E pe noptiera bătrânului. Bătrânul doarme, dar uite colo, alături, familia Zamfirescu stă toată adunată în jurul tatălui.

— Când? Când? Ţi-a spus şi când?

— În curând, o să te avansăm în curând, atât a spus.

— Şi crezi că o să se ţină de cuvânt, Sandule?

— Dacă timp de zece ani, în care am tot făcut petiţii, nu mi-a făgăduit niciodată, trebuie să-l cred, când o spune el cu gura lui pentru prima oară. Ne culcăm, Marioaro? Eu mă bag în pat.

— Să-l culc întâi pe Titel. Uite, doarme pe scaun. Haide, puişor.

— Nu dorm de loc. Mă gândesc că atunci o să-mi luaţi bicicletă.

Titel merge ca un somnambul de mâna mamei.

Ce bun e patul ăsta, ce moale, ce odihnitor. Nici măcar nu mai nimeresc cu coasta arcul ăla care mă supără în fiecare noapte. Spune Marioara că parcă îl caut anume. Uite, nu e nicăieri. Vino, Marioaro, pune-ţi capul pe umărul meu. Mi-ai băgat tot ciuful tău negru şi creţ în gură şi în nas, dar nu-i nimic. Sunt deprins. Stai aşa, cu tot trupul lipit de al meu. E ceasul cel mai bun al zilei, al serii. Când îmi dai, ca pe o odihnă, căldura ta. Căldura ta mă odihneşte. La primul salariu mărit, am să-ţi cumpăr un perdesiu nou. Nici nu vin acasă cu salariul, cumpăr întâi stofa, pentru că tu n-ai să vrei, tu vrei un covor în hol, spui că apartamentul e prea despuiat. N-am să-ţi spun nimic, şi pe urmă, după ce ai să mă; cerţi, ai să te bucuri de pardesiu. Cu al doilea salariu…

Cu primul salariu mărit, o să cumpărăm un covor în hol. Primăvara e scurtă, treci de la palton la taior. În anul viitor am să-mi fac un pardesiu. Şi lui Sandu unul. Banii trebuie strânşi, nu risipiţi în fiecare lună. Nu mi-e somn de loc. Sandu parcă a şi adormit. Aseară am căzut şi eu ca de plumb, eram obosită. Şi azi ar trebui să fiu obosită, am spălat rufe. Dar nu mi-e somn de loc. Aş cânta şi aş dansa, dacă Sandu n-ar dormi atât de bine. Cu primul salariu…

Cu al doilea salariu, am putea lua o bicicletă copilului. Una veche, de ocazie, să fie mai ieftină. Marioara a adormit pe umărul meu, copilul doarme şi el. Numai eu nu-mi găsesc liniştea. E bine în pat, dar m-aş întoarce parcă şi nu vreau s-o trezesc.

Păcat că e chiria mare în casa asta. Două odăi, şi plăteşti atâta. Dar, cu alt salariu, are să fie mai uşor. O pălărie ar trebui să-mi cumpăr.

— Sandule, dormi?

— Nu. Tu nu dormeai?

— Crezi că are să se ţină de cuvânt?

— Şeful meu? Dacă mi-a făgăduit el pentru prima oară! El singur, fără să-l întreb.

Omul acela o mai fi jos, în faţa casei? Aş sta la fereastră puţin, aş vrea să mai miros puţin primăvara, dar mi-e frică… E tot acolo. Se uită încoace. Nu, nu se poate uita la geamul meu întunecat. Trebuie să aştepte pe altcineva. Nu m-a văzut jucând. Şi nici n-am jucat cum aş fi vrut. Când am să fiu acolo, când am să joc fără tutela unui prost… poate a unui deştept, în teatru fără tutelă nu se poate, dar măcar să nimereşti un regizor deştept.

Au, doare! Parcă era… parcă… nu, visam. Am adormit, visam, şi m-a trezit durerea. Trebuie să mai iau un praf. Şi dacă nu trece, dacă mă chinuieşte aşa până dimineaţa? În casa asta stă un medic. Aş putea să mă duc la el, dacă ţine tot aşa până dimineaţa. Să mă târăsc jos

două etaje, am să pot? Să-l trezesc. Să nu se supere! E medic, e dator să se trezească. Uite, pe el nu l-am întrebat niciodată. Poate că ştie el ceva. Nu s-a găsit leacul cancerului, dar poate că tocmai ăsta ştie ceva. Sau îşi dă seama că nu e cancer. Şi mă vindecă. Dacă mă doare tot aşa şi după al doilea praf, mă târăsc până jos şi sun la uşa lui. O fi acasă? E tânăr, e singur, o fi noaptea pe te miri unde. Dacă mă mai doare aşa… o fi acasă?

Stau locului în fiecare seară în casa asta pustie. Puteam să plec în seara asta la teatru. Aveam bilete. Nu m-am dus. Credeam că vine. În fiecare seară cred că va veni. Mi-a spus că arc să plece odată de acasă şi are să vină. „Când?" „într-o seară!" Cu zâmbetul ei din care nu înţeleg nimic. Ce fel de dragoste e asta? Un zâmbet ca la comandă, pe gura ei frumoasă, mare. Zâmbeşte când nu te aştepţi, lăcrimează când nu trebuie, tremură, şi pe urmă zâmbeşte. Ca la comandă. Ca la fotograf. Şi minte. E laşă, n-are să se despartă niciodată de bărbat. N-are curaj, şi poate că ţine într-un fel la el. Îi convine să stea lângă el, are mai mulţi bani decât mine, are o casă mai frumoasă decât apartamentul ăsta. Ehei, ce casă, cu parc, cu iaz, cu terase. E comodă, e lacomă, e laşă. Spune că nu poate lăsa un om care a fost operat de curând, care nu mai e tânăr, care o iubeşte. Un om corect, aşa spune ea: corect! Parcă toţi oamenii corecţi ar trebui să fie iubiţi. Şi eu sunt corect… atât de corect, încât vreau s-o smulg de la un bărbat care a avut o operaţie la plămâni, pe care l-am îngrijit eu şi l-am salvat. Îmi mulţumea. Şi acum vreau să-i dau o lovitură de moarte tot eu, salvatorul. Dar n-o iubesc mai puţin decât el… Ah, o iubesc de o mie de ori mai mult, pentru că nimeni nu poate iubi atât. În viaţă trebuie să cruţi mai întâi pe alţii sau pe tine? E bătrân, dar n-are să mai facă abces la plămâni din pricina asta. Poate că n-are să sufere chiar atât de tare. Are cine să-l îngrijească, o are

pe sora lui, poate, când vrea, să angajeze şi o infirmieră permanentă. Să nu vină pentru totdeauna, să vină pentru o noapte. Şi după noaptea asta, am s-o doresc necurmat. Niciodată n-am ştiut să mă mulţumesc cu ceva vremelnic, cu puţin, cu un împrumut. Nu vreau s-o împrumut, o vreau de tot. Aştept degeaba, n-are să vină nici pentru o noapte, nici pentru totdeauna. Auzi, paşi pe peronul casei! Vine repede, repede, ţine capul plecat... draga mea... vine... vine... Nu e ea. E actriţa care locuieşte aici în bloc. Se întoarce de la spectacol. Nu e ea. E actriţa asta slabă, cu ochi mari, negri. Când o văd, mi se pare că-i e totdeauna foame, sau sete, sau se grăbeşte să ajungă ceva din urmă. Ce-mi pasă de ea? Ce-mi pasă de actriţa asta tânără? N-a venit nici în seara asta. Ultima dată m-a privit făţiş, cu privirea ei verde ca jadul, şi mi-a spus: „Una din serile astea!” Pe urmă a zâmbit repede, ca o reclamă, şi imediat i s-au rostogolit două lacrimi din ochi. Are să vină! Poate chiar în noaptea asta. Trebuie să adoarmă bărbatu-său, să adoarmă şi sora lui, monumentul ăla de marmoră neagră, care priveşte cu ochi de bufniţă. Să încerc să citesc, s-o aştept citind, să mă surprindă bătaia ei la uşă. Să fiu atât de atent la ceea ce citesc, încât să mă surprindă. E numai douăsprezece şi un sfert. Are să vină la unu. Îi dau termen până la unu. În noaptea asta.

— Cine o fi ăla care pândeşte acolo jos? Ne-a filat?

— Unde? Colo, în mijlocul potecii? Dacă ne-ar fi filat, n-ar sta aşa, în lumină, s-ar ascunde.

— De ce naiba se uită încoace?

— O fi aşteptând pe cineva. Pe cineva din casa asta.

— Parcă a prins rădăcini acolo. Cu ochii încoace.

— Bică, dacă ţi-e frică şi de umbra ta, nu te mai băga. Ia-ţi pălăria şi du-te acasă.

— Nu mi-e frică, dar nu pricep de ce se uită tipul ăla încoace. Tu îl vezi, Arsene?

— O fi făcând o serenadă cuiva. Actriţei, nevestei lui Zamfirescu, treaba lui. Copoii nu se aşază aşa ca să-i vedem noi pe ei, ci ei pe noi. Zi mai departe, Cezărică. Puteai să ai ceva şi de băut, dacă ne-ai chemat la tine să pregătim. Ai tu pontul, dar puteai să ai şi băutură.

— Am, dar pentru mai târziu. Întâi, cu capul limpede, trebuie să concepem în linii mari, să eliminăm aproximativul şi riscurile, să privim problema pe toate laturile şi în ansamblu, sintetic.

— Dacă mai vorbeşti aşa, mi se face greaţă. Cu „sintetic” şi „aproximativ” mă scoţi din circulaţie. Zi pe româneşte.

— Asta e şicul lui Cezărică. Dacă n-ar avea muie, cu ce i-ar duce pe fraieri? El e băiat cu carte, lasă-l să vorbească.

— Singura oră bună e după douăsprezece noaptea. Dorm amândoi. Intrăm prin grădină. Fata doarme aici, în stânga, uitaţi-vă la desenul meu. Spălătoreasă mi-a spus că doarme uşor. Şi că scara la etaj, deşi are covor, scârţâie. Pe perete, în dreptul scării, e o tapiţerie de Aubusson. Trebuie luată. Nu te bunghi aşa la mine, e un fel de covor subţire.

— Petice? Să pierdem vremea pe scara care scârţâie pentru o cârpă mare?

— E scumpă.

— Ţi-a spus spălătoreasă?

— Bică, nu te prosti. Asta ştiu de la alţii. Bijuteriile răposatei doamne şi banii sunt la dumnealui în odaie. Aşa că din două una: sau putem să nu-l trezim şi atunci, repede, masca de cloroform pe obraz să mai doarmă puţin. Sau, la primul strigăt, asta are să fie treaba ta, Arsene, cuţitul ici. Eşti specialist.

— Poate n-are să fie nevoie.

— Poate. Dacă doarme, să fie sănătos, o să mai doarmă un ceas, două. Ce? Mie mi-e antipatic el personal?

E chiar un tip bine.

— Dacă se trezeşte fata?

— Tot tu, Arsene.

— Atunci nu mai merge la o treime, puştiule. Merge la jumătate.

— N-ai decât să rămâi acasă, dacă vrei. Nu te sileşte nimeni.

— Adică puteţi să le luaţi m-au şi fără mine. Atunci de ce mi-i puneţi în cârcă pe amândoi?

— Fiindcă noi avem altele: otrăvim câinele, tăiem geamul de la bucătărie, desprindem tapiţeria, deschidem seiful din perete, păzim pe rând scara de la subsol să nu vie servitoarea. Căutăm în toată casa dacă mai e ceva care merită. La asta mă pricep eu, nu voi. Să cer şi eu jumătate atunci, ca expert. Fiecare cu a lui. Tu ai mână bună, ai şi tu ceva.

— Asta se plăteşte.

— De asta nu-mi placi, Arsene, şi de asta n-am să mai lucrez cu tine niciodată. Nu ştii ce e aia solidaritate. Eşti un găinar.

— Treacă de la mine. După asta, puştiule, nici nu mai am nevoie de voi. Am plecat.

— Unde?

— Peste ocean. Mă fac acolo… ce nu pot să mă fac?

— Te primeşte cu braţele deschise, te face chirurg, că te pricepi. Numai pe tine te aşteaptă acolo.

— Mă fac eu ceva. Deschid un local, mă însor.

— Faci trei copii ca trei îngeraşi. Dar să ştii că acolo se poartă pistolul, nu cuţitul.

— Un local mare, nu o cârciumă împuţită. Un bar. Nevasta acasă, să nu puie piciorul în bar. Cucoană! Hai, Cezărică, scoate o sticlă, mă, că mi se usucă gâtul şi mă arde în piept când mă gândesc.

Tremur aici, în răcoarea nopţii. Mă arde pe gât, mă

arde pe piept. Stau pe povârnişul colinei, îi aud, îi văd ca prin sticlă.

Dacă aş şti măcar unde vor să dea lovitura asta, dacă ar spune adresa, să mă duc, să-i anunţ, să se ferească, să ştie. Dacă ar spune adresa! Ce zgomot a fost ăsta? Se bat? Au trântit ceva? Nu, alături a trântit cineva ceva, cu putere. Mai trânteşte o dată. Ia scaunul în mână şi-l trânteşte de pământ.

— O dovadă de putere, doamnă.

— L-ai stricat. Ai rupt piciorul scaunului.

— Vrei să mai stric unul?

— Nu, mulţumesc. Îmi bate inima destul de tare şi aşa. Dacă asta vrei, mai sparge vreo două scaune. Poate că are să-mi stea inima de tot.

— Dacă ai sperat că durerea mea de cap avea să se schimbe în congestie cerebrală, ai văzut că nu m-am damblagii.

— Ovidiu! Te rog!

— Aştepţi altceva?

— N-aştept nimic.

— Atunci taci.

— Tac de mult.

Şi tot are să paralizeze odată, tot are să paralizeze cu accesele astea de violenţă care îi urcă tot sângele la cap. Sau are să moară pe loc. Şi am să scap! Am să scap!

N-am să-l mai aud urlând. Numai de nu mi-ar plesni mie inima înainte. Să trăiesc un an măcar în linişte. Un an măcar să aud linişte în jurul meu. Aş pleca şi acum unde aş vedea cu ochii, dar n-am unde să mă duc. Cu inima mea, nu mă primeşte nimeni nici măcar servitoare.

Dacă n-ar fi ea aici, l-aş aduce în casă pe Emil. Pe Emil cu copiii lui. Să-mi am nepoţii în jurul meu. Dar nu se poate, e bolnavă, se preface bolnavă, ca să nu-mi aduc copilul în casă. E bolnavă de inimă. Este, a spus şi medicul.

Îmi pare rău că m-am înfuriat, că am speriat-o. Dacă murea? Nu se moare atât de repede. Dacă ar muri cardiacul de spaimă, ea ar fi murit de mult. Nu vrea să-mi aduc copilul în casă, nepoţii. Nici ei nu vor lângă o femeie bolnavă, care nu-i iubeşte. „Mai târziu, tată, când s-o prăpădi ea”. Şi ea trăieşte. Femeie acră, fără căldură, tăcută ca o piatră. Ca o piatră în mijlocul casei mele, pe viaţa mea, pe sufletul meu. I se învineţesc buzele când se sperie, săraca. Nu mai are mult. Să mă stăpânesc, să nu-mi mai ies din fire. Am să-l aduc pe Emil cu copiii în casă, atunci când… Nu mai are mult. Să aud şi eu zgomot în casa asta, ţipete, cântec. Să râdă cineva. Când s-o întâmpla…

Un an dacă aş mai putea trăi în linişte. Fiul lui n-are să dea doar buzna peste mine. Stă bine unde stă. N-are cum să mă arunce în drum. Apartamentul e şi pe numele meu. Acum s-a liniştit. Stă în fotoliu şi se uită la mine. Poate vrea să vadă dacă nu mi se face rău de tot acum. Săracul, poate că regretă că m-a speriat. Are ochii injectaţi. Poate că acum… acum… Doamne, opreşte-mi gândurile în loc! Au luat-o razna, şi eu nu le mai pot opri. Am să mă gândesc aşa toată noaptea, ca vecinul nostru, chimistul. L-am întrebat de ce arde toată noaptea lumina la el, doar o văd pe sub uşă. Şi mi-a spus că nu doarme cu lumina aprinsă, dar că se gândeşte toată noaptea, şi lucrează.

Gândurile mele au luat-o razna, nu le mai pot cârmui. De ce trebuie să intervină aici un electromagnet? E asta o idee bună sau o nebunie? La laborator nu mi-a trecut niciodată prin cap să determin accelerarea procesului chimic cu ajutorul unui electromagnet. Asta complică, uşurează procesul, dar complică, îngreuiază aparatul. În loc să-l reduc, în viitor, la volumul unei cutii de pantofi, are să fie cât o ladă. Legat permanent de o sursă electrică.

Dependent de ea. Trebuie să se poată şi altfel, încă o substanţă. Care? Caut substanţa de doi ani. Care e? Totul merge perfect până la un punct, gazul iese pur şi uşor, şi deodată, la momentul X, se tulbură, schimbă culoarea, se înverzeşte, se modifică.

Ah! Ce cap de nebun am în oglinda asta! Am albit la tâmple de doi ani, am creţuri la ochi. În oglinda asta florentină pe care mi-a dat-o Laura, şi care se potriveşte cu mobila mea din chilia asta de călugăr ca nuca în perete. Mi-a dat-o Laura când a plecat în Italia. „Te las cu gazul tău şi cu oglinda asta. De mine nu mai ai nevoie”. Nu, Laura, nu am nevoie de tine. Mi-aduc aminte că era bine parcă în vremea în care aveam nevoie să te văd şi să te mângâi, dar mi-aduc aminte rar. Mâine, la laborator am să introduc electromagnetul. Trebuie să văd. Nu se cuvine să mă încăpăţânez. Şi dacă va merge cu intervenţia lui, eu tot am să caut substanţa, tot am s-o găsesc odată. Volumul aparatului emiţător trebuie să fie mic. Şi gazul pur, alb, uşor. Gazul trebuie să fie…

Când am să fiu acolo, în acel teatru mare n-am să mai am sentimentul inutilităţii mele, ca aici. Aici, parcă mă ucid toţi în fiecare zi câte puţin. Chiar dacă la început am să fac figuraţie.

Nu e încă ora unu. Până la unu o aştept. Azi e ultima zi în care o mai aştept. Nu, băiete, nu te minţi, ai s-o aştepţi şi mâine. Dar mâine are să vină! Sau poimâine.

Îi văd de parcă pereţii ar fi de sticlă, îi aud. Le aud şi gândurile, nu numai cuvintele. Nu ştiu dacă stau aici de mult sau de puţin timp. Nu mai ştiu dacă sunt aici, sau acolo, în locul fiecăruia dintre ei. Uite, văd şi farfuria cu mere de pe masa din mijloc. Farfuria albă cu mere roşii. Bărbatul – are mustăţi, e în halat, e somnoros – întinde mâna şi ia un măr. Muşcă din el cu dinţii lui mari, galbeni.

— Când cumpăr ferma, dacă n-are destui meri în

livadă, mai pun. Mă auzi? Tricotezi. Când tricotezi, mi se pare că nu mă asculţi. Şi când nu tricotezi tu? Am să pun şi meri.

— Să pui şi meri.

— Cu iepurii de Angora a câştigat cineva o avere.

— Da, mi-ai spus. Şi ce să faci cu averea? O să mergem la Florenţa?

— Zău că în capul tău umblă numai gărgăuni. O să cumpăr găini. Leghorn. Numai de rasă Leghorn. Poţi să calculezi de pe acum. Două sute de ouă de găină pe an la treizeci de găini bine hrănite…

— Dacă nu le mănâncă vulpea.

— Puşchea pe limbă-ţi. O să avem câini de pază.

Şi găini, şi iepuri, şi câini, şi meri, şi ouă, şi găini, şi iepuri… În fiecare zi, în fiecare zi. Şi are s-o facă odată. Dacă vrea fermă, are să cumpere fermă. Aşa a vrut să plecăm din Capitală, şi am plecat din Capitală. Să ne mutăm din oraş aici, sus, şi ne-am mutat. Să nu mai ieşim seara din casă pentru că oraşul e departe, şi n-am mai ieşit. Ziua nu-i e departe când se duce la slujbă, seara e departe, când îmbracă halatul şi papucii. Ah, ce bine e în halat şi-n papuci! Niciodată nu se întâmplă nimic. Nimic. Viaţa s-a sleit în jurul meu. Mă duc ziua în oraş după cumpărături, trec pe la o prietenă, trec pe la alta. Vin acasă. Nu se întâmplă nimic. Se poate să nu te iubească nimeni niciodată, de la un capăt la altul al vieţii? Ar mai fi timp, ar mai fi cu putinţă. N-am îmbătrânit încă de tot. Mi se spune că arăt bine. Că „mă ţin bine”, aşa spun prietenele mele. „Ce frumoasă eşti azi, Ema, parcă nu trec anii peste tine”. Trec anii, şi eu mă ţin bine mereu. Duminica îi vine Dumitriu, şi joacă table amândoi. „E cumsecade, îmi spun prietenele, nu te înşală, nu întârzie în oraş, nu bea”. E foarte cumsecade. Când a fost tata bolnav, i-a trimis lunar ceva din leafa lui, până când a murit. Vrea

să aibă o livadă, iepuri şi găini. Pot să-l învinuiesc pentru asta? Are un suflet de-o şchiopă, un ideal care îi ajunge până la brâu.

— Mă duc la culcare. Tu vii?

— Mai târziu.

— Noapte bună.

N-are să se ivească niciodată nimeni? Unde? La fermă? N-am să iubesc niciodată pe nimeni? Are să-mi treacă toată viaţa ca o supă călâie care se evaporă, se evaporă, până când nu mai e? Şi Lili, uite şi ea, de câte ori mă duc în goană s-o văd, mi se pare că trec pe lângă un foc mare, care dogoare, care luminează. Arde de fericire, pâlpâie câteodată prinsă de o amărăciune care îi trece, şi iar arde. În mine niciodată, nimic din focul ăsta? Eu sunt făcută din mâl? Din apă de ploaie? Niciodată nu mi-a scos viaţa în cale un bărbat viu. Am fost îndrăgostită de Conrad Veit sau de portretul lui Dürer, dar am ştiut că asta e numai umbra sau presimţirea unui lucru care trebuia să vină. Şi n-a venit. Câteodată, pe stradă, văd un bărbat şi-mi spun: „Asta va fi!” Dar el trece, eu merg mai departe, şi nu-l mai întâlnesc niciodată. Îmi mai aduc aminte o zi sau două ochii lui, mersul lui, şi pe urmă mi se şterge din amintire. Poate că mai e încă vreme. Înainte de a cumpăra ferma. Atunci are să fie prea târziu. Înainte de a pleca acolo. Să mă ia cu el, să mă cheme, să-mi spună: „Vino cu mine până la capătul lumii pe jos”. M-aş duce cu el pe jos până la capătul lumii. Dacă m-ar iubi. Dacă l-aş iubi!

Te scoli cu noaptea în cap – ah! ce aer e dimineaţa la ţară! – şi dai întâi boabe la găini. Se reped de parcă toată noaptea n-au putut dormi de foame, şi ele au tras aghioase de puteau să vină zece dihori, nu unul. Scoţi apă din fântână şi le pui în talgere. Toate sunt albe, înalte în picioare, voinice. Cocoşul cântă. Îi răspund alţi cocoşi din împrejurimi. E răcoare, e aer curat, nu bate vântul. Ei, e

vremea să se scoale şi Ema, a dormit destul. Să se scoale ca să cureţe la iepuri, cuştile sunt murdare de ieri. Ce atâta somn? Ne-am culcat doar la opt şi jumătate aseară. Parcă mă văd, parcă mă şi văd acolo. Nu mai am răbdare, nu mă mai ţine locul. Trebuie să-i dau ăluia zece mii de lei mai mult, şi s-a făcut!

Dacă m-ar iubi, nimic nu mi-ar fi greu şi nimic ca neputinţă. Mă dor ochii, am obosit tricotând. Sting lampa. Să stau puţin la fereastră. Am să stau destul în pat, am să-i aud destul respiraţia. Uneori sforăie. Rar. E destul să respire, şi mie mi se pare că trebuie să-mi potrivesc răsuflarea după a lui, s-o răresc, altfel nu pot să adorm. Câte stele, Doamne! Pustiu, pustiu de jur-împrejur. Şi acolo, lumina oraşului care pare roşcată. Acolo oamenii trăiesc, se întâlnesc, se despart, se iubesc. Cine stă acolo, pe povârniş, în picioare? Pe cine o îi aşteptând bărbatul acela înalt, îmbrăcat într-o haină de ploaie? Se uită aici, se uită parcă drept la fereastra mea. Mi s-a părut azi, în oraş, că mă urmăreşte cineva. Nu m-am uitat înapoi, mi-a fost ruşine. Duceam un coş mare cu praz, mi-a fost ruşine să mă uit înapoi. I-am auzit paşii până la autobuz. Nu-l pot vedea bine de aici. E tânăr. Poate că nu chiar atât de tânăr, ar fi cumplit să fie tânăr. La vârsta mea! Doamne, am început să-mi pierd mintea. De unde ştiu eu pe cine aşteaptă omul acela de acolo şi de ce cred că e acelaşi care, azi de dimineaţă, mergea în urma mea? Poate că nici nu mă urmărea pe mine, poate că era un poştaş care avea acelaşi drum, sau un geamgiu. Da, se uită la geamul meu. De ce să nu se întâmple odată o minune? De ce ar fi o minune să se îndrăgostească şi de mine cineva? Sunt încă frumoasă. Dacă m-a urmărit pe mine, dacă se uită la geamul meu, are să-mi iasă şi mâine în drum. Are să-mi vorbească. Dar cum poţi să răspunzi unui om necunoscut? E peste putinţă, poate fi oricine acest om, un escroc sau un

bădăran. Am să-mi dau seama după felul în care are să-mi vorbească. Am să-mi dau seama dacă e bădăran, sau dacă e escroc. Escrocii stau aşa, sub geamul femeilor, noaptea? Pentru ce? Pentru că m-a văzut cu un coş de praz? Dacă m-a urmărit, a făcut-o pentru că i-am plăcut. Ah! Doamne! N-o fi aşteptând-o pe actriţă? La asta nu m-am gândit. Ea e tânără, e şi frumoasă. În alt fel decât mine, aspră, uscată, iute. Trebuie să fie dură, se vede după cum dă bună ziua când ne întâlnim pe scară. N-are feminitatea mea, blândeţea mea. Dacă mi-ar ieşi mâine în cale, dacă ar fi frumos cum mi se pare de aici, dacă mi-ar vorbi! Şi dacă aş îndrăzni să-i răspund. Un om priceput poate să te întrebe unde e cutare stradă şi pe urmă încet, discret, să înceapă o conversaţie. Am să-mi pun mâine rochia albastră. Poate că e străin de oraş. Cu atât mai bine. Să plecăm departe. Să mă iubească. Să-l iubesc.

Nu sunt ceea ce crezi tu, Ema, nu sunt… Să nu te înşeli. Nu ştiu în clipa asta cine sunt. Parcă aş fi tu, şi eu, şi nu mai ştiu cine, jucaţi toţi un joc îndrăcit înăuntrul meu, n-am cum să-ţi răspund de aici, ar trebui să strig şi mi-a secat glasul de când vă aud, vă trăiesc pe toţi. Uite, şi pe domnul ăsta pe care nu l-am văzut, încă, domnul care ocupă apartamentul cel mare de la parter. Îl serveşte un fecior în livrea, bea ceva tare, da, bea whis*ki,* îşi întinde picioarele pe un taburet de catifea.

— I-ai spus şoferului că mâine plecăm la opt dimineaţa?

— I-am spus, domnule.

— Poţi să te culci, Ioane. Noapte bună.

Am cumpărat un bilet de avion pentru Paris, dar cred că n-am să stau mult acolo. Am fost şi anul trecut, şi acum cinci ani, şi acum douăzeci de ani. Am să mă duc la Londra. Nu. M-am săturat de ea acum treizeci de ani, în studenţie. Acolo nu se schimbă nimic. M-am săturat de

atâta conservatorism. Am să plec în India. Asta e o idee. N-o cunosc. Mi-e dor de ceva ce nu cunosc încă. Sunt plin de Europa până peste urechi. „Odihneşte-te”, îmi spune fiul meu. Dacă mă odihnesc, mă plictisesc. Am destul timp să mă plictisesc la şaptezeci de ani. Acum, la cincizeci şi cinci, pot să mai văd ceva, să-mi alung *spleenul*. Să văd Asia, da. Ar fi trebuit s-o văd de mult. E cu totul altceva decât America, în care nu mi-am găsit locul. O afacere, două şi nu-ţi mai trebuie multă Americă. Acum vreau peisaj. Şi opere de artă. Vreau să văd arhitectura lor. Şi lumina Asiei. Nopţile Asiei… Cât o fi durând drumul cu vaporul de la Marsilia la Bombay? Poate că am să-l fac cu un vapor comercial, care opreşte în multe porturi. În sfârşit, să mă văd la Paris.

Dacă introduc un electromagnet de cine ştie ce greutate, aparatul riscă să devină greu transportabil… Nu, asta trebuie văzut mâine, în laborator, nu acasă, pe hârtie. Se complică aparatul. Trebuie găsită o substanţă…

Au să mă vadă într-o zi, au să deschidă ochii să mă vadă, chiar când am să fac figuraţie. Au să-mi audă glasul. Un glas exprimă întregul conţinut spiritual al unui om. Dacă ştiu să audă. Şi va fi unul măcar care să audă.

Să-mi aduc nepoţii în casă, să-i aud ţipând şi cântând. Nu, ei îi trebuie linişte. Inima ei are nevoie de linişte. Dar în ziua în care au să-mi vină nepoţii, am să fiu alt om.

I se urcă sângele la cap şi urlă. Odată i se strâmbase şi gura. Am crezut atunci… dar i s-a îndreptat. Un an măcar dacă aş putea trăi în linişte, un an să nu mai aud nimic. Aş opri şi pendula din sufragerie.

— Tu otrăveşti câinele, ăsta e primul lucru…

— Dar eşti sigur, Cezărică, eşti sigur că are banii toţi în casă?

— La băncile din oraş n-are nimic. S-a lăudat odată la club că are un seif din Germania pe care nu-l poate

deschide nici dracu'. De ce-l are? Crezi că ţine brânză în el?

Când se va găsi leacul cancerului, şi doar îl caută atâţia, că trebuie să-l găsească mâine-poimâine… Mă doare şi după al doilea calmant… Mă doare de parcă mă desface în bucăţi şi nu le pot aduna la un loc… Au să găsească leacul. Am să pescuiesc vara, cât e vara de lungă.

N-a venit în noaptea asta. E ora unu. Mâine am să trec pe la ei, să văd ce face bărbatu-său. Am s-o întreb iar. Are să-mi făgăduiască iar. Şi iar am s-o aştept. S-ar putea să mai vină şi acum, după unu?

Am să mă uit bine mâine în ochii şefului. Poate că are să-mi mai spună o dată că mă avansează. Să fiu mai sigur. Nu, ăsta nu minte. Întâi, cred, pardesiu Marioarei. Fără să ştie ea. Întâi un pardesiu.

În Asia! După Asia, poate urma şi Africa. Ce mă opreşte? Dar Asia mă interesează mai mult. În sud amurgurile sunt scurte. Am auzit că sunt foarte scurte. Şi ziua albă ca diamantul.

Să mă ia de aici, să mă iubească şi să mă ia cu el. Pe jos, dacă trebuie, până la capătul lumii. Mâine am să-mi pun rochia albastră.

Doare, mă despică în bucăţi. Doctorul ăsta din casă poate ştie el ceva. Poate are un medicament… Când au să-mi audă glasul, au să înţeleagă puterea din mine… Eu tai geamul de la bucătărie… Un bar elegant, nevasta cucoană! … Pe urmă, în Africa… Gazul are să aibă diverse întrebuinţări. Nici nu le bănui încă pe toate… Am să-mi pun rochia albastră… Un an de linişte, un an măcar… Toate găinile au să ouă normal, dacă le hrăneşti bine. Pentru iepuri, trebuie să am o grădină de morcovi şi varză… Pe urmă, o bicicletă de ocazie, nu prea uzată…

Mai are timp să vină şi în noaptea asta… Gazul trebuie să fie alb, curat…

Ce se întâmplă? Au amuţit? Se clatină casa? Se clatină casa! Se clatină casa! Se clatină şi pământul sub picioarele mele! Trosneşte! Un trosnet care umple... Groaznic! Se surpă! Se prăbuşeşte! Vuiet! Mă doare... M-a izbit... Nu ştiu unde calc. Nu mă ţin picioarele. Am căzut. Nu mai e mult până jos, în drum. A zburat ceva care m-a izbit în obraz. Zboară în toate părţile. Unde e... casa? Unde e casa? Era o casă acolo, sus, pe colină. Luminată. Plină de oameni. Nimic. Movile de pământ, sau de moloz, sau de piatră. Mă doare obrazul. Sânge. Mi-e ud obrazul de sânge. Am simţit, când s-a surpat, că m-a lovit ceva. Şi parcă a început iar să plouă. Pustiu. Colina e pustie. Mă doare obrazul. Să mă urc acolo, să văd? Mi-e frică. Să anunţ în oraş? Ar trebui să anunţ în oraş. În care parte e oraşul? în stânga cred. Plouă. Tot îmi mai curge sânge din obraz. Să ajung în oraş, să mă duc la poliţie. E lunecos şi noroi. Repede, repede. Nu se mai isprăveşte. Drumul nu se isprăveşte. E asfaltat şi străluceşte, ca de mătase, în ploaie, sub luminile astea verzui, pe stâlpi înalţi. Uite primele case. Ce fel de case? Nu le-am văzut când am ieşit din oraş... nici luminile verzui... nici asfaltul... Erau pietre, gropi... Unde e străduţa care duce la obeliscul cu vultur? Sunt case mari astea, cu coloane, cu arcade. Nu le-am mai văzut. Am rătăcit drumul. Ce oraş e ăsta? Am rătăcit drumul. Şi un zgomot, un dangăt ritmat. Nu e dangăt, e un tic-tac enorm. Umple oraşul. Maşini repezi, subţiri ea nişte suliţe, aleargă, nu, străpung mijlocul străzii, ca nişte fulgere. Mă doare obrazul. Mă doare palma. Strâng ceva în palmă, şi mă doare. Strâng ceasul. El ticăie aşa şi umple oraşul cu bătaia lui. Nu pot desface mâna să-l arunc. Îl strâng mai tare. Ce fel de ce se sunt astea? Coloane şi ferestre. Şi iar coloane. Unde e obeliscul cu vultur? Nu poate fi aici. E alt oraş. Numai maşini, niciun pieton. N-am pe cine întreba. Se lasă o pasăre pe terasa aceea de sus, se

lasă cu zbârnâit de motor. Coboară doi bărbaţi tineri. Nu, un băiat şi o fată.

— Ai obosit?

— Nu. Dar s-a sfârşit. Am intrat în ieri.

— Vom mai zbura şi mâine.

— Şi are să treacă şi ziua de mâine.

Fata se prelinge uşor înaintea băiatului prin uşa mare, de sticlă. Părul bălan îi străluceşte verzui sub becurile mari, pe care le aprinde pe rând.

Nu mă iubeşte, nu mă iubeşte destul, altfel ar vrea să existe şi o zi în care să stăm locului, să ne privim. S-o privesc eu cel puţin. Am să încerc s-o duc în Marte. Poate atunci, de recunoştinţă… Nu, nimeni nu iubeşte din recunoştinţă. Pot s-o duc şi în Marte, şi tot n-are să aibă nevoie de dragostea mea. Ba da. Are să mă iubească odată. O vreau atât de mult, încât are să mă iubească!

Aş vrea să-l părăsesc fără să-l doară, fără să-l jignesc. Aş vrea să scap odată de dragostea asta care îmi stă pe grumaji ca un jug. Să întâlnesc alt om, un om mai puţin răbdător, mai el însuşi. Sau să nu întâlnesc pe nimeni. Să fiu singură. Să mă duc la Institutul experimental, să mă îngheţe pentru douăzeci, treizeci de ani. Să mă trezesc atunci. Poate că am să fiu altfel. Aş vrea să-mi schimb starea de acum, în care eu nu sunt nimeni, decât o fată iubită. Să fiu o fată care iubeşte. Să-mi găsesc liniştea, adică altă nelinişte, a iubirii, care seamănă uneori, cred, cu o linişte mare, pentru că nu mai vrei să străbaţi distanţa, să schimbi locul, să cauţi. Ai găsit, e asta, e iubirea, încremeneşti în ea. Dar nu pe el, pe el n-am să-l pot iubi niciodată.

Cine sunt ăştia? îi aud cumplit, şi ei sunt înăuntrul meu, ca, adineauri, ceilalţi. Şi-l aud şi pe domnul vecin cu salonul puternic luminat în care băiatul stă la picioarele fetei, pe domnul cu păr castaniu, singur în fotoliul lui, în

biroul lui în care un sistem solar în miniatură, din bule din metal lucios, se învârteşte necontenit pe masa lui de lucru.

Dincolo de descompunerea atomică, pe care o avea în mână ca străbunicul sursa generatoare de electricitate, şi de drumurile printre galaxii, şi de infinitul care a rămas încă necercetat, dar care se presupune că nu are, dincolo de zonele cunoscute, forme necunoscute, dincolo de tot… dincolo de tot, aş vrea să găsesc ceva. Aş vrea să mă ancorez în ceva. În altceva. Aş vrea să cred în ceva. În începutul a toate. Nu i-aş spune Dumnezeu. Nu ştiu cum i-aş spune. Aş vrea să-mi fie, ca străbunichii, frică de întuneric. Aş vrea… aş vrea… Mă usucă o sete mare, secătuitoare, de o credinţă. De o certitudine, alta decât a ştiinţei. Sau de o biruinţă măcar. De o presupunere înfiorată de taină. De o taină superstiţioasă. Nu superstiţioasă, dar de nedezlegat. De mister. Dar însuşi faptul că mi-e atât de dor de el nu înseamnă că îl simt totuşi pe undeva? Că sunt pe cale să-l găsesc? N-ar fi un sistem filosofic, nicio religie, ar fi o concepţie nouă despre marele tot, care ar pune o limită cunoaşterii şi ar lăsa loc incognoscibilului. Atunci s-ar mai putea spera ceva. O eră nouă, în care ar începe de la capăt alte căutări înfiorate de emoţii şi spaimă. Mi-e dor de emoţia unui început. Aş vrea să găsesc acest început eu, care îi simt apropierea. Şi întunericul în care vom bâjbâi, şi în care aş vrea să arunc prima rază palidă de lumină. Cu gândul, nu cu mijloacele noastre ştiinţifice. Să cred în întunericul ăsta, cum crede bătrâna de alături că i se va întoarce feciorul.

Bătrâna de alături? Care e bătrâna de alături? Da, uite bătrâna, e chiar la geam. Bătrâna se uită pe geam la mine, îşi pune ochelarii, şi-i scoate, se şterge la ochi, şi-i pune iar, ca să mă vadă mai bine. Nu, măicuţă, nu sunt el, băiatul tău plecat acum trei ani într-o expediţie. Ştiu. S-a pierdut în gheţurile din Antarctica, pe care încerca să ducă

căldură solară cu aparatele care îi fuseseră încredinţate, s-a pierdut tocmai din pricina asta, într-un mare dezgheţ, prins între sloiuri. Nu ţi s-a spus limpede, te-au lăsat s-o înţelegi, dar tu îl aştepţi în fiecare zi, de trei ani. Dacă nu l-ai aştepta, n-ai mai avea ce face cu tine. Eu sunt altcineva, nu mai ştiu cine, dar îmi aduc aminte bine de mama mea, e alta. Îmi aduc bine aminte mai bine de ea decât de mine. Şi ea mă aşteaptă, şi văd casa ei, şi odaia, şi perdeaua de la fereastră, o fereastră mică, nu ca asta care îţi înghite tot peretele. Nu sunt el. Scoate ochelarii! Pleacă de la fereastră, nu mă mai privi, mi se rupe inima de aşteptarea şi de nădejdea ta.

Dacă nu e el, tot are să vină într-o zi. Cu mijloacele de azi, un om nu se mai pierde într-o expediţie. Are să vină obosit, îngheţat, are să se aşeze pe fotoliul ăsta şi are să spună: „Mamă! tt Nici nu trebuie să spună mai mult.

O credinţă, o certitudine că există ceva incognoscibil. Ceva care să te umple de febra emoţiei!

Are să mă iubească într-o zi. Am s-o duc în Marte.

Nu te mai uita, măicuţă bătrână, la mine. Nu sunt el! Şi ceasul ăsta care ticăie, ticăie. Mi s-au încleştat degetele pe el. Nu-l pot arunca. Uite, mi le descleştez cu cealaltă mână, le rup dacă trebuie, numai să-l arunc, să nu-l mai aud. L-am aruncat. E linişte. În sfârşit, e linişte. E întuneric. S-au stins luminile verzi. Unde sunt casele? Erau aici nişte case uriaşe, cu arcade… Nu. Uite străduţe, blocuri mici, la fel. Un bec palid din loc în loc. Străzile astea le-am mai văzut odată în viaţă… Le-am văzut de curând… aseară. Da, aseară! Asta e cartierul lui Tudor. Să intru la el, să-i spun. Ce să-i spun? Nu ştiu, trebuie, repede. Am să-l scol din somn. Nu-i nimic.

— Cine e?

— Eu, Mihai.

Tudor e ciufulit, eu ochii lipiţi de somn.

— Ce-i cu tine? Cine te-a lovit? Ce ai la obraz?

— Casa… ştii… s-a surpat.

— Care casă?

— De pe colină, sus, unde construieşti tu rampa.

— Da, da, ştiu. Stai jos. Ai febră. Ai fost pe acolo? Ai căzut, te-ai lovit. Stai să te spăl.

— S-a surpat!

— Ştiu, băiete, demult. Uite, spală-te cu asta. Nu, te spăl eu. N-am termometru. Arzi. Culcă-te tu aici, în patul meu. Am eu o saltea pneumatică, dorm pe jos.

— Nu vestim poliţia?

— Tu te-ai îmbătat?

— Nu. Şi dincolo, mama aceea care aşteaptă. Aşteaptă de trei ani!

— Mihai, culcă-te şi dormi. Ai răcit urât. În perioada de antrenament n-ai voie să te îmbolnăveşti. Stai liniştit, dacă îmi făgăduieşti că ai să dormi, mă duc eu la poliţie, n-avea grijă. Stai cuminte, să te dezbrac. Ţi-a căzut ceva din buzunar. Aha, ceasul pe care ţi l-am dat.

— Ceasul? E tot la mine? E tot… Dar l-am aruncat! Tudorică, nu-l întoarce, Tudorică! Te rog! Are să se întâmple iar…

— Lasă lasă, nu-l întorc. Pot eu să-l întorc şi înainte şi înapoi, nu vezi că i s-au hârbuit măruntaiele?

— Nu-l întoarce! Pe urmă, timpul…

— Nu-l întorc, băiete. Stai cuminte. Stai să te învelesc. Ia o aspirină. Ţine. Aşa. Îţi fac şi un ceai. Ştii ce ceai bun fac eu? Nu, că nu mai e nevoie, ai şi adormit. Cine naiba te-a pus să umbli pe coclauri?

Era luminoasă dimineaţa, şi călduţă. Ploaia din ajun se şi zvântase pe trotuare, mai licăreau bălţile din rigole şi drumul spre colină era încă clisos. Maşina pe care primăria i-o pusese la dispoziţie arhitectului alerga iute. Colina se ridica în soare calmă, cu spinarea ei răscolită,

inegală. Excavatoarele lucrau, camioanele cărau pământul şi molozul departe, în lunca râului.

— Te simţi bine, Mihai?

— Eu? Perfect.

— Ce-ai avut astă-noapte? în ce-ai căzut cu obrazul?

— Nu ştiu. Nu ştiu nimic. Nu-mi aduc aminte. Ceva, vag… Mai bine să nu-mi aduc aminte.

— Ţi s-a mai întâmplat vreodată să ai asemenea febră?

— Parcă ştiu eu ce febră oi fi avut? Mi-ai pus termometrul?

— Nu. N-am Uită-te. Fundamentele propriu-zise vor începe de aici. Pista e calculată pe cinci kilometri. De lungime vorbesc. Subsolurile şi cazematele… Mă asculţi?

— Da. Eu văd ziua zborului.

— Eu văd ziua în care va fi rampa gata.

— Are să fie soare ca acum. Tu ai să fii aici, să vezi plecarea. Eu acolo, pregătit. O clipă, încă una, apoi semnalul! Şi marele ţâşnet în sus. Deodată pământul departe. Din ce în ce mai departe. Ca un ban care l-ai pierdut din buzunar. Rămâne acolo, nu mai are importanţă. A rămas ieri sau azi, nu ştii. S-au suprapus. Mâine e în faţa ta. Un mâine fără început şi fără sfârşit. Îl sorbi. Mereu. Urcă, urcă… Peste un an, Tudorică, peste un an!

Femeia de la garderobă

Când venise aici, după sfârşitul războiului, era tânără, abia se măritase. „Du-te, îi spusese medicul care o îngrijise de plămâni, du-te într-o staţiune la munte. Trăieşte acolo câţiva ani, şi nici n-ai să-ţi mai aduci aminte că ai fost vreodată bolnavă”. Petre, care o iubea mult pe atunci, îşi ceruse permutarea din oraş într-o localitate de munte. Nu fusese prea greu, de la spitalul în care era sanitar îl trimiseseră aici, la băile unde devenise maseur. O cruţa Petre, o lăsa să stea acasă, în odaia asta mică cu

bucătărie, în care locuia şi acum. Treaba ei era să se plimbe, să facă târguieli, să gătească. Urca încet uliţa care se strecura printre câteva curţi, printre câteva vile dărăpănate de război, până sus, între brazi, la căsuţa în care numai partea locuită de ei arăta cumsecade, cu ferestrele întregi, bine spălate, cu flori din primăvară până în toamnă în faţa lor. Restul paragină, uşi acoperite cu scânduri încrucişate, ferestre la fel, tencuiala coşcovită. Uneori cobora în centrul staţiunii, pe strada asfaltată, străjuită de case vechi, cu etaj, cu balcoane, case zdravene, late, mari, în care încăpeau şi optzeci, şi o sută de bolnavi veniţi la tratament. Stăteau câte patru sau cirier într-o odaie cu tavanul înalt, cu câte un singur bec în mijlocul tavanului – aşa se vedea prin geamurile uneori deschise, şi se duceau la baie sau la izvoare cu pa – harul în mână, înfofoliţi, încotoşmănaţi, agale, ca omul care are o vacanţă ca să vadă de el şi se cocoloşeşte, şi se răsfaţă de parcă asta ar fi făcut de când lumea. Scările largi, paralele, care urcau cu popasuri şi terase la fostul cazinou, azi cantină, erau vara pline de ei. Iarna îşi croiau mai greu drum prin zăpada care mai se curăţa, mai era uitată, şi-i vedeai stând plictisiţi, ciorchine, îndărătul ferestrelor, în casele mari, privind în drum, de parcă s-ar fi putut petrece afară ceva nemaipomenit, pe care îl aşteptau de mult.

După doi ani, în primăvară, Petre începu să vină târziu acasă. Spunea că au sosit mulţi bolnavi, că are de lucru şi seara. Se minuna de ea, cum nu se mirase încă niciodată până atunci, că nu i se urăşte să stea atâta degeaba, să muncească atât de puţin, să trăiască în singurătate, când, uite, se făcuse sănătoasă, era tânără, slujbe destule pretutindeni, numai să vrei. Chiar el putea să-i găsească de lucru, şi nu ceva obositor, un fleac de treabă ca să-şi omoare timpul şi să-i dea prilejul să aibă un ban al ei. La restaurantul care se deschisese în staţiune

era nevoie de o femeie la garderobă. Treabă de încredere, hainele oamenilor nu se dau pe mâna oricui. E drept, avea să stea mai târziu noaptea, în schimb putea dormi cât vrea dimineaţă. Au să mănânce amândoi acolo, la restaurant, la masa personalului. Scapă de gătit.

Aşa începuse să lucreze seara. În primele zile crezuse că va adormi acolo, pe urmă se deprinsese. Petre însă nu aşteptase ca ea să se deprindă. Într-o noapte nu-l găsise acasă. Dormise prost, cu urechea la pândă. A doua zi, umblând în dulap văzuse că lucrurile lui lipsesc toate, şi haine, şi albituri, şi mantaua de ploaie cea nouă, şi toate. Înţelesese. De ruşine, nu se dusese la direcţie. Şi niciodată nu mai aflase nimic despre el.

Întâi numărase lunile, pe urmă nu mai socotise anii. I se părea că i se adusese o mare ocară, că era poate foarte plicticoasă, sau foarte urâtă, proastă sau cea mai neajutorată femeie, de fusese lăsată aşa, singură, ca un galoş vechi aruncat la gunoi, ca un pisic care n-a făcut încă ochi, lepădat pe un maidan. Celelalte odăi ale casei în care locuia fură reparate, se mută în ele o familie cu mulţi copiii, curtea era acum împânzită de ei. Gospodina es de alături îi arătă la început prietenie, apoi o lăsă în ale oi, prea era sălbatică şi tăcută. Nu mai dădea nici pe la cele două perechi de prieteni pe care şi-i făcuseră Petre şi ea de când veniseră aici. O căutaseră ei, o poftiseră, îi întâlnea pe drum, dar îi părea că n-are rost să le mai calce pragul aşa, singură, că aveau s-o primească de milă şi să vorbească pe urmă despre ea ca despre o amărâtă pe care, uite, a lăsat-o bărbatul. S-o mai şi întrebe de ce, şi unde s-a dus, şi ce are ea de gând acum, tot întrebări la care n-avea răspuns, pentru că nu ştia nimic şi n-avea de gând nimic, decât să se ducă la slujbă seara, dacă era vară, şi de două ori pe zi, la prânz şi seara, dacă era iarnă. Treaba asta o rânduise bine Petre, se hotărâse din timp pesemne să

plece, de asta îi găsise de lucru, ca să n-o lase chiar muritoare de foame.

Dormea, în adevăr, târziu dimineaţa. Pe urmă îşi rânduia odaia, ştergea bine praful de pe dulap, de pe scaune, de pe masă, lustruia cu petica pisica de porţelan pe care o primise dar de nuntă, vasul roşu cu desene albastre, sufla colbul de pe florile artificiale cu petale de scoici, spăla şi scrobea şerveţelele de dantelă aşezate mai pretutindeni. Şi treceau ceasurile. Nu mai îngrijea grădina de sub ferestre, o lăsă paragină, că tot o stricau copiii vecinilor. Nu se mai plimba ca odinioară. Cele două şiruri de munţi împăduriţi până aproape de crestele lor de stâncă albă care închideau în valea dintre ei staţiunea, râul verde şi limpede din fundul văii, cu salturile lui înspumate peste lespezi, potecile care suiau în munte cotit şi repezit, podişurile de sus, de pe care privirea cuprindea zări deschise, lanţuri mereu îmbinate şi dezbinate de culmi, coborâşuri line şi poieni înflorite, toate le văzuse doar când era încă Petre aici. Vara fuseseră de mai multe ori duminica, cu o traistă de mâncare aşa cum făceau şi turiştii, ba încă o dată şi iarna voise Petre să urce pe podişul cu cruce, pentru că se mai urcau şi alţii şi spuneau că e frumos. Acum peisajul se ştersese din faţa ochilor ei, nu-l mai vedea aşa cum nu mai vedea litografia de acasă de deasupra patului, în care o fată, lângă o fântână, turna apă dintr-o găleată într-un ulcior. Să se plimbe singură? Nici nu-i trecea prin minte. Ştia locurile. Iarna era frig, vara cald, cu toate că seara se răcorea şi oamenii veniţi la restaurant tot aveau haine de lăsat la garderobă, primăvara şi toamna ploua şi trebuia să calci binişor, ca să nu te umpli de noroi. Niciodată nu era bine.

Restaurantul fusese reparat şi mărit, apoi se mai clădiseră două. Era mutată când la unul, când la altul. Treaba era aceeaşi, numai că de la o vreme tot ei i se

dăduseră în grijă şi ţigările. Şi n-o mai schimbaseră din restaurantul cel mare. Stătea în firida largă în care se înşirau cuierele garderobei, sub lumina verde care fusese pusă acolo de ultimul arhitect, şedea ca o plantă în fundul unui acvariu, şi se uita la sala mare a restaurantului din faţa ei. La prânz era mai plicticos, oamenii veneau numai să mănânce şi, obosiţi de tratament, plecau repede în hotelurile lor. Rar se întâmpla ca masa să se prefacă în chef. Şi cheful acela n-avea niciun haz, la prânz nu cânta orchestra, şi-i vedeai stând greoi pe scaune, de mult ce mâncaseră, de mult ce au băut. Ca să-şi alunge urâtul, se învârtea printre hainele lăsate în grija ei şi încerca să-şi aducă aminte a cui o fi fiecare din ele, cum îi stătea! Uneori abia avea timp să se repeadă până acasă între prânz şi seara, când se întâmpla să fie staţiunea plină. Nicio pagubă, pietrele dealului ei rupeau grozav încălţămintea.

Seara însă era cu totul altfel. Seara venea orchestra, muzicanţii îşi scoteau instrumentele din cutiile sau îmbrăcăminţile lor de pânză, le încercau coardele. Pianistul deschidea capacul pianului cu cheia din buzunarul lui, îşi trecea repede degetele pe clape, parcă temător că li s-a întâmplat ceva în lipsa lui, că n-au să-i mai răspundă. Peste zgomotul de glasuri, de farfurii, de tacâmuri, de scaune târşite pe podea, se ridicau valurile muzicii. Şi sala se umplea. Bătrâni, tineri, perechi, grupuri mari, străinii cu alt soi de mutre. Se umpleau şi cuierele. Atunci nu mai ştia unde să se uite mai mult, la haine sau la oameni.

O blană, vezi o blană albă ca asta, cu fir lung, lucioasă, pufoasă, nu însemna numai că ai bani să ţi-o cumperi, însemna că ai chef, că îţi trebuie, că ai de ce să alergi s-o cauţi şi s-o găseşti. S-a dezbrăcat de ea adineauri o femeie care nu mai era tânără, niţel cam mototolită la

obraz sub vopsele. Şi, vezi, îi trebuie. Stă acolo, la masa de lângă orchestră, unde e zgomotul mai mare, stă cu un domn care e sigur mai tânăr decât ea. Şi râd amândoi, şi beau, şi el o ţine de mână peste masă. Asta tinerică, slăbuţă a lăsat o haină ca vai de mama ei, dacă o pipăi îi simţi urzeala, şi tot e veselă cu flăcăul cu care a intrat, şi care nici el nu-i îmbrăcat de Doamne ajută. N-au ce îmbrăca, dar le trebuie petrecere, muzică. Le trebuie, că altfel n-ar veni să se scuture şi de banii pe care nu-i au. Le trebuie că sunt tineri, mititeii, dacă lor nu le-o trebui! Şi alea două, surori parcă ar fi, îmbrăcate la fel, au venit cu mama lor. Paltoane bune, gulere frumoase, mărgele şi cercei toate trei, şi aşteaptă muzica, poate le-o invita cineva la dans. Au altă treabă pe lume? N-au! Haine frumoase dacă putem, dacă nu şi urâte, şi hai la petrecere! O fi vreuna măritată? Bine ar fi să le ia cineva!

Începe muzica. Întâi se avântă puţini, pe urmă parcă îi mână un vânt pe toţi. Abia mai încap în mijloc, în careu, cum spun ospătarii. Se lovesc unii de alţii, se mai şi îmbrâncesc, nu se supără, fiecare cu treaba lui, să se frământe în loc şi să se uite în ochii perechii sau să-şi lipească faţa unul de altul cu nădejde, de parcă acolo ar vrea să şi-o lase pentru totdeauna. Pe urmă se mai sting şi din lumini, verdele ăsta care o scaldă pe ea n-o lasă să-i vadă limpede în întunericul lor, desluşeşte numai o viermuială mare, o frământare în loc, peste, care se varsă muzica cu scrâşneli, cu ţiuituri, cu jelanii, cu chiote.

Vin dintr-acolo valuri de căldură şi de miros amestecat de mâncare şi de trup omenesc încins, de parfumuri şi de băutură. Seara nici nu mai poate mânca, i se taie pofta, prea duhneşte a multe. Şi nici n-are timp. Se uită. Ce mai petrec, ce mai petrec! Nici măcar nu sunt toate femeile frumoase, dar au cu cine dansa. Când îşi bagă faţa în câte o haină, miroase bine. Le arde de parfum,

de dans, de chef. Le vede plecând când vin să-şi ia hainele, şi le strălucesc ochii, şi le râde glasul. Nu pleacă singure. Poate le conduc până acasă, poate, cine ştie, rămân cu ele. Şi mâine vin iar să danseze, să petreacă.

Uneori ies supăraţi unii pe alţii, s-au certat, se mai ceartă încă în faţa garderobei. Şi a doua zi vin iar împreună. Fiindcă, vezi, asta e viaţa lor, petrecere.

E foarte greu să te descurci aşa, cu un ochi la haine, să nu le ia cineva – ce crezi? Una să-ţi ia şi plăteşti un an! – şi cu altul la dans, la mese, la perechi. Lumina în sală e roşie. Începe un tangou. E mai frumos decât orice, nimeni nu se mai deşală, nu se mai frânge din spinare, nu mai e apucat de boala copiilor. Se preling uşurel peste parchet, se leagănă, ai spune că toţi se iubesc adevărat. Băiatul ăla care părea descleiat din încheieturi şi fata cu picioare de lemn ca un scaloi s-au potolit şi ei, plutesc. Nu i-ar plăcea băiatul ăsta dacă ar fi să-i placă vreunul. Mai curând celălalt, subţire ca un plop, cu faţa gingaşă, palidă. Şi dacă ar trăi ca ei, dacă n-ar fi sigură că e atât de urâtă şi de proastă, i-ar plăcea să danseze tangou cu băiatul acela înalt. Uite cum priveşte de galeş la fata cu care stă la masă, cât de frumos se apleacă în faţa ei când o pofteşte la dans, cât de frumos o aduce înapoi, cât de frumos şi potolit bea, numai câte puţin şi rar, şi se uită la ea de parcă i-ar răsări soarele în faţă. Şi ea? Drăguţă, săraca, sfioasă şi ea, cam de căpătat în rochia aia prea largă, cam netoată când se ridică de pe scaun. Şi cu un nas prea lung. N-a găsit şi el una cu nasul mai scurt? Na, că a venit unul să-şi ceară haina şi căciula, se uită urât de parcă ar aştepta la coadă de un ceas. Ţi le dau, ţi le dau, cine are nevoie de căciula ta mai mult decât tine care eşti chel? Nu ţi-a mâncat-o lupul. De ce-o fi atât de supărat? Singur a venit, singur pleacă, nu-i bună singurătatea, nu. Mie mi-o spui, care sunt singură de atâţia ani? Şi dacă ai mai fi şi la pensie cu

reumatismele tale cu tot, ştiu că-ţi vine să-ţi pui unghia în gât. Eu cel puţin am treabă aici, am răspundere, o treabă ca a mea nu se dă pe mâna oricui. Ai fi venit şi tu să petreci, başca băile, că doar de asta ai intrat în restaurant când ai cantină. Şi n-ai cu cine, sărmănelule, nu ştii să faci cunoştinţe, asta nu-i uşor pentru un chel care se uită sanchiu şi se vede cât de colo că-l dor şalele. Du-te la culcare, du-te, că nu-i de tine aici. Ce mai fac ăia doi tineri care se sorb din ochi? Păi tot se sorb. Numai de-ar avea noroc în viaţă, să nu plece odată de acasă (că de luat o s-o ia, de asta sunt sigură), am mai văzut eu şi alţii plelând după ce voiau să-ţi dea şi luna de pe cer. Să n-o lase singură cu nasul ei lung şi mişcările ei neajutorate, că pe urmă ce-o să facă? Slujbă, şi poate nu una de încredere ca a mea, că prea e toantă săraca, o slujbă cum o da Dumnezeu, şi singurătate, şi ruşine. Dă, Doamne, să n-o lase! Iar se deşală toţi ca nebunii. Aia cu fusta doar cât s-o acopere unde-i mai rotundă şi picioarele ca grisinele parcă are streche. Asta nu dansează cu unii, dansează cu toţi. Şi toţi dau buzna să şi-o ia din braţe unul altuia. Gusturi! Care haină? Numărul 13. N-o să-ţi aducă noroc, ăsta, cucoană, nici nu-şi ia paltonul lui, ei rămâne, te-a adus până la garderobă şi cale bună! Păi dacă eşti aşa de trecută şi ţi-ai mai pus şi o ulcică de vopsea pe pleoape, nu-i dă inima brânci. O fi ochit el alta la altă masă. O să văd eu acum, după plecarea dumitale.

În sală lumina s-a făcut albastră. Un vals! Of, un vals! Când eram eu tânără trecuse moda valsului, se dansau tangou, foxtrot, rumba, dar bărbatu-meu dansa vals cu mine. Zicea: „Eşti uşoară ca un fulg, îmi place să valsez cu tine”. Şi m-a suflat ca pe un fulg, în vânt m-a lăsat. Dacă mi-ar arde, dacă aş mai trăi între oameni, dacă aş avea cu cine, aş mai şti eu azi să valsez? Sunt bătrână. Am patruzeci şi cinci de ani. Mai dansează unele şi mai

bătrâne decât mine, dar uite, toată viaţa lor e petrecere. Nu le văd eu? Seară de seară, seară de seară. Or mai fi făcând şi altceva pe lume? Spun că aici sunt în concediu, că sunt în vacanţă. Vacanţă iarna, vacanţă vara. Cine joacă şi chefuieşte aşa, sunt sigură că asta fac tot anul. Uite domnul ăla bine îmbrăcat, cu haine cenuşii şi cravată roşie, ăla ştie ce e valsul. Şi bine-i stă părul cărunt de pe tâmple, şi bine lunecă pe parchet, şi frumos îşi ţine trupul şi capul. Haimanalele alea cu plete şi pulovere largi, cu nădragi care le plesnesc pe fund şi pe pulpe, se reped în vals de parcă le arde casa şi vor s-o stingă. Cu domnul cel cărunt aş dansa şi eu, aş dansa dacă aş fi aici „la băi”, dacă aş mai fi veselă şi tânără.

Cântă solista. Îmi place asta pe care au adus-o acum. E ca un peşte abia scos din apă, viu, lucios, se mişcă ea cam mult dar se mişcă bine, şi are glas. Are un glas ca de flaut, nu de om. Să fie sănătoasă şi să aibă noroc, drăguţa de ea!

— Îţi place aici în lumină verde? Să ştii că te avantajează! De departe am crezut că şi dumneata eşti verde. Uite, Bob, că e albă!

O ceată de derbedei au venit după haine.

— Aşa i-a plăcut direcţiei, să pună lumina verde la garderobă! răspund scurt.

— Asta e bună pentru broaşte! adăugă unul cu un cordon ca un chimir bătut în ţinte mari.

— Taci, Mitule! spune fata care râde cu dinţi rari, în timp ce Bob îi ţine haina. Tu, până nu te legi de om, n-ai linişte.

— M-am legat eu? Am făcut o constatare de ordin estetic. De ce au făcut din tovărăşica o broască, când ea e om?

— Mulţumesc, nu primesc bacşiş!

M-am răzbunat. De la ăştia nu vreau niciun ban. Să

se ducă mai repede cu cordoanele lor, cu dinţii lor rari, cu obrăznicia şi trenţele lor pestriţe. Dacă s-ar lua la bătaie pe drum şi şi-ar scoate câţiva dinţi, nu mi-ar părea rău. Nu pot să-i sufăr, să am eu asemenea copii, i-aş creşte cu ciomagul, să-i învăţ să vorbească. Nu e seară să nu vină şi un obraznic şi necioplit. După ce le păzesc hainele! Mă apucă, aşa, câte o furie pe unii, de mi se pare că toată viaţa am să-i urăsc. Noroc că-i uit. Aş vrea câteodată să schimb meseria, dar nu ştiu să fac altceva. La un chioşc de ziare sau dulciuri afară, în stradă, ar fi mai greu, frig iarna, umezeală toamna, zăduf vara. Şi nicio distracţie. Să-i vezi numai cum vin cu prosoapele în cap de la baie sau cum îşi târşesc picioarele pe seară, la plimbare. Aici petrec. Te uiţi şi ţi se şterg altele din minte. Colo doi beau şampanie. Ea e blondă, albă, subţire, când râde parcă răsare soarele pe faţa ei. Îi stă bine rochia albastră, îi stă de parcă s-a născut albastrul pe lume ca s-o îmbrace pe ea. Nici el nu-i urât, cam botos, dar are ochi frumoşi. De ce-or fi bând şampanie? Or fi având o aniversare. Sau poate beau totdeauna şampanie, să mă uit şi mâine, dacă or mai veni. Eh, să le dea Dumnezeu noroc, că sunt frumoşi şi fericiţi. Când mi-au dat hainele la venire, vorbeau aşa de politicos, de parcă n-ar fi fost datoria mea, de parcă mi-ar fi cerut un hatâr. Să petreacă, drăguţii de ei, să petreacă!

Alea trei babe străine trebuie să fie, dar nu ştiu de ce neam, fumează toate şi trag câte un coniac. Bine că le ţin baierile. Vin în fiecare seară de două săptămâni. Ghete în picioare, haine de piele îmblănite, bastoane cu ţinte de parcă ar urca munţi în restaurant, ele ca butoiaşele, râd la mine când vin şi când pleacă şi-mi spun ceva pe limba lor, care trebuie să fie ceva frumos, fiindcă râd toate trei cu dinţii lor falşi şi albi. Femei zdravene, se ţin ca brazii. Or fi petrecut toată viaţa şi nu se lasă nici acum. Or fi văduve? Nu, cred că şi-au lăsat bărbaţii acasă, altfel ar fi mai

abătute dacă n-ar avea de loc.

Începe să se golească sala. Muzicanţii îşi strâng instrumentele. Au dat ei un bis, încă unul la cererea publicului, e trecut bine de douăsprezece. Gata! Cine mai vrea să treacă la bar. E mai scump, dar dacă poţi şi îţi dă inima brânci, o viaţă are omul!

Oho! că nu dau turcii! Om sunt şi eu cu două braţe, nu pot servi pe toată lumea deodată. La rând, vă rog, la rând! I-aş alege eu, dar nu-i voie, i-aş da întâi haina doamnei blonde în albastru, să n-o tragă curentul, le-aş da tinerilor ăia de se uitau aşa de dulce unul la altul, că ea e rebegită, mititica, dar au venit întâi cele trei babe ca butoiaşele, şi un găligan cu plete în ochi, şi aia cu fusta scurtă, şi aia cu poate lungi. La rând, la rând, nu pot după inima mea. Acum o încurcătură, o zăpăceală de o clipă, un client mai şmecher, şi pat ca în seara aceea cu haina de astrahan pe care a căutat-o miliţia până a găsit-o. Era să-mi dau sufletul atunci de spaimă.

S-au dus, s-au scurs toţi. În sală mai arde un singur bec. Ce răscoală de scaune, de mese care parcă au plecat care încotro, ce răvăşeală pe mese. Şi pe chelneri parcă a picat deodată somnul, pe toţi deodată, adună, cară, se împiedică, se încrucişează ca în vis. Fum şi miros de băutură. Şi pustietate, şi linişte după atâta larmă. Să-mi iau paltonul şi şalul.

Drumul asfaltat de-a lungul râului lunecă puţin. Au strâns zăpada, a îngheţat mâzga. Luminile de neon scaldă pomii negri. Apa clipoceşte jos, n-a îngheţat de tot. Trece o maşină, încă una, cu faruri mari. Nu mai trece nimic, în vile ici-colo o fereastră luminată. Ce-or fi făcând la ora asta? Petrec, au cumpărat o sticlă, două, s-au adunat câteva familii, prieteni între ei, şi petrec. E mai ieftin decât la bar. Uliţa mea suie pieptiş, înzăpezită. Toţi dorm pe uliţa mea. În odaie e frig. Soba s-a răcit. O fărâmă de foc nu mi-

ar strica peste noapte. Să-l aprind. Nu ştiu ce fel de oboseală e asta, o simt în oase, o simt în cap, dar nu mi-e somn. Îmi cântă în urechi un vals. Se schimbă într-un fox iute. Toba bate, bate, mai tare decât ea nu e decât saxofonul. Se învârtesc, se învârtesc, le văd picioarele care n-au loc destul pe parchetul înţesat, şoldurile care se răsucesc ca şuruburile în loc, le văd umerii care saltă, mâinile care se agită, de parcă fiecare ar avea gând rău cu obrazul partenerului. Stau în pat şi nu adorm. Nu-mi iese fumul din nări, mirosul de vin. Aşa, e bună groapa asta pe care am făcut-o în somieră, dormind mereu pe locul meu la perete. Să mă ghemui în ea, să-mi adun plapuma cât mai lipită de trup, să mă încălzească, să simt că mă odihnesc. Douăzeci şi cinci de ani de când a plecat Petre. Neîmpliniţi, la vară se vor împlini. O fi având copii pe acolo pe unde o fi trăind? Copiii lui or fi făcut armata, ce crezi! Cine poate rămâne lângă o femeie urâtă şi plicticoasă? Şi tăcută! La şedinţele cu personalul nu pot scoate un cuvânt. Ar fi uneori ceva de spus, dar cum să deschizi gura şi să-ţi auzi glasul răsunând tare? Şi dacă spun o prostie şi râde cineva? Acum vreo opt ani un client venit la cură, care mânca în fiecare seară la restaurant, îmi spunea, când îşi lua hainele, că sunt frumoasă. Când le lua, după ce băuse, nu când venea treaz. O dată a aşteptat să se închidă localul, să ies şi eu, şi m-a condus până acasă. Alergam de-mi ieşise sufletul, iar el mă ruga cu glas blajin să nu mă sperii, să nu-l cred om rău, nici glumeţ. Se jura că dacă nu ţin la nimeni vrea să mă ia el cu cununie. Ce spaimă până am deschis uşa, era în spatele meu, am încuiat-o de două ori şi aşteptam să-i aud paşii depărtându-se. Nu l-am mai văzut niciodată. Ce fusese asta?

I) o ce îşi bătuse joc de mine? Peste vreo trei zile responsabilul restaurantului m-a întrebat ce-am hotărât cu funcţionarul ăla de la Caransebeş care venise la el să mă

ceară de nevastă. Pentru că el, responsabilul, îi răspunsese să se descurce singur, să vorbească cu mine, să mă ceară „direct şi personal”, fiindcă sunt femeie în toată firea, nu-s copilul lui. Se dusese la responsabil! De ce împinsese gluma atât de departe? Că doar nu era să-i placă o femeie ca mine, când sunt atâtea pe lume şi frumoase, şi vioaie, şi tinere. Aflase poate că am bani puşi deoparte? Sau era reumatic tare, şi avea nevoie de locuinţă permanent aici, unde case nu se prea găsesc? De ce mi-o fi venit în minte tocmai acum funcţionarul din Caransebeş? Poate pentru că aducea puţin cu domnul cărunt din seara asta. Dar puţin, de departe, nu era atât de elegant, nu se ţinea atât de drept, n-avea umerii atât de largi. Şi cum valsa domnul ăsta cărunt! Parcă şi acum se umple odaia de valsul lui, şi de muzică, şi de lumina albastră care se făcuse în sală. Întunericul din odaie, străbătut numai de raza slabă a felinarului de la cotitură, se face albastru. Doamna albă cu rochie albastră dansează şi ea. Acum răsună toba, urlă saxofonul, bâzâie chitara electrică, se scâlcie perechile de pletoşi. Ce mai barbă are ăsta mic care vrea să omoare pământul sub picioarele lui, nu alta. Şi fata cu dinţi rari râde, râde. Cele trei bătrâne beau coniac, fumează. Toţi petrec. O mai fi rămas în seara asta cineva în vilele de pe strada principală, în dosul ferestrelor, să se uite în drum, sau au plecat toţi prin restaurante, că doar de asta au venit, să petreacă? Chiar cei cu reumatisme. O mai fi rămas vreun anchilozat, vai de el!

Nu pot să adorm. Toţi vorbesc tare, toţi râd tare, toţi trântesc furculiţele, hârşâie scaunele pe podea, chelnerii aleargă, femeile râd, saxofonistul trâmbiţă ca muncit de diavol, dansează, dansează, solista lasă glasul să urce şi să coboare şi se leagănă din şale în rochia ei ca solzul de peşte, îmi cer haine peste haine şi alţii strigă să le primesc alte haine, că se grăbesc să intre în sală, s-a pierdut un

astrahan! Unde e astrahanul? Asta e? Asta e piele de broască, o haină verde din piele de broască, dar, dacă îi zici dumneata astrahan şi e a dumitale, am scăpat! Am scăpat de anchetă. Asta, treaba asta a mea e treabă de încredere, nu se dă pe mâna oricui. Nu se mai sfârşeşte odată? Nu-şi strâng instrumentele? Uite, e ora două. Ceasul meu de pe masă arată ora două. Sunt aici, în patul meu, e două după miezul nopţii, şi tot balamucul de-acolo s-a mutat odată cu mine aici. În fiecare noapte la fel, în fiecare noapte. A avut dreptate doctorul la care am fost acum un an. „Dumneata ai nevoie de un concediu lung, zice, sau de pensie de boală. Ai să faci o nevroză, ai şi făcut-o”. Am făcut o nevroză! Ceva cu nervii, adică. Dacă s-ar opri toba măcar, toba asta care bate dinspre sobă. Baterie îi zice acum. Dacă s-ar opri, să mă gândesc bine, să mă hotărăsc. Să ies la pensie de boală. Am şi ceva deoparte. Cât îmi trebuie mie? Cu cât trăiesc eu? La cantină m-ar mai lăsa. Mâine mă duc să-mi fac actele pentru pensie de boală. Stau acasă, mă odihnesc. Nu-i mai văd, nu-i mai aud. Nu-mi mai joacă în faţa ochilor până la trei-patru noaptea. Mi-ai unge. Destul. Mi-ai unge. Umple odaia mirosul de mititei. De la ăla grasul, cu pipă, de la ăla se trage tot fumul care mă îneacă. De ce mai stă cu coatele pe masă şi se uită la pahar, de parcă ar aştepta să iasă hopa Mitică din el? Mi-e somn, mi-e somn. Acum parcă mi-e somn de-a binelea. Mâine mă duc… mâine… la pensie.

Zorile sunt murdare în faţa ferestrei. Şi uite, nici geamul nu-i chiar curat. Trebuie spălat acum, numaidecât. E ora zece. Trebuie şters şi praful. Se aşază, cât e de iarnă şi zăpadă afară. Şi covoraşul scuturat. S-a cam ros el, e bine să-l pui cu faţa pe zăpadă şi să-l baţi bine. Se împrospătează culoarea. Repede, repede. Acum se face douăsprezece şi trebuie să te prezinţi la serviciu. Azi poate vin şi alţii noi, alte mutre, alte haine. Oare cele trei

bătrâne cu ghete or mai bea coniac? Or bea, că nu le cade greu. De-ar mai veni şi femeia aceea frumoasă, în albastru. Poate vine şi la prânz, altfel îmbrăcată. Şi perechea de tineri de nu s-ar despărţi, Doamne, de nu s-ar despărţi! Să n-o lase! ălora pletoşi, obraznici, am să le spun eu una să n-o poată duce. Sau n-am să le spun nimic, cine ştie ce răspund, dar am să mă uit la ei să îngheţe. Mai repede, mai repede. Toate astea durează, şi se apropie prânzul. E linişte în casa asta ca în mormânt. Vecinii plecaţi care încotro. Ei cu treburile lor, cu cu ale mele. Te ucide atâta linişte. Când cântă solista „Paloma" îmi place şi mie. Eh, până diseară mai va întâi prânzul, între prânz şi seară se tot scurg din ăştia de trec prin localitate, seara e ce e. Se aşază liniştea asta pe tine ca o piatră de mormânt. Şi la prânz e niţică mişcare în local, nu poţi spune că se sleieşte timpul pe tine. Mai repede, mai repede. S-au şters florile albastre de pe vasul roşu. S-au şters de timp. S-ar cuveni să cumpăr altul odată. Odată şi odată. Unul tot roşu cu flori, dar de aur. O fi scump? Oi vedea. Mai târziu. Peste câţiva ani, când oi ieşi la pensie. Gata! Gata! Să încui uşa de două ori. Până la local, cinci minute, că merg la vale. Şi patru, dacă mă grăbesc.

Colina

Stă în faţa mea, la masă, şi parcă n-ar asculta ce-i povesteşte Ion, şi-a oprit ochii pe mine. Mă supără privirea asta şi mă uit peste umerii lui, prin fereastră, la colina pe care se aşază umbra serii. Nu i-o fi plăcut starea în care a găsit şcoala? Nu i-o fi plăcut cum predă lecţiile Ionică, sau nu l-o fi mulţumit cât ştiu copiii? Poate îl plictiseşte acum tot ce-i înşiră Ion despre ce-a reparat şi ce-a îmbunătăţit de cinci ani, de când a luat şcoala în primire. Poate că Ion l-a adus cu sila la masă. Nu ca să-l linguşească, ştiu, dar ca să mai schimbe şi el o vorbă cu un intelectual, cu un orăşean, cu un om venit din Capitală. Trec luni întregi şi

nu calcă picior de străin prin sat. Vine doctoriţa, e adevărat, dar şi ea e de ici, de alături, cu aceleaşi preocupări. Trec luni întregi, şi nu-l cheamă la vreo consfătuire, în târg, să mai vadă şi alte feţe. Eu m-am deprins, am copil mic, am treabă, am gospodărie, n-am timp să mă plictisesc. Dar un bărbat nu îndură atâta monotonie.

De ce se uită aşa la mine? Mi-am strâns părul cum trebuie, nu mi-am îmbrăcat bluza pe dos. Se uită ca la un obiect pus într-o vitrină, care nici nu-ţi place, nici nu-ţi displace, ai alte gânduri în cap, dar ai rămas cu ochii pe el şi cu mintea în altă parte. Stă ţeapăn, serios, mănâncă frumos, nici prea mult, nici prea puţin, aprobă când trebuie, adică atunci când râde Ion, dar ceva mai târziu, de parcă râsul lui Ion ar ajunge la el abia când s-a isprăvit. Am adus supa, am adus şi friptura, mai rămân gogoşile, şi pe urmă pot să plec sub pretext că vreau să văd dacă doarme copilul, şi să nu mă mai întorc. Poate că Ionică a băut prea mult, de asta vorbeşte atât. De la sobele din clase care scot fum, a trecut la Eminescu, autorul lui preferat. Şi nu mai iese din Eminescu. Poate că inspectorul ăsta o fi ştiind mai mult şi despre Eminescu şi despre alţi scriitori, şi nu-l întrerupe din politeţe. Tace, ascultă parcă, şi se uită la mine. Nu trebuia să mă aşez în faţa lui, dacă îi stăteam în stânga sau în dreapta, sigur că s-ar fi uitat tot înainte, cu gândurile aiurea.

Să strâng repede de la masă şi să aduc desertul. Mă privesc în oglinda de pe sală. N-am nimic anapoda pe mine, sunt numai foarte palidă, de parcă mi s-ar fi întâmplat o nenorocire. N-ar trebui să mă sperii aşa de un inspector. Au să mai vină şi alţii. Are să le facă şi lor impresie proastă nevasta învăţătorului, care nu ştie să se poarte cu lumea. E adevărat, stau de cinci ani în satul ăsta, acasă toate surorile am trăit ca la mănăstire, şi înainte, la

internat, ca la cazarmă. Dar s-ar cuveni să mă deprind odată şi cu oamenii străini. Acum doi ani, când a fost la noi la masă directorul liceului din oraş, m-am simţit mai la largul meu. E adevărat că nici nu se uita la mine. Vreau să le mai torn vin… El se ridică şi-mi ia sticla din mână.

— Îmi daţi voie mie, doamnă?

Ion nu s-a gândit să mi-o ia. Mă căznesc cu sifonul, care nu mai merge, deşi e plin.

— Vă rog, doamnă, nu dumneavoastră!

Ion vorbeşte mai departe despre Eminescu, nu bagă de seamă că el ar trebui să-l servească pe oaspete, nu oaspetele pe el.

Aş vrea să plec şi n-am curaj. Parcă am înţepenit pe scaun. Nu ştiu cum să spun un lucru atât de firesc: „Mă duc să văd dacă doarme copilul”. Poate că nu se cuvine, poate că nu e frumos, sau, dimpotrivă, nu mai are rost să stea nevasta la masă, când şi-a isprăvit toată treaba şi musafirul e un bărbat, un străin, un inspector care are de lucru cu învăţătorul, nu cu familia lui. Haide, un efort, puţină îndrăzneală, număr până la zece şi mă ridic. Un, doi… doisprezece, douăzeci! Nu se mai poate. Plec.

— Eu mă duc să văd dacă doarme copilul!

Mi-au ieşit în sfârşit vorbele din gâtlej, vai de ele, tremurând.

— Am să plec şi eu, spune inspectorul şi se ridică.

— Aşa de repede?! protestează Ion. Nu mai stai puţin, domnule inspector? Abia ne-am încălzit la vorbă!

— N-aş vrea, dragul meu, să pierd cursa de nouă. E ultima.

— Dacă am mai avea o odaie… Dacă v-am putea pofti să dormiţi la noi! Dar casa e atât de mică şi…

— Nici nu te gândi! Mi-am oprit o odaie la hotel, în oraş.

— Dacă am mai fi avut o odaie, am mai fi stat de vorbă. Atât de rar ne vine şi nouă un oaspete în casă, un intelectual, atât de rar avem o bucurie ca asta.

E adevărat, dar Ion n-ar mai fi trebuit s-o spună. E ca o jelanie, a sunat ca un bocet. Ce-i pasă inspectorului ăstuia de noi? Cât de tare s-a distrat el în seara asta? Mare bucurie ar fi fost pe el să avem odaie de oaspeţi şi să-i vorbească Ionică până după miezul nopţii de Eminescu şi de sobe. El nu ştiu dacă a scos douăzeci de cuvinte. Poate chiar că e un prost, şi eu m-am ruşinat de Ion al meu. De mine ar trebui să-mi fie ruşine.

Pleacă, îl ducem amândoi până la uşă, şi în prag se opreşte, se uită înapoi, în casă, de parcă ar vrea să-şi aducă aminte dacă n-a uitat ceva, apoi priveşte în curtea largă la cele câteva gherghine care abia se ghicesc în întuneric, şi peste gard, departe, peste fâneaţă, la colină. Are aerul că nu s-ar îndura să plece şi s-ar trudi să spună ceva ce nu-i vine lesne pe buze.

— Ce pustie e colina aceea de pe partea cealaltă a drumului.

— Vânturi mari, domnule inspector. Ştii ce vânturi sunt toamna şi iarna pe aici? Nu poate creşte nimic pe ea, până şi buruienile sunt culcate la pământ. Eh. nu-i vesel pe aici iarna. Şi vara, să vedeţi vara, e o arşiţă care te topeşte. Departe de mare, departe de Dunăre, în inima Dobrogei, arşiţă şi ger. Şi viscole care te dărâmă pe drum, când vii de la şcoală. Bieţii copii se ţin de garduri ca să ajungă acasă.

— Noapte bună! Sărut mâna, doamnă, şi vă mulţumesc!

Dacă nu pleca, Ionică i-ar mai fi vorbit şi despre ploi, şi despre noroaie.

— Să vă conduc până la autobuz! se trezeşte Ion.

Bine că i-a venit în minte. Bietul om nici nu cunoaşte

satul, nici nu-l cunosc câinii. Dulăul lui Pricop putea să-l rupă.

Copilul doarme. Să mă culc repede, până nu vine Ion, că dacă nu i-a trecut cheful de vorbă, mă ţine până după miezul nopţii. Şi sunt obosită, obosită de parcă aş fi tăiat lemne. Nu de treaba de peste zi, asta nu mă oboseşte niciodată, de înţepeneala, de încordarea din seara asta. Dacă m-am sălbăticit aşa în cinci ani, ce-o să se întâmple cu mine, Doamne, mai târziu? Supa era cam sărată, am greşit-o. Dar friptura i-a plăcut.

Urlă câinii pe toată uliţa. Se întoarce Ion. Uite că n-am putut adormi, şi o să stăm de vorbă. Săracul de el, de câte ori bea el un pahar? Să vorbim, dacă îi face plăcere.

Nu ştiu când am adormit astă-noapte, Ionică povestea, făcea planuri, nu se mai potolea. Am căzut în somn ca plumbul în apă. Acum trebuie să dau mâncare la păsări, să spăl copilul, să gătesc, să curăţ casă, să stropesc gherghinele. Zi plină, n-ai când te plictisi. Cartea începută n-am s-o sfârşesc aşa de repede. Dacă aş putea citi seara ar fi bine, dar Ion nu îndură lumina lămpii după ce s-a culcat, şi se culcă de vreme. Poate că se plictiseşte cu mine, drăguţul de el. Mă vede în fiecare zi, nu sunt vorbăreaţă, nu sunt veselă, nici prea tristă nu sunt eu, dar mi se pare că n-am fantezie, nu-mi trece nimic prin cap azi care să nu-mi fi trecut şi ieri, mă găseşte în fiecare zi aşa cum m-a lăsat. Mai bine o cerea pe sora mea, Eliza, care e ca un vârtej, vede toate lucrurile pe partea lor hazlie şi e năstruşnică în fiecare cuvânt. Când nu era tata acasă să ne ţină din scurt, Eliza născocea tot felul de năzbâtii. De ce m-o fi ales pe mine din cinci fete? Celelalte sunt şi mai frumoase. M-a cerut şi m-a luat. Acum asta e, cu mine a rămas.

Întâi trebuie să spăl vasele de aseară. Tăcea inspectorul ăsta ca o piatră. Sigur că n-a fost mulţumit de

ceea ce a văzut la şcoală. A scos două trei vorbe, atât. Avea un glas frumos. Acum îmi răsună în urechi, aseară nu mi-am dat seama. Un glas adânc, liniştit, egal. Parcă avea un violoncel în piept. Păcat că n-a vorbit mai mult. Când a spus: „Vă rog, doamnă, nu dumneavoastră!” a vorbit cu glas de violoncel. Ar fi bine să nu mai vină el, să vină alt inspector pe aici când va mai veni unul, ăsta e prea ţeapăn, mă intimidează. Ehei, până să mai vină vreun inspector, mai trec ani. S-a trezit copilul! Nu i-am încălzit laptele.

Trenul ăsta are de gând să mai facă multe staţii până la Bucureşti? Se cheamă accelerat, dar merge ca un personal, ca un mărfar. Ajung la prânz. Abia am timp să trec pe la birou ca să fac referatul. Mama era bolnavă alaltăieri, şi am lăsat-o singură. Afurisită meserie. Da. Ca pretutindeni, omul sfinţeşte locul. Şcoli bune şi şcoli proaste. Cea de ieri după-masă, de la Agadia, era îngrijită. Are învăţătorul pricepere şi suflet. Prea mult suflet, era să mă sufoce cu expansivitatea lui. Om de treabă. Prea guraliv cu un oaspete. Ce să facă? Cu cine să vorbească? Nevastă-sa tace. O femeie ciudată. E delicată ca o floare de păpădie, de asta au s-o şi spulbere vânturile lor, din Agadia. Feminină. N-am auzit-o vorbind, poate fi şi proastă. N-are o privire de om prost. Lângă dihania aia mare de bărbat, are să se topească în curând. Noroc că el e un om blând. Sau pare blând. Poţi şti cum e când nu-i de faţă „domnul inspector”? Şi mie nu-mi ardea de vorbă de loc. Am uitat să plătesc chiria, mama e bolnavă, mă sâcâie parcă şi pe mine un început de gripă. Iar s-a oprit trenul. Eh, ăştia au de gând să oprească şi la fântânile de la răscruce. După-masă trebuie să plătesc numaidecât chiria. Dacă ar fi birourile deschise.

Vara asta e atât de caldă, încât nicăieri parcă nu se mai găseşte un pic de răcoare. Poate la gârlă, în zăvoi, unde n-a secat apa de tot, dar acolo nu mai pot ajunge eu

pe jos. Şi doctoriţa mi-a spus să nu mă duc atât de departe, se teme de o naştere prematură. Mă învârtesc în jurul casei, mi se pare că am o sută de kilograme, că duc suta asta pe picioarele mele subţiri, care într-o zi au să se frângă ca nişte găteje. Aş vrea să am o fetiţă. Băiatul are cinci ani, şi se ţine mai mult de taică-său, când e acasă. Urlă de pe acum ca o trompetă, vrea să se suie în pomi, îl găsesc pe uliţă cu băieţi mai mari care îl tăvălesc în praf ca pe un căţel. Şi e praf, e atâta praf pretutindeni în vara aşa, parcă nu lutul, parcă aerul chiar s-a prefăcut în praf. A venit doctoriţa din Nisipoasa aşa cum vine ea, de două ori pe lună, cu docarul, să vadă oamenii de aici, din Agadia, şi s-a speriat de praful de la noi. „Ar trebui să vă spălaţi de zece ori pe zi copiii, nu odată”. Cu ce, când în fântâni apa a dat de fund? Mi-a adus două cărţi, le-a luat pe celelalte trei pe care mi le împrumutase. Ce repede îi vin cuvintele şi cum nu se sfieşte să rostească ce-i trece prin cap! E şi frumoasă. Aş vrea să fiu ca ea. Măcar fetiţa pe care o voi avea să fie ca ea, trează şi îndrăzneaţă. Aşa am s-o cresc.

Ion e la şcoală, clădesc acolo încă o clasă, şi el se ţine de zidari s-o isprăvească. Stau, stau aici pe cerdac şi mă uit peste gard, peste drum şi peste fâneaţa de cealaltă parte a drumului, mă uit la colină. E netedă, lungă, deşartă. Au netezit-o vânturile ca o rindea. Dacă ar avea un copac măcar, dacă ar avea tufişe care să se încline, să se zbată când bate vântul! Dar ea e ca o spinare de cal bine ţesălată, de cal care a încremenit acolo cu picioarele frânte sub el, un cal uriaş, cum trebuie să fi existat înainte de potop. Nu trece un om, nu trece o vită, nu trece o dată o căruţă peste colina asta. Drumurile o ocolesc. Stă acolo, şi o perie vântul când e vânt, o acopere praful când e praf. Creşte pe ea o iarbă rară şi săracă, un soi de buruiană pitică, cenuşie, care se mulţumeşte şi cu ţărână uscată.

Cine vine pe drum vorbind tare? Nu văd de praf. E

parcă Ion. Ion cu încă cineva. Un domn îmbrăcat orăşeneşte, nu un ţăran. Of, aduce acasă un oaspete când eu abia mă pot urni de pe prispă în bucătărie şi din bucătărie pe prispă. Îl aduce la masă! Şi n-am decât ciorbă de ţelină şi cartofi cu carne! O fi antreprenorul construcţiei, a venit în control. Nu! E inspectorul! E inspectorul din toamna trecută, îi cunosc glasul! Unde să mă ascund? De ce ne trebuie nouă oaspeţi de la Bucureşti, când... e atâta praf... şi n-am nici mâncare ca lumea... şi nu mă pot mişca din pricina pântecului... are să mă vadă în halul ăsta... băiatul e pe drum, cu copiii, nespălat, are să vadă băiatul... de băiat mi-e, nu de mine, să nu spună: „Dacă învăţătorul are asemenea copil, cum îi educă pe ceilalţi?” Ce caută în vacanţă aici? Poate vrea să vadă ce se clădeşte la şcoală!

— Anişoaro! Anişoaro! Unde fugi? Am venit cu domnul inspector! Luaţi loc aici, pe prispă, domnule inspector. Mă duc după nevastă, să ne pregătească ceva. Unde te-ai ascuns, Ano? Ce te-a apucat?

— De ce l-ai adus? Ce să-i dau de mâncare? Cum să mă înfăţişez aşa înaintea lui?

— Păi e inspectorul de data trecută. Îl cunoşti. Crezi că n-a mai văzut în viaţa lui femeie însărcinată?

— Du-te, stai cu el. Vă pregătesc, vă tai un pui, vă gătesc, vă aşez masa, dar la masă să ştii că nu vin!

— Şi cine să servească? Eu?

— Uite, tu.

— Unde s-a mai pomenit? Şi, dacă te vede, ce se întâmplă? Nu te vede tot satul? E vreo ruşine?

— Te rog, Ioane! îţi aduc mâncarea până la uşă, ţi-o dau în mână. Lasă-mă, nu mi-e bine azi. N-am nici rochie potrivită, că nu mi-am făcut una largă. Sunt nevasta ta, pe tine te fac de râs, nu pe mine. Îţi pregătesc tot, lasă-mă în apele mele. Nu mi-e bine azi, nu pricepi?

Îl aud din odaie pe Ion vorbind pe prispă:

— Nu se simte destul de bine, Ana mea, că altfel niciodată n-are ea toane.

— Domnule învăţător, te rog, e mai bine să plec. Doamna n-are voie să facă niciun efort.

— Crezi că mie nu mi-ar da să mănânc? Tot ar face ceva şi pentru mine. Te rog, domnule inspector! Atât de rar am prilejul… ştii şi dumneata. Pentru mine e o bucurie atât de mare!

— Şi pentru mine e o plăcere, numai că n-aş vrea să vă stingheresc.

Îi curge glasul ca un râu de şes, potolit, egal, adânc. Mi-a rămas în urechi din toamna trecută ca o muzică. Jumulesc puiul şi-l aud de aici, din bucătărie, vorbind. Azi vorbeşte mult. Cine ştie ce spune. Poate lucruri pe care nu le ştiu, pe care nu le-am auzit niciodată, lucruri interesante sau ciudate. Nu desluşesc nimic, aud numai muzica asta. Şi mă simt aici greoaie, şi urâtă, şi obosită, şi mi-e cald lângă plită. Şi nimic nu e la locul lui, de parcă s-ar fi răsturnat ceva pe lume. Ce spun? Ce s-a răsturnat? Nu mi-e bine. Are dreptate doctoriţa, am să nasc înainte de termen. Prea mă simt prost. Şi cu toane, şi cu nemulţumiri din senin, eu care n-am de ce. Ion e atât de bun şi toate sunt cum trebuie. Să nu supăr pe Dumnezeu.

Adina mi-a făcut azi o scenă din pricină că am stat în inspecţie mai mult decât îi făgăduisem. Dacă nu m-aş fi dus şi la Agadia, eram mai repede la Bucureşti. Am vrut să văd ce face învăţătorul acela harnic, şi de el e greu să scapi. A trebuit să mă duc la el la masă, să rămân până târziu, să iau ultimul autobuz până la Constanţa. În sfârşit, asta mi-e meseria şi Adina trebuie să înţeleagă. Bieţii oameni, cu idealurile lor. Visează să-şi facă o casă nouă învăţătorul. Şi, perseverent cum e, are să şi-o facă odată. Pe nevastă-sa nici n-am văzut-o. Am zărit ceva ca un

butoiaş mic repezindu-se de pe prispă în tindă când ajunsesem noi la poartă. Femeile astea ca un fir de iarbă, care se apucă să tot facă la copii! Sau poate că nu e ca un fir de iarbă, o confund eu în amintire cu o învăţătoare dintr-un sat din Teleorman. Am uitat cum arăta asta, din Agadia. Adina mi-a făcut azi o scenă, şi mie tot mi-e dor de ea. Am să mă duc diseară k-o văd. Am s-o invit le teatru. Aşa, trecând printr-o piesă care vorbeşte despre alţii şi care o absoarbe, îşi uită supărările pe mine. Am mai încercat metoda, e buni. Dacă e o piesă de dragoste, se transpune atât de mult în rolul eroinei, încât după spectacol mă adoră. Îmi dau bine seama cât preţuieşte dragostea ei, dar uite, umple viaţa, până când se va ivi alta, adevărată. Sunt cinic? Poate. Şi Adina e făcută din puţin. Două nimicuri la un loc dau un foc de paie. Să ardă, câtă vreme mai avem un braţ de fân. N-a venit pesemne încă vremea incendiilor adevărate pentru mine. Şi poate că n-are să vină niciodată. Nu, ar fi prea urât.

Biata mama mă vrea însurat, ca să ştie că mă lasă în mâini bune după moartea ei. N-am cunoscut încă până azi asemenea mâini bune, sau, dacă le-am întâlnit, mi-au părut prea plictisitoare. Şi nici n-am de ce să mă grăbesc, am destul timp în faţa mea. Au! E şase şi jumătate, repede la teatru să cumpăr bilete, şi pe urmă la Adina, ca să aibă timp să se îmbrace. Bună, proastă, cum o fi piesa, ea tot n-are discernământ. Într-o zi mi-a spus că Bernard Shaw îi seamănă grozav cu D’Anunzzio! Ei, e frumoasă, ce mai vreau de la ea?

Copilul e tot băiat. Are să se caţere şi el în pomi ca Gigi, pe care nu-l mai pot coborî din meri, are să bată drumurile ca el, mai târziu, n-are să stea niciodată în braţele mele ca acum, când încă nu-l ţin picioarele. Niciodată n-are să mai fie drăgălaş ca acum, şi dezarmat, şi al meu. Gigi are numai şase ani, şi nu mai e al meu, e al

lui taică-său şi al drumului. Numai seara, când îl culc, se mai agaţă de mine, se mai lipeşte de mine. Şi am să fiu toată viaţa singură. Singură? Cu un bărbat bun ca Ion? E un păcat să gândesc aşa. Ce mai poate dori o femeie ca mine? Un bărbat, doi copii, linişte. Ne vom face şi casă. Ion a cumpărat cu banii câştigaţi de el şi cei trimişi de tata locul din spatele cesei noastre de acum. O să clădim acolo, asta veche – strâmtă e, Doamne, mică e pentru patru persoane – o vom dărâma, pe locul ei facem o grădină până la gard. Aşa vrea Ion, şi mi se pare că e foarte bine. Cum vine acasă de la şcoală pritoceşte planurile şi iar le răsuceşte, şi e beat de fericire Peste două săptămâni vin zidarii. Ploile de primăvară au contenit. Altele cred că n-cu să mai cadă. Până în toamnă casa va fi gata. Chiar dacă o tencuim pe afară abia în anul viitor, tot vom putea locui în ea iarna asta. Am să pun trandafiri în i; radină. Şi mixandre. Şi nalbe. Am să pun câte ceva nou în fiecare an, că altceva ce să fac? Dacă creşte şi ăsta mic, ce-am să mai am de făcut decât grădină, gospodărie, grădină…

Parcă acum, după ploaie, e mai verde iarba cenuşie de pe colină. E mai verde, dar tot măruntă, fricoasă. Mă uit aşa, la ea, de pe prispă sau din odaie, uneori, pe fereastră, şi mă gândesc: Ce-ar fi să treacă deodată, în goană, pe coama ei pustie, un val de oameni, de oşteni de pildă, de oşteni în haine de pe vremea nu ştiu cărui voievod. Sau un călăreţ măcar, unul singur, culcat cu pieptul pe şa, grăbit, iute ca o furtună. Dar nu trece nimic. Niciodată.

Ion e la Nisipoasa. S-a dus cu un copil bolnav la doctoriţă. Două zile s-a chinuit să convingă tatăl să înhame şi să meargă cu copilul la medic. Dacă aveam noi docar sau căruţă, lua copilul pe sus şi pleca cu el de alaltăieri. Are să vină mai pe seară. Până atunci sfârşesc şi eu hăinuţa asta. N-are să-i mai fie potrivită lui Sandu peste o lună, dar îi fac festoane, şi broderie, aşa, de plăcere. Să fie

frumoasă pe el. Cât îl ţii în braţe, toate sunt proaspete şi curate, când începe să meargă singur, nu mai merită să faci nimic acătării. Toate le murdăresc şi le strică într-un ceas.

Scârţâie poarta? N-am auzit paşi pe drum. Este... e domnul inspector! Dumnezeule mare, e domnul inspector! Şi Ion nu e acasă! Cum am să mă descurc cu el? Bine că sunt, cel puţin, pieptănată.

— Ion e la Nisipoasa. Trebuie să se întoarcă... poate mai pe seară. Dacă vreţi luaţi loc... A plecat cu un copil... Dacă vreţi să-l aşteptaţi...

— Cu îngăduinţa dumneavoastră. Am aflat la şcoală că e plecat din sat, dar mi s-a spus că poate se întoarce curând, şi pe urmă voiam să vă felicit pentru al doilea fiu! Tot la şcoală mi s-a spus şi asta.

Ce-am să vorbesc acum cu el? S-a aşezat liniştit, ca la el acasă, şi se uită de jur-împrejur, ca un om obosit, care se odihneşte în sfârşit şi se destinde. Acum se uită la mine lung, fătiş, ca în seara aceea, când a venit prima dată. Se uită serios, de parcă ar citi într-un ziar. Şi deodată zâmbeşte... nu ştiu, eu n-am mai văzut asemenea zâmbet! îl schimbă tot. E alt domin în faţa mea. E un fel de lumină în faţa mea. Pe chipul lui atât de negru, de sever până adineauri, a răsărit deodată bucuria asta nu ştiu din ce.

— A venit primăvara, spune încet.

— Când?

Am întrebat „când” fără să ştiu ce spun. Nici n-am înţeles numaidecât cine spune că a venit, de asta am întrebat „când”.

— Acum, răspunde inspectorul.

— Da, de câteva zile. Cred că n-are să mai plouă. Să vă fac o cafea până vine Ion? Sau, poate, un pahar cu vin? Poate că vă e foame? Aţi venit cu cursa de două?

Îmbulzesc întrebările ca să acopăr prostia mea de

adineauri. Inspectorul nu se clinteşte, mă priveşte mereu zâmbind, şi mă opresc din vorbă, zâmbesc şi eu, tac.

— Nimic, vă mulţumesc, spune el în sfârşit. Când va veni domnul învăţător. Acum e foarte bine aşa cum stăm aici. Nu se aude larma satului…

— Da, locuim aproape afară din sat.

— Mă odihnesc lângă dumneavoastră, miroase a pământ răscolit, în curţi oamenii ard gunoaiele. Vine fumul până aici. Asta îmi aduce aminte de copilărie. Şi eu m-am născut într-un sat.

— Departe de aici?

— În Banat.

Nu mai ştiu ce să-l întreb. Trece timpul aşa, repede sau încet, nu-mi dau seama. Poate că ar trebui să mai spun ceva, şi nu găsesc nimic de spus.

— Dumneavoastră sunteţi de aici?

Mă întreabă de parcă adineauri au fost rostite ultimele cuvinte, şi poate că au fost chiar adineauri, numai mie mi s-a părut că am tăcut mult.

— Oh, eu sunt de lângă Constanţa.

— Aţi copilărit lângă mare? Mie mi se pare că nu m-aş plictisi de ea ani de-a rândul, vara şi iarna.

— Nu, satul nostru era uscat ca Agadia. Marea o vedeam prin ferestrele internatului, când eram la şcoală, la Constanţa.

— Şi v-a adus aici învăţătorul?

— M-a cunoscut la Constanţa, când sfârşeam şcoala. Şi m-a adus.

Acum am putea vorbi despre mare, dacă aş avea curaj. Dar n-aş şti să-i spun cât îmi place, de ce, cum erau serile când ne uitam la ea din dormitorul internatului.

— Trebuie să se trăiască greu în şesul ăsta uscat. Sigur că nu e nicio pădure pe aici, la zeci de kilometri. Marea e departe. Vă duceţi des la Constanţa?

— Am fost o dată, de când ne-am stabilit aici. Pe urmă a venit un copil, acum al doilea. Ionică e foarte ocupat cu şcoala. Când îl cheamă pe el la Direcţia Generală din Constanţa, trebuie să rămână cineva acasă. Dar avem un râu la patru kilometri de aici şi un zăvoi. Mai e şi o pădure de salcâmi. O pădure mică, un crâng. La început… înainte… mă duceam pe jos. Pentru mine era uşor, sunt obişnuită cu drumurile lungi. Acasă, în vacanţă, mergeam, mergeam, cu surorile mele. Tata nu voia să ne despărţim, să se plimbe vreuna singură. Nu-i plăcea. Aici însă… nici în zăvoi n-am mai fost de mult. Şi e adevărat, şesul ăsta, întinderea asta… ţi se pare că eşti şi tu culcat la pământ şi zaci. Nu se ridică nimic spre cer, nu te mai ridici nici tu în picioare. Parcă ai merge de-a buşelea. Nu vreau să spun că toată lumea de aici… nu, eu, poate că numai eu simt aşa, pentru că… Uite, n-am văzut niciodată munţii, dar mi-i închipui, şi pădurile de brazi sau stejari mi le închipui şi le doresc de parcă le-aş fi cunoscut şi le-am pierdut.

Când am gândit eu vreodată aşa şi cum de au ieşit cuvintele astea din mine? Şi încă în faţa unui străin, unui necunoscut, unui domn care se uită la mine cu o atenţie care parcă mă jupoaie de piele. Cred că în viaţa mea n-am vorbit atât şi n-am spus atâtea prostii. Da, mă jupoaie de piele, dar parcă mă îmbracă în alta, mai blajină, mai caldă, mai pe potriva mea. Ar fi bine să vină Ion cât mai repede acasă, pentru că vorbesc prea mult cu domnul inspector, şi cred că nu se cuvine, nu e frumos. „Nu e frumos”, spunea tata în orice împrejurare. A venit doar la Ion, a venit cu treburi, şi eu mă apuc să-i povestesc despre mine. El m-a stârnit. De politeţe, sigur, doar nu era să stea aici ca o piatră şi să tacă. De-ar veni Ion!

— Să-l hotărâm pe domnul învăţător să facă odată o vacanţă în Banat. La Anina. Hai să-l convingem amândoi!

Sunt sigur că v-ar face plăcere. Aş veni şi eu, la familia mea, la unchiu'. Mama e cu mine, la Bucureşti, dar mai am rude acolo. V-aş duce în păduri, pe drumurile peste munţi. Ne-am plimba pretutindeni. Acolo sunt păduri ca nişte catedrale. Vreţi?

— Ah, asta n-are să se poată multă vreme. Avem copii mici. Ridicăm o casă nouă, nu vom avea bani de vacanţă încă mulţi ani. La asta nici nu mă pot gândi. Nu se poate.

Un trap de cal înfundat în praful drumului se apropie. Opreşte la poartă. A venit Ion. Repede a mai venit. Devreme. Sare din docar, docarul se depărtează. Ion intră pe poartă, îl recunoaşte de departe pe oaspete şi înaintează bucuros.

— Domnul inspector Dan Georgescu! Ei, asta e o surpriză! Aţi fost la şcoală? Da? Să vă povestesc. Anişoaro, cu ce l-ai servit? Repede, pregăteşte ceva bun. Haide! Fuga!

Da, fuga. Ăsta mic trebuie dus cu leagăn cu tot în casă. Doamne, am şi uitat de el, seara s-a lăsat răcoare. Să nu fi răcit.

— Îmi daţi voie mie, doamnă, vă rog!

Ia leagănul ca pe un nimic şi-l duce în casă. Ion, aşezat pe bancă, priveşte cu admiraţie.

— Ia te uită ce uşor l-a ridicat! Anişoara îl împinge şi-l izbeşte totdeauna de pervazul uşii. Lasă, că în casa cealaltă or să fie uşile mai largi. Ştii că ne facem casă?

Mâinile îmi merg fără ştirea mea. Îi aud glasul de pe prispă. Nu ştiu de ce sunt atât de năucă în seara asta. Poate de ruşine că am vorbit prea mult. Parcă numai eu am vorbit, el n-a spus nimic. Ba da, îi aud glasul când spunea: „V-aş duce în păduri, pe drumurile peste munţi. Vreţi?" Să vreau eu! în clipa asta aş vrea. Dar nu se poate, nu se mai poate nimic. Acum trebuie să ridicăm or. să îi aud atât de bine glasul în urechi când a spus asta. Şi îl aud şi acum, de

pe prispă. Îl aud încet, egal, nu pricep ce spune. Am fost la Constanţa, când «răni elevă, la câteva concerte. Înainte de a începe, în liniştea aceea mare, în care îţi ţineai răsuflarea, instrumentele se acordau încet. Era aproape mai frumos decât t-iincertul care urma, şoapta aceea plină de taină, în liniştea cea mare. Violoncelistul îşi acorda violoncelul. Şi mie mi se oprea inima. Pe urmă sufla o dată trompeta şi se spărgea ceva din ţesătura aceea de mister. Da, Jon vorbeşte tare. Întrerupe tare murmurul violoncelului. Au intrat în tindă, au aprins lampa, îi aud mai bine. Pesemne că Ion îi arată planul casei. Când a vrut Ion să cumpere un radio mare, l-am oprit. Era nevoie de bani pentru altceva. Ar trebuit totuşi să ne rupem de la gură, cu toată casa asta care se clădeşte, să ne luăm un radio, să aud violoncele. Şi viori. Mai ales violoncele. Să mai răsune în casă şi altceva decât plânset de copil şi lătrat de câini din drum. Doamne, cum gândesc. Parcă aş fi fost adusă cu sila aici, parcă aş merita cine ştie ce altă viaţă. Nu merit nimic şi nu ştiu nimic. Lelia, doctoriţa din Nisipoasa, ştie de o mie de ori mai mult decât mine şi trăieşte tot într-un sat ca ăsta, poate mai puţin prăfos, mai verde, dar tot sat, tot departe de toate. Munceşte, suduie câteodată şi are haz când o femeie frumoasă şi cultivată ca ea înjură ca un ţăran, se căinează pe ea însăşi că trăieşte aici şi pe urmă iar se aruncă în muncă şi se încăpăţânează ca un diavol când e vorba să scape un om de boală. Eu ce fac? Cresc doi copii? Mare ispravă. Şi gătesc mâncare, altă vitejie. Din ce s-o fi născut în mine dorinţa de altceva? Şi cu toate astea, un radio…

— V-ar trebui un radio în pustietatea asta.

Aşa rosteşte glasul din tindă gândul meu, chiar în clipa asta.

Ion explică ceva lung şi nedesluşit, nu-l ascult. Ar trebui să-mi schimb rochia. Asta cred că miroase acum a

mâncare.

— Gata masa, Anişoaro? Hai, că domnul inspector iar va vrea să prindă ultimul autobuz! Dar peste câteva luni, când are să ne fie gata casă, n-ai să mai faci dumneata plimbări de astea noaptea. Vei putea rămâne la noi şi două, şi trei zile, şi concediul tot, dacă vrei să ţi-l faci aici.

Să-şi facă concediul la Agadia! Ce-i trece prin cap lui Ion? Când el se poate duce la Anina, unde sunt păduri ca nişte catedrale, sau oriunde în ţară unde e frumos, unde sunt munţi. Sau chiar la mare, la marea asta la care eu n-am mai ajuns de şase ani, deşi e aproape.

Să dau la masă. Inspectorul vorbeşte despre literatură. Ion vrea iar să-l tragă la Eminescu, dar inspectorul a băut în seara asta parcă mai mult, şi nu se lasă, l-a cuprins patima pentru Shakespeare. Ah, mi-e necaz pentru Ion, doar l-a citit şi el pe Shakespeare, dar acum se uită holbat la inspector, de parcă i-ar spune noutăţi. Inspectorul a început să recite scena balconului din „Romeo şi Julieta”. Şi eu o ştiu pe dinafară, acum, când s-a împiedicat la un vers, aş putea să i-l spun, sunt însă înţepenită de un fel de emoţie amestecată cu un iz de amărăciune. N-aş vrea să pară Ion un netot, n-aş vrea să-l umbresc cu ştiinţa mea. Şi mi-e şi groază că îl voi auzi acum, cu glasul lui puternic şi lipsit de nuanţe, întregind versul pe care poate că şi-l aduce aminte. L-ar spune urât. Aş vrea eu să văd mulţi învăţători care aleargă cu copiii bolnavi ai sătenilor la medic treizeci de kilometri şi care stau vara în arşiţă şi toamna în ploaie pe schele, să supravegheze repararea şcolii, şi care să-l fi citit pe Shakespeare. De ce a încremenit aşa, ca picat din lună? Ar fi fost mai bine să nu fi venit niciodată inspectorul ăsta în satul nostru. Stârneşte în mine nişte gânduri pe care nu le-am avut niciodată şi care nu-mi trebuie. Am să mă duc la culcare. Copiii sunt totdeauna o scuză. Nu mai pot auzi

nici versuri, nici glasuri, nu mai pot auzi lucruri care nu se potrivesc aici şi aduc un soi de nelinişte.

— Noapte bună!

— Atât de repede ne părăseşte doamna? Am obosit-o cu trăncăneala mea.

— Copiii…

— Cum poţi crede una ca asta, domnule inspector? Dar şi pentru nevastă-mea e o sărbătoare vizita unui intelectual. Copiii dorm, Anişoaro, stai liniştită.

— Poate că s-au dezvelit, poate s-au trezit. Noapte bună.

— Sărut mâinile.

Copiii dorm neîntorşi. Stau aici, pe înuneric, îmbrăcată, pe marginea patului. Inspectorul vorbeşte acum foarte încet, crede pesemne că vreau să mă culc sau că şi până acum a vorbit prea tare pentru somnul copiilor. Vocea lui Ion răsună, sigură!

— Nu te sinchisi, domnule inspector, mai avem vreme până la ultimul autobuz. Trebuie să fi fost obosită Anişoara, altfel nu pleca ea. Te rog să mă crezi că o interesa tot ce-am vorbit noi. Ştii cât citeşte femeia asta? Are şi mai mult timp decât mine. Îi aduce cărţi doctoriţa, îi aduc eu când mă duc la Constanţa, şi niciodată nu-i ajung. Dar nu ia parte la conversaţie, a fost crescută foarte sever. Taică-său era un învăţător savant, aşa cum găseşti rar. Savant şi aspru. Ce vrei, un văduv care creşte singur cinci fete pe care trebuie să le ţină din scurt.

Aşa, acum îi face biografia mea. Parcă nu i-am spus eu destul fără să-mi dau seama când şi de ce? Vine un om străin în casă şi ne pornim să-i povestim şi laptele care l-am supt la mama, de parcă l-ar interesa. Ce-o fi spunând acum când vorbeşte atât de încet? De ce am plecat de la masă? Aş mai fi putut să-l aud. Cine ştie când are să mai vină iar, peste câte luni. Şi poate că atunci are să vină

altul. Mai bine, Dan Georgescu ăsta prea e nepotrivit aici. Auzi! Pleacă! Mi se ia o piatră de pe inimă. Să rămânem noi cu liniştea noastră. Noi, cu liniştea... Latră câinii pe drum, cei de la Pricop, cei de la Ali, cei de la Goreniuc, pe rând, parcă se desfăşoară până departe o frânghie de lătrături. Ar trebui să mă dezbrac, să mă găsească Ion în pat. Şi în singurătatea asta parcă e greu şi să te mişti. În pustietatea asta din casă e greu să te urneşti. Copiii respiră încet şi regulat. Unul după altul, în contratimp. Dacă am să am o fetiţă, are să fie a mea. Şi am s-o cresc altfel. Să aibă o meserie, ca doctoriţa Lelia Cosma. Să fie un om, nu ca mine, o femeie. Trebuie să fi ajuns la autobuz. Poate că a şi plecat. Casa cealaltă va avea tavanele mai înalte. Astea apasă. Şi aşa, pe întuneric, te apasă.

Autobuzul ăsta e parcă creat ca să-ţi dea o criză de apendicită. Se pare că abia la anul au să repare şoseaua spre Agadia. Şi autobuzul unde l-or fi găsit, la ce depozit de rebuturi? Să mă duc la hotel sau la fetişcani aceea care m-a poftit cu atâta căldură? Nu-mi plac aventurile la drum, când sunt oficial pe teren, cu femei pe care le mai pot întâlni la aceeaşi instituţie. Nu e o chestie practică asta. Azi e funcţionară la secretariatul unei şcoli, mâine poate veni la Direcţia învăţământului de la Regiune în vreun post oarecare şi va socoti că are legături vechi cu mine, care i-ar da dreptul la cine ştie ce intervenţii. Au! Ce groapă! Asta chiar că îţi aduce şoldul la bărbie. Nostimă, de altfel, se lipea de om ca scaieţii ăştia de Dobrogea, a avut ea toate iniţiativele din clipa în care m-a văzut intrând pe uşa Direcţiei, dar parcă te supără chiar atâta iniţiativă. Să mă aştepte, „până la orice oră”, cum a spus ea, mă duc la hotel. Sunt obosit. Era frumoasă nevasta învăţătorului din Agadia, azi. Nu, frumoasă nu e un cuvânt potrivit pentru ea, dar în paloarea ei se strecurase o flacără abia

întrezărită, jucăuşă, care îşi cerea dreptul la viaţă şi nu cuteza să pâlpâie destul de tare. O adolescentă încă, o fată obosită şi în acelaşi timp foarte fragedă, foarte dulce fragilă. Proaspătă, cu toată oboseala ei. Cred că am băut mult şi am spus nerozii… Puteam să mă lipsesc de „Romeo şi Julieta”. Era străveziu că i-o spun ei. Poate că de asta a şi plecat la culcare. Îl iubeşte pe dulăul ăla de bărbat. E om cumsecade. A căzut pe mine cu o afecţiune adevărată, nu se preface pentru că vin în inspecţie. Dar ea, ce caută acolo ea, rătăcită ca un fir de frezie în praful şi mărăcinii din Agadia? Sau poate că îmi pare mie atât de delicată în contrast cu tot ce o înconjoară. Într-un oraş mare, în Bucureşti, nici n-aş vedea-o. Te-ai uita la ea ca la un pahar de apă aşezat pe o masă plină de băuturi tari şi aromate. Te-ai uita prin ea mai departe. E numai un contrast. Pentru că e şubredă, ţi-o închipui delicată. Azi, înainte de a i se întoarce bărbatul, a spus nişte lucruri sensibile, nu-mi mai aduc aminte ce, dar pe urmă a tăcut ca o piatră. Poate că obosise, poate că am plictisit-o. Poate că ştie numai atât, e singurul ei cântec. Am ajuns în Constanţa, acum trebuie să mă hotărăsc încotro o apuc. Nu, am şi servieta cu pijamaua şi maşina de ras la hotel, sunt şi obosit. Fetişcana aia care mi-a dat adresa şi care „mă aşteaptă la orice oră” era cam grosolană, plină de viaţă, e adevărat, dar cu picioarele scurte şi cu crupa lată, ca un cal de stepă. Nu cumva e o concesie pe care o fac doamnei străvezii din Agadia? N-ar avea niciun rost, faci concesii când lucrul are o perspectivă, dar aşa, pentru că am băut un pahar mai mult şi optica mea s-a deformat liric! Nu vreau să fiu ridicol la vârsta mea. Nu, să fim precişi, mă duc la hotel pentru că am pijamaua acolo, pentru că nu-mi plac aventurile cu funcţionarele subordonate, şi pentru că sunt obosit.

Casa e încă rece. Am făcut foc în toate sobele ca să se usuce tencuiala. Lui Ion nu i-au ieşit socotelile. Oamenii

i-au plecat când era lucrul în toi. Au venit alţii, au întârziat. Am zugrăvit abia în septembrie. Soba din odaia copiilor scoate fum. Trebuie să-i culc mereu în odaia noastră, până când va veni din nou sobarul. Şi bate vântul, bate vântul zi şi noapte, şuieră prin hornuri, şuieră în jurul casei, şuieră în cămara la care s-a spart geamul din ziua în care l-am pus. M-am înţepat, curge sânge şi murdăresc scufiţa pe care o cos. Dacă mă uit mereu pe fereastră! Mă uit cum învârtejeşte vântul praful pe colină, îl face sul, apoi îl desfăşoară larg, îl duce ca pe un val, îl învălătuceşte iar, îl spulberă, îl adună. N-am suportat nicio sarcină aşa de greu ca pe asta. Mi-e atât de anevoie să mă ridic, mi-e atât de silă să mă urnesc dintr-o odaie în alta, mi-e atât de greu să spăl rufele şi să gătesc. Tot e greu. Până la Crăciun are să fie aşa. Dar acum va fi o fetiţă. O doresc atât de tare, încât trebuie să fie o fetiţă. De unde, Doamne, scoate vântul atâta praf din colina asta şi n-o roade într-o bună zi până la rădăcină? Poate că îl aduce din altă parte şi îl plimbă pe aici, pe drumul nostru, pe colina teşită şi lungă. Aveam acasă un câine mare care se lungea nemăsurat, cu burta la pământ, când îl mângâiai pe spinare. Aşa mi se pare că se lungeşte colina asta şi mai tare când trece vântul peste ea. Dacă ar avea copaci, s-ar înclina acum, s-ar culca, s-ar zbuciuma, ar fi un spectacol dramatic poate. Dar golaşă cum e, nu înţeleg că e bătută de vântul ăsta care îmi urlă în hornuri şi-mi zgâlţâie ferestrele, decât pentru că tăvăleşte aşa trâmbe de praf pe coama ei turtită. Odată aici au fost munţi, au fost piscuri de piatră, au fost păduri tufoase sub ele. Şi le-a mâncat vântul, le-a netezit, le-a nimicit. De tot.

— Dacă tu îmi dai un cal, eu îţi dau o capră.

Asta e Gigi. Pesemne că a tăiat bucăţi şi ultima carte ilustrată pe care i-a adus-o Lelia şi acum face schimburi cu Sandu. Sandu nu înţelege bine despre ce e vorba, simte

numai că i se propune să i se ia ceva, şi scoate un chiot care trece prin pereţi. Ar trebui să mă ridic, să-i despart, dar mi-e greu, mi-e greu. Ar trebui să-i aduc aici, să se joace sub ochii mei. Multe ar trebui, şi lemne pe foc, şi mâncare pe plită, şi… şi…

Se aude un vâjâit tare de avion. E cursa Constanţa-Bucureşti. Sau poate că e altul, care se duce departe, înăuntrul lui sunt fotolii largi din care călătorii instalaţi comod văd câmpiile noastre în goană, nu le privesc, pentru că ei se îndreaptă spre munţii Elveţiei, sau spre Roma, sau spre Paris. De pe acum au în ochi imaginea Romei. Am văzut într-o revistă franţuzească pe care a adus-o Lelia interiorul unui avion. Ce oameni fericiţi!

Se aude glasul lui Ion, tare şi vesel. Vine cu cineva. Aduce un oaspete. Oh! Doamne! Oh! Doamne! De n-ar fi inspectorul Georgescu. Să nu mă vadă aşa! N-are nicio importanţă cum mă vede, ştiu, dar mi-e groază! Sunt iar ca un butoi, sunt ca o broască umflată.

— Iar te uiţi pe fereastră la colina aia cheală? Ai să faci o neurastenie, Ano, şi să ştii că n-am să te scot din ea!

E doctoriţa! E Lelia! Sunt fericită!

— Da, mamă, mă scol. Mulţumesc! M-a trezit mama din somn şi visam ceva parcă plăcut. Eram undeva, se întâmpla ceva, nu mai ştiu ce, m-am deşteptat prea brusc. Eram la Agadia. Mirosea a primăvară acolo, pe prispă. Nevasta învăţătorului se uita la mine cu ochii ei imenşi, aurii, şi râdea cu hohote mici, ca nişte zurgălăi. Ce curios! Am uitat de atunci, de când am fost ultima oară în inspecţie la Constanţa şi în regiune, că oamenii ăştia doi există, cu Agadia lor cu tot. Mi-a rămas undeva, în fundul memoriei, mirosul primăverii trecute, pe care l-am simţit în aprilie la ei, pe prispă. Şi l-am asociat cu imaginea femeii. Dar ea n-a râs niciodată aşa. Râsul din vis trebuie să-mi fi rămas de la alta. Iar s-a defectat duşul! S-o rog pe

mama să cheme instalatorul în lipsa mea. Ce mizerie, nici acasă la tine să nu funcţioneze toate cum trebuie, ca în hotelurile de provincie în care îmi petrec jumătate de viaţă.

Ia te uită, ninge! Prima ninsoare. S-a şi aşezat de două palme în timpul nopţii. Bine că n-am programată nicio inspecţie pe teren zilele astea! Cum o fi acum la Agadia? N-am fost niciodată iarna. Mi-ar plăcea să mă duc când e zăpadă mare, să văd şesurile acelea nesfârşite albe, albe ca în ziua cea dintâi. Parcă e o colină peste drum de casa lor. Trebuie să fie ca un troian uriaş, imaculat, să-ţi lunece ochii pe ea şi să simţi că ţi se împrospătează privirea, se spală cu alb umed şi rece. Ce-ar fi să cer acum să fiu trimis la Constanţa? M-aş repezi până la Agadia, să văd zăpezile întinse ale acelui şes atât de prăfos în alte anotimpuri. M-aş repezi! Uşor de spus, cu hodoroaga de autobuz care poate e acelaşi, care mai face şi o pană pe drum, ca să degeri în mijlocul „imaculatelor” zăpezi. Ce bucurie ar fi pe Ion Brateş, învăţătorul, căruia iarna trebuie să i se pară nesfârşită. Dar ei i-ar părea bine? Pare întotdeauna încurcată când mă vede, mai mult stânjenită decât bucuroasă, intimidată poate, sau numai deranjată de la rosturile ei. De câte ori am văzut-o până acum? Nici nu ştiu. Odată parcă a fost mai expansivă. Ce mi-a venit să mă preocupe femeia asta? Pentru că am visat-o. Dar de ce am visat-o? Ce nu visează omul? Treci pe marginea unei gârle, vezi un ciur ruginit aruncat acolo, printre pietre, te miri cum de a ajuns pe malul râului, şi peste cine ştie cât timp îl visezi amestecat cu alte zeci de elemente care ţi-au mai oprit vreodată ochii o secundă. Freud exagerează cumplit când dă o interpretare mai mult decât emotivă viselor, când le dă un temei neapărat sexual. Visăm orice, un imens mozaic alcătuit din mii de imagini pe care le-am prins în fugă, care n-au nicio însemnătate pentru noi şi

care ies pe ecranul visului după ce le-am uitat de mult. Ce magazin de vechituri e omul şi cum poartă în el vechiturile astea ca pe un balast pe care nu-l simte, dar care sigur că îl oboseşte, îl îngreunează. Când dorm la ea, Cora îmi povesteşte în fiecare dimineaţă ce a visat peste noapte. Povesteşte cu gravitate, ţine neapărat s-o ascult şi nu îndrăzneşte s-o spună, dar e convinsă că visul vine de undeva, nu s-a pritocit în capul ei. După ce s-a uşurat povestind, devine cea mai normală femeie din lume, se duce la birou, lucrează la Enciclopedie şi rezolvă toate problemele vieţii ei personale cu mult spirit practic şi lucid. Numai dimineaţa are cele zece minute de primitivism şi, când îi aduc aminte despre ele în cursul zilei, sau se face că nu mă aude, sau, dacă e silită să mă audă, ridică din umeri, la şi cum eu aş exagera sau aş bârfi-o. A doua zi de dimineaţă însă, nu se poate opri să-numi povestească iar visul sau visele complicate pe care le-a avut şi să-mi ceară o explicaţie cu privirea aceea gravă, din momente solemne. Privirea pe care a avut-o când mi-a cerut s-o iau în căsătorie. I-am cerut şi eu un timp de gândire.

— Da, mamă, vin la ceai.

Dar am ştiut din clipa aceea că n-o voi lua niciodată. Am cerut timp de gândire şi acum mă duc mai rar la ea. Când nu te-ai însurat până la vârsta mea, trebuie să iubeşti foarte mult o femeie, sau să fie ea atât de puternică, încât să te ia în pripă, să te bruscheze, să te amenințe poate. Ele ştiu să amenințe atât de tragic cu sinuciderea, şi pe urmă toate trăiesc foarte bine şi fără tine.

— Mulţumesc, mamă, da, cu pâine prăjită. Dar e târziu, nu mai am timp, nu ştiu de ce am tândălit azi atât în baie! Vin la masă, sigur. La revedere!

Vântul spulberă zăpada pe colină. Acum, când dimineaţa e atât de luminoasă de parcă ar vrea să iasă

soarele, zăpada asta învolburată, suflată în toate părţile în acelaşi timp, pare un vulcan de argint. Oare din ce parte bate vântul? Mi se pare că iese din pământ, din inima colinei, din adânc, şi e suflată în cele patru zări. Aşa ceva nu se poate! Vântul trebuie să vină dintr-o parte. Uite.

O ţâşnire de artificii albe, de cristale sclipitoare. Dacă ar trece acum pe spinarea ei un convoi de sănii trase de cai negri, de sănii cu zurgălăi mulţi, cu valtrapuri colorate, pline de oameni veseli, de oameni îmbrăcaţi în blănuri, eleganţi, bucuroşi că au plecat dintr-o casă caldă şi îmbelşugată, că străbat vârtejurile astea îngheţate ca să ajungă în altă casă caldă şi îmbelşugată! Asta e reminiscenţă din Selma Lagerloff, ştiu. Pe colină nu trece niciodată nimeni! Trece vântul. Cel mic plânge. Ion a vrut să-l botezăm Dan, ca pe inspectorul Dan Georgescu. M-am speriat. N-am vrut. I-am explicat lui Ion. În mintea mea era un singur nume: Maria, pentru că aşteptam o fetiţă. Să-l cheme Marius, m-am rugat de Ion. Lui

1 s-a părut un nume afectat, neromânesc. Şi m-am ales cu Radu. Am susţinut că sună mult mai bine Radu Brateş decât Dan Brateş. Atât de rar mă încăpăţânez în a susţine ceva, încât Ion s-a înduplecat. Nu, n-aş fi putut îndura să-l cheme Dan. Am încetat să mă mint. Acum ştiu că de aproape trei ani, de când a venit Dan Georgescu pentru prima oară în casa noastră, nu mai aştept altceva decât să mai vină. Sigur, mai aştept din când în când şi un copil, pe urmă îl aştept să crească. Asta e viaţa de toate zilele. Dar miracolul, – şi fiecare om stă la pândă, conştient sau inconştient, în aşteptarea unui miracol care să schimbe tot ce este, ce are, ce trăieşte el, – miracolul e vizita inspectorului. Uite, Gigi îi dă lui Sandu să sugă o surcică!

— Gigi! Nu! Măi copil rău, ce vrei? Să înghită o aşchie să se înece? Surcelele sunt murdare, zgârie! Ia-i

surcica din mână! Nu cumva i-ai dat şi lui Radu? Cu tine n-are omul linişte o clipă. Hai, Sandule, vino la mama! Nu plânge. Gata, s-a dus. Ai scuipat tot? Hai, îţi dă mama o bucăţică de zahăr.

Schimbă ceva în mine sau schimbă în jurul meu, în tot ce mă înconjoară, în lumina din Agadia, în aerul ei, în ţesătura de sunete, care nu e frumoasă, – e frumoasă numai când gângureşte un copil, dar copilul creşte şi începe să ţipe, – schimbă ceva în lumea cunoscută, care ne e la îndemână? Poate numai în mine. Are un soi de putere asupra mea... Nimeni n-a avut niciodată o asemenea putere.

— Sandule, nu umbla la sobă! Ai să te arzi. Gigi, tu eşti mare, ai putea să fii puţin cu ochii pe el.

Să vină odată primăvara, să scot copiii în curte, să nu mă mai tem că îşi dau foc sau se opăresc lângă plită. Şi în curte au să facă alte buclucuri. Tot cu ochii pe ei va trebui să fiu. Să vină odată primăvara. Anul trecut a fost în primăvară aici. Aproape un an, aproape un an întreg. Dacă l-au schimbat, Doamne? Dacă va veni altul? Asta e frica mea de când a fost prima dată în Agadia. Dacă l-ar fi schimbat, un inspector sau o inspectoare nouă s-ar fi grăbit să-şi cerceteze repede sectorul, ar fi venit până acum. Trebuie să fie tot el, şi cum vremea e atât de rea, cum cunoaşte drumurile noastre proaste şi e sigur de bunul mers al şcolii lui Ion, nu se mai deplasează până aici. Va veni la primăvară. Până atunci am să arăt şi eu mai bine, sunt încă atât de slăbită. Ştiu că e totuna dacă arăt prost sau bine, că lui îi e tot una, dar dacă mă simt eu urâţită şi istovită am să fug în casă, n-am să stau la masă cu ei, aşa cum am făcut acum doi ani când îi auzeam glasul de departe (seara aceea nimeni n-are să mi-o dea vreodată înapoi) şi n-am să-l văd. Ar fi prea nedrept, după aproape un an.

— Radule! De ce plânge puiul mic? Hai, hai, că te iau în braţe.

Răsadurile de lalele au prins. Au înflorit primele lalele sub fereastra dormitorului. Credeam că vor fi roşii, erau galbene ca nişte cupe de aur. Parcă îşi scuturase soarele câţiva solzi sub fereastră. Au înflorit şi narcisele. S-a făcut pe urmă atât de cald, încât n-am mai simţit că e primăvară. A venit peste noi o vară grăbită. Au înflorit şi bujorii, cele două tufe pe care le-am avut jos, lângă gard, pe vremea casei celei vechi. A trecut primăvara. A trecut mai bine de un an. Un an şi două luni. Radu are cinci luni, asta s-ar cuveni să mă intereseze. Se agaţă cu mânuţele de marginile leagănului şi trage câte un chiot care cred că se aude până la Nisipoasa, peste două sate. „Aşa, tată!” strigă Ion fericit că are al treilea flăcău. Maria mea nu a vrut să vină pe lume şi poate că n-are să vină niciodată. Am auzit-o pe Lelia spunându-i lui Ion că n-ar trebui să mai am copii, că sunt prea şubredă, că încă o sarcină m-ar doborî. I-a spus asta în sufragerie când le făceam eu cafeaua în bucătărie, nu şi-a dat seama că o aud prin uşa deschisă. Cred că exagerează ca să mă cruţe de creşterea încă unui copil, nu de sarcină. Nu mă mai simt atât de vlăguită ca în iarnă. Lelia caută mereu câte o soluţie pentru mine, mi-a adus cărţi de grădinărit, mi-a adus un album de ţesături româneşti, mi-a adus un dicţionar francez-român, pentru că al meu a rămas la surorile mele. I se pare că dincolo de copii îmi mai trebuie o preocupare, i se pare că îmi lipseşte ceva. Mi-a propus să deschid un cerc de citit cu femeile din Agadia, şi ideea asta mi-a plăcut, numai să mai crească Radu puţin. „O femeie ca tine trebuie să facă ceva!” a spus ea. Ca mine! Ştiu bine că nu sunt nimeni, o fiinţă mai ştearsă decât orice femeie din lume, nici măcar o mamă foarte bună, dar mi-au făcut atâta plăcere cuvintele ei! Ion nu-mi spune niciodată cuvinte. El e bun, şi atât. Se ocupă

de şcoală, se ocupă de elevi şi uneori şi de părinţii lor, s-a ocupat de casa asta până a văzut-o în picioare şi sfârşită în amănunt. Seara se culcă devreme, dimineaţa se scoală de vreme, când sunt însărcinată nu-mi cere mai mult decât mă ţin puterile să fac, dar eu trebăluiesc până îmi vine sorocul. Mi-e ruşine să las lucrurile neisprăvite când nu fac altceva decât orice femelă din lume: copii.

Se aude un trap de cal, un scârţâit uşor de roţi. E Lelia, cunosc trapul calului ei, larma şaretei ei! îmi dă mereu târcoale ca un uliu, i-e frică pentru sănătatea mea, vine des, mă bodogăneşte că grădinăresc prea mult (ea, care mi-a adus cartea ca să-mi facă plăcere!), că nu mă plimb, că n-am prietene. Unde să mă plimb şi ce prietene să-mi fac?… „Afară din sat, spune ea, poftim şi pe colina la care te uiţi tot anul, numai să ieşi din casă şi din curte”. Dacă m-aş plimba pe colină, mi-ar părea că sunt un duh rătăcitor. Cine urcă pe colina asta?

— De ce-ai ieşit în grădină, Ano? Locul tău e lângă maşina de gătit! Sau dacă eşti în grădină, cel puţin să fii cu nasul în pământ, să-l scotoceşti şi să-l râcâi! Nu mă aşteptam să te găsesc la soare, pe scaun.

— Peti să mă certi dt vrei, eu tot mă bucur că ai venit. Stai cu mine sau ai treabă în sat?

— Stau puţin cu tine. Pe urmă vreau să mă duc cu Ion la şcoală, să chemăm copiii pentru vaccinare.

— Era mai bine să-l fi anunţat de ieri.

— Lasă, prin surprindere, altfel cine ştie câţi nu veneau. Şi pe tine era mai cuminte să te găsesc dormind acum, la patru după-masă, decât la soare.

— Nici asta nu mai e bine acum! Eu trebuie totdeauna să greşesc cu ceva în ochii tăi.

— Unde sunt copiii?

— Cei mari prin vecini şi Radu doarme încă. Ion e la şcoală demult.

— Bem o cafea?

— Tocmai voiam să mă duc s-o fac.

— Vin şi eu cu tine. Stai puţin, parcă e cineva la poartă. Un domn. Nu-l cunosc. Se chinuieşte cu zăvorul. L-a deschis.

Ca un fulger în faţa ochilor o lumină mare. Mă orbeşte. Inima îmi bate cumplit. Asta nu e inima mea, e ceva străin în piept. Nu mă pot mişca din faţa scaunului de pe care m-am ridicat. Nu mă pot duce către el. Vine el spre mine, parcă ar veni un puhoi din munte care mătură tot, şi eu sunt un fir de pai luat de năvala asta. Poate că mă clatin sau stau înţepenită, nu ştiu. Ce repede a ajuns! Asta e mâna lui care îmi strânge mâna. E fierbinte. Spune ceva despre şcoală, despre Ion care are să vină numaidecât, despre casa noastră nouă, despre grădină. Mă trudesc cumplit şi izbutesc să rostesc, cu un glas pe care nu-l aud:

— Luaţi loc. Nu v-am văzut de mult.

— N-am mai putut să-mi fac drum prin părţile astea. Am avut un an foarte încărcat. Era chiar să nu mai vin de fel, să fiu mutat în altă regiune, dar am insistat să mi se lase Dobrogea.

— De ce nu luaţi loc?

— Pentru că ai uitat să mi-l prezinţi şi mie pe domnul, Ano, şi stă în picioare până când ai să te înduri.

— Iertaţi-mă!

Ah! e şi Lelia aici! Morfolesc repede o prezentare de parcă în viaţa mea n-am ştiut să mă port între oameni. E Lelia aici, au să stea de vorbă, cu ea are să aibă ce vorbi, ei nu-i e greu. Lelia e inteligentă. E frumoasă. Pot să mă duc liniştită la bucătărie, pot să rămân toată viaţa mea acolo, nimeni n-are să bage de seamă nimic. Şi mă şi duc, cu picioare de plumb, cu inimă de plumb. Era mai bine să nu fi venit niciodată, să-l aştept până la sfârşitul vieţii, decât să văd acum cu ochii mei, să văd… Are să vină şi Ion,

au să petreacă foarte bine toţi trei. Eu am să le fac o cină bună. Asta ştiu să fac. Aşa e drept. Cafeaua asta dă mereu în foc. Ar trebui s-o torn, s-o duc. Îmi tremură mâinile, nu ştiu de ce. Am să vărs ceştile până în grădină.

— Dă-mi mie tava, spune Lelia.

El mi-o ia din mâini mai repede decât Lelia şi o pune pe măsuţa de scânduri. Împinge puţin scaunul meu spre măsuţă şi mă prinde uşor de cot, mă conduce la scaun. Zâmbeşte. Ca atunci, odată, când am fost singură şi a zâmbit îndelung privindu-mă. Lelia vorbeşte repede şi viu despre satele noastre parcă, despre vara care a venit buluc în şeaul ăsta, despre vaccin. Inspectorul se uită la mine, zâmbeşte mereu, parcă nici n-o ascultă... Nu mă mai priveşte ca pe o vitrină sau pe un ziar, e altceva în privirea asta. E bucurie. Eu nu găsesc nimic de spus, pentru că nici nu e nevoie. Aş vrea să-mi iau ochii de la el şi nu pot. S-ar cuveni să mă uit şi la Lelia care spune totuşi ceva, dar nu pot.

— N-ai văzut încă ce casă şi-au clădit prietenii noştri, spune Lelia deodată. Nu vrei să i-o arătăm, Ano?

Pesemne că a epuizat şi ea tot ce se poate vorbi cu un om necunoscut. Să i-o arătăm? Când stăm atât de bine aici! De ce să ne ridicăm şi să umblăm? Casa are să i-o arate Ion, oh! cum are să i-o mai arate, ca pe un castel, el care e atât de mândru de truda lui. Are să-i dea şi zeci de explicaţii de care n-are nevoie.

— Are să vină Ion.

Lelia îmi aruncă o privire pătrunzătoare, scurtă, aproape severă, care mă pătrunde ca un cuţit. O secundă numai, apoi începe să vorbească iar, despre florile din grădina noastră de data asta. Nu prea are multe de spus, decât dacă s-ar apuca să povestească şi despre cele viitoare, pe care am să le răsădesc de acum înainte. Aş fi bucuroasă să găsească un subiect lung, să rămânem aici în

după-masa asta cu lumină albă, şi după-masa să nu se mai isprăvească niciodată.

— Au înflorit salcâmii, sună deodată glasul inspectorului. Pe tot drumul până aici erau în floare.

— Trebuie să fi înflorit şi crângul nostru de salcâmi.

— Care? Aveţi aici un crâng de salcâmi?

— Oh! departe, la vreo şase kilometri. Am fost de mult acolo, în primul an în care m-a adus Ion aici. De atunci n-am mai avut vreme.

— Şareta… şi calul nu sunt ale dumneavoastră?

— Şareta de la poartă? E a doamnei doctor Cosma.

— Şi nu ne-o împrumută?

Nu-l pricep. Lelia izbucneşte în râs.

— Ştii să mâi?

— Fără îndoială. Şi tata avea o şaretă, am mânat calul de când eram copil. Numai că nu încăpem toţi în ea…

— Nu-i nimic, eu tot am treabă cu Ion, plimb-o pe Ana până la crângul de salcâmi.

Vai de mine! Cum îi trece prin cap? Ce-ar spune Ion? Şi satul? Dar chiar el ce gândeşte în clipa asta? El a vrut să ne plimbe pe toţi, probabil, şi pe urmă a văzut că şareta e mică. Bine că vine Ion, că intră în clipa asta în curte, că îl scuteşte de un răspuns penibil şi pentru el, şi pentru mine. Lelia a întrecut gluma…

— Straşnic! şi Lelia aici! Sărut mâna! Azi o să facem în adevăr inaugurarea casei! Domnule inspector, diseară nu te mai grăbeşti la autobuz, diseară putem sta la mai multe pahare, dormi aici! Uite, să-ţi spună şi Ana de câte ori te-am pomenit când ridicam casă, de câte ori am spus: odaia asta e pentru domnul inspector Dan Georgescu. Nu-i vorbă, a locuit-o întâi doamna doctor când s-a înduplecat să întârzie la noi de câteva ori, dar cum se zice la dumneavoastră în Banat, nu-i bai, nu-i aşa? Ano, ai pregătit ceva? Ce bunătăţi ne faci? Ai început? Hai?

— Ia mai las-o puţin pe Ana, că până diseară mai e vreme. Tu ai deocamdată treabă cu mine, am venit să vaccinez copiii.

— Şi domnul inspector? întreabă Ion cu o mirare nesfârşită.

— Domnul inspector are să facă o plimbare cu şareta mea până la crângul de salcâmi. A invitat-o şi pe Ana în şaretă. Ce te uiţi aşa la mine? Mie nu mi-a trecut niciodată prin cap s-o plimb pe Ana. Vin aici, îi fac observaţie că nu se mişcă din loc de ani de zile, şi pe urmă îmi văd de treburi. Tu mi-ai cerut vreodată şareta s-o plimbi?

Ion se uită lung, parcă înţelege încet un adevăr nou pentru el şi deodată începe să râdă ruşinat.

— Eu, ocupat cum sunt… Zău, domnule inspector? Vrei să te plimbi?

— Dacă doamna Brateş nu are nimic împotrivă, eu aş fi fericit s-o duc până acolo. Tot aveţi treabă cu doamna doctor!

— Sigur, dacă vă face plăcere! Dar cine ne găteşte cina?

— Sunt destule ceasuri până la cină, retează Lelia.

Ion nu mai are nicio şovăire. Dacă cei doi oameni pe care îi admiră el mai mult decât pe oricine în lume sunt de părere că ăsta e un lucru foarte nimerit, el nu se mai poate îndoi. Au vorbit toţi, numai eu am tăcut şi am aşteptat un fel de condamnare la moarte, sau la o mare fericire, nu le deosebesc. S-a hotărât. Inspectorul mă ia uşor de braţ, uşor de tot, cu o mână mare şi fierbinte, şi întreabă:

— Mergem, doamnă?

Înaintăm către poartă ca în vis.

— Radu! strig deodată. Se trezeşte copilul!

— O chem eu pe Niculina să stea cu el. Ştie doar şi Niculina să-i dea biberonul.

Nu m-aş fi gândit că şi asta se poate. E simplu,

Niculina stă alături. Lelia s-a gândit. E curios că ea… Inspectorul mă ajută să mă urc în şaretă. E curios… Nu mai ştiu ce e curios. Flutură şi plesneşte biciul în aer. Titirez porneşte. Am plecat.

— Staţi bine, doamnă?

— Foarte bine.

— Să vă pun puloverul meu pe spetează, să vă fie mai moale?

— Nu, mulţumesc, e bine şi aşa.

— Să-mi arătaţi drumul, că nu-l cunosc.

— Tot înainte, mereu înainte şi când va trebui s-o luăm la dreapta am să vă spun eu.

Priveşte ţintă în faţa lui. Îi văd profilul, trebuie să mă uit în sus ca să-l văd. Îmi simte privirea, îşi apleacă ochii, şi mă îmbracă în zâmbetul de adineauri. Întorc repede capul, mă uit la coada tufoasă a lui Titirez, la picioarele lui care scapără. E acelaşi lucru. Sunt învelită toată în prezenţa lui, în căldura lui, în zâmbetul pe care nu-l mai văd, dar îl simt. Nimic nu e real, împrejurarea e atât de imposibilă, de extraordinară. Am aşteptat, am aşteptat, dar n-am putut aştepta un lucru atât de miraculos. Poate că visez, şi visele mele au început să fie smintite. Îi simt braţul lângă umărul meu. Şi în vis se poate năzări o asemenea atingere. O atingere care parcă îmi dă putere, trece în mine vigoarea lui, căldura trupului lui.

— E bine, doamnă? Nu merg prea repede?

— E foarte bine.

Parcă trecem printre lanuri de grâu uşor aurite, încă necoapte, şi parcă gonim pe lângă un şir de sălcii răsucite şi pitice. Sus, deasupra capetelor noastre, vâjâie un avion. Înăuntrul lui sunt fotolii largi, oameni aşezaţi comod care văd pământul de departe şi se duc cine ştie unde… Ce-mi pasă? Toată fericirea din lume s-a adunat în şareta asta, toată frumuseţea şi căldura din lume sunt lângă umărul

meu.

— Mai repede, doamnă?

— Mai repede!

Tăiem aerul cald cu obrazul, copitele lui Titirez ne împroaşcă cu praf, săltăm în câte o groapă gata-gata să zburăm de pe banchetă. Îmi vine să râd ca Radu când îl legăn tare şi mi se pare chiar că râd în hohot, pentru că întoarce capul spre mine şi râde şi el. Apoi îmi trece un braţ pe după umeri şi mă strânge puţin la pieptul lui, ca să ţină frâul cu amândouă mâinile.

— Mi-e frică să nu zburaţi din şaretă! îmi daţi voie să vă ţin aşa?

N-a fost o întrebare, a fost o hotărâre. Nu cutez să mă clintesc, abia mai respir. Cred că nu se cuvine să rămân aşa, dar e atât de bine, atât de bine cum nu mi-a fost în viaţa mea. Dacă m-aş desprinde din strânsoarea asta, care e un fel de îmbrăţişare, din strânsoarea asta puternică, ar trebui s-o fac cu violenţă, şi asta ar însemna că îl bănui de alte intenţii decât cele mărturisite. Intenţii pe care eu i le atribui.

— Vă strâng prea tare?

Vreau să spun „da” şi spun „nu”…

— Mi se pare că strâng o rândunică la piept. Mi-e frică să nu vă zdrobesc.

Cum să fac să mă pot supăra, când sunt atât de fericită?

— La dreapta! La dreapta! Pe drumeagul ăsta.

Acum poate că are să-mi dea drumul, ca să mâie calul la dreapta. Aşa ar fi bine, şi binele ăsta ar rupe ceva în mine, m-ar lăsa iar singură, redusă la puţinele mele puteri mici, la trupul meu firav, care dobândea atâta vlagă la pieptul lui. Nu-mi dă drumul. O dată în viaţă, a doua oară n-are să se mai întâmple asemenea minuni. O dată în viaţă nu e un păcat.

— Acolo?

— Da, acolo.

Tot drumul glasul lui a picurat peste creştetul meu, glasul lui catifelat, adânc, rotund, egal. Am ajuns. Nu există drumuri fără capăt. Ah! dacă ne-am fi rătăcit pe un drum fără sfârşit, într-o amiază care să nu se mai încheie niciodată, şi dacă din drumul ăsta spre un soare care ar fi amurgit mereu fără să scapete de tot, am fi intrat în moarte. Eu, numai eu. Pentru că n-am să mai fiu niciodată fericită ca acum.

— Putem intra cu şareta în crâng?

— Nu cred. Nu sunt drumuri, sunt numai poteci.

— Staţi un moment, leg frâul calului de pomul ăsta. Aşa. Poftiţi!

N-am apucat să cobor. M-a ridicat în braţe, m-a mai purtat câţiva paşi şi pe urmă m-a lăsat pe pământ. Trecem pe sub ramurile pline de ciorchini grei, albi, care plouă peste noi mireasmă îmbătătoare, dulce. Ne agăţăm hainele din când în când, ne ajutăm unul pe altul să le desprindem, mă ia de mână uneori, când poteca e mai largă şi putem merge alături. Tace. Soarele care a început să coboare aureşte pieziş bolta de frunziş verde deschis, încărcată de floare albă. Ne oprim să ascultăm o pasăre, ne oprim să rupă câteva ramuri, le curăţă de spini, mi le dă, apoi le ia ca să nu-mi fie greu de mers cu ele.

— Mai ştiţi drumul înapoi, la şosea?

— Cred că după soare. Ar trebui să ne întoarcem.

— Aţi obosit?

— Nu, dar copiii, cina…

— Vă ajut eu la cină.

Râd iar cu hohote. Mi se pare atât de nemaipomenit ca domnul inspector Georgescu să intre în bucătărie, să se amestece la gătit. Ce ochi ar face Ion!

— Serios, stăruie el, mă pricep foarte bine. O ajut şi

pe mama.

Cu mâinile astea mari şi frumoase! Nu poate fi adevărat.

— Să ne întoarcem, – oh! cum aş vrea să nu ne mai întoarcem – e târziu – e târziu pentru ce? Pentru tot, pentru a trăi, pentru a schimba, pentru a fi eu însămi alta. Calul, Titirez, are să ne ducă mai încet acum pentru că e obosit. Dacă ar dura drumul ăsta de întors acasă o sută, o mie de ani!

Ne rătăcim puţin, ne descurcăm, ajungem la şosea. Soarele e aproape culcat pe buza câmpului, în zare. Vreau să pun piciorul pe scara şaretei. Mă ia repede în braţe şi mă aşază pe banchetă. Mă înfofoleşte în puloverul lui, cu toate că protestez, mi-e cald. Apoi desface calul, sare lângă mine, plesneşte biciul deasupra capetelor noastre. Crângul de salcâmi a rămas în urmă. Rămâne mereu mai în urmă. Dar Titirez merge acum mai încet şi drumul e mai lung. Ce înseamnă şase kilometri? Un nimic, o bucăţică de drum. O fericire care n-are drept decât la o goană pe şase kilometri, la o frântură din drumurile lumii, la o după-masă, nu, la un ceas al unei după-mese, una singură într-o tinereţe întreagă. Îmi trece iar braţul peste umeri, mână numai cu mâna dreaptă.

— Vă e frig, spune el grav. Ca să vă ţin de cald.

Şi braţul ăsta există atât de adevărat, de greu, de bun, de fierbinte, de sigur pe umerii mei, există cum niciunul dintre lucrurile pe care le ating zilnic n-a existat vreodată.

Aerul devine vag cenuşiu, vedem bine praful şoselei albe, vedem nedesluşit lanurile pe lângă care am trecut adineauri. În zare pâlpâie câteva lumini. Îşi ia uşor braţul de pe umerii mei.

— Nu mai văd bine, spune încet, ca o explicaţie, apucând frâul cu amândouă mâinile.

Prima casă, aproape ieşită din sat, casa noastră. Aud glasul copiilor. E glasul copiilor mei! îi uitasem. Mai repede, mai repede! Mă aşteaptă copiii. Trebuie să-i ating, să-i mângâi, să-i hrănesc, să-i scald. Lipsesc de acasă de atâta timp, lipsesc parcă de o veşnicie. Copiii mei sunt mai reali decât orice, la auzul glasului lor am simţit un fel de durere în piept şi un cumplit sentiment de realitate. Mai repede!

— Nu săriţi jos, doamnă. Scara e înaltă. Aşteptaţi să vă dau mâna.

Din ce altă lume vine acest glas? De ce răsună aşa în mine nu, nu cu durere, cu fericire, răsună ca o chemare de pe alt tărâm, în care toate sunt catifelate, mângâietoare, nefiresc luminate dinăuntru, intense şi blajine, luminoase şi obscure. Îmi pun mâna în mâna lui fierbinte, mă reazem o clipă de ea, îi fur în clipa asta ceva din căldură, ceva din putere, ceva care face ca mâna lui să semene cu glasul şi cu atingerea umărului lui, şi fug în curte. Copiii se reped la mine. Îi strâng repede în braţe, pe rând, şi dau năvală în casă, la Radu. Trec pe lângă Lelia şi Ion care stau la masă în sufragerie, intru în dormitor. Radu doarme, Niculina nu-i nicăieri. Leagăn în neştire căruţul, ca să fac ceva pentru copilul meu care doarme.

— A venit leoaica acasă să-şi apere puii! Nu le-a făcut nimgni niciun rău, Ano! Parcă a lipsit un secol femeia asta, Ioane, aşa s-a repezit în casa voastră din care nu se clinteşte! Tu îţi dai seama acum ce viaţă nefirească duce?

Lelia trebuie totdeauna să mustre pe cineva.

— Dacă sunt atât de ocupat! Domnule inspectoi?, ia loc, te rog!

— I-am făgăduit doamnei că o ajut la bucătărie.

— Dumneata?

— Noi toţi! spune repede Lelia. Facem o clacă.

Nu le mai desluşesc cuvintele. Glasurile se

învălmăşesc. Ion protestează foarte tare. E lăsat să pună masa – nu ştiu cum are să se descurce – şi ceilalţi doi vin după mine, în bucătărie. Mă zăpăcesc de tot. Curăţ nişte cartofi pe care nu-i mai isprăvesc, Lelia frige puiul, Dan Georgescu face salata. Ochii mei împăienjeniţi nu văd decât mâinile lui frumoase printre frunzele de lăptuci, mâinile lui repezi turnând untdelemn, amestecând, luându-mi mie cartofii din strachină, amestecându-i în untul fierbinte. Lelia dă porunci, râde, scapă pe jos o lingură, se frige, se grăbeşte, ne îmboldeşte la treabă. Stăm la masă în sufragerie şi iar mă cuprinde o senzaţie că totul e ireal, un vis grăbit şi zgomotos în care răsună glasul poruncitor al Leliei, glasul vesel al lui Ion, glasul catifelat, fierbinte, celălalt, unicul. Mi-e frică să mă uit la el. Îi aştept numai cuvintele şi, când vin, mă înfăşor în ele. Mi se pare că asist la un spectacol, fac şi nu fac parte şi eu din el, mă emoţionează grozav şi nu-l înţeleg bine.

Lelia se ridică, Georgescu înalţă fruntea repede, mirat.

— Acum? Noaptea? Singură?

— De câte ori mă întorc eu noaptea la Nisipoasa! De altfel e devreme. Cred că e zece. Pe o noapte de vară ea asta, e o plăcere să faci un drum cu şareta.

Georgescu se uită lung la Ion.

— N-o întovărăşim pe doamna doctor?

Ion n-a întovărăşit-o niciodată. S-ar putea s-o conducă numai el, inspectorul. Inima mi se chirceşte în piept. Ar fi normal, aşa face un om politicos. Cu şareta. Am fost atât de fericită în şaretă. Da, ar fi normal s-o conducă.

— Cum o să mă întovărăşiţi? Şi să vă întoarceţi pe jos acasă? Eu îl bag pe Titirez în grajd, e obosit. Fiţi cuminţi şi staţi acolo, la masă. Sunt deprinsă cu drumurile noaptea. La revedere!

— Dacă n-aş fi eu aici, ar rămâne în odaia de oaspeţi?

mă întreabă încet Dan Georgescu.

— N-aş rămâne, pentru că am treabă mâine în zori, răspunde în locul meu Lelia, care l-a auzit.

Bărbaţii o duc la poartă, eu rămân să strâng ultimele farfurii. Georgescu se întoarce înaintea lui Ion. Scoate ceva din servieta lui mare, aşezată lângă cuier.

— V-am adus o carte, doamnă, o carte pe care o iubesc.

Îmi întinde „Crinul din vale” în traducere românească. Simt că mă înroşesc foarte tare. Am citit cartea în franţuzeşte, – de unde să bănuie el că ştiu limba franceză? – mi-aduc aminte foarte bine de ea. De ce a adus cartea asta şi nu alta? Ion intră în casă, îmi ia cartea din mână:

— Balzac? Asta n-o ştiu. Am citit de mult alta, Eugenia Grandet îi spunea.

— Am adus-o doamnei. Am de gând s-o mai aprovizionez din când în când cu cărţi, pentru că ştiu că mergeţi rar la Constanţa şi în Agadia nu cred că aveţi librărie.

— Facem un stand la „Alimentara”, se mândreşte Ion. Dar asta e foarte drăguţ din partea dumitale! Hei, eu cred că nu vrei încă să te culci. Mai bem un pahar, mai stăm la taifas. Ana ne face paturile şi dacă e obosită n-are decât să se culce.

Tocmai azi n-am spus că vreau să mă duc la culcare sau să văd ce fac copiii. Nu mă pot împotrivi. Poate că şi până acum s-a văzut pe faţa mea ceva neobişnuit, şi remuşcare, şi fericire, şi năuceală, şi nedumerire, toate amestecate cu părerea de rău că ceasurile trec, noaptea va trece, şi pe urmă va trece timpul. Şi voi număra lunile, când zilele chiar vor fi atât de lungi.

Îi pun pe masa de noapte câţiva ciorchini de salcâm într-un pahar.

Le aud glasurile din patul în care stau întinsă şi-mi apăs cu amândouă mâinile inima care bate tare. Aud respiraţia copiilor prin uşa deschisă între dormitorul nostru şi odaia lor. Încerc să-mi aduc aminte cum a fost pe drum. Sunt parcă iar în şareta care saltă prin gropi, pe drumul inegal, sunt cu faţa lipită de pieptul lui. Îi simt căldura cu obrazul. Aud respiraţia liniştită a copiilor. Şareta aleargă, aleargă pe un drum fără capăt, spre soarele care coboară şi nu pică dincolo de marginea câmpiei. O lumină brutală îmi loveşte pleoapele închise. Mă trudesc să nu le deschid. A intrat Ion, a aprins lampa de sus, se dezbracă.

— Dormi, Ano?

Am tresărit.

— Văd că nu dormi. M-am gândit că mâine dimineaţă ar trebui să-i dăm şi noi ceva lui Georgescu. Un pui, o găină, o sticlă de vin, ceva. El ţi-a adus o carte, să plece şi el cu ceva de la noi.

O găină, pentru că mi-a adus „Crinul din vale”!

— Ai fost întotdeauna împotriva obiceiului ca învăţătorul să dea ceva inspectorilor, ca şi cum ar vrea să-i cumpere!

— Ăsta nu mai e inspector pentru mine, ăsta e prieten. De ce să-l cumpăr, când găseşte totul perfect? Dar nici nu i-ar trece prin cap, legaţi cum suntem acum. Să nu plece omul cu mâna goală din casa asta.

Şi cu hotărârea asta, Ion se întoarce pe o parte şi cade în somn.

Aud respiraţiile egale ale copiilor. Ion răsuflă adânc, greu, parcă somnul ar fi o trudă, dar nu sforăie. Şi dincolo, în odaia de oaspeţi, respiră altcineva. Văd lumină sub uşă, nu s-a culcat. Poate că citeşte. Îmi încordez urechea să prind şi zgomotul respiraţiei lui. N-o aud. Ce ciudat, ce ciudat! Un om atât de extraordinar, de veşnic depărtat,

respiră acum alături, la un pas de mine, ca orice om obişnuit, doarme aici, sau are să doarmă peste câteva minute, de parcă asta ar fi un lucru firesc. Nu, fireşti sunt copiii, Ion, Lelia, ăştia sunt adevăraţi şi zilnici. Dincolo e o năzărire, o halucinaţie. Braţul lui în jurul umerilor mei, în şaretă. Braţele lui când m-a coborât în crâng şi nu mi-a dat imediat drumul pe pământ. Ce adevărate erau. Primul lucru adevărat pe care l-am întâlnit în viaţa mea. Ion, copiii sunt un vis. Sute de kilometri între noi, i-am cunoscut odată, mi-i aduc aminte, şi amintirea asta apasă.

Radu tuşeşte în somn. Să fi răcit? Nu. I-a trecut. Respiră molcom. Dincolo nu e nimeni. O rază de lumină sub uşă. E depărtatul, irealul. Şareta… salcâmii… obrazul rotund şi fierbinte al lui Sandu, pe perna albă.

Când am venit, la prânz, Magda mă aştepta la gară. Nu mai avusese răbdare să stea acasă, voia să mă anunţe cât mai repede că a venit taică-său de la Bârlad pentru căsătoria noastră. Am mers acasă la noi, unde mama îi şi oferise bătrânului o gustare. E atât de bucuroasă că mă însor! îi place Magda. A rămas cu gusturi şi concepţii ţărăneşti mama: o nevastă voinică, harnică, gospodină „o femeie care îţi ridică şi plugul în spate", cum spune ea, e întocmai ceea ce şi-a visat pentru mine. Celelalte calităţi ale Magdei îi sunt indiferente: cultura ei, cariera ei ascendentă la fabrica în care e inginer. N-au putut-o modifica nici anii trăiţi cu tata, care avea preocupări mai înalte decât cele implicate de meseria lui de medic veterinar, nici cei doisprezece ani trăiţi cu mine la Bucureşti. Ea gândeşte ca în sat. Până şi frumuseţea în plină strălucire a Magdei, şi ochii ei sprâncenaţi, negri ca smoala „şi picioarele ei de statuie, şi umorul ei potolit şi sigur o lasă indiferentă. Nici nu le vede.

Stăm toţi patru la masa din sufragerie. Magda i-a dat repede o mână de ajutor mamei să frigă găina adusă de la

Agadia, viitorul meu socru a adus o damigeană de vin. Iau mâna albă, puternică a Magdei în mâinile mele, şi deodată mi se năzare mâna firavă, cu degete subţiri, care tremurau atât de tare, a Anei Brateş. Pielea de pe buricele degetelor era cutată uşor, striată în lung, de prea multe leşii, şi vase, şi rufe spălate, şi totuşi mâna era încă drăguţă, nedeformată, gingaşă, şi te umplea de un fel de duioşie. Aşa cum te umple de duioşie toată făptura ei şubredă, delicată şi încrezătoare. Duioşia asta m-a împins să fac toate năzbâtiile pe care le-am făcut ieri. Din clipa în care am intrat pe poartă şi ochii ei mari m-au cuprins în privirea lor de aur lichid, în care se amestecau extaz, emoţie, mirare, bucurie, am priceput un lucru la care nici nu mă gândeam: femeia aceea mă iubeşte. M-am întrebat de câteva ori, rar, în cursul ultimilor ani, de ce simt eu când o văd un fel de atracţie pentru ea, o atracţie slabă, inconsistentă, dar străbătută de un oarecare farmec, însă nu mi-am dat seama că ea mă iubeşte, şi că iubirea asta e ceva disperat, dezarmat. Sau poate tocmai asta mă atrăgea la ea, fără să-mi dau seama.

— Încă o aripioară! spune Magda, şi-mi pune repede în farfurie o bucăţică de friptură şi o lingură de salată.

Mama o priveşte încântată, îi pare bine că are grijă de mine.

— Dacă vindem casa Magdei de la Bârlad, puteţi să vă cumpăraţi sau să vă clădiţi aici una pe gustul vostru. E mare casa noastră, şi cu livadă de două pogoane, pe care mi-a şi propus un fin să le cumpere, ca să clădească toată familia lor pe ele.

N-ar fi trebuit poate s-o iau la plimbare şi să mă port cu ea ca un îndrăgostit. Mi-a venit aşa, deodată, o poftă s-o văd fericită. Şi mie îmi făcea plăcere. E un sentiment ciudat ăsta, să ocroteşti. Poate că dacă i-aş fi propus să fugă cu mine, ar fi fugit, Doamne fereşte! Şi doar nu-mi

plac încurcăturile sentimentale când sunt pe teren. Eh, ce fel de încurcătură poate fi asta? N-am să mai trec prin Agadia un an, doi. Până atunci mă uită. E curios că nu i-a trecut în doi sau trei ani de când o cunosc. Duce o viaţă prea monotonă, eu sunt un eveniment. Şi mai plac şi atât de mult femeilor! Nu fac aproape nimic pentru asta, şi ele mă iubesc. Ce tare tremura la pieptul meu. Bine că nu mi-a trecut prin cap să încerc mai mult. Ea n-ar fi avut energia să se împotrivească şi acasă n-ar fi avut poate energia să se prefacă faţă de bietul Ion Brateş. Ar fi fost o treabă foarte încurcată. Nu-mi place să decepţionez oamenii care mă stimează, şi el mă stimează grozav. Cu femeile e altceva, oricum te-ai purta cu ele, fiecare visează absolutul şi până la urmă e decepţionată. Doamna din Agadia sigur că vede în mine un fel de zeu. Drăguţa de ea, are o imensă doză de inocenţă.

— La ce te gândeşti? mă întreabă Magda şi-şi aşază mâna albă, grea, pe mâna mea.

— La tine! Mă aplec şi-i sărut mâna. Nu ştiu dacă e atât de uşor să construim acum, îi spun viitorului socru. Poate că n-ar trebui să vindeţi încă. Nici nu ştiu dacă există forme legale pentru asta.

— Formele se aranjează ele. Depinde care e interesul vostru imediat.

— Magda poate veni să locuiască aici, loc avem, şi pe garsoniera ei am putea lua o filodormă cu care ne-am împrospăta mobila. Tu ce crezi, Magda?

Ne pierdeam toţi în calcule care pe mama o bucură, pentru că vede că ne potrivim şi lucrurile vor merge bine.

Radu a început să alerge prin casă. Îi ţin înăuntru, afară plouă de parcă s-au spart peste noi toţi norii veniţi de pe coastă. S-a adus curent electric în sat. Au început să repare şoseaua principală, dar au venit ploile astea şi au trebuit să oprească lucrările. Radu a mers mai greu decât

Gigi şi Sandu. Are aproape un an şi jumătate, şi parcă săptămâna trecută se târa pe brânci. Apoi s-a ridicat deodată şi a început să alerge. Gigi e la şcoală. Ion e la şcoală. Sandu şi Radu se joacă în odaia lor. Peste drum, colina. Ploaia cade pieziş pe ea. Acum s-a stârnit un vânt care flutură ploaia ca pe nişte draperii lichide pe spinarea ei lungă, îndurătoare. Am visat astă-noapte că jucau peste ea flăcări mari, când verzui, când roşii, că trecea câte o pâlpâire de-a lungul ei de la un capăt la altul, aşa cum trece uneori vântul care îi duce praful ca pe o trâmbă desfăşurată, apoi ardea toată cu o singură văpaie care urca până la nori. Şi Lelia, care era lângă mine la fereastră, spunea: „Ştiam eu că are să ardă odată, ca să poţi vedea dincolo de ea marea”. Pe urmă focul s-a stins, Lelia nu mai era nicăieri, şi colina rămăsese totuşi acolo, dar arăta ca un singur tăciune uriaş, monstruos, negru. Când m-am deşteptat, am fost bucuroasă că e aşa cum o ştiu primăvara, de un verde cenuşiu stins, liniştită, trândav culcată acolo, străină de foc. Altă dată am visat că eram în şaretă împreună, ca atunci, şi alergam de-a lungul colinei, alergam, alergam rămânând locului, nu mai ajungeam niciodată la crângul de salcâmi, pentru că nu dădeam de capătul colinei, care nu se mai sfârşea. Şi mi-era groază în loc să mă bucur că plimbarea noastră n-are capăt. În jurul nostru totul era sterp, încercam, în valea stearpă, să păşesc cu privirea spre casa noastră pe care o ştiam peste drum, dar casa nu mai era, nu mai era nici grădina, era numai un pustiu întins.

Şi nu mă ţinea cu braţul pe după umeri, ţinea frânele cu amândouă mâinile, stătea plecat înainte, privea spre cal, nu mă cunoştea şi nu ştia că sunt lângă el. M-am trezit dârdâind ca de frig, scăldată într-o sudoare rece. M-am trudit să-mi aduc aminte cum a fost atunci, în iunie, anul trecut, cum a fost în şaretă. Şi totul părea imposibil, visat,

absurd. Apoi, încetul cu încetul, amintirea a devenit caldă, adevărată, şi m-am liniştit. Nu s-a împlinit încă niciun an de când n-a mai venit în Agadia. Data trecută se scurseseră vreo cincisprezece luni. N-am de ce să mă sperii. Simt că are să vină când se va împrimăvăra de-a binelea. Poate că sper numai şi, pentru că aştept atât de tare, mi se pare că presimt. Eu n-am presimţit niciodată nimic, tot ce am trăit a picat pe neaşteptate peste mine. Ar trebui să fiu recunoscătoare vieţii pentru darurile pe care mi le-a dat neprevăzut. Puteam trăi până la moarte aici existenţa mea cotidiană fără să mi se întâmple vreodată ceva extraordinar şi nemeritat. În ceasul acela m-a iubit. Aşa cred. Altfel, de ce s-ar fi purtat aşa? Vine rar, dar vine. Dacă e obligat să inspecteze şcoala, ar putea, cu un pretext oarecare, să plece imediat înapoi la Constanţa. Sunt doar patru curse pe zi. Ion ar stărui să-l invite, şi el ar găsi pretextul cel bun. Ion doar nu-l aduce legat pe sus. Uneori îl lasă pe Ion la şcoală şi el vine înainte, de parcă ar vrea să fie singur cu mine câteva minute. Nu vine mai des, pentru că e înţelept. Nu vrea să mă tulbure mai tare. Are pentru mine… care ar fi cuvântul potrivit? Afecţiune, poate e prea mult, nu afecţiune. Prietenie, de un anumit fel. Dar ce poate face cu mine, o femeie măritată, cu trei copii, o femeie legată de Agadia pentru totdeauna? Chiar dacă m-ar iubi cât îl iubesc eu, nu există nicio soluţie. În ceasul acela m-a iubit. Poate chiar toată după-masa. Poate că de câte ori a venit la noi. Poate şi de departe, de acolo, din Bucureşti, dar ce poate aştepta de la mine, care sunt legată de ai mei? Când mi-a dat „Crinul din vale”, şi nu altă carte, mi-a dat parcă o scrisoare. Nu, nu trebuie să-mi închipui că mă iubeşte ca eroul din roman, nu, să mă feresc de asemenea gând. Dar mi-a dat cartea asta anume, a vrut să-mi spună ceva cu ea. Vai, cum cade ploaia pe colină!

Chiar dacă ar măcâna-o toată, tot nu s-ar vedea marea ca în visul meu absurd. Mi-au încremenit mâinile uitându-mă la ea, jacheta asta pe care o împletesc pentru Ion, jacheta asta care trebuia să fie gata astă-iarnă n-o voi sfârşi nici la vară. Nu mi-a spus cuvinte pe care să le ţin minte, care să însemne ceva. Dar îmbrăţişarea aceea care era şi nu era îmbrăţişare, dar căldura cu care mă ocrotea, dar atenţia lui mereu trează, dorinţa lui să mă simt bine… Nu mai ştiu, nu mai ştiu nimic. Aştept.

Magda nu va avea niciodată copii, o ştie acum clar de la medici. Ea şi mama sunt dezolate. Mă prefac, din politeţe, că o regret şi eu, dar mi-e indiferent sau chiar mă bucur. Aş fi prea legat. N-am de loc de gând să mă despart de Magda, totul merge perfect între noi, un copil însă ar închide orice altă posibilitate viitoare şi, dacă m-aş simţi înjugat, sigur că într-o zi aş avea chef să scutur jugul. Numai pentru că l-aş simţi. Magda e o nevastă ideală, câştigă cât mine, nici nu simt în această direcţie că sunt însurat, nu e o povară, e generoasă, nu mă descoase niciodată ca să ştie unde am fost sau de ce am întârziat. Are ce face dacă eu întârzii. Şi eu mă trudesc să fiu cât mai exact, să-mi uit deprinderile de burlac. Dacă se iveşte o mică aventură, o consum repede şi discret. O nevastă, chiar iubită, după doi ani începe să fie o rudă a ta, familia ta, ceea ce e cu totul altceva decât dragostea ta. De rude nu te rupi, de dragoste da, dintr-un sentiment de securitate, dintr-o dorinţă de liniştea care vine neapărat după o criză de nelinişte, după beţia neliniştii. În Minister au să mă avanseze, mă vor face subdirector. Voi isprăvi şi cu deplasările pe teren. Cu atât mai bine, nu mai sunt chiar atât de tânăr.

Pe drum se aude un motor. Trebuie să fie Lelia, cu maşina ei cea nouă. N-am văzut-o încă. Alerg la geam. Ce frumoasă e! Ce bine îmi pare pentru Lelia!

— Haide! îmbracă-te repede! Mergem la Constanţa! Acum? La ora asta? De ce? Şi când o să ne întoarcem? Nici n-am o rochie potrivită pentru Constanţa.

Cum să plec de acasă aşa, pe nepregătite? Ion nu e acasă, să plec fără ştirea lui?

— Ce te uiţi aşa la mine! Îmbracă-te! La întoarcere ai să găseşti copiii tot în drum, unde sunt şi acum.

— Bine, dar eu… şi Ion? E târziu! Când ne întoarcem?

— Seara. Nu cumva n-ai încredere în mine, ca şofer?

— Nu, nu-i vorba de asta. Dar aşa… când nici nu-mi trecea prin cap…

— Dacă îţi spuneam de ieri, nu dormeai astă-noapte. Găseai până azi un motiv să amâi. Repede, hai!

Mă îmbrac în neştire, năucă. Rochia asta, de când m-am măritat. E cea mai bună a mea. Nu cred că se mai poartă aşa ceva. Am să văd marea. Să trecem pe la şcoală să-i spun lui Ion. Copiii, în drum. Are să se întunece.

— Lelia, să luăm şi copiii!

— Altă dată. Acum ai să vrei să-i speli, să-i îmbraci, şi e târziu. N-am putut veni mai devreme. Va trebui să te ocupi de ei, să-i ţii liniştiţi, în loc să te uiţi pe geam. Altă dată. Lasă-i un bilet lui Ion.

Asta nu mi-ar fi trecut prin cap. Lelia descurcă repede orice.

Am pornit. Uşor. Ce bun e asfaltul! spunea Ion. Am şi ajuns printre ogoare. Parcă treci culcat printre ele, nu le vezi de sus, ca din autobuz. Nu tai vântul cu obrazul, ca în şaretă. Atunci, în şaretă. Lelia mormăie un cântec şi priveşte drept înainte fâşia albă, lungă lungă, fără suişuri, fără coborâşuri, între câmpiile verzi, sau negre, între periile verzi ale câmpiilor sau întinderile scrijelite de multe brazde paralele, cu capătul în zare. Acum pământul se răstoarnă, gălbui, pe dreapta mea, alunecă lin şi larg şi la marginea înclinării ăsteia vaste, acolo unde abia ghiceşte

ochiul, se taie în lut, adânc, drept de parcă ar fi fost despicat cu sapa, un vad de râu şerpuit şi cotit.

— A secat! spune Lelia, şi cântă iar încet.

Trecem printr-un sat, trecem pe lângă o geamie, trecem pe lângă un şir de salcâmi chinuiţi, răsuciţi de vânturi, cu frunza verde-gălbuie, abia ivită şi gălbuie săraca. Au să înflorească peste o lună poate. Are să înflorească şi crângul de salcâmi. Ca atunci. Ca acum doi ani. Cât era de bine în şareta care alerga, alerga în praf. Acum alerg cu automobilul pe asfalt. Cu Lelia, prietena mea. Am să văd marea. Şi oraşul în care am învăţat când eram adolescentă. Am auzit că s-a schimbat, s-a clădit mult. Mi-am dat seama atunci, în şaretă, că sunt fericită, sau numai mai târziu am înţeles că ar fi trebuit să fiu? Oh, ba da, am fost foarte fericită.

— A început să se vadă oraşul. Unde te uiţi?

A început să se vadă oraşul. O benzinărie. Blocuri. Străzi pline de oameni, magazine mari, vitrine. Mergem repede. Oprim la un stop. Trece un puhoi de oameni prin botul maşinii, de pe un trotuar pe celălalt. Au şi venit în viligiatură. Apa trebuie să fie rece.

— Vrei să oprim aici, să te uiţi la vitrine, să intri în prăvălii?

— Nu, să mergem la mare.

Colo, la capătul uliţei aceleia, era internatul. Ce tristeţe, o zi ca alta. Dar aşteptam să se sfârşească şcoala, să înceapă viaţa. Şi a început. Poate că a şi trecut. Aştept să crească băieţii, copiii mei. Şi mai aştept ceva. Credeam că nu, dar mai aştept să vină la Agadia. Lelia a vândut şareta. N-o să ne mai plimbăm niciodată cu şareta. Şi, dacă ar fi avut-o încă, poate că tot n-aş mai fi avut prilejul. Poate că n-are să mai vină niciodată. Uite-o! Marea! Uitasem cât poate fi de violet, de violent albastră! Uitasem cât e de întinsă şi de vie, câte voci sunt în ea şi câtă mişcare. Îi

uitasem mirosul.

— Să stăm puţin la Cazino, să bem o cafea.

La Cazino am fost o dată! M-a adus Ion, după ce ne-am logodit. E scump, dar Lelia nu se gândeşte la asta. Apa loveşte în blocurile mari de piatră de sub terasă, loveşte mereu, se sfâşie în ele, clipoceşte, se sparge, se întoarce. Urlă lung o sirenă. La mese oamenii se foiesc, îmbrăcaţi colorat tare, încă albi. Apa miroase din ce în ce mai tare a buruieni ude, a adânc. Cum o fi mirosind în pădurile înalte ca nişte catedrale? Alt miros, altă lumină. Marea nu mai e atât de albastră. Se potoleşte încet şi se acoperă cu argint viu. Departe, un vapor îşi aprinde luminile. Licăresc acolo, curate în aerul umed, ciudat suprapuse, singure în ceaţa care prinde zarea.

— Parcă ai fi împăiată. Ce-i cu tine? Nu-ţi face plăcere? Credeam că ai să te bucuri.

— E foarte frumos.

— Şi punct! Eu am tăcut ca să te las să-ţi vezi marea, dar mi se pare că mai mult te copleşeşte decât te înviorează.

— E târziu. Nu mergem acasă?

— Nu vrei nimic? Nu vrei să cumpărăm ceva? Să te duc undeva anume?

— Mulţumesc, Lelio. Am văzut marea, de asta mi-era dor.

În oraş s-au aprins luminile. Sunt atât de multe şi de tari, încât parcă fac zgomot.

Alergăm pe şoseaua care duce la Agadia. În cer a mai rămas, la apus, o dungă rozlie, palidă. Ca atunci. Voiam, atunci, să nu se mai sfârşească drumul, să nu mai ajungem niciodată. Şi ce repede am ajuns. Acum durează prea mult.

— Ar fi trebuit să cumpăr bomboane pentru copii!

— Data viitoare.

Peste ogoare s-a aşezat întuneric străveziu până

departe. Ard pe şosele lumini mari din loc în loc, la ferestre întuneric, în fundul curţilor, în bucătării, lumini mici. Trebuie să fie târziu, şi noi încă pe drum. Poate că mergem mai încet decât la dus, nu mai ajungem la Agadia. Mă săgetează un gând: dacă a venit tocmai azi în lipsa mea, şi a plecat? Sau chiar dacă a rămas, am pierdut atâtea ore! Ar fi o nedreptate cumplită. Astea sunt case din Agadia! E începutul satului. Pe jos fac până aici, când vin la Alimentara, douăzeci de minute. Acum o să facem un minut-două. Toate ferestrele sunt luminate la noi, sunt deschise. S-ar putea… Nu. Ion e în grădină, pe bancă. Copiii, în jurul lui. A uitat luminile aprinse.

— Ioane, ţi-am adus-o vie şi nevătămată. Ne-ai făcut ceva de mâncare?

Ion râde cu mare chef.

— Aţi petrecut bine?

Nu ştiu ce să fac mai întâi: să spăl copiii, să pregătesc cina. Nu, să scot rochia bună de pe mine, să sting luminile astea care ard degeaba. Sunt năucă şi puţin obesită. Mi-e ruşine că n-am adus niciun dar nimănui, de vreme ce m-am dus şi eu odată în oraş. Ion aduce cărţi, jucării. Parcă nu m-am uitat bine la nimic, toate mi-au trecut prea repede prin faţa ochlor, chiar şi marea lângă care am stat puţin. S-a schimbat oraşul, nu mai e cel în care ieşeam duminica din şcoală noi, internele, la plimbare. Au mai rămas unele străzi, cele spre mare. Şi nu mi-a bătut inima văzându-le. Eram străină acolo. Eu sunt de aici, din Agadia, de mult. Din casa asta. Şi în casa asta aştept mereu ceva care să-i dea altă lumină. Pentru că aduce cu el lumină. Nu ştiu ce aduce. Adică ce aducea, când venea, până acum doi ani. Să închid şi ferestrele, e răcoare. Colina! Ce neagră e în întunericul în care, în spatele ei, se petrece ceva. Da, deasupra ei s-a ivit o fâşie subţire de lună, care o face şi mai neagră, şi mai masivă.

Pe drum trece un şir de căruţe cu larmă de copite de cai şi de scânduri zdruncinate, dar pe spinarea ei, peste care s-a căţărat acum luna, e pustiu, pustiu. Şi linişte. S-a pierdut departe şi huruitul căruţelor. A rămas colina care intră parcă pe ferestre, în casă, cu liniştea ei.

Au înflorit crizantemele. Lângă gard, tufele mari de tufănele albe, şi ruginii, şi rozlii sunt atât de bogate, încât se revarsă în lături, a trebuit să le leg cu fire de tei. Crizantemele de sub fereastră, cele albe şi cele mov, sunt mari aproape cât capul lui Radu. Bărbatul Leliei nu se mai satură admirându-le, când vin la noi. Par atât de potriviţi Lelia cu bărbatul ei, încât e o minune că s-au întâlnit.

Nu ştiu dacă a fost nimerită schiţa pe care le-am citit-o azi femeilor la cercul de lectură. Poate că n-am ales bine, poate că n-am lămurit bine. Am simţit că multe nu mai ascultă de la jumătate, că le fuge gândul. Nu mi-am pierdut sfiala de la început, când Lelia şi Ion m-au silit să înjgheb cercul ăsta. Numai când îmi place mult ce citesc şi când simt că explic bine, uit să fiu emoţionată. Şi atunci le place şi lor. Şi mi se pare şi mie că am un rost acum, când copiii mei, până şi cel mai mic, sunt greu de adunat din drum şi din livezi până seara. Fetele care au învăţat cu Ion sunt mai iuţi la cap, ştiu mai mult, şi mă bucur grozav când îmi dau seama de străduinţa lui pricepută. Acum l-a prins pe Gigi şi-l ţine cu sila în casă, face cu el lecţia de matematică, cu care Gigi nu se prea împacă.

Se aude o maşină, vine dinspre Constanţa. Poate că Lelia şi bărbatul ei au fost în oraş şi acum se abat pe la noi. Mă uit printre crizanteme, da, e un bărbat, trebuie să fie Barbu. Nu… nu… e altcineva… e inspectorul! Vai! E el! A venit! Eu, cu mâinile pline de pământ… Ion în casă, cu o cămaşă cam peticită. Nu mă pot ascunde aici, ca un iepure. Vine pe poteca pietruită dintre straturi, înalt, uşor, către casă. Are să treacă pe lângă mine, are să mă vadă.

Mă ridic dintre tufele în care stau cinchită. Mă vede. Zâmbeşte. Mi se taie răsuflarea. Se apropie. Îmi ia amândouă mâinile. Sunt murdare de pământ. Le strânge mai sus de încheieturi.

— Doamnă! Doamnă! Mă bucur că vă văd.

Şi se bucură adevărat, se vede în privire, în zâmbet, în glas, în încleştarea mâinilor, de parcă m-ar fi căutat îndelung şi nu m-ar fi găsit, sau m-ar fi aşteptat undeva, şi eu nu m-am dus. Stăm aşa, în picioare, lângă crizanteme, sub fereastră, şi ne privim unul pe altul. Nu mai spune nimic, eu nu ştiu ce să spun. Ion ţâşneşte pe uşă, ne-a văzut prin fereastră, auzise pesemne zgomotul motorului.

— Domnul inspector Georgescu! Bine ai venit! De ce ne-ai părăsit aşa, de ce ne-ai uitat? Pofteşte în casă! Ano, fă cafele, scoate vin!

— Nu, nu vă deranjaţi! Să stăm puţin de vorbă, nu pot rămâne mult. Am venit cu o maşină de la Direcţia Generală şi trebuie să mă întorc la Constanţa repede.

— Cum aşa? Nu rămâi la noi? Dar dă drumul maşinii, frate, să vină mâine să te ia.

— Nu se poate. Nici n-am venit oficial la Agadia, nu mai sunt inspector, am venit la o consfătuire la Constanţa şi m-am repezit aici numai ca să vă văd. Am bilet la acceleratul de diseară, trebuie să mă întorc.

— Nu mai eşti inspector?

— Nu, sunt subdirector, n-are importanţă. Staţi, doamnă, vreau să vă văd pe amândoi.

— O cană de vin măcar, să-ţi sărbătorim avansarea. Anicuţo!

Cobor în pivniţă după vin. Nu mai e inspector, n-are de ce să mai vină la Agadia. Dar azi a venit să ne vadă… Cum m-a privit în grădină! Poate că va mai veni să ne vadă. Stă puţin. Să mă grăbesc. Chiar dacă am putea îi singuri ca atunci, în şaretă, ce am. putea vorbi noi unul cu

altul? Nici atunci n-am vorbit, nu mi-aduc aminte de niciun cuvânt de atunci. Eu cel puţin n-aş putea rosti nimic, nimic din tot, din acest tot care a umplut ani. N-am nici priceperea, n-am nici dreptul. Şi poate că n-am nici dreptul să-l ascult, chiar dacă ar avea ceva de spus.

Vorbeşte, vorbeşte cu Ion. Parcă au copilărit împreună, atâtea au de povestit. Ion despre şcoală, despre fiii noştri, despre căminul cultural care se clădeşte şi unde aleargă în fiecare zi, Dan Georgescu despre mama lui care are reumatism şi despre un ştiu ce măsuri noi în învăţământ. Beau amândoi zdravăn, de parcă ar vrea să bea pentru toţi anii ăştia în care nu s-au întâlnit. Trebuie să le pregătesc o gustare, prea beau mult, şi mă despart greu de conversaţia asta în care nu aud şi nu înţeleg decât sunetul glasului, al unuia singur din două. Al glasului ca o sărbătoare.

În bucătărie dau peste copii, care se sperie la venirea mea şi se înghesuie într-un colţ. Gigi, scăpat din mâinile lui taică-său ca din praştie, a fost pe afară, s-a jucat cu ceilalţi mai mici şi i-a împins într-un şanţ cu noroi. Astea sunt glumele lui! Acum încearcă să-i cureţe, ca să nu afle Ion. Îi iau pe rând, îi dezbrac, îi spăl, îi primenesc. Fiecare clipă care trece mă jefuieşte de bucuria mea lung aşteptată. Fac tartine, tai friptura care era pentru mâine, tai pâine, tai cozonac, nu se mai isprăveşte, nu se mai isprăveşte.

În sufragerie bărbaţii vorbesc aprins, cu mâna pe pahar.

— Vai, doamnă! Eu trebuie să plec!

Dar nu se clinteşte din loc. Mă aşez, şi mi se pare că m-am cuibărit în privirea lui ca într-o haină caldă. S-a schimbat în mai bine de cinci ani de când îl cunosc. Parcă nu avea cutele astea adânci din jurul gurii, nici fire albe în păr. Puţine. L-am uitat eu, sau nu l-am privit niciodată bine? L-am văzut atât de puţin şi, când a venit, n-am

cutezat să mă uit la el aşa, făţiş. Nici atunci în şaretă. Acum am tihna, nu se mai ocupă de mine, amândoi mănâncă, vorbesc, beau. Şi ce bine îi păruse adineauri că mă vede! Prin fereastra deschisă se aude zgomotul altui automobil care opreşte. De data asta e, sigur, Lelia. Nici n-am timp să ajung la uşă, au şi intrat în casă ca o furtună. Acum vorbesc toţi deodată, de parcă le-au rămas multe lucruri nespuse de când nu s-au mai întâlnit. Mi se pare că aş putea pleca din odaie fără ca cineva să bage de seamă.

— Ano! Anişoară! Cu tine se vorbeşte! N-auzi?

Tresar la glasul Leliei. Cine vorbea cu mine? Uite, vorbea Dan Georgescu, şi eu nu-mi dădeam seama, cu toate că mă uitam la el. O scot greu la capăt, cred că era vorba despre Constanţa pe care am revăzut-o după atâţia ani, abia acum prind înţelesul cuvintelor care mi-au trecut adineauri pe la ureche. Ei râd puţin, de parcă aş fi spus ceva de haz, nu cu aerul că am răspuns anapoda. Apoi se ridică toţi să plece. În faţa cuierului, unde îşi caută hainele încurcate, unde şi eu încerc să găsesc pardesiul Leliei, simt o secundă două mâini grele pe umeri, numai o secundă, ca un rămas bun furat de sub privirile celorlalţi. La poartă saluturile se învălmăşesc, se amestecă, uşile maşinilor se trântesc, una porneşte spre Constanţa, cealaltă spre Nisipoasa. Rămânem sub cerul rece, plin de stele, Ion cu mine, satul e liniştit, ferestrele casei noastre luminate de parcă încă s-ar mai petrece înăuntru, colina, peste drum, neagră şi prelung cocoşată, pustie. Şoseaua, în dreapta şi în stânga, goală, goală până la capete. E rece. Trebuie să hrănesc şi să culc copiii.

Trage cumplit prin fereastra vagonului de dormit. N-au dat încă drumul la calorifer. Dacă n-aş avea eşarfa asta groasă, împletită de Magda, aş face până mâine o laringită. Vecinul din patul de sus doarme de când am stins lampa, cu sforăituri mici şi egale, parcă ar tricota cu noduri.

Da, drăguţa de ea, cred că în tot timpul ăsta mă aşteptase sau cel puţin nu mă uitase şi din când în când socotea că am să vin. A păstrat aceeaşi inocenţă şi aceeaşi prospeţime. Nu fizic, bineînţeles. Dar nu pare ca alte femei de la ţară care au stat prea mult în soare, în vânt şi în ploaie. Mai curând pare închisă într-o încăpere fără aer, fără lumină. Paloarea ei e străvezie. Rămas singur cu învăţătorul, atunci când Ana s-a dus la bucătărie, el mi-a povestit că uneori, plecat cu treburi la Constanţa, mai are şi prilejul unor mici aventuri. Îmi povestea asta ca pe o victorie bărbătească, ca să nu-mi închipui probabil că un provincial îşi pierde complet fantezia sau spiritul de libertate, că rămâne ca o vită în staul toată viaţa lui. Sau poate nu are pe altcineva cui să-i povestească vitejiile lui, nu-şi poate face un confident din oamenii care le vin des în casă, care o cunosc pe ea, care le sunt prieteni amândurora. Sprintenă la minte doctoriţa aceea, şi sprintenă la trup. Ca ea însă sunt destule femei. Mai puţine găseşti într-un mare oraş ca nevasta învăţătorului. Apă neîncepută, cu toate că are trei copii. Ieri, la Constanţa, am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să obţin maşina aceea pentru Agadia. Şi la Bucureşti tot eu m-am strecurat în comisia instituită pentru Constanţa, care se putea lipsi de mine. Îmi răsărise în minte această Ana, mă chinuia nevoia s-o văd. Ce imprudenţă, să-i prind umerii în palme când ne căutam hainele! Pot să fac uneori prostii atât de mari, atât de inutile! Nici nu ştiu de ce am făcut-o, din slăbiciune, ca să se simtă ea într-un fel mângâiată, din obişnuinţa de a dezmierda, sau pentru că în adevăr tentaţia era prea mare, era atât de aproape de mine şi-mi făcea plăcere să-i simt realitatea fizică. Oricum, a fost o imprudenţă, putea să vadă cineva, eram atâţia acolo, şi poate că a şi văzut. Ne apropiem de Bucureşti. Să mă îmbrac. Ar trebui să-l trezesc şi pe vecinul de sus, ăsta e în

stare să doarmă şi în Gara de Nord, cu tot zgomotul. Păturile îi spânzură în jos, doarme dezvelit şi nu-l deşteaptă frigul. O mână îi atârnă până în dreptul capului meu. O mână groasă, cu verighetă lată. Au! Verigheta! Bine că mi-am adus aminte, am pus-o în buzunar când mă apropiam de casa lor. Poate că ar fi întristat-o pe ea, şi pe urmă el m-ar fi pus să povestesc la nesfârşit cum e Magda. N-am vrut s-o tulbur. Ar fi fost foarte bine dacă îmi dădeau o găină, ca dăţile trecute. Au uitat. S-ar fi bucurat Magda care, când vine de la birou, are atât de puţin timp pentru cumpărături. O scuteam cel puţin azi.

Lelia mă scoate cu sila din casă, mă duce la Constanţa, mă plimbă prin muzee, mă târăşte prin prăvălii. În mai a vrut să mă ducă în crângul de salcâmi. M-am împotrivit, cuprinsă de panică. M-a privit şi mi-a spus ceva ciudat, mi-a spus: „Dacă ştiam că pentru tine e un lucru serios, nu te-aş fi îndemnat atunci să vă plimbaţi cu şareta mea. Îţi închipui că n-aş fi făcut una ca asta”. Am tăcut, de parcă n-aş fi auzit ce spune. Mi-era ruşine că a înţeles ce se petrece cu mine şi în acelaşi timp aş fi vrut să vorbesc cu cineva, cu ea mai ales, despre acest lung chin pe care îl ascund de atâţia ani. Dar n-am putut. Şi nici nu ştiu dacă e un chin. E poate partea mea de sărbătoare. Rare sunt sărbătorile mele. De atunci n-a mai spus nimic. Azi mergem iar la Constanţa, pentru cumpărături. Îmi trebuie cărţi pentru cercul de citit cu femeile, cămaşă pentru Ion, pantaloni pentru copii. S-au adus şi în prăvălia mixtă din Agadia, dar eu vreau de mult pentru ei ceva mai bun, mai frumos, mai deosebit, cum am văzut la copiii din Constanţa. Şi pentru Ion o cămaşă de culoare deschisă, nu mohorâtă cum îşi cumpără el singur.

Gonim pe şoseaua asfaltată. Soarele ne arde, am coborât geamurile ca să avem puţin aer, şi aerul ăsta e fierbinte. Va trebui să ne grăbim în prăvălii, pentru că la

şapte îl vom lua pe Barbu de la fabrică. Nu ştiu să mă grăbesc într-o prăvălie, vânzătoarele mă intimidează, cumpăr ce vor ele, nu ce vreau eu. Azi n-am să mă las. Doresc de mult cămaşa asta pentru Ion. Pe lângă noi, în sens invers, trece o şaretă. Pe banchetă, un bărbat tânăr şi o fată cu părul în vânt. Ce fericiţi trebuie să fie! N-am să pricep niciodată cum de m-a ghicit Lelia. N-am rostit niciodată nimic. Ce-am lăsat să se vadă? Poate atunci, ultima dată, acum aproape doi ani când a fost la noi, m-am emoţionat prea tare. Bine că n-a băgat de seamă şi Ion. El nu merita să fie jignit. Atunci, cu şareta, şi ultima dată, când mi-a pus o clipă mâinile pe umeri, l-am jignit.

— Ce stol de ciori!

— Unde?

— Pe câmp, colo, nu vezi?

— Ba da.

— Tu parcă mergi cu ochii închişi.

— Mă gândeam.

— La ce?

— La cumpărături.

Intrăm în oraş. E plin de maşini, furnică de oameni îmbrăcaţi aşa ca să fie cât mai dezbrăcaţi cu putinţă. Se aud şi limbi străine, se văd şi maşini străine, Lelia mi le arată şi-mi spune de unde vin. Mă duce repede de braţ într-o prăvălie mare în care răzbatem cu greu şi începe să ceară ea în locul meu, să aleagă, să stăruie, să ia repede vânzătoarea care vrea să scape uşor de noi. Cu Lelia nu-i merge. Un grup de italience îşi răstoarnă glasurile sonore în prăvălie, aşa cum se răstoarnă pe plajă valurile mărunte ale mării când e clocotitoare. La raionul de cămăşi un neamţ slab, lung, cu ochelari, cu aparat de fotografiat pe şold, cu o tichie de la circ parcă, a pus să i se scoată un raft întreg. Nişte copii ale. căror mame târguie pălării de plajă se joacă în tot magazinul, se ascund în dosul

cumpărătorilor, chiuie şi se urmăresc. Mamele încearcă absorbite pălăriile la oglindă, nu-i aud. Cămaşa asta i-ar sta bine lui Ion, nu e nici verde, nici albastră, e aşa ca apa mării uneori, nehotărâtă, dar ar trebui s-o scoatem de sub mâna neamţului care a adunat un vraf în faţa lui, îl ţine bine şi nu alege nimic. O scoate Lelia cu cel mai dulce zâmbet din lume şi cu o mişcare foarte sigură. E chiar măsura lui Ion. Când mi se face bonul, neamţul se uită cu regret, de parcă s-ar fi hotărât de mult la ea şi i-am răpit-o. Lelia îi mai zâmbeşte odată cu graţie şi eu mă întorc brusc, ca să nu râd. Atât de brusc, încât mă lovesc piept în piept cu un domn care se apropie de cămăşi.

— Iertaţi-mă!

— Doamnă Brateş! Ce bucurie!

Nu ştiu dacă simt bucurie ori spaimă. Aici, aşa, deodată! Acasă parcă mă apărau pereţii mei, casa mea, obişnuitul nostru de fiecare zi. Lelia mă ia de braţ strâns. Bine că e lângă mine. Lumea se învârteşte ca în căluşei.

— Ce faci pe aici, domnule Georgescu? Eşti în vreo localitate de pe litoral? îţi petreci vacanţa?

Adevărat, eu nu m-aş fi gândit, de parcă omul ăsta ar trebui să facă numai inspecţii şi să stea în şedinţe.

— La Eforie, de câteva zile.

— Văd că te-a ars soarele bine!

— Ce face domnul învăţător? Ce mai faceţi dumneavoastră? Copiii sunt bine, sănătoşi?

— Au crescut, nu i-aţi mai recunoaşte. Nu veniţi pe la Agadia?

— Aş fi vrut… am stat foarte puţin. Poate că plec chiar mâine la Bucureşti, încă nu ştiu. Am avut şi o şedinţă la Sfat. Adevărata vacanţă am să mi-o fac la munte, abia de acum încolo. Îmi pare rău că nu pot veni la Agadia să vă văd pe toţi mai îndelung. Data viitoare am să mă aranjez aşa ca să am o zi întreagă liberă. Ce faceţi, doamnă?

Ce pot să-i spun că fac? întreabă serios, cu glas adânc şi prietenos, de parcă în mijlocul prăvăliei ăsteia pline, cu Lelia alături, aş putea să-i răspund ceva adevărat, eu, care nici acasă n-am grai să vorbesc. Nu, niciodată nu ştiu ce să-i spun. Ce fac eu? Oh, Doamne, dacă ai şti ce fac ani de zile în şir, ce se petrece în mine, nu ce îmi fac mâinile, nu ce îmi rosteşte gura. Nici să spun acum: „Bine, mulţumesc!” nu pot. Se uită înspre uşă de parcă l-ar urmări cineva, nu ca un om care aşteaptă, ci unul care se teme. Lelia se grăbeşte deodată:

— Să mergem, Ano. Noi trebuie să trecem pe la librărie şi să ne ducem să-l luăm pe bărbatul meu de la fabrică. La revedere, domnule Georgescu.

— Mi-a părut atât de bine că v-am întâlnit, doamnă!

Mă las trasă de braţ şi scoasă din magazin. Ce puţin a ţinut, atât de puţin, încât parcă n-a fost adevărat. Prea repede m-a luat Lelia de acolo. Şi el poate că se grăbea. N-a avut vreme să vină la Agadia. Poate că mâine se întoarce la Bucureşti. Şi, chiar dacă nu pleacă, tot nu va veni, n-a spus că va veni. A făgăduit pentru altă dată. Peste un an, peste doi. Oraşul urlă în jurul nostru. Oamenii ăştia îmbrăcaţi colorat mă zăpăcesc. Şi el era îmbrăcat foarte colorat. Nu mai ştiu cum, cu un fel de bluză, cu gâtul gol, cu braţele goale. La noi a venit totdeauna îmbrăcat ca pentru inspecţie, cu guler, cu cravată. Îi stătea bine cu bluza asta. Aleg cărţi, aleg multe, în neştire.

— E şapte, mă bodogăne Lelia. Nu-l putem lăsa pe Barbu să ne aştepte în drum.

Da, da, nu-l putem lăsa. Mă gândeam că poate va intra din întâmplare şi în librărie, sau nici nu mă gândeam limpede, speram. De ce s-o fi uitat aşa spre uşa prăvăliei? Cine îl putea urmări sau aştepta, ca să-i fie atât de neplăcut? De unde să ştiu eu, care n-am ştiut niciodată nimic despre el? Nu vreau nici să-mi imaginez ca să nu

greşesc. Mă pot gândi la cum arăta, la extraordinarul acestei întâlniri, am la ce să mă gândesc. Niciodată, venind la Constanţa, nu mi-am închipuit că poate fi pe litoral. Vara mi-l imaginam numai în pădurile acelea înalte din Banat, pădurile în care eu n-am să ajung niciodată. Acolo are să se ducă şi în vacanţa asta.

Barbu e puţin supărat că ne-a aşteptat cam mult. Plecăm ca vântul, aerul serii ne şuieră prin ferestrele deschise. Soarele cade roşu la marginea zării, roşu de parcă ar fi fost înjunghiat şi a sângerat întreg. Pleacă mâine la Bucureşti, şi pe urmă în pădurile înalte cu umbră verde, dese, căţărate pe munţi. Când te-ai născut cu şesul în ochi îţi închipui atât de greu munţii. Şi foşnetul pădurilor. Barbu începe să cânte încet, i-a trecut supărarea. Lelia aprinde farurile mari şi încetează mersul maşinii. Era să călcăm un iepure. Stă ameţit în mijlocul drumului şi se uită la faruri.

— Stinge lumina! spune Barbu.

Lelia stinge. Vedem o goană cenuşie în cenuşiul serii, de-a curmezişul şoselii. Pornim iar. Nu mai e mult până acasă. Acum cunosc drumul bine. Copiii au să se bucure. Şi Ion. Dar toţi au să strice repede tot ce le-am cumpărat azi. Nu ştiu să cruţe. E încă aproape, la Eforie. Dacă i-aş spune Leliei că am uitat să mai cumpăr ceva, m-ar duce şi mâine poate la Constanţa. Dar n-am să-i spun. N-aş putea niciodată să rostesc aşa ceva. Lelia ar înţelege. De câte ori îl văd, toţi ceilalţi şi toate se prefac în fum, e ca şi cum n-ar exista şi n-ar fi existat niciodată. Numai el dă sentimentul realităţii. E ca o trezire la viaţă, de parcă până atunci aş fi fost scufundată într-un somn adânc, în care îmi visez bărbatul, copiii, pe Lelia, satul.

Luna croieşte o potecă largă peste valurile mici. Magda se reazemă de umărul meu. Nisipul e cald încă, plaja e pustie. Dinspre oraş, de la restaurantele de pe

coastă, se aude un soi de sumzet egal, întrerupt din când în când de hohote de râs şi de vocea tăioasă a solistei. Spre Eforie-Sud lumini ca nişte ţânţari de aur pe catifeaua nopţii. Spre Constanţa aceleaşi lumini şi clipocitul farului ca bătaia neauzită, văzută a unei inimi. M-a speriat puţin întâlnirea de azi, de la Constanţa. Magda putea intra în fiecare clipă în magazin, era alături, la artizanat. Prezentări, explicaţii. Biata femeie, şi-ar fi pierdut capul de tot, şi aşa se emoţionase foarte tare. Scoasă din mediul ei, adusă într-un oraş în care oamenii fac mai mult decât lux, exibiţionism de vară, era desuetă, sărmănică în rochia ei puţin decolorată, cu guleraş brodat, şue şi palidă ca o convalescentă, speriată şi străină. Bine că prietena ei mi-a surprins privirea spre uşă, a înţeles-o, şi a silit-o pe ea să plece repede. Magda n-ar fi apreciat asemenea cunoştinţă, ar fi putut schimba o vorbă cu doctoriţa, dar despre ea n-ar fi întrebat pe urmă: „Cine spui că era pisicuţa aia bolnavă?”, şi nici n-ar fi aşteptat răspuns, n-ar fi interesat-o. Pentru Ana însă poate că ar fi fost un şoc. Nu ştiu de când îi spun în mintea mea „Ana”. Îi spun aşa când îmi aduc aminte uneori de ea, şi totdeauna îmi face plăcere să-mi aduc aminte.

— Dane! A căzut o stea!

— Ţi-ai pus ceva în gând?

— N-am avut timp. Spune, săptămâna viitoare facem o excursie în Bulgaria?

— Să ne mai odihnim puţin. Mai avem trei săptămâni de mare înaintea noastră.

— Stai să mă reazem cu spatele de tine. E puţin răcoare.

— Reazemă-te, Magda. Să-ţi dau flanela mea? Aşa, să nu răceşti. Stai bine? Ce noapte extraordinară!

Lelia are să vină şi azi să mă vadă. Nu mă pot da jos din pat să-i deschid, aşa că am lăsat uşile deschise. Gigi şi

Sandu la şcoală. Radu aleargă de colo, colo, răscoleşte casă, deschide radioul să urle, lasă uşile vraişte. Uneori îl pot ademeni lângă patul meu ca să-i povestesc ceva, să-i arăt o carte ilustrată. Leana vine abia pe sub prânz ca să gătească pentru ei toţi. Ion e vesel, îi spune Leliei: „Cum a scăpat ea din toate sarcinile, are să scape şi din asta!”. Cred şi eu că are dreptate, dar de câte ori mă dau jos din pat se învârteşte casa cu mine şi trebuie să mă sprijin de mobile. Lelia ia lucrurile foarte în serios, de parcă ar fi vorba de o boală adevărată, mă îndoapă cu medicamente, îmi face injecţii întăritoare. După-masă copiii au să înveţe în odaia lor, sau au să se joace pe afară. Ion va citi sau va pleca la şcoală. Oricum sunt singură aproape toată ziua. Am cărţi, mă uit pe fereastră. Trece vremea. Colina de peste drum cât de acoperită de zăpadă a fost până acum câteva săptămâni. Şi deodată un soare dulce şi limpede a început să soarbă zăpada, pete mari, negre, verzui s-au ivit în trupul ei mare. Aşa, treptat, sub ochii mei. Într-o dimineaţă, când m-am trezit, era neagră toată sub peticele rare de iarbă de anul trecut, de iarbă de un verde ostenit, cenuşiu. Nu mai ştiu când a fost asta. Acum e verde de iarbă nouă, ca o spinare de brotăcel. Mi-au deschis fereastra, de aici, din pat, nu văd prin ea grădina noastră, nu văd nici drumul, văd numai colina care se ridică acolo, greoaie şi liniştită. Intră prin fereastră aerul primenit, reavăn, vântul cu gust de măcriş, cu miros de pământ ud. Vreau să respir adânc. Nu pot. E bine că îmi spală obrazul vântul care zbuciumă perdelele şi ajunge până la mine. De data asta trebuie să fie o fetiţă. I-am şi cusut rochiţele cu care am s-o port când va mai creşte.

Vântul a început să zgâlţâie fereastra, dar pe colină nu se vede trecerea lui. Iarba e prea mică, nu se înclină, nu se înfioară măcar. E o iarbă lipită pământului. Dacă pe colina asta ar fi o pădure înaltă ca o catedrală, cu copaci

asemenea coloanelor unei catedrale, i-aş auzi până aici foşnind, gemând, trosnind. I-aş vedea de aici împletindu-şi şi ciocnindu-şi ramurile mari, încă negre. Şi mai târziu, când ar înfrunzi, când aş fi şi eu slobozită de greutatea asta care mă împiedică să mă clintesc, aş merge cu fetiţa mea în braţe sub bolţile ei clătinate. Ar mirosi adânc a pădure. Aş merge cu fetiţa mea de mână. Aş merge şi singură. M-aş întâlni cu un călător de departe, unul care hoinăreşte mult prin păduri. Am sta lângă un izvor. Ar clipoci apa, ar fremăta frunza. Nu i-aş spune nimic. Nu pot să cuprind în cuvinte şi nici nu trebuie. Ar fi destul să fim alături ca atunci, în crângul de salcâmi. Să nu-mi petreacă braţul peste umeri, nu se cuvine atâta fericire. La întoarcere va trebui să dau ochii cu fetiţa mea şi cu toţi ai mei, şi ceea ce nu le pot povesti lor nu trebuie să se întâmple. Dacă ar fi acolo, pe colină, o pădure, aş urmări acum înverzirea ramurilor ei, de la o zi la alta, de la o zi la alta. Noaptea ar cânta păsări pe care le-aş auzi din patul meu. Hei! ce bogată ar fi noaptea cu atâtea cântece! Vântul care intră acum prin fereastră e prea rece. N-are cine s-o închidă. Trebuie să mă dau jos. Până şi picioarele mi-au slăbit, papucii îmi joacă, se scâlcie. Au! Pe ce am alune… Clopote în cap… negru… ce e…

Nesuferită odaia asta de hotel. Prea mult zgomot pe bulevard, jos, la răscruce. Orchestra restaurantului de la parter, dezlănţuită, sincopată, urlă un jaz sălbatic. Mi-ar fi fost mai bine în tren, dacă puteam pleca în seara asta. Am luat bilet pentru ¡mâine seară, cu gândul să rămân în noaptea asta la Agadia. Îmi fusese dor de Ana. Aşa, deodată. Pentru că era primăvară, pentru că înfloriseră salcâmii şi-mi adusesem aminte de ceva complet uitat de câţiva ani, de o plimbare cu ea undeva, într-un crâng de salcâmi. Nu mai ştiu cum ajunseserăm amândoi acolo, cred că eram numai noi doi, fără învăţător. Mirosul salcâmilor

mi-a adus-o aminte. Bucureştii mă apăsau, chiar casa mea mă apăsa, chipurile mamei şi Magdei, văzute zilnic, mă oboseau. Zoe, cu exigenţele ei, cu pretenţia ei să fur mai mult din timpul pe care îl acord casei mele, mă enerva. Mi-a venit să plec undeva unde nu mi se cere nimic, unde există o femeie ca un puf de păpădie: sufli şi imaginea ei graţioasă se şterge repede.

Cum plângea, bietul om! Mi-a spus că de două luni plânge întruna, că abia se stăpâneşte la şcoală, în faţa elevilor. Se duce în fiecare zi la cimitir şi-i e groază, seara, singur în casă. Nu ştie ce să facă cu copiii, n-are nicio rudă care să-i crească. Amesteca grija materială cotidiană cu o mare suferinţă de om slab, dezorientat sufleteşte, fără apărare. M-a rugat să rămân peste noapte la el, dar am găsit un pretext şi am plecat. Îi spuneam vorbe goale care mă agasau şi pe mine, şi casa lor era pustie parcă, omul ăsta cu băieţii lui n-o umpleau. Stăteam în sufragerie cu ochii pe colina aceea pustie de peste drum, şi el plângea, cu paharul în mână. Mă temeam că se va îmbăta şi va plânge şi mai tare.

N-am să mai vin niciodată la Agadia. Şi eu sunt într-un fel sărăcit: cineva care mă iubea fără să solicite nimic, fără s-o spună măcar, a plecat definitiv. Era atât de evident că mă iubea, drăguţa de ea, eram atât deşi sigur de iubirea ei, credeam că va ţine până la bătrâneţe. De nimic nu poţi fi sigur pe lume, între lucruri friabile şi trecătoare. Viaţa te jefuieşte după legile ei.

Sunt un pământean

Nu pot să disting calitatea acestei lucidităţi. Nu pot s-o definesc, aşa cum nu pot defini culoarea spaţiului cosmic de când am ieşit din atmosferă. E altă luciditate decât cea cunoscută. La alt grad, la altă tensiune. Poate că atunci când a murit tata, am avut senzaţia unei lucidităţi asemănătoare. Îmi spuneam: „Tata a murit, şi eu văd exact

florile brodate pe dantela din sicriu, luminarea aceea care picură şi murdăreşte sfeşnicul, chipul devastat al mamei, aud fiecare cuvânt din discursul funebru pe care îl rosteşte directorul lui şi mi se pare că uneori nu se exprimă bine. Şi totuşi tata e acolo, mort, dar acum trebuie să mă ţin bine, să văd fiecare amănunt, şi pe urmă am să mă gândesc la moartea lui”. Şi acum văd toate aparatele din jurul meu, le pândesc indicatoarele, urmăresc corectitudinea zborului. La zbor în sine am să mă gândesc pe urmă. Când am să mă întorc. Atunci am să-mi spun: „Eu am zburat spre Cora, aproape, aproape de ea”. Acum zbor şi urmăresc aparatele. Gata. Pământul îmi confirmă datele, eu i le confirm lui. Aparatele îmi indică buna funcţionare a tot. Altele, multe, lucrează tăcut, înregistrează, calculează, măsoară, primesc şi emit, într-o perfectă şi necontenită activitate. Ca nişte bobi într-o păstaie, eu şi ele. Proastă comparaţie. Păstaie! Un lucru fraged, sfărâmicios. Suntem cuprinşi, aparatele şi eu, într-o capsulă atât de genial solidă, încât îmi pare imperisabilă. Nu trebuie să povestesc, când mă voi întoarce, toate prostiile care mi-au trecut prin cap. M-am angajat să notez tot. N-am să notez şi gândurile minore. Oamenii vor să vadă în tine un erou, trebuie să rămâi în ochii lor un erou. De altfel, poate şi sunt. Maria mă socotea un supraom din timpul probelor anterioare de pe pământ şi din jurul lui. Numai că eram cam vreo sută de supraoameni acolo.

— Fulger alb! Fulger alb! E în ordine? Te salutăm!

— Da, ascult! Da, ascult! Vă mulţumesc! Mă simt bine, mă simt foarte bine. Salut patria. Salut colegii şi pe soţia mea!

Glasul dispecerului a răsunat în cabină neaşteptat. Nu mă uitam pe tabloul semnalizator. Mă uitam afară. Nu mai ştiu la ce mă gândeam. Azi de dimineaţă, mă aşteptam să-mi vorbească şeful statului, nu m-a surprins. Vocile

ajung aici puţin alterate. Dar sunt atât de omeneşti! Acum ar trebui să pun o bandă de magnetofon. Cea mai mare primejdie e să începi să te plictiseşti. Asta am ştiut-o de pe pământ, din timpul probelor. Nu vreau să mă plictisesc. Dar încă nu poate fi vorba de plictiseală, totul e uluitor. Zbor de câteva săptămâni, cu o viteză pe care anii 1972, 1973 n-au cunoscut-o. Cu un aparat pe care predecesorii nu l-au sperat. Oricâte date şi filme ai vedea înainte de plecare, oricât ai zbura pe orbita Pământului, nu ai imaginea exactă a spaţiului cosmic. Negrul lui nu e negru. E un imens cristal negru – un cristal e altceva, cristalul e solid, aici am numai transparenţa lui –, în care pătrund, pătrund. E străveziu şi egal. Nu ştiu din ce izvorăşte impresia de vastitate. Poate din strălucirea atât de îndepărtată a planetelor. De toate părţile, de dedesubt, de deasupra, din dreapta mea şi stânga mea. Din distanţe. Şi ochiul meu totuşi nu le măsoară, nu le poate măsura, nu le cuprinde, le bănuie numai. Şi stau parcă locului, în mersul meu de fulger. Da, să pun o bandă de magnetofon. Să anulez întâi imponderabilitatea. Aşa. Mi-am recăpătat ceva din greutatea mea de om. Ceva din ea, odată cu strania impresie că sunt mai redus, o bucată din mine care are totuşi vechea mea formă. Şi parcă nu mai e atât de bine. Marea destindere piere. Mă ridic încet. În picioare e altfel. Mă simt înalt, lat, îmi simt mâinile ca pe nişte lopeţi, picioarele ca atunci, la munte, când am încălţat bocancii pădurarului. Toate sunt mai grele decât adineauri când nu eram parcă, când nu mai eram fizic, şi totuşi nu sunt eu, cel de pe pământ. Sunt mai puţin eu tot. Maria râdea atunci de mersul meu. Nu mai râdea de loc, nu mai ştia să râdă, când ne-am despărţit. Când i s-a dat voie să vină la staţie, cu douăzeci de zile înainte de zborul meu, nu mai putea să râdă. Îmi dădea sfaturi sfioase, ca unuia care pleacă într-o excursie, apoi se oprea brusc, ruşinată, şi mă

privea cu admiraţie şi teamă. Mă strângea în braţe „ca să am şi pentru drum”, încerca să glumească. Abia la sfârşit s-a înviorat, a împrumutat siguranţă de la mine, a plecat acasă aproape liniştită. Au trimis-o acasă cu două săptămâni înainte de plecarea mea.

Da, să pun o bandă de magnetofon. Beethoven. Bun. Aş putea să şi mănânc ceva. E ora ceaiului de după masă. În adevăr, aş bea un ceai, dar un ceai adevărat, cu aromă proaspătă. Am să beau apă. Am să mănânc un sandviş. Pare încă proaspăt, scos din punga lui. Am trei săptămâni de zbor. Nu, nu are gust de proaspăt, dar e moale. Dulce ca o bucată de mucegai. N-am mâncat niciodată mucegai, nu ştiu dacă e dulce. Ei, asta n-are nicio importanţă. Peste o zi, două, are să aibă gust de ciupercă veche, deşi va fi tot moale. N-are nicio importanţă. În grădină la noi e încă lumină la ora asta. Acasă. Ştii ora după lumină. Şi oricât te-ai fi deprins în timpul probelor cu întunericul desăvârşit, măsurai în minte timpul, îi ghiceai trecerea, trupul tău îi ştia ritmul: ziuă-noapte – ziuă-noapte, zori-amurg. Acum am pierdut ritmul, l-am pierdut organic. Aici, cadranul indică orele şi zilele. E joi. E şapte seara la noi, acolo, jos. De ce spun jos? E comic. Pentru că pe pământ cerul a fost întotdeauna sus. Acum pământul nu e nici sus, nici jos, e acolo, la dreapta, o floare albăstruie, rotundă, înconjurată de aburi albăstrui, cu o trenă diafană, vag albastră şi ea. Aşa l-am văzut în primele zile. Acum numai amintirea îl mai evocă aşa, şi ochii mei îl disting greu, departe, şters, prin hublouri. Dincolo, în adâncul transparenţei negre, pictat pe un fundal parcă, rotund, nesigur în rotunjimea lui, soarele, care nu luminează nimic şi care pâlpâie, îşi schimbă apele culorii, clocoteşte tăcut în aurul şi argintul lui orbitor. E atât de ciudat că aici nu luminează nimic. Sunt lucruri clare din punct de vedere ştiinţific, dar le simţi ciudate, împotriva a ceea ce ştii. De treizeci de ani,

de când trăiesc şi văd, a fost izvor de lumină, l-am aşteptat, l-am dorit, am întins faţa şi mâinile către el, şi acum stă acolo, clocoteşte, arde, nu croieşte pârtie în beznă, nu-l pot privi pentru că îmi arde ochii, şi în mine se clatină ca smuls din rădăcini un sentiment, o atavică certitudine. Tot ce-am învăţat şi am aflat în ani n-au zguduit atâta sentimentul ăsta, ca zborul meu de acum. Banda de magnetofon s-a sfârşit şi eu n-am auzit-o de loc. S-a prelins muzica pe lângă mine fără s-o percep. Nu ştiu la ce m-am gândit. Am să ajung acolo. Am să cobor mai jos decât predecesorii mei. Razant cu atmosfera ei în zbor orbital. Voi putea coborî eu, primul om, atât de aproape de Cora, încât să văd ceea ce ei n-au văzut şi aparatele n-au înregistrat cu certitudine? Nu pot să numesc asta ambiţie. Cuvântul e meschin. Setea care mă arde de ani de zile nu e a mea, acest individ cu ochi albaştri, cu nas pistruiat, cu sănătate de fier, cu o nevastă şi doi copii. E setea contemporanilor mei adunată în mine mai mult decât în altul, sau tot atât cât în altul mai puţin norocos, mai puţin ajutat de împrejurări. E setea pământenilor de azi şi de întotdeauna, e setea de cunoaştere a lui Adam. Vor fi pe Cora mări, râuri, păduri, aşa cum le-a părut de dincolo de stratul ei de atmosferă (atmosfera ei e o siguranţă) predecesorilor mei? Atmosfera o implică. Vor fi vieţuitoare a căror mişcare n-au putut-o surprinde? Atât de mărunte, atât de mărunte, încât nu le-a putut surprinde niciun aparat de la distanţa la care au zburat? Va fi iluzie peisajul pe care li s-a părut că-l desluşesc? I-au dat ocol. De toate părţile aceeaşi năzărire! Aparatele au înregistrat şi ele vagi reliefuri colorate, nebuloase. Cele lansate din navă n-au mai transmis nimic niciodată. S-au dat diverse interpretări fenomenului. Mai târziu s-a presupus că avuseseră o deficienţă iniţială. Să nu mă mai gândesc acum. Nu acum.

Calm. Să mai mănânc ceva. Trebuie. E ora cinei. Ecranul de legătură cu pământul semnalizează. Glasul răsună în modul:

— Totul în ordine?

— Totul în ordine.

— Te salutăm. Ar fi bine să te culci. Îţi urmărim bătăile inimii. E perfect. Noapte bună.

— Noapte bună şi vouă! E cam întuneric pe aici, în cer.

— Foarte bine! Asta face somn. Îţi dorim odihnă bună.

— Vă salut călduros!

Ce limpede le sunau vocile de data asta. Şi inima mea, acolo, departe, se aude în aparatele de radio de pe pământ. Maria îmi ascultă inima, ca seara, în patul nostru, când îşi culcă faţa pe pieptul meu. Îmi ascultă glasul. „Copii, vorbeşte tata! Ascultaţi-l! auziţi inima tatii? Inima tatii bate în cosmos şi e auzită pe tot pământul!” Inima mea e auzită pe tot pământul. Oamenii aşteaptă încordaţi s-o audă. Cei care aleargă cu bicicleta de la un sat la altul, sau cu maşina de la Budapesta la Haga, sau cu avionul de la Paris la Moscova, cu senzaţia că străbat distanţe, că mănâncă spaţiul şi scurtează timpul, bănuie ei oare ce înseamnă să tai cale printre stele până la aceea, una, pe care vrem s-o cunoaştem şi ce simte cel care va vedea pentru prima oară nemaivăzutele imagini? Ce înseamnă viteza asta unică, pe care numai gândul meu o întrece, care taie cerul lor scund de odinioară, cerul lor de deasupra capului, care aici e pretutindeni, nelimitat şi încă neînţeles în infinitul lui? Voi aduce pe pământ un gram de cunoaştere nouă, voi deschide pentru cei de pe pământ o fereastră nesperată spre necunoscutul cognoscibil, voi croi un drum pe care alţii îl vor bătători după mine. Destul, destul, ai spus că nu eşti ambiţios, dar orgolios eşti, băiete.

Potoleşte-ţi gândurile. Gata. Ai notat tot? Bun. Să vedem ce spune calculatorul electronic de navigare, prietenul exact şi fidel.

„Totul e perfect. Viteza normală. Aparatele funcţionează bine”.

Bun. Să trecerr», culcat, fixat în fotoliul meu, la stare de imponderabilitate. O nemaipomenită destindere îmi cuprinde mădularele. O pace. O inumană stare, între odihnă şi nefiinţă. Dar gândurile merg mai departe. Gândurile nu cunosc liniştea nefiinţei, pentru că sunt vii în trupul meu lipsit de greutate.

Milioane de oameni urmăresc acest zbor. Gândurile lor lângă mine. Sute de mii au gândit, au construit această navă, prima de acest tip. Cu mintea lor, cu mâinile lor. Mari sunt puterile tale, omule, admirabile om! Atotcutezătorule! Şi mi-ai încredinţat mie rodul gândirii, trudei tale. Îţi mulţumesc, îţi mulţumesc! Mă conduci de acolo, de unde te-am lăsat eu, zburătorul, şi-mi îngădui să mă conduc şi singur. Leonardo da Vinci, dintre toţi zburătorii care n-au izbutit, pe tine te simt lângă mine acum, fericit. Să nu mă mai gândesc, să dorm. Trebuie.

Acasă Maria culcă copiii. S-a potolit puţin după ce mi-a auzit glasul. Liza încearcă s-o facă să privească un film la televizor. Nu-i prea arde Mariei. Noaptea doarme iepureşte. Slăbise puţin şi era cam palidă. Când mă voi întoarce, va şti din nou să râdă. Va fi iar frumoasă, de fericire. Şi câte flori va primi. Tot la prostii mă gândesc? Vezi că Mariei îi plac atât de mult florile! Şi eu am să-i duc gardenii, ca atunci, în voiajul nostru de nuntă la Neapole. Am să-i umplu casa cu gardenii.

A început să-mi fie somn. Mă uit prin hublou. Cu neputinţă să crezi că înaintezi. Acelaşi negru străveziu, aceleaşi ţinte de aur dedesubt, deasupra, uluitor de strălucitoare, acelaşi nesfârşit. Dacă aparatele n-ar

înregistra viteză, mii de kilometri parcurşi, ai crede că stai încremenit în mijlocul infinitului înfricoşător de frumos, de pustiu, de neînţeles. Mi-e somn.

Pavel trebuie să se fi culcat. Copiii dorm. S-au bucurat când i-au auzit glasul, până şi Toma l-a recunoscut, deşi e atât de mic. Dar n-au realizat minunea. La vârsta asta e şi greu. Oh, Doamne, bine că sunt încă atât de mici încât nu-şi dau seama de nimic, pentru ei e un lucru uşor, parcă tata ar fi plecat cu maşina să le aducă jucării din oraş. Când sună telefonul, când voci necunoscute îmi dau curaj, mă felicită, îmi doresc succes pentru Pavel, când inima mea se ghemuiască de fiecare dată, Vera simte ceva ca un fel de sărbătoare în casă, simte că suntem foarte importanţi zilele astea pentru toată lumea. Asta simte, mândria nu cruţă nici copilăria. Orele pe care le petrec la şcoală sunt cele mai bune. Am clasa întâia, copiii care învaţă cu mine primele noţiuni sunt proaspeţi, neliniştiţi, gingaşi. E greu să-i stăpâneşti şi asta îţi soarbe toată atenţia.

Acum Liza se ţine de mine ca o umbră, în seara asta a vrut să-mi pună şi termometrul! Nu pot suferi să mă urmărească aşa, ca pe un bolnav, iar dacă lipseşte o jumătate de oră la cumpărături, o aştept ca pe o salvare. E grea singurătatea mea în ceasurile după-mesei, ale serii. Cum va fi singurătatea lui, acolo? E un om tare, dar e *acolo*. Şi nimeni nu trebuie să vadă pe faţa mea că mi-e frică, nici profesorii, nici copiii, nici reporterii, nici fotografii, nici oficialii care vin să mă vadă. Sunt nevasta eroului. Trebuie să fiu eroică. De unde să iau putere, Doamne?

Mâine trebuie să duc copiii mei la plimbare. La grădina zoologică ar fi foarte potrivit. Poate că pentru o clipă aş uita şi eu. Îmi spun, superstiţios, că trebuie să mă aştept numai la bine, că frica aduce nenorocire şi

siguranţa noroc. Mai mare ruşinea să fii superstiţioasă, când eşti nevasta celui care sparge legile condiţiei umane. Nu trebuie să-mi fie frică, pentru că lui nu-i e.

— Ce e, Liza?

— Să fac mâine o budincă de macaroane cu şuncă?

— Fă-o, şi nu-i mai da Verei sardele, nu-i fac bine.

— Dar îi plac grozav.

— Măcar o săptămână să nu-i mai dăm. Să le facem o supă amândurora.

— Haide, culcă-te. Ce tot umbli de colo până colo?

— Să ne culcăm.

— Ia un somnifer. Te-ai cam perpelit astă-noapte, te-am văzut eu.

— Dar dumneata de ce nu dormi şi te uiţi la mine cum mă perpelesc?

— Eu sunt bătrână, am somn puţin. Aşa m-am deprins de mult. Noapte bună!

Zbor de douăzeci şi patru de zile. Aşa spune cadranul. Azi e duminică. Azi e duminică la prânz. De dimineaţă mi-au trimis vocea Mariei care mă felicita pentru a noua aniversare a căsătoriei noastre. Vocea ei a răsunat aici, în cabina mea, în singurătatea mea mai absolută decât a oricărui om singur şi claustrat de pe pământ, a răsunat şovăielnică, cu un vădit efort să pară veselă şi optimistă, cu o lacrimă în adâncul ei, pe care poate numai eu am auzit-o. Îşi scrisese fraza, se simţea, o citea ca pe ceva străin, repetat de multe ori înainte şi totuşi rostit cu poticneli şi un tremur uşor. Acum nouă ani, când ne-am dus la cununie, glasul îi tremura la fel, şi mâna îi tremura pe braţul meu, şi buzele îi tremurau. Aş vrea să moştenească copiii noştri sfiala şi emotivitatea ei, sau curajul şi sângele meu rece? Ar fi normal să doresc să-i semene ei, pe care o iubesc aşa cum e, pe care o iubesc pentru că e aşa. Şi totuşi le doresc putere, bravură. Să

ocrotească ei, nu să fie ocrotiţi. Uite, dacă mă gândesc bine, eu, care am plecat aici unde sunt şi mai departe încă, acolo unde voi ajunge, o ocrotesc pe Maria? Dimpotrivă, fac din ea în clipa asta una din cele mai chinuite femei. Dar n-o fac pentru mine, ci pentru frumuseţea lucrului, pentru izbânda omului. Şi atunci na pe ea tocmai trebuia s-o iau de nevastă când mă cunoşteam, mă cunoşteam de atunci, şi nu trebuia să-i dau iluzia şi să mi-o dau şi mie că o voi ocroti. Să fiu puterea ei? Mincinosule. O iubeam, şi eram gata să născocesc orice minciună în care să cred, ca s-o iau, ca să fie lângă mine, ca să tremure lângă mine şi poate, prin opoziţie, să mă simt şi mai puternic.

Au trecut douăzeci şi patru de zile. E plictiseală asta? Nu, e nerăbdare. Mai sunt atâtea zile în faţa mea. Am pus o microcarte sub aparatul măritor. Vorbeşte despre o vânătoare de tigri în Bengal. Nu m-a interesat. Acasă poate mi-ar fi plăcut. Am pus un microfilm, prezenta sucit şi modernizat o piesă de Shakespeare, în care, dincolo de costume, larmă şi peruci, sensurile se înecau şi se ştergeau. Am mâncat. Gusturile încep să piară sau gura mea nu le mai răspunde. Undeva, în mine, există nişte modificări. De altă natură decât cele din primele zile de zbor, care erau modificări pur fizice, dublate de excitaţia, de beţia plecării. Modificări de ordin psihic. Tocmai cu astea poate omul lupta. Au fost unii închişi în celule, singuri, douăzeci de ani. Au aşteptat douăzeci de ani ziua eliberării. Au aşteptat douăzeci de ani să iasă bătrâni, să nu ştie încotro şi spre ce să se îndrepte. Eu mai am zece zile. Aştept să cobor aproape de atmosfera Corei. Dacă voi putea şi, dacă nu, să aduc cel puţin alte date decât cele de până acum. Aştept un lucru neatins încă de niciun călător prin spaţii de până acum, să descopăr viaţă pe o planetă. Alături de celula lor, a celor claustraţi pe pământ, erau altele, ştiau că în ele respiră alţi oameni, tuşesc, gem,

trăiesc. Pe culoar se auzeau paşii paznicului. Şi mai aveau douăzeci de ani, sau nouăsprezece, sau doisprezece, sau chiar trei în faţa lor. Trei ani! Pe culoar se auzeau totuşi paşii paznicului, o înjurătură omenească, o tuse. Ruşine! Tai spaţiul ăsta pe care l-am numit cer pe vremea când ridicam ochii neputincioşi şi temători spre el, îl tai cu iuţeala fulgerului, eu cel înzestrat cu două picioare şi două mâini, eu cel născut fără aripi, eu târâtoarea de pe potecile pământului, în noaptea asta străvezie, fără capăt, în noaptea asta plină de planete, în casa mea de metal, eu, pasărea spaţiilor infinite, eu, dezrobitul, eu, cutezătorul, şi mă gândesc la oamenii din celule ferecate. Mai ieri simţeam lângă mine, cu mine, milioanele de oameni care urmăresc acest zbor. Gândurile lor erau adunate în această cabină, sufletele lor pâlpâiau aici, toţi respirau odată cu mine. Ce vierme eram pe vremea când străbăteam pe bicicletă drumul de la casa noastră până în oraş, printre ogoarele arate şi înverzite. Mi se părea că merg iute. Mă bătea vântul în obraz. Mirosea câmpul. Pământul răscolit mirosea umed. Pedalam repede, repede, pomii alergau pe lângă mine. Acum se răstoarnă constelaţiile în jurul meu, în drumul meu cotit şi ghidat de cei lăsaţi acolo, acasă, planetele ştiute s-au întors ca într-un caleidoscop, şi, fără hărţile şi ecranele care îmi indică unde mă aflu în spaţii, m-aş socoti pierdut dincolo de vămile văzduhului. Vămile lui! Frumos cuvânt în literatură, spăimântător în Biblie, inexistent, gol de sens.

Dacă s-ar simţi în vreun fel oarecare zborul, înaintarea. Afară de orânduirea stelelor care se schimbă când şi când, departe foarte, aş putea crede că am încremenit aici, grăunte infim de metal, în spaţiul negru. Că am încremenit. Doar Cora e mai mare, mai clară.

Ce fac ei, acolo? E duminică. La Centru lucrează în tură inginerii şi observatorii de serviciu. Cei rămaşi acasă

stau cu televizoarele deschise, cu radiourile deschise, cu urechea pândind telefonul. Maria a ieşit cu copiii. Unde s-o fi dus? în parcuri se îmbulzeşte lumea, cinematografele sunt pline. Se cam plictisesc duminica, pentru că e sărbătoare şi vor cu tot dinadinsul să se distreze. Totdeauna m-am plictisit duminica. Ar fi mai bine acum dacă aş dormi. La cinci îmi vor vorbi. Să dorm, să dorm. Duminica e o zi plicticoasă.

Anul trecut am fost cu Pavel, pentru aniversarea căsătoriei noastre, într-o pădure, lângă un râu. Ştiam de atunci că într-o zi va zbura, nu voiam să mă gândesc, nu voiam să cred. „Într-o zi" era departe, şi parcă nu era adevărat. Acum e foarte adevărat. Şi păstrează totuşi un gust de ireal. Ca glasul lui de azi de dimineaţă venit din înfricoşătoare depărtare, un glas ca umbra glasului lui adevărat, ca un ecou trimis de o peşteră adâncă. Dacă mama mi-ar fi vorbit deodată de pe lumea cealaltă, n-ar fi sunat altfel, nici nu m-ar fi înfiorat mai tare. Pentru că îmi vorbea mie, nu pământului, nu Centrului, cu formule stabilite. Îmi vorbea mie, mi-a spus „Maria, te îmbrăţişez", şi parcă nu în clipa aceea o spunea, parcă o spusese demult, odată, în vis, în frigurile unei boli, şi un aparat îndrăcit, care o înregistrase atunci, mi-o reproducea acum. Pe urmă telefonul şi telegramele nu s-au mai oprit. Toţi cei ce auriseră au vrut să mă felicite. Atâţia oameni, zeci, necunoscuţi, atenţi, emoţionaţi, au vrut să mă înconjoare cu căldura lor. Şi mie mi-era frig „frig. Cu cât erau ei mai afectuoşi, cu atât simţeam mai cumplit tot nefirescul în care trăiesc eu, care nu mi-am dorit niciodată întâmplări extraordinare. Dar m-am măritat cu un om extraordinar, asta am făcut-o.

Am să ies cu Liza şi cu copiii la plimbare. În casă sunt flori ca într-un cavou. Prea multe flori. Am să-i duc lângă lac, am să-i plimb cu barca. La cinci trebuie să fim înapoi,

îmi vor telefona convorbirea lor cu Pavel sau o vor da la radio. Ah, glasul lui, aproape că mi-e frică de glasul lui iubit, ca lui Hamlet de vocea fantomei. Îl aştept şi mi-e frică de el. Am să iau totuşi un calmant, gândurile mele au luat-o razna. Şi n-am să duc copiii la plimbare, să se joace aici, în grădină, să fiu mai aproape de radio şi de telefon.

De ce trebuie să ştiu că zboară acum pe o traiectorie pe care acum douăzeci de ani oamenii nu şi-o puteau închipui? Să-mi imaginez că străbate drumurile pământului, că a avut fantezia, ca atâţia alţii, să înconjoare globul pe jos. Bărbatul meu e un glob-trotter, a plecat de acasă de o săptămână, se va întoarce peste doi ani şi cincizeci şi şapte de zile (să presupunem că atât durează), în fiecare noapte doarme într-un han, într-un hotel, sub un acoperământ omenesc într-un sat, într-o claie de fân miresmat, îi aud glasul din când în când, sună ciudat pentru că posturile emiţătoare nu sunt pretutindeni perfecte. Se va întoarce acasă ars de soare, obosit, cu picioarele umflate de atâta mers pe jos, cu o foame de lup pentru că nu i-a prea plăcut mâncarea în străini. Copiii vor fi mari, doi ani şi cincizeci şi şapte de zile contează la vârsta lor. Aproape n-au să-l recunoască. „Ăsta e tata? în fotografie arată altfel! u Columb, peste cât timp s-a întors Columb? îl aştepta acasă vreo nevastă? Nu ştiu, dar o femeie care îl iubea trebuie să-l fi aşteptat. Şi pe Amundsen… nu, el nu s-a mai întors. Să mă gândesc mai bine la Columb. La Gagarin, la White, care au zburat pe nave cosmice mai puţin perfecte, la început. Nu la ei. Mă înspăimântă drumurile astea pe mine, nevasta cosmonautului. Pavel e un glob-trotter. Când eram adolescentă aveam atâta imaginaţie. Să încerc să mi-o reînvii acum. Îmi închipuiam atât de bine atunci că nu sunt fata sfioasă şi singuratică din grădina asta mare, ci un flăcău fără teamă care va deveni medic, va pleca spre

insule îndepărtate, va lecui boli până acum nevindecabile, va salva mii de copiii care mor de molime. Acum să-mi închipui că Pavel a plecat în locul meu, în jurul pământului pe jos. E o laşitate asta, nu trebuie s-o ştie nimerii, dar am nevoie de laşitatea asta ca să nu transmit copiilor panica mea, ca să surâd fotografilor, ca să trăiesc, ca să respir. Şi când el se va întoarce, nu peste doi ani şi atâtea zile ci peste o lună, atunci abia voi trăi miracolul în plenitudinea lui. Şi nu-i voi spune nimic, ca să nu-i fie ruşine de mine.

— Doamnă, doamnă! Se transmite la televizor!

Liza s-a năpustit în salon, deschide brutal butonul. E

el. Imaginea lui. O fotografie ştearsă, o fotografie care clipeşte şi mişcă buzele. Nici frunte, nici bărbie, nici urechi, toate înghiţite de umbră, ceva din ochii lui, o sclipire scurtă a zâmbetului lui. Ca un mare mutilat din care bandajele mai lasă să se ghicească trăsături neatinse. Şi glasul. Mai depărtat, sau poate eu îl ştiu mai departe. Nu pricep ce spune. A trecut. Gata. Acum vorbeşte Centrul, ne asigură că totul merge perfect.

— Ce-a spus, Liza, ce-a spus? Ce-a spufe Pavel?

— N-am înţeles bine. Că vede pământul verde-albastru, dar foarte mic… că ne salută… că nu-l doare nimic… parcă aşa, dar n-am înţeles bine.

De ce nu se mai înţelege bine? E prea departe, asta e. Când pleacă un om la război, nu-l mai auzi de loc. Ani de zile nu-l mai auzi. Zeci de mii de femei au avut bărbaţi plecaţi la război. Clipea obosit. Sau mi s-a părut mie.

— Haideţi, doamnă, în grădină. A venit o delegaţie de femei cu flori, au venit un fotograf, doi gazetari. Nu i-am mai băgat înăuntru, că abia am scuturat azi după cei de ieri. Haideţi!

E a treizecea zi. Cei de pe Pământ mi-au adus aminte adineauri să mănânc. Am să înghit două pastile, să iau vitamine concentrate dintr-un tub. Nu-mi mai place să

mănânc. Mâncarea n-are nimic alterat, dar nu-mi mai place. Senzaţia asta de lipsă de trup, sau aproape, mi-a stors foamea, setea. Şi somnul, în parte. Dacă n-aş şti că trebuie să dorm, n-aş mai dormi. Limpedele întuneric de afară, cu florile lui împrăştiate la infinite depărtări, florile care sunt stele fără raze, e mai frumos în fiecare zi. E mai frumos el? Nu, îi simt eu frumuseţea mai adânc în fiecare zi. Acum câteva zile mă cuprinsese o senzaţie de plictiseală. Acum îl beau, îl beau cu ochii, prin hublouri, infinitul, şi nu-mi vine să-mi mai dezlipesc privirea de el. Simt altceva decât uimirea exaltată din primele zile. A pătruns în mine, m-a îmbibat tot, mi se pare că îl respir, aşa, claustrat cum sunt aici, că îl sorb în carnea mea atât de acoperită de straturi de tot felul chiar când n-am costumul pe mine, că nu-l pot gândi decât pe el, că nu-l mai vreau decât pe el. Dacă am fi fost doi sau trei în modulul de comandă, tot ce-am simţit până acum ar fi fost mai palid sau altfel? Poate. M-am bucurat că a trebuit să plec singur ca nava să fie mai mică, mai uşoară, am regretat puţin în zilele când începusem să alunec în plictiseală, dar acum mă bucur iar de unicitatea senzaţiilor, gândurilor mele pe care nimeni nu încearcă să le abată, să le dilueze sau să le modifice. Şi Cora se apropie. Vine spre mine. Vine crescând, cu aburii ei când verzi, când aurii, când ruginii, înconjurată parcă din toate părţile de aripi diafane ca heruvimii din vechile icoane, de mari aripi care pâlpâie şi fâlfâie, şi scad, şi cresc, care o aduc spre mine, care adie, care se strâng, care se desfac. Pământul e din ce în ce mai departe, vag albăstrui, un grăunte de sineală topită care nu vopseşte nimic în jurul lui. Soarele îşi clocește şi sparge focurile, gură de cuptor în care colcăie văpăi şi bulboane de argint viu. Soarele, în mijlocul întunericului.

Aş vrea să ajung mai repede şi să nu mai ajung. Să

tind mereu spre ea, spre steaua mea, şi să trăiesc mereu nădăjdea asta, fericirea asta. N-am mai pus de două zile niciun film, nicio carte sub aparatul măritor. N-am mai pus o bandă de magnetofon. Nu mai am nevoie de sunete sau de alte imagini. Desăvârşirea e sub ochii mei. Din vreme în vreme vocile lor de pe pământ. Tresar. Rup parcă ceva din nesfârşita splendoare. Mi-au vorbit despre Maria, despre copii. Sunt bine.

N-am mai întrerupt de azi dimineaţă, nu, de ieri, starea de imponderabilitate. Stau aşa, contemplare, fericire, aşteptare. Aşteptare calmă. Am să mă pot apropia de Cora? Alţii, înaintea mea, au plutit la 900 de kilometri deasupra atmosferei ei, dar n-au încercat mai mult. Un efort să ies din dulcea mea fericire, şi am să încerc. Acolo, aproape, se va trezi în mine cel care a plecat cu apriga dorinţă de a vedea cu ochii lui. Când voi fi aproape. În momentul cel mai potrivit al evoluţiei ei, al maximei ei apropieri de pământ. Acum e bine, e nesfârşit de bine. Mai am patru zile, să mă las la fund, ca în apă, în fericirea asta infinită ca spaţiul pe care îl străbat.

Atunci, într-o noapte, când eram copil, veneam spre casă pe ger. Mi-aduc aminte, bătea crivăţul. Nu mai puteam, îmi îngheţaseră picioarele, faţa, mâinile, nu mai puteam merge, m-am culcat pe un troian de zăpadă să mă odihnesc. Am adormit. Era cumplit de bine, parcă şi cald, visam o pajişte însorită. M-am deşteptat acasă, în pat, mama mă freca cu alcool şi plângea, mă adusese un vecin care trecuse pe lângă mine şi mă văzuse aproape acoperit de zăpadă. Asta a fost acolo, de mult, şi mi-am adus aminte de multe ori de fericirea aceea, şi de pajiştea din vis. De ce mi-a răsărit în minte acum? Nu ştiu. Nu, Mariei, copiilor nu le e acum frig, la noi e primăvară. Au treburile lor, sunt împreună, fel de fel de preocupări. Preocupări mici. Un grăunte de sineală acolo, care nu vopseşte nimic în atâta

spaţiu. Atâta spaţiu!

Vera s-a îmbolnăvit de pneumonie. Numai Liza e vinovată, a dus-o în oraş, la circ, era cald, au ieşit în vânt. Are temperatură mare şi aiurează. Stau lângă ea când mă întorc de la şcoală, stau şi noaptea. Au vrut să mi-o ia la spital, dar m-am rugat să mi-o lase şi am făgăduit să respect toate prescripţiile medicului. Ar fi fost cumplit să rămânem şi mai puţini în casă. Au priceput şi au lăsat-o aici. Pe Toma îl ţinem aproape toată ziua în hamacul lui din grădină, şi Liza aleargă de la el la noi şi de la noi la el. Îi schimb cămăşuţa Verei de zece ori pe zi, îi schimb aşternutul, maşina de spălat nu mai conteneşte să meargă. Liza aleargă în oraş după lămâi şi portocale, aleargă după medicamente, aduce medicul, îl duce, noroc că ştie să conducă maşina. Ne pierdem capul amândouă şi uităm esenţialul, abia venită trebuie să plece iar. N-am vrea ca Pavel să găsească la întoarcere un copil bolnav. Atâta grijă am avut în lipsa lui, copiii, şi n-am ştiut să-i feresc. Telefoanele de încurajare îmi fac rău, parcă toată lumea ar vrea să mă consoleze. Am un motiv puternic să nu mai primesc câteva zile reporteri şi fotografi, dar ăştia sunt în stare să-ţi intre şi pe horn. Azi, când o schimbam pe Vera, am văzut obişnuitul flash şi clinchetul cunoscut. Un tip intrase pe uşa terasei dinspre grădină şi luase imaginea. M-am întors furioasă, mă saluta plecat în chip de mulţumire. A şters-o tot pe unde venise, văzuse pe faţa mea ceva rău prevestitor.

Veştile de la Pavel sunt mai rare, dar bune. Îmi închipui… îmi închipui că glob-trotterul meu e acum într-o regiune mai pustie, în care telefoanele, oficiile telegrafice sunt rare. De când am izbutit să mi-l imaginez bătătorind drumurile pământului, sunt mai liniştită. Aş fi şi mai liniştită dacă Vera n-ar fi bolnavă. Acum copilul are nevoie de toată puterea mea. Noaptea, când o veghez, dacă

adoarme şi dacă respiră liniştit, ca să nu mă invadeze gândul zborului lui Pavel, atât de greu de cuprins şi urmărit de mintea mea, atât de dureros de urmărit cu mintea mea, pornesc, ca în adolescenţă, pe firul imaginat. Pavel trece munţii printr-o vale îngustă prin care curge o apă, Pavel sare din piatră în piatră, ajunge la o cabană, bate la geam. Cabaniera îi dă o cană de lapte cald, se minunează de cât drum a făcut, de cât drum va mai face. Ar putea să-i pregătească şi o baie caldă. Vera tuşeşte deodată, geme. Firul se rupe. Mă reped la pătucul ei. E roşie şi asudată. Trebuie s-o schimb, să-i dau poţiunea.

Cei de la Centru sunt atât de siguri de perfecţia funcţionării navei, încât singurul risc pentru ei e poate un decalaj de timp, dar, după calculele lor, toate rezervele ajung chiar dacă ar exista un decalaj. E destul să se apropie mai mult de Cora decât s-a apropiat oricine până acum, e obiectivul final, spun ei, ca succesul zborului lui să fie fără precedent. Vorbesc despre asta cu certitudine, cu liniştea pe care încerc eu s-o dobândesc în povestea mea cu ocolul pământului pe jos. Certitudinea asta nu poate fi simulată pentru mine, oameni ca ei nu bâjbâie şi nu tatonează când trimit un om *acolo*. Un coeficient de risc, firește, ca în orice mare încercare. Un coeficient! Cum pot să smulg din mine coeficientul ăsta? Vera geme prin somn. Iar treizeci şi nouă de grade!

— Liza, dormi?

— Da. Nu. Ce e?

— Iar treizeci şi nouă de grade.

— Să telefonăm medicului.

— E ora două!

— N-are a face. Oricând, aşa a spus şi el.

Asta e treaba mea acum. Trebuie să salvez copilul. Trebuie să găsească copilul sănătos. Unde am pus pijamalele curate? îmi trebuie altă faţă de pernă. Şi alt

halat pe mine. Ce fac? Aşa îl primesc pe doctor? Repede, alt halat. Trebuie strânse lucrurile astea din odaie. Peste tot ceva care nu-i la locul lui. La vârsta asta, temperatura urcă repede. N-ar trebui să mă sperii aşa. E evoluţia bolii. Oh, n-ar trebui să mă sperii aşa. Uite, termometrul a şi coborât la treizeci şi opt de grade. După transpiraţie, a coborât. Şi va mai coborî. O pneumonie, copiii fac temperatură mare. Exagerez cu vrere tot ce mi se întâmplă, ca să mă preocup de tot ce e aici, ca să mă gândesc mai puţin.

A treizeci şi patra zi de zbor. Azi. Acum. Peste jumătate de ceas, conform tuturor calculelor. De câteva ore aripile de hieruvim ale Corei mele s-au destrămat. Întreagă ea e înconjurată de un halou de abur diafan, rozliu, opalin, schimbător. Un zgomot străin în cabină. Da, eu, gâfâi. Nu mă pot opri să gâfâi. Încă un sfert de ceas. Inima ar trebui potolită, o aud în jurul meu şi în mine. Pentru prima oară am senzaţia de înaintare, pentru că ea e mai aproape, cu haloul ei. Încă trei minute. O linişte care mă copleşeşte. Nici inimă, nici respiraţie, nimic. Un minut. Nu mai am oxigen. Am. E... e nouă! Cadranul indică ora nouă. Calculatorul electronic indică că m-am plasat pe orbita Corei. Pe orbită. Văd! Văd ceea ce au văzut predecesorii mei. Ciudatele reliefuri încep să răsară pe ecran. Şi văile. Altfel decât cele ale lunii. Umbroase. Cu umbre inegale în înălţime, în densitate. Cu pete de lumină. Ar trebui notat, ar trebui notat tot. Mai târziu. Să văd! Prin aburul pufos al Corei, acum albăstrui, reliefurile par de un negru-verzui, un negru care e aproape verde, un verde care e aproape negru. Le văd, le văd din ce în ce mai bine prin hublou, orbitarea se strânge. Aşa, mai aproape, mai aproape! Să anunţ Centrul. Nu. Mă va chema el acum. Să văd, să văd bine. Orbitarea se strânge. E şi mai clar. Creşte în mine o putere pe care nu mi-o cunosc. Vrea să mă

spargă parcă puterea asta. Nu e vorba de mine acum. Să notez amănunţit. Semnale pe ecran.

— Fulger alb! Fulger alb! Eşti plasat pe orbită!

— Ura! Viziune clară. Zbor normal. Lăsaţi-mă să văd. Voi comunica!

Mi-am strigat bucuria către Pământ cu un glas de care m-a durut beregata. Răspunsul lor şi felicitările au răsunat aici ca sub o cupolă.

— Fulger alb, ai o trompetă în piept! Corectează traiectoria, mai eliptic. Comunică tot. Succes!

Corectez. Iau fotografii una după alta. Transmit prin televiziune. Privesc. Văd prin hubloul cel mare o vale adâncă, în care s-ar putea să fie apă. Altă consistenţă, altă culoare decât restul. Un licăr parcă. Se mişcă? E încremenită? Am depăşit-o. Înălţimi. Creste. Albe ca pe lună. Povârnişuri colorate ciudat, imprecis. Nava atinge apogeul elipsei. Nu mai desluşesc bine. O pătură densă de nori acopere crestele. Conform calculului, parcurgerea apogeului durează o oră. E mică planeta mea. Adevărata nerăbdare acum începe pentru mine. Nimic din pufoasa, uşoara destindere din ultimele zile. Acum am să notez tot, am timp. În amănunt. Îmi ies litere de medic care scrie o reţetă. Văd mereu prin hublou acumulări de nori. Valuri de nori care se suprapun şi se separă. Printre ei, prin cenuşiul albicios-albăstrui, parcă piscuri. Departe, nelimpezi. Inegalităţi ascuţite, altele curbe. Unele acoperite parcă de perii dese, nu-mi dau seama, vegetaţie sau muchii dese, întretăiate. Avalanşă de nori care acoperă tot. Se vede mai clar. Acum se vede mai clar. Am depăşit apogeul. Ne-am apropiat iar. Inegalităţi, coborâşuri. O vale. Acolo, în valea aceea, în fund, în fundul văii, mişcare! Evident, indubitabil, mişcare! Vânt.

Vegetaţie clătinată de vânt? Şi ceva ca un furnicar spart. Forme mici, negre, grăunţe negre, se mişcă! Se

mişcă! Fiinţe! Făpturi de un fel sau altul. Nu e o surpare de terenuri, n-are un singur sens, nu e o izbucnire de lavă, n-are o mişcare verticală în sus, nu seamănă cu o revărsare. E o mişcare de grăunţe negre în toate sensurile, întretăiat, anarhic, felurit. Cu ritmuri diferite! E viaţă acolo! E viaţă! Evrika! Filmez, filmez tot. Măsor cu laserul distanţa. Filmul va dovedi. Acum trebuie comunicat imediat. Dar văd prea clar! Indicatorul de controlare îmi arată că sunt la 300 km depărtare de Cora! Trebuia să păstrez 400. Adineauri laserul şi acum... Laserul m-a înşelat? Să întreb şi calculatorul electronic. De ce nu răspunde? De ce nu răspunde? Nu răspunde nimic. Ba da, foaia iese încet, greoi, cu răspunsul tipărit. „Deviere uşoară. Deviere uşoară”. De când? De câteva clipe? Trebuie să pornesc motorul principal pentru mărirea vitezei, ca la perigeu să nu intru în straturile de atmosferă dense ale Corei. Asta e devierea, sunt prea aproape de ea. De ce nu-mi răspunde calculatorul electronic? N-a răspuns. Pun în funcţie motorul şase secunde, fără calculul lui. Nu se poate altfel. Uite, semnalele de la Centru. Pâlpâie întrerupt.

— Vă ascult! Vă ascult! Am comunicări importante! Mă auziţi?

— Fulger Alb! Fulger Alb!

— Vă ascult!

— Fulger Alb, auzi? Răspunde!

— Vă aud! Vă ascult! Răspund! Voi nu mă auziţi? Pe Cora e mişcare, e probabil viaţă. Aţi auzit?

— Fulger Alb, răspunde!

— Nu mă auziţi? Răspund! Calculatorul mi-a semnalat o deviere uşoară. Am pus în funcţie motorul şase secunde ca s-o corectez. Pe Cora e mişcare, viaţă! Aţi auzit?

— Fulger Alb, de ce nu răspunzi? Nu auzi? Ai o

deviere uşoară. Pune motorul în funcţie trei secunde, ca să eviţi intrarea în atmosfera Corei la perigeu. Aici se iau măsuri. Ai auzit?

— Aud, aud! Eu vă aud!

— Fulger Alb! Răspunde!

— Aud! Răspund! Pe Cora e…

Vocea a tăcut, semnalele de pe ecran s-au stins. Nu m-au auzit! Se iau măsuri. Toate măsurile. Am pus motorul în funcţie şase secunde, ar fi trebuit trei. Cât e ceasul? Unsprezece şi un sfert. Nu se poate. Numai apogeul a durat o oră. Ceasul electric s-a oprit. Prin hublou, din ce în ce mai difuză imaginea Corei. Ca acum… cât timp? Haloul. Numai el. Haloul rozliu cu ape ruginii. Nimic dincolo de el. Ne depărtăm. Sau am ajuns din nou atât de curând la apogeu, dar la o distanţă mai mare? Absurd. Trec clipe sau minute întregi? Poate că au trecut ore de la acel nouă la care am intrat pe orbita planetei, de la acel unsprezece şi un sfert, la care am fost încă aproape de ea. Ore în care am sorbit-o cu privirea, n-am simţit timpul trecând. Încerc comunicarea cu Pământul. Aparatele nu mai reacţionează. Niciunul. Încerc. Încerc. Becurile nu se aprind. Cele din cabină s-au stins. Tabloul nu înregistrează nimic. Aparatele de control nu răspund. Aştept. Nu m-au auzit. N-au auzit vestea cea mare. Acolo se iau măsuri. Mă vor auzi. Mă voi apropia iar. Întreb cu disperare calculatorul electronic. E inert ca un scaun de bucătărie. Întreb necontenit, învârtesc butoane, apăs clape, răsucesc manete. Nimic. Pe panouri instrumentele, indicatoarele tac. Cora – acelaşi halou difuz. Chem iar Centrul. Niciun răspuns. Chem stăruitor. Niciun semnal, niciun sunet de răspuns. Mă vor chema ei. Adineauri i-am auzit. Mă vor chema în curând. Curând, târziu, nu mai ştiu măsurile. Nu am de unde să le ştiu. Nerăbdarea nu e un cântar bun. Aştept. Tot mai departe, tot mai departe de Cora. Atât de aproape de ea

adineauri, atât de aproape şi acum nu ştiu, nu înţeleg, nu văd, nu măsor. Pe retina mea a rămas o singură imagine, de halou, ca pe un geam pe care s-a zugrăvit odată ceva. Niciun semnal luminos, niciun sunet. În modul un întuneric străveziu, ca afară.

Mă ridic. Plutesc măturând cu obrazul spătarul scaunului meu, zgâriind cu picioarele plafonul. Am uitat să trec la starea de ponderabilitate. Nu, nici asta nu mai funcţionează. Bâjbâi, mă agăţ, mă sucesc, mă întorc, mă lovesc. Zăresc vag în întuneric tabloul de comenzi. Încremenit. Se mai poate interveni acum? Şi în ce chip?

Întreg circuitul electric a amuţit. Am ieşit din orbita Corei cu trei secunde mai mult de funcţionare a motorului. Nava a fost atrasă de un câmp magnetic mai puternic. Asta e. Dar, înainte de asta, din ce s-a născut o apropiere de Cora mai mare decât cea prevăzută? Am părăsit traiectoria ghidată de Centru printr-o defecţiune care începuse înainte, o defecţiune totuşi a navei, pe care n-o pot încă descoperi. Indicii de viteză au încremenit. Stau încremeniţi sub ochii mei. Niciun mijloc de control. Şi zbor încă, datorită unei atracţii mai puternice sau inerţiei. Zadarnic să năzui a corecta direcţia. N-o pricep încă pe cea în care zbor şi… şi… n-am mijloace. Niciun indicator nu mai funcţionează. Nu ştiu încotro merg. Ca o piatră care se rostogoleşte în vidul spaţial.

Să aştept. Să aştept. Acolo, la Centru, încearcă, fac eforturi. Să aştept. Aşa, pe scaun. Fără timp. Timpul nu mai există. Şi totuşi, prin hublou mereu acelaşi halou. Nu zbor ca o piatră aruncată în spaţiu, cine ştie în ce direcţie, nu, mă învârtesc în jurul Corei, dar la altă distanţă. S-ar părea că la o distanţă egală. Mereu aceeaşi imagine, nici mai clară, nici mai vagă. Aceeaşi. M-am înscris pe altă orbită şi nava o urmăreşte cu consecvenţă. Devin un satelit al ei. Am devenit. Am o soluţie? O soluţie disperată măcar?

Niciuna. Cred că nu mai e vorba de o deviere constantă. E vorba de o altă orbitare din care nu se mai poate ieşi. Să notez tot. La ce bun? Pe ocean, marinarul închide într-o sticlă notele lui şi aruncă sticla în valuri. Ha-ha! O sticlă în spaţii cu însemnările mele! Cu filmele mele care dovedesc, care au surprins mişcarea! Pe ocean! Ce sigură e apa, ce element cumsecade, ce drum care oferă toate certitudinile. Să fi putut vesti măcar că pe Cora e mişcare (să fi fost auzit!), misiunea mea ar fi fost împlinită. N-au auzit. Şi n-au să ştie decât peste ani şi ani, când altul va încerca drumul meu… drumul meu fără întoarcere. Altul se va întoarce. Nu mai răspunde oare niciun buton, niciun tablou, nicio manetă, niciun aparat? Poate că mi s-a părut adineauri, mi s-a năzărit, am visat, am avut un moment de halucinaţie. Încă o dată! Nu. Nimic. Niciunul. Niciunul. Nici ăsta. Nici aici. Un vas mort. O navă moartă. Un sâmbure uscat în miezul căruia mai bate încă inima mea, se zbate gândul meu. Mică e puterea ta, omule, şi uriaşe năzuinţele tale! Ca un măr, ca o piatră aruncată în haos, nava asta la care au lucrat sute de mii de oameni. Nu „nu, natura nu-şi lasă atât de uşor dezlegate tainele cât am crezut noi, noi prezumţioşii. Hei! Ce e asta? Atât de repede se renunţă? Centrul lucrează intens. Mă va prinde poate din spaţii, mă va redresa. Aşa cum am intrat în acest câmp de forţe neprevăzut, poate că voi ieşi din el. Şi în spaţiul cosmic, Centrul mă poate ghida din nou… Dar atracţia asta care mă suge şi mă soarbe îmi va mai da vreodată drumul? Cum?

De câtă vreme mă rotesc aşa? Nu înţelegi? Vreme „timp nu mai există. Nu mai există decât infinitul. În el nu sunt măsuri, distanţe, curgere. E liniştea cea fără de capăt, adâncă, totală. Lipsa de limite. Până unde? Fără limite, pricepi? Ce greu mă înţeleg azi cu tine. Azi! Nu mai vorbi prostii. Azi, mâine! Erau undeva, demult. Şi nici „demult”

nu e o noţiune. Noţiunile s-au spulberat, toate noţiunile pe care le ştii tu. Nu mai ştii nimic. Nici nu mai e nevoie să ştii ceva. Aici, în ilimitatul care te roteşte după legile lui, ce să faci cu ştiinţa ta limitată? Homo sapiens! Unde? în condiţii omeneşti. Undeva unde se desfăşoară condiţii omeneşti. Dacă ar fi auzit măcar mesajul meu! Nimic, n-am transmis nimic acolo, şi văzusem! Dacă pe cadranul pe care se înscriau ora şi calendarul aş mai putea citi ceva, aş şti că trece timpul nostru de acolo, şi cât, cât timp. Pentru cine? Ah, da, pentru ei. Pentru Maria, pentru Centru, pentru copiii mei. Ei îl măsoară. Au trecut poate ani, copiii mei au crescut. Cum or fi arătând acum? Nu, au trecut ore. O zi cel puţin. Dacă ar fi trecut zile, aş fi sleit, flămând. Sunt om. Sau poate nu mai sunt. Acum, aici, am devenit altceva. Bat câmpii. Ar trebui să mănânc. Nu mi-e foame, dar trebuie. Nu pot. Mi-e parcă sete. Cât va mai dura rezerva de apă? Destul, destul pentru cât mai am de trăit. Sau altfel, voi muri din lipsă de apă. E parcă acelaşi lucru. Sunt lucruri care se confundă şi se reduc la unul singur. La zborul nesfârşit. Fără întoarcere. Odată m-am pierdut într-o pădure. Nu mai găseam niciun drum. Amurgea. Trunchiuri mari de care mă loveam. Lunecam pe frunze. Foşneau. Ce zgomote frumoase! Bătea vântul în ramuri.

31 aud. Nu aud nimic. Nu se aude nimic. Nu mai ştiu cum era să auzi. E aici un magnetofon. Să-l pun. Fără curent electric? Uit mereu că totul e retezat. Lasă. Nu e nevoie de nimic altceva. Nu vreau să vorbesc tare, ca să nu mă aud. Mă topesc în tăcerea absolută. Încet, treptat. Şi zbor. Tăcerea absolută e elementul în care sunt liniştit. Uite, sunt liniştit. Sunt toropit. Mi-e parcă somn. Ea, Cora, acolo, halou trandafiriu în mijlocul întunericului. Al întunericului de pretutindeni. Mi-e somn. Nu mai ştiu… nu mai nimic…

De două zile Centrul n-a mai putut comunica cu

Fulger Alb. Liza stă neclintită lângă telefon, mă cheamă numai când vorbeşte Centrul. Nu mai răspund particularilor, nu le mai pot răspunde. Nu le mai citesc telegramele, scrisorile. Ana a venit să locuiască la mine, le citeşte ea, le clasează, primeşte florile, trimite răspunsuri de mulţumire. La şcoală m-au întrebat dacă nu vreau un concediu. Am refuzat. Mă duc zilnic. Explic cum arată o barză, după ce se deosebeşte un brad de un stejar. Copiii s-au liniştit ca îngerii, acasă li se spune probabil că trebuie să fie foarte cuminţi, că învăţătoarea lor trece prin momente grele. Citesc îndoiala şi spaima părinţilor în ochii lor nedumeriţi şi sinceri. Nu-mi tremură glasul, nu-mi uit şirul explicaţiilor. Directorul Centrului a fost aseară la mine. Cu un calm neclintit m-a asigurat că nimic nu-i încă pierdut, că au speranţe mari. Vorbea ca un medic pe care îl crezi, pentru că ai nevoie să-l crezi.

Vera e mai bine. A ieşit în grădină. N-a avut pneumonie, a avut o viroză. În după-masa asta Toma a făcut primii paşi singur. De la uşă la fotoliu, de la fotoliu la uşă. Îi întindeam mâinile şi el venea repede, călcând puţin cruciş cu papucii lui de lină, chiuind şi râzând în hohote când ajungea în braţele mele, care îl aşteptau. Nu mai obosea. Ar fi vrut să meargă mereu, să chiuie mereu de bucurie. Apoi l-a toropit oboseala şi a adormit.

Nu mai primesc niciun gazetar, niciun fotograf. Şi asaltul lor a mai slăbit. Ana şi Liza le ţin piept. Mai dau unii târcoale grădinii, mă mai surprind în drum spre şcoală, în drum spre casă. În ziare apare apoi o mutră împietrită, o siluetă ţeapănă. Am împietrit sau am devenit în sfârşit un om tare? Nu ştiu. Sper, cred, nu pot crede altfel, cred că Pavel va fi găsit, salvat, întors. Nu sunt în stare să cred altfel. Frica de până acum, când totul mergea normal (ah! acest normal al sfârşitului nostru de veac, acest supraomenesc normal, cât aş fi vrut să nu-l trăiesc!),

a pierit din mine. Sunt aşteptare şi siguranţă. Poate că încăpăţânare. Nu are importanţă natura obiectivă a acestui sentiment. Povestea cu glob-trotterul? Ce stupiditate, ce laşitate. Bărbatul meu e în cosmos, bărbatul meu se va întoarce de acolo.

Directorul Centrului mi-a spus că s-ar putea ca numai legătura de comunicaţie vizuală şi sonoră între Fulger Alb şi Terra să se fi defectat. Aici se lucrează intens la întoarcerea pe pământ a navei. Ea e poate acum în drum spre noi, dar nu are posibilitatea de a ne vesti. E o poveste scornită pentru mine, care nu mă pricep? E o absurditate? O cred. Nu citesc ziarele. Aştept. Am început să rânduim casa pentru întoarcerea lui Pavel, o scuturătură zdravănă, ca înainte de sărbători. Am mutat covorul albastru din sufragerie în dormitor. Am schimbat locul scrinului. E mai frumos aşa. Ana a vrut să doarmă cu mine. N-am lăsat-o. E locul lui Pavel, locul în care se va întoarce. Seara iau un somnifer şi dorm. Nu visez nimic. Ziua am multă treabă. În vacanţă, la vară, ne vom duce cu copiii la mare. Trebuie să le pregătesc de pe acum costume, haine de plajă. Şi lui Pavel. Halatul lui e cam decolorat. Am să-i cumpăr altul. Am foarte multă treabă. Lui trebuie să-i fie grijă de noi. Să nu-mi fie ruşine de el, când se va întoarce. M-a lăsat tremurând, să mă găsească liniştită.

Am dormit mult. Nu pot şti dacă mult, dar simt. Poate că am murit şi mi se pare că m-am deşteptat. De ce să fi murit? Nu, mai am, mai am până la moarte. Asta se măsoară cu cantitatea de oxigen, care nu s-a epuizat încă. N-o pot măsura, îndiicii au încremenit, dar îl respir. Se măsoară cu cantitatea de apă şi hrană. Viaţa mea se măsoară aici cu nişte cantităţi calculate pentru alt drum, unul cu întoarcere, unul limitat. Şi nu ştiu când am părăsit traiectoria, nu ştiu nici de când dorm. Prin hublou nu mai văd imaginea Corei. Am pornit în altă direcţie sau ochii

mei s-au stins. Ochii mei nu mai văd. Am dormit mult, n-am mai băut, n-am mai mâncat, funcţiile fizice mi s-au atenuat. Să beau!

Spaţiu necunoscut. Nimic nu mai corespunde cu hărţile mele cereşti. Zbor într-un spaţiu necunoscut. Uşor, uşor, şi cu viteza Fulgerului Alb. Sunt Fulgerul unor spaţii total necunoscute. Nimeni până acum nu le-a străbătut. Eu sunt puterea care le despică. Primul ochi omenesc care le vede. Cuceritorul adevărat al Cosmosului. E al meu. Haide, mai departe, mai departe, în negrul străveziu, în nesfârşitul în care se rotesc la nesfârşit planete. Mai departe, cât mai respir încă, atâta vreme cât mai văd. Nu e nevoie de nicio întoarcere. Mai departe! Se întorc cei slabi, cărora le e frică să se prefacă în aştri în mijlocul acestui nesfârşit semănat cu aştri. Eu am să zbor la infinit. În capsula mea. Dar capsula s-ar putea topi. Am să ies din navă. Am să plutesc în spaţii ca peştii în ape. Săracii peşti, apele au ţărmuri. Am să plutesc în infinitul fără ţărmuri. Ca pasărea în aer. Pasărea se aşază ca să se odihnească. Am să plutesc fără oboseală, dus, dus, uşor, la nesfârşit. Haide, repede, afară. Costumul bine încheiat, închegat pe mine. Casca. Cablul bine ataşat de costum. Culoarul îngust. Supapa! Am deschis-o. E altfel decât prin hublou. E fără nicio asemănare cu imaginea văzută prin hublou. De toate părţile, de toate părţile minunea spaţiului fără margini, şi trupul meu în mijlocul abisurilor de sus, de jos, trupul meu mic, în mijlocul vastităţii. Sunt încă legat de navă prin cablul acesta lung, ataşat de costum, dar sunt un astru, în miezul ilimitatului. În infinit sunt fără de sfârşit şi eu. Moartea? Asta e moartea, zborul fără de sfârşit. „Sfârşit” e un cuvânt cu care se măsoară acolo unde totul se cântăreşte cu măsura timpului. Înainte, înainte. Mereu. Sunt încă legat de navă, dar când am să mă dezleg, când am să fiu singur de tot, voi fi etern. Un zbor etern. Acolo

vor trece ani. Aici nu trece nimic, aici plutesc eu, stea, în veşnicie. Fără trup, nu-l simt. Purtat. În absoluta frumuseţe a absolutului infinit. Gata. Fără cuvinte. N-au echivalent. Sunt eternitate. Sunt fericit. Fericit.

Să dezleg cablul de navă. Nu pot. Să-l dezleg de costum. Nici asta nu pot. Să mă desprind, să mă desprind. Nu pot. Mâinile mele nu sunt în stare. E straşnic prins. Sunt osândit să mă întorc în navă? Să mă târască după ea? E ultima legătură cu... Cu ce e legătură? Cu ce? Vreau să-mi aduc aminte. Nu pot! Cu un trecut lung, lung, din care nu-mi aduc aminte nimic. Un trecut al meu. Eu? Cine, eu? Nimeni, cosmos, galaxii... o plutire... Nava! Nava mea. Trebuie să mă întorc în ea. De ce? Eu sunt navigatorul. Ea şi cu mine, legaţi. Acolo e rezerva de oxigen. Pavele, acolo e rezerva de oxigen. Şi apa. Trezeşte-ite! în navă e închis timpul care îţi mai e sorocit. Timpul tău omenesc. Nu eşti un astru! întoarce-te! Nu vreau! întoarce-te! O moarte lentă... Aici sunt etern. Întoarce-te! Eşti om. Sunt om. Şi nu pot desface, nu pot desface legăturile cu nava! Navigatorul se întoarce în navă. Nemuritorul e dator să moară.

În fotoliul meu. Cu supapele închise. În celula mea de metal. Cuminţit. Resemnat. Istovit. Zburăm, zburăm, nava cu pâlpâirea mea de viaţă închisă în ea. Tăcere încremenită. Nu te apasă tăcerea, nu te strânge, nu te dilată, nu e deasă, nu e... se întinde. Este numai ea. Pe un pian, undeva, era o clepsidră. Unde? Nu ştiu, n-are importanţă. Dacă aveam clepsidra aceea aici cu mine, m-aş fi uitat cum picură nisipul. Aş fi întors-o, ar fi picurat iar. Nu. E mai frumos cristalinul negru pe care îl văd prin hublou. El nu se isprăveşte ca nisipul din clepsidră. El nu se măsoară, nu curge, nu trece. Sunt anchilozat. Aş vrea să întind mâna să iau o pastilă, un tub de hrană concentrată, şi mâna mea nu mai poate, chiar aşa, fără pondere cum e

acum. Sau poate că nici eu nu vreau mult. Nu vreau decât să mă topesc în infinit, ca adineauri. Să fiu infinit.

Prin hublou, un halou rozliu ca al Corei mele. Departe, Cora, acum, departe. Rozliu, ruginiu. Înşelător. Nu te cunosc, stea neprevăzută. Atâtea, atâtea necunoscute, fără de număr.

Cadranul ceasornicului arată unsprezece şi douăzeci! Nu văd eu bine. Era încremenit la unsprezece şi un sfert de mult, de atunci, de când a început defecţiunea. Funcţionează? A început să funcţioneze? I-a căzut doar minutarul mai jos, ca un netrebnic? Mă trece un val de sudoare. Îl urmăresc, îl urmăresc. Unsprezece şi douăzeci şi două, şi douăzeci şi cinci, şi jumătate! Merge! Atunci… Atunci… şi alte aparate vor răspunde. Lumină! S-au aprins becurile în modul! Semnale pe ecran! Semnale pe ecran! întrerupte, slabe. S-au oprit. Iar! Lumini încrucişate, nesigure. Lumina care se precizează. Repede! Ce e de făcut? Ce pot să fac eu, care am făcut tot ce-a fost cu putinţă? Semnale precise pe ecran. Pământul! Pământul! Legătura cu Pământul!

O explozie sparge tăcerea în bucăţi: un glas omenesc!

— Fulger Alb! Fulger Alb! Ne auzi? Fulger Alb! Răspunde! Ne auzi?

— Aud! Aud! Aud! Aud! Voi mă auziţi?

— Fulger Alb! Te auzim! Legătura s-a restabilit.

— Ura! Ura! Mă auziţi! Aud! Unde mă aflu?

— Ai reintrat pe orbita Corei. Ai ieşit din câmpul magnetic. Circuitul electric a revenit în navă. Te întorci. Se teleghidează întoarcerea.

— Întoarcerea?

— Întoarcerea pe pământ. Cum te simţi?

— Întoarcerea?

— Se teleghidează întoarcerea. Întrebăm cum te

simţi?

— Eu? Cred că… bine. Am văzut viaţă pe Cora! Mă auziţi? Mişcare pe Cora!

— Felicitări! Felicitări călduroase! Conectează-te de aparatele de control. Nu-ţi putem urmări cordul.

— Reconectez. Lăsaţi-mă să mai orbitez o dată Cora de aproape. Numai o dată!

— Nu se poate. Rezervele ajung numai pentru întoarcere.

— Câte zile am deviat?

— Cinci zile. Economiseşte-ţi forţele. Economiseşte tot. Rechemăm peste două ore.

Pământul! Mă întorc. Cinci zile. Ce zi e azi? Ce oră e? Mi-e foame! Să economisesc tot. N-am mai mâncat de mult. Am economisit. Mi-e foame. Mănânc. O deviere de cinci zile. Întâmplarea sau aparatele de la Centru m-au readus pe orbită? Ei ştiu? Se va şti vreodată? Ce limpede a sunat glasul. Un glas omenesc plin, sonor, sigur. Atât de omenesc! îl simt şi acum în urechi, în carne, îmi gâlgâie în sânge, îmi bate în inimă.

Să controlez aparatele, toate aparatele. Toate tablourile, toate instalaţiile. Toate instrumentele. Calculatorul electronic! Lucrează. E teafăr. Va lucra. Manetele. Toate conectările. Mai încet. Nu atât de febril. Poate că sunt obosit şi nu ştiu. Să fac economie de forţe. Prin hublou se mai zăreşte Cora. Departe. Ruginie-rozlie. Filmele! Filmele vor ajunge odată cu mine. Vor dovedi mişcarea de pe Cora. Viaţa de pe Cora. Încă douăzeci şi două de zile. Mai puţin la întoarcere. Acasă. Zile-nopţi, zile-nopţi, iarnă, primăvara. Acasă, mările, drumurile, oraşele, zorile în Alpi, amurgul în Caucaz, căderea Niagarei. Veneţia. Acasă! Miros de pământ, miros de pădure. Cu bicicleta, între lanurile verzi, cu vântul în obraz. Floarea de cartof împrăştie mireasmă. Cobori. Calci

cu toată talpa pe pământ. Respiri adânc. Priveşti în sus. Soarele îţi încălzeşte faţa. Noaptea toate stelele sunt la locul lor. Acasă! Maria scaldă copiii! O baie! Ah, o baie caldă în care am să stau o oră. Acolo e timpul măsurat, ce siguranţă, ce linişte!

Maria. Chipul ei ţâşneşte din mine ca glasul de adineauri din difuzor. Neaşteptat, cunoscut, pierdut, uitat, viu, surprinzător, familiar.

Ar trebui acum să notez tot. N-am mai notat de mult. Să notez senzaţia aceea de fericire totală când mă topeam în nesfârşit şi mă simţeam… Cum mă simţeam? Nu mai ştiu. Nu «e poate reînvia. Nu se mai poate trăi încă o dată. Ca o halucinaţie. Nu, ca o luciditate absolută… Nu, nu. O participare de ilimitat… Nu. E literatură. Şi doar am simţit-o. Memoria e incapabilă să păstreze aidoma asemenea trăire. Asta nu poate fi notat.

Încă douăzeci şi două de zile în faţa mea. Îmi vor vorbi des, îi voi auzi, voi şti că mă apropii. O nerăbdare de altă natură. O limită la capătul ei. Să pun o bandă de magnetofon. Beethoven! Pastorala. Oh, armonii ale pământului, vă aud, vă aud! Inundaţi-mă, cuprindeţi-mă, alinaţi-mă, daţi-mi înapoi omeneştile mele fericiri! Am fost, am văzut, aduc mărturie. Am supravieţuit. Am înviat din morţi. M-am întors din eternitate. La voi, armonii ale Terrei, la vremelnica şi binecuvântata voastră frumuseţe. Pentru o altă moarte, mai târziu, după ce voi fi băut paharul de miresme, culori şi sunete pământeşti până la fund.

— Fulger Alb! Fulger Alb! Ne auzi?

— Vă aud! Salut Pământul! Salut patria! îmbrăţişez…

Jurnalul nescris al unui cameleon

Anul trecut era să fac o nerozie. Aveam un orizont foarte strâmt şi cei de acasă nu sunt oameni pregătiţi să-mi dea un sfat. Dimpotrivă, dacă m-aş lua după ei, ar

trebui să ajung funcţionară, ca tata. La poştă, sigur, pentru că dincolo de poştă nu mai există nimic pe lume. Şi, la poştă, să izbutesc să urc nişte trepte, să fiu şefa tatii. Asta da, ar fi o mare satisfacţie pentru el. Niciunul nu înţelege că, cu glasul meu, pot să cânt pe o scenă. La Revistă nu sunt multe voci ca a mea. Nici multe temperamente. Aş fascina sala, aşa spune şi Dinu. Când mă acompaniază la pian, capăt un ritm diavolesc. Facem repetiţii împreună, pentru toamna viitoare. Are să mă prezinte el cuiva care e foarte bine cu un regizor de la „Cărăbuş”. Şi Sandu spune acelaşi lucru. Mi-ar plăcea să pot să-i invit la mine, să fac câte o mică petrecere la care să aducă şi alţi prieteni, dar casa noastră seamănă a han. La mama vin toate maicile de la Pasărea, care dau acatiste şi fac rugăciuni pentru ea, stau, dorm, mănâncă, la tata vin cinci nepoţi şi trei nepoate de la Găeşti. În fiecare odaie sunt două-trei paturi şi bunicul stă veşnic turceşte în cel cu tăblii de fier, pictate cu cadâne. Şi nici nu prea ştie româneşte bunicul, vorbeşte mai mult greceşte. Dinu n-are cine ştie ce bani, dar s-a priceput să-şi facă un interior. Două tablouri de Sandu şi unul de Manuela, cam trăsnite, dar foarte moderne, cubiste (tatii i-ar veni rău să le vadă!), un şal turcesc pe care l-a cumpănat la Balcic, trântit peste divanul fără picioare, un pian. Nu e nimic acolo, dar are haz, e interiorul unui artist. Bem cafeaua în ceşti ciobite, desperecheate, de lut smălţuit (tot de la Balcic le-a cumpărat), gătim uneori amândoi, când Dinu are bani să cumpere „materia primă”, cum spune el şi, dacă mai vine cineva, n-are decât să stea pe podea, nu mai e loc pe divan. Păcat că Dinu nu are ochii lui Sandu. I-ar sta mai bine. Aş bea toată ziua cafea. Aş bea şi bere. Dar când n-avem parale, mănânc roşii cu brânză. Îmi plac la nebunie roşiile. Îmi place să muşc din ele.

Şi s-a sfârşit cu Dinu. S-a supărat pentru că m-a

îmbrăţişat Sandu „ca un om care nu te îmbrăţişa pentru prima oară”. Nici măcar nu s-a supărat rău. S-a întors la Manuela, şi m-a lăsat să-l îmbrăţişez pe Sandu cât oi vrea, fără să aibă aerul că regretă ceva. De fapt, nu regret nici eu. Sandu e mai voinic, mai frumos, mai amuzant. Acum vine Dinu la Sandu când facem o gospodărie aiurită amândoi, şi bem cafea de data asta într-un serviciu fără cioburi. Şi la Sandu e original interiorul, tot boem, dar cu câteva mobile mai acătării, stropite toate cu pete de ulei, pentru că Sandu, când pictează, e foarte neglijent. Dinu a acceptat să repete cu mine mai departe, mă duc la el pentru exerciţii şi n-aş putea spune că, dacă suntem noi doi singuri, se poartă ca un străin, îşi aduce aminte foarte bine de momentele noastre de intimitate. Dacă ajung seara acasă târziu, tata doarme, dar mama mă aşteaptă, închinându-se la icoane să nu mi se întâmple ceva rău. Nu ştiu ce fel de tinereţe o fi avut ea, dar n-are niciun fel de înţelegere pentru tinereţea mea. M-ar închide într-o cutie şi ar ţine cheia în sân. Dacă aş vorbi vreodată acasă cu vocabularul pe care îl întrebuinţăm noi între noi, băieţii şi fetele, cred că părinţii mei ar leşina. Spunem tuturor lucrurilor pe nume, e mai sincer, mai firesc, mai picant. Nu ne place ipocrizia burgheziei. Artistul trebuie să fugă de ipocrizie şi să nu-şi refuleze instinctele şi pasiunile. În liceu eram o ipocrită, conform educaţiei curente. Azi mi-e scârbă de orice fandoseală care mimează „delicateţea”. Acasă totuşi trebuie să pun puţină surdină. Ai mei sunt anchilozaţi în prejudecăţi. Când ajung pe prag, noaptea, scot pantofii din picioare şi intru în vârful degetelor. Bunicul vorbeşte greceşte prin somn, şi din fiecare odaie se aud câte doi-trei care respiră sau sforăie. Iar de dimineaţă, mama prăjeşte chiftele şi hrăneşte toată liota asta, chiar şi pe călugăriţe, care nu mai ştiu ce e postul când stau la noi. Iau şi eu pe şest câteva chifteluţe în

poşetă, să i le duc lui Sandu.

De când îl cunosc pe Radu, am început să simt că sunt prost îmbrăcată. Până acum mi se părea că e destul să am două bluze şi o rochie. Culoarea conta pentru mine, ştiam că îmi stă bine cu roşu, cu albastru, şi eram mulţumită. Radu e rafinat. Mama lui e o doamnă elegantă, tăcută, politicoasă. Când venim noi, prietenii lui, în vizită, se închide în odaia ei şi citeşte. Casa le e plină de covoare, au patru odăi, niciodată nu deschid ei uşa, deschide femeia de serviciu şi, când te tratează, totul e îngrijit făcut şi frumos aşezat. Mama lui are două vulpi argintii, câteva taioare, poartă perle mici şi pălării cu voaletă. Tata n-are să fie niciodată în stare să-mi cumpere două vulpi. Lui Radu nu-i place boema. Are dreptate, de ce să te tăvăleşti pe jos când civilizaţia a creat scaune, de ce să mănânci cu mâna (mare haz!) când există furculiţă, de să vorbeşti ca la cuvinte încrucişate când limba are o gramatică şi o logică pe care am învăţat-o toţi în liceu? Există un respect reciproc şi nu văd de ce e frumos să urli ca maimuţa când altul are poate nevoie de linişte, sau să baţi în pian cu pumnul dacă ai degete şi el are clape. Radu nu bea orice vin şi nici la orice oră. Are dreptate: un scriitor n-are voie să-şi îmbâcsească mintea şi nicio viitoare cântăreaţă să-şi strice glasul. E de părere că la „Revistă” femeile n-au ţinută şi că, în general, e o atmosferă tulbure. A vorbit pentru mine, asta numai pentru că e de părere că n-are dreptul să mă influenţeze, am intrat în cor deocamdată, dar n-am siguranţa că voi rămâne. Atmosfera e prea tulbure. Femeile de acolo sunt prea vulgare, numesc fiecare lucru pe numele lui, asta mă şochează. Orice bărbat angajat acolo sau musafir care trece prin culise cred că au voie să-ţi facă o curte neruşinată, şi salariul e mic. Nu-mi place să-mi facă curte oricine. Detest să mă atingă şi să mă pipăie cineva! Nu sunt uşuratică şi nu dau

voie nimănui să mă considere o pradă lesne de avut. Vocea mea e mult mai potrivită pentru Operetă. Radu a vorbit la Conservator, să fiu primită acum, în mijlocul anului. Mi-a fost penibil, dar am acceptat nişte bani de la el, să mă îmbrac puţin. Mama crede că am un salariu mai mare. Îl iubesc pe Radu tocmai pentru că e discret, stăpânit şi tăcut. Şi vijelios în dragoste.

Mă întreb cum am putut să pierd aproape un an de viaţă lângă Radu, un om şters, mediocru, meschin. Un bărbat care iubeşte o femeie ca mine n-are voie s-o silească să ducă o existenţă ternă, fără strălucire şi variaţie. Barbu ştie să te înconjoare cu mii de lucruri care sclipesc şi zornăie ca colierele pe care mi le-a pus la gât, ca brăţările pe care mi le-a pus pe braţe. A înţeles ce îmi place, ce-mi doresc, ce-mi stă bine. Mama nu mă întreabă nimic. Crede sau nu crede că salariul de la Operetă îmi ajunge. Poate îşi închipuie că m-au ajutat rugăciunile ei. Tata e mulţumit acum, a venit la spectacol, m-a auzit cântând (un rolişor mic, e adevărat, dar am fost aplaudată, eu am priză la public), a priceput că viaţa mea s-a aşezat într-un fel, că asta e o meserie frumoasă, sigură, şi nu mai spune niciun cuvânt. Mă chinuie problemele de teatru. Un rol, cât de mic, trebuie interpretat, nu-l poţi cânta la întâmplare, spune Barbu, cu toate că ar prefera să las scena. Îl simt gelos, e neliniştit când plec la Conservator, e neliniştit seara când mă duc la spectacol, e neliniştit când mă întorc, se uită cercetător la mine să ghicească dacă n-am venit cu gânduri străine, cu impresii străine. Meseria lui îi ia multe ore pe zi. Tribunalul îl enervează şi-l oboseşte. Uneori, când n-am spectacol, plecăm amândoi la Sinaia pentru o zi, două. Acasă spun că e vorba de un mic turneu. Simt privirile femeilor aţintite lacom asupra mea, cercetându-mi rochiile de mătase, capa de blană, sorbindu-mi parfumul franţuzesc, urmărindu-mi degetele cu unghii

lungi, lăcuite, care se plimbă domol pe tacâmuri. În viaţă numai banul contează, el face marea schimbare la faţă, el pune în valoare frumuseţea pe care oamenii orbi n-o văd când nu e învelită în lamé, el pune la respect o societate întreagă şi scoate în evidenţă personalitatea. Cine îşi dădea seama de inteligenţa, de frumuseţea, de originalitatea mea, câtă vreme eram îmbrăcată în trei petice? Poate că nici eu însămi. Cântam şi jucam ca un scaloi în odăiţa lui Dinu, în mizeria aceea, inconştientă de adevărata mea valoare. Azi, când l-am întâlnit pe Dinu la Colonade (eu eram cu Barbu la masă), am avut un frison de dezgust. Pieptănătura asta neîngrijită, gulerul şifonat, aerul de bravadă şi de nesinchiseală, expresiile aproape triviale, vrând să fie naturale, m-au scârbit profund. Abia i-am putut răspunde la bună ziua, la două-trei întrebări. De ce e nevoie să şochezi prin ţinută şi zgomot? Dacă ar avea talent cu adevărat, n-ar avea necesitatea exibiţionismului ăsta.

Mi-am făcut, în sfârşit, un colţ al meu acasă. O odaie numai a mea – am luptat cu părinţii pentru asta –, cu două covoare, cu câteva tablouri, cu o bibliotecă – am dat o mulţime de bani pentru nişte cărţi legate –, cu un divan enorm, verde ca o pajişte. Un om lipsit de un interior adecvat lui nu se poate găsi pe sine. Şi Barbu, şi prietenul lui Octav, medicul, vin cu plăcere să bea ceaiul la mine, un ceai parfumat, persan cred, în serviciul de cobalt. Barbu m-a hotărât să ies de la Operetă. Băneşte nu reprezintă nimic, mediul e înfiorător, vedetele cunoscute – vai de ele, ce glasuri! – mă mâncau de vie, n-aş fi ajuns niciodată nimic. Mă pregătesc pentru Operă. Cu toate că am destule absenţe la Conservator – ce mediu şi acolo! – am să intru la Operă chiar în stagiunea viitoare. Un glas bogat ca al meu risca să se dogească la Operetă, cu maniera asta de a cânta în acute, la rampă ca la Revistă, ţopăind şi

zbenguindu-te cât e scena de mare.

Oamenii ăştia n-au simţul naturii. Eu mi-aduc aminte că de la cinci ani mă emoţiona profund un amurg şi mă răscolea un răsărit de soare sângeriu. Stau cu Barbu pe terasa hotelului aici, la Nisa, şi privim marea până când se întunecă. Vizitatorii trec cântând, râzând, urlând, dansează şi petrec, nu ştiu de ce au venit la mare, de ce nu s-au închis fiecare într-o cârciumă în oraşul din care vine, sau nu s-au plimbat pe strada principală în acelaşi oraş, unde ar fi putut urla la fel. Uneori am adevărate momente de extaz în faţa mării. Asta mă şi oboseşte. Când Barbu vrea să ieşim noaptea, să mergem la un bar, mă mai destind. Dar şi acolo suntem singuri la masa noastră, ca nişte ciumaţi. Omul ăsta are simţul proprietăţii în cel mai înalt grad, are să-mi pună într-o zi şi o zgardă de gât. Văd din privirea bărbaţilor cât sunt de frumoasă şi-mi pare rău că stau ca un obiect de lux într-o vitrină. Uneori mi se pare că am să fac explozie ca o dinamită, să cânt tare în local, să dansez pe mese, să sparg paharele în oglinzi. Ştiu însă să mă stăpânesc. Peisajul, natura, are dreptate Barbu, sunt un balsam pentru nervi. Şi sunt şi un anestezic, asta e părerea mea. Nu-mi place să mă anesteziez zilnic. Dar am simţul naturii, ca orice mare artist, e incontestabil.

Nimic nu mai seamănă cu ceva ce am cunoscut vreodată. Tot ce-am trăit până acum a trecut pe lângă mine, nu m-a atins. N-am iubit niciodată. Mi s-a părut, mi-am închipuit. Nu aveam experienţă, nu aveam de unde şti ce înseamnă marea, adevărata dragoste. Aş vrea să mă flagelez pentru fiecare aventură prostească, neghioabă, absurdă în care m-am lăsat târâtă. Fiecare bărbat a profitat de nevinovăţia, de nepriceperea mea. Doamne, pot ieşi pură din baia asta de iubire fierbinte, din focul ăsta care mă mistuie? Nu mi-aş mai aduce aminte de nimic, tot ceea ce am trăit vreodată ar fi ca şi cum n-ar fi fost, dacă

Octav nu mi-ar aminti el în fiecare seară, amănunţit, chinuitor, de fiecare bărbat care a trecut pe lângă mine (pe lângă mine, sigur), dacă nu m-ar întreba, nu m-ar tortura cu întrebări. Şi pe urmă jurămintele, lacrimile, îmbrăţişările, dragostea lui cruntă ca o pedeapsă, duioşia de copil, şi iar furiile, iar bănuielile, iar iertarea. Mă duc la Conservator halucinată, mă întorc ca în vis. Pe urmă stau în casă. El primeşte pacienţi. Intră din când în când în odaia mea (nu mai locuiesc la părinţi, au înţeles că stăm prea departe de Conservator), mă găseşte citind cărţile lui favorite (literatură franceză, engleză), cosându-i un nasture, făcându-i o cafea. Pleacă liniştit. Se întoarce iar, după alt pacient, parcă ar vrea să mă surprindă, să se asigure că sunt acolo, că se găseşte în ochii mei, zugrăvit ca pe o icoană. Nu ieşim din casă. Nu avem nevoie de zgomot, de îmbrăcăminte elegantă, de patefon, de musafiri. Îmi ajunge el, cu umerii lui largi de care e bine să te rezemi, cu ochii lui imenşi, negri, ca de catifea, cu trupul lui fierbinte şi robust, cu glasul lui adânc, voalat. Când pleacă de-acasă mi se pare că se rupe jumătate din mine, că mi se sfâşie trupul în două, că rămân schingiuită şi însângerată, singură, bolnavă. Când plec eu, străzile îmi sunt vrăjmaşe, oamenii par fazi, străini. O, sfântă simplitate, te cunosc târziu. Am douăzeci şi trei de ani, am rătăcit pe drumuri obscure şi încurcate, dar azi nu mai vreau nimic, decât pe tine. Pe tine, simplitate, şi pe Octav, întruparea ta cea mai pură. Mă duc uneori acasă, sunt umilă şi smerită în faţa părinţilor, a bunicului, care îşi duc viaţa lor simplă, curată, monotonă. N-am răbdare să stau mult, mi-e dor de Octav. Mi-e frică să nu-l fi ademenit cineva în lipsa mea – e atât de frumos! –, să nu-l fi ademenit cu alt trecut, cu altă fire mai puţin bogată, mai liniară decât a mea. Îi plac atât de mult curăţenia, autenticitatea. Nu câştigă mult. Am impresia că nu ia bani

de la toţi pacienţii, că pe cei săraci îi ajută el, şi vin la cabinet o mulţime de zdrenţăroşi. Am vândut în taină inelul cu safir şi pandantivul cu briliante pe care le aveam de la Barbu. Dacă Octav ar şti că pâinea de pe masa lui e cumpărată cu preţul necinstei mele trecute, cu bani de la Barbu, cred că s-ar despărţi pentru totdeauna de mine, după o scenă tragică. Şi eu nu pot trăi fără el. N-am să mai pot trăi niciodată fără el. Într-o seară, când am scăpat, în glumă, o expresie crudă, a avut una din cele mai mari crize din viaţa lui. I s-a părut că am murdărit tot ce iubea în mine, că am scos deodată la iveală tot ce m-a pecetluit cândva – expresia lui – şi care nu se va şterge niciodată. Că dragostea noastră se surpă, că nu mă mai poate iubi, că poate numai moartea să ne împace. A vrut să murim atunci, pe loc, amândoi. N-am şovăit. Aş fi luat cianură sau sublimat din mâna lui cu voluptatea cu care aş fi băut un pahar de vin început de el. Apoi încordarea noastră s-a prefăcut în lacrimi, şi noaptea aceea a fost o noapte de dragoste crâncenă. Îl iubesc.

Am făcut un salon destul de drăguţ în fostul cabinet al lui Octav. Când a plecat din casă cu mobilele lui, am putut cumpăra de ocazie o garnitură întreagă *Empire* şi un dormitor *Louis XV*. Încercam să-i acopăr absenţa cu preocupări minore, obositoare. Plângeam în fiecare noapte. M-a chinuit mai mult decât poate îndura o femeie, m-a jignit, m-a umilit. Înseamnă ceva câteva aventuri în viaţa unei cântăreţe? Urme pe nisip, le şterge vântul, şi ar trebui să fii bolnav sau înţepenit, obsedat, ca să nu te gândeşti decât la asta, aşa cum se gândea el. Octav era un bolnav. Credeam că are să-l vindece dragostea mea, dar n-am izbutit nimic. Şi mi-e încă dor de el. Noaptea, în pat, lângă Boby, mă trezesc şi mi se năzare că e Octav lângă mine. Mă cuprinde un val de fericire, apoi mi-aduc aminte tot adevărul, mi se răcesc mâinile şi picioarele, îmi bate

inima tare, ca o pendulă în cutia ei de lemn. La Operă nu merge mai bine. Colegele mele pretind că glasul meu e mic, că nu e un glas de calitate. Le ucide invidia pentru maşina care mă duce la spectacol, pentru bijuteriile mele, pentru distanţa pe care o pun între mine şi ele. Încerc să fiu populară şi nu izbutesc. Sunt fete fără lectură, fără nivel, chiar vedetele. Acum, cu experienţa pe care o am, de la Revistă, de la Operetă şi de doi ani la Operă, am pentru scenă, pentru apariţia mea pe scenă, o exigenţă pe care n-o au multe. Dar nu mi se dau roluri. Când urci singură treaptă cu treaptă, când ştii ce înseamnă efortul, când nu te-a ajutat nimeni niciodată şi nu te pricepi să-ţi faci loc cu coatele, e foarte greu să obţii rangul pe care îl meriţi. Un singur cuvânt de la Boby, când am fost angajată, n-a fost destul. Nu le ajung nici invitaţiile la masă sau la vila lui Boby la mare. Astea nu sunt compromisuri, asta nu e captarea bunăvoinţei, sunt numai raporturi civilizate între oameni care lucrează împreună, dirijori, directori, regizori şi interpreţi. Eu nu pot să-mi dobândesc un loc în Operă prin alte mijloace în afară de glasul şi talentul meu. Şi de asta cânt rar. Am principii, am ţinută. În serile când cânt, o dată pe lună cel mult, Boby cumpără trei sferturi din sală şi dă biletele el ştie cui. Nu-l întreb, pentru că nu-mi face plăcere să ştiu. Lumea ar trebui să se îmbulzească când apare numele meu pe afiş. Dar presa nu mă susţine. Boby a dat câteva mese la care a poftit gazetari (se pare că aşa procedează şi altele), însă nu s-a văzut niciun rezultat. Probabil că sunt deprinşi cu daruri mai consistente şi Boby e zgârcit. Vrea ca atunci când cheltuieşte o sumă să culeagă numaidecât rodul cheltuielii. Ehei, teatrul cere răbdare, investiţii nenumărate, repetate, insistenţe, săparea altora, sabotaj, istericale, capricii, concesii. Eu, cu firea mea dreaptă, nu sunt în stare de aşa ceva. Unul din gazetarii care au luat masa la noi a băut cam mult din

coctailul nostru, specialitatea lui Boby, şi pe urmă mi-a spus cu neruşinare: „Zeiţă, in vino veritas! Era mai bine să rămâi la Operetă, poate chiar la Revistă. Glasul dumitale nu e pentru Operă. Gândeşte-te cât mai ai timp!” Ce neruşinare! în vreme ce ne bea şampania şi ne mânca icrele negre! Iar la manşete îi străluceau butonii dăruiţi de Boby! Am aflat pe urmă că e colat cu acea soprană dramatică despre care scrie adevărate ode! Dacă eu nu fac compromisuri! Şi pe urmă, n-ai nicio siguranţă, azi e director, mâine nu mai e, şi cine ştie când poţi să scapi de el.

A fost o greşeală care nu se poate repara decât prin uitare. Nicio clipă acel negustor şi cu mine n-am fost o pereche potrivită. Boby a avut o singură calitate, a umplut un gol, un timp gol în care eram prea zdrobită după despărţirea de Octav. Dar, în rest, totul era negustoresc la el, şi raporturile cu lumea dinafară, şi cele cu mine. Nicio preocupare artistică, niciun gând profund, o bună creştere aparentă, creată de bani, şi un mod simplist de a rezolva orice problemă ca la tarabă, ca la cumpărarea unui metru de stambă, ca şi cum omul n-ar fi o fiinţă complexă, cu zeci de resorturi sensibile, ci o maşină care înghite bani şi produce: iubire, muzică, conversaţie. Cred că mă socotea o puşculiţă în care băga monede şi din care scotea plăceri. Andrei e un aristocrat adevărat. Bunica lui dinspre mamă a fost principesă, străbunii lui dinspre tată voievozi. Cultura lui e acumulată de generaţii întregi, rafinamentul lui se datorează unui anumit fel de a trăi şi a gândi al bunicilor, al străbunicilor lui. Am ieşit, firește, de la Operă. Andrei nu se poate căsători cu o cântăreaţă. Aş fi putut face o carieră europeană, aş fi putut, cu glasul şi cu tehnica mea, să cuceresc lumea (cu toate că deocamdată, aici, eram ţinută pe loc de invidii şi intrigi), şi am renunţat la orice strălucire personală pentru Andrei. Ne-am cununat la

biserica din sat, binecuvântaţi de preotul cu barbă albă şi ochi de ascet, şi pe urmă ne-am dus la conac încet, ca bunicii, cu caleaşca cea veche, scoasă din remiză în cinstea noastră. Purtam o rochie de un alb imaculat. Andrei era palid de post şi rugăciuni, se spovedise, se împărtăşise, se reculesese.

Viaţa la conac e molcomă şi dulce monotonă. Vom sta aici până la toamnă, când plecăm la Paris. Mama, mătuşile, unchiul lui Andrei sunt oameni aleşi, vorbesc între ei cea mai elegantă franţuzească, se duc duminica la biserică ca să dea un exemplu ţăranilor, sunt patrioţi, sunt populari. Andrei scrie un studiu despre familia tatălui lui, încercând să stabilească adevărul istoric, falsificat de toţi cronicarii noştri – nişte incapabili de a cuprinde lucrurile în ansamblu, bieţi scribi unilaterali sau cumpăraţi – şi mă îndeamnă şi pe mine să scriu o carte despre teatru. Să-mi cristalizez concepţia despre artă şi s-o pun pe hârtie. Are o încredere desăvârşită în inteligenţa mea. Nu ştiu de ce îmi e atât de greu să-mi cristalizez concepţia, că doar toată viaţa am fost chinuită de contrastul între modul în care înţelegeam eu arta şi modul vulgar al celorlalţi; iar principiile mele de etică artistică s-au bătut cap în cap cu lipsa lor de principii. Dar n-am deprinderea de a scrie. Dacă aş avea-o, aş scrie mai bine decât profesioniştii. Şi Andrei scrie mai bine decât orice profesionist, pentru că un om atât de rafinat, dintr-o familie atât de bună, nu poate să nu facă orice muncă intelectuală mai bine decât un om de meserie, răsărit de cine ştie unde. Tot noi, cei de viţă nobilă, stăpânim limba strămoşească mai bine decât cei din mica sau marea burghezie, decât falşii boieri care au stricat românească, decât parveniţii care o împestriţează.

Liniştea noastră n-a putut dura mult. A început războiul. Andrei, din fericire, e reformat. Mă ocup, pe linia

tradiţiei familiei noastre, de moralul sătenilor, îi îmbărbătez, le insuflu idei nobile lor, care trebuie să apere ţara, glia strămoşilor. Soacra mea şi mătuşile lui Andrei împletesc ciorapi şi jachete pentru soldaţi, casa noastră e un laborator de idei generoase şi obiecte utile. Andrei rămâne în odaia lui, scrie toată ziua, şi seara, după cină, ne citeşte în salon capitolul scris peste zi, ca să ne întărească în munca noastră eroică cu exemplul înaintaşilor din familia lui. Acum ţin eu cheile cămărilor şi ale magaziilor, soacra mea a îmbătrânit, trebuie să am multă grijă şi să fiu foarte atentă la socoteli, pentru că ţăranii ăştia au obiceiul să se plângă mult, să te tragă pe sfoară şi să-ţi ceară pomană, cu pretextul războiului. Mă îmbrac simplu, ca o domniţă în surghiun, spune Andrei, am mii de treburi, supraveghez, nici nu mai poate fi vorba de scris, cel puţin de asta am scăpat. Simt cum clocotesc de tradiţii şi vreau să fiu la înălţimea lor.

Războiul s-a sfârşit. Moşia noastră, agoniseala străbunilor noştri, totul ne-a fost luat de stat. Locuim acum la Bucureşti, într-un apartament din una din casele familiei noastre. Andrei a făcut o depresiune nervoasă. Nu poate şi nu vrea să priceapă ceea ce se întâmplă în ţară. Eu pricep: totul nu e decât o desfăşurare a urii care a căptuşit întotdeauna norodul împotriva noastră, a celor care îl hrăneam şi voiam să-l ridicăm. E o răzbunare împotriva celor care le-au făcut bine. Eterna natură omenească nu se dezminte. Până şi mama mea, care după moartea tatii a rămas singură în casa bătrânească, e supărată pe mine pentru că n-am ţinut-o la conac în timpul războiului. Parcă aş fi putut s-o aduc în mijlocul familiei acesteia atât de distinse, parcă s-ar fi potrivit cu ea! Nici nu ştie franţuzeşte! Uită câte coşuri de struguri şi câtă brânză i-am trimis în fiecare an, mă acuză că m-am înstrăinat de ea.

Andrei refuză să caute de lucru, i se pare normal să

caut eu, să încerc iar să cânt, ca să întreţin familia. Glasul, natural, nu mi l-am pierdut, dar nu ştiu cine m-ar mai angaja acum. Mi se impută aparenţa mea la clasa exploatatoare. Ce mai apartenenţă! Câţiva ani, acolo! Mi se pare ciudat că trebuie să ţin în spate un bărbat şi o casă de muieri leneşe, care n-au spălat în viaţa lor o batistă. Timpurile sunt de asemenea natură „încât orice om care n-a murit încă trebuie să se ţină pe propriile lui picioare.

Am divorţat! Am scăpat ca dintr-un coşmar din familia aceea care mă prinsese ca o caracatiţă cu zeci de picioare, care era gata să-mi sugă vlaga, care voia să mă modeleze pe tiparul ei, să mă facă artificială, fandosită, să mă molipsească de maladiile ei incurabile care sunt înfumurarea, inconştienţa, lipsa simţului realităţii. Eu sunt un om sănătos, am o origine sănătoasă. Ştiu ce înseamnă să n-ai decât o rochie şi o pereche de sandale drept orice avere, că doar aşa mi-au fost copilăria şi adolescenţa, să mănânci roşii cu pâine şi să găseşti că e destul şi plăcut, să munceşti cu sudoarea frunţii, aşa cum mi-am făcut cariera până la nenorocita întâlnire cu Andrei. Dacă nu mai sunt primită la Operă sau la Operetă (şi numai familia lui Andrei e vinovată), am să mă recalific. Am trecut de patruzeci de ani, dar nu mi-e ruşine să iau viaţa în piept. Nimic nu-mi pare greu alături de Victor. Poporul ăsta are nevoie de forţe devotate şi cinstite. Am să-i fiu devotată, sunt cinstită. Vom reconstrui o lume nouă. Inima îmi bate cu bătăi mari când iau parte la un miting. La o şedinţă am luat şi eu cuvântul, mi-am povestit viaţa aşa cum a fost, o viaţă grea, de muncă, cu un moment greşit, acela al căsătoriei mele cu un ciocoi. Orice om poate fi orb o dată, poate greşi. Mi-am mărturisit elanul actual şi hotărârea de a mă încadra în ritmul celorlalţi. Unii m-au aplaudat, alţii m-au privit cu îndoială. Oameni neîncrezători, răi. Din fericire, Victor mă crede. Mi-a spus: „Trec cu buretele

peste tot ceea ce a fost. Nu vreau să ştiu amănunte. Fii tu întreagă, adevărată, lângă mine, mergi în pas cu mine. Crede în ceea ce faci. Vremurile sunt frumoase”. Trăiesc într-o necontenită exaltare. Dacă Victor e inginer în fabrică şi eu sunt numai lucrătoare, mi se pare drept şi frumos. În ziua în care m-au trecut la birouri, am plâns de fericire că mi se acordă atâta încredere. Cu fiecare hârtie pe care o scriu sau dosar pe care îl încheg, am impresia că am contribuit cu ceva la munca cea mare a tuturor. Victor e un om dintr-o bucată, de origine sănătoasă ca şi mine, priveşte viaţa cu simplitate, ştie ce e un spectacol bun, aşa cum ştie ce e un vin bun, dar poate munci douăzeci de nopţi la rând şi poate mânca pâine cu salam lângă planşeta lui, fără să se plângă şi fără să obosească. Ni s-a repartizat o jumătate de apartament dintr-o casă boierească. În cealaltă jumătate stau proprietarii, nişte molii, care cine ştie ce gândesc şi ce coc. Sunt cu ochii pe ei. Nu ştii de unde poate veni sabotajul. Acum locuim bine, trăim bine. Am trecut la secretariatul literar al unui teatru. E o muncă mai potrivită cu mine. Nu-mi place să leg prietenii cu actorii, cu actriţele. Nu cred în sinceritatea multora dintre ei, în sinceritatea lor politică, vreau să spun. Cunosc mulţi oameni care se bat cu pumnul în piept, şi înăuntrul lor regretă vremurile trecute. Victor nu regretă nimic, şi nici eu. Ne proiectăm în viitor, vorba lui. Omul trebuie să trăiască pentru un obiectiv mult mai înalt decât propria lui persoană. Mă simt alta, mai bună, mai aleasă, de când trăiesc pentru colectiv, nu pentru mine. Aş fi în stare, dacă mi s-ar cere, să zidesc o casă cu mâna mea, să lucrez într-o mână. E colosal acest sentiment că e nevoie de tine, că eşti util. Seara, când ne culcăm alături, obosiţi frânţi, Victor şi cu mine, el spune: „Îţi dai seama că ziua asta n-a trecut inutil? Ca două albine am adunat puţină miere în stupul nostru, al tuturor!” E fericit. Şi simt atunci cum mă îneacă

şi pe mine o mare fericire.

Da, am trăit câteva momente exagerate, dar nu le regret. Mi se părea că a te lega la cap cu o basma şi a nu scoate taiorul de pe tine e afirmarea unei poziţii. E normal să fi fost atunci exaltată. Nu mi-a cerut-o Victor, simţeam eu nevoia să arăt, la înfăţişare, la fel cu toţi oamenii care muncesc. Acum mă îmbrac mai îngrijit, feminitatea nu trebuie ucisă, eleganţa trebuie să devină un bun al tuturor. Important e ceea ce gândesc oamenii, ce făptuiesc, nu cum se îmbracă şi cum se exprimă. Un vocabular prea strâmt îngustează şi mintea de la o vreme. Victor are uneori asemenea excese, care mă supără. Bănuieşte câte un biet om, pentru un cuvânt scăpat, care nu înseamnă nimic. „Iese din subconştient", spune el. Îl bănuieşte pe proprietarul nostru, un medic, pentru că are un limbaj ales şi pretenţios. Şi doar acest Liviu e un om foarte corect, lucrează la un spital, are şi acasă cabinet, nu se odihneşte o clipă, nu e un trântor, nu e un duşman, îşi vede de treaba lui. E şi foarte drăguţ la înfăţişare, poate că de asta îi e antipatic lui Victor. E gelos fără să-şi dea seama. Dar, în afară de asta, cred că Victor are toate calităţile din lume. Lângă el eşti ca lângă o stâncă. Ştii că nu ţi se poate întâmpla nimic şi că nici moralul tău nu se poate clătina.

Liviu îl vede pe Victor în adevărata lui lumină. „S-a agăţat de timpurile astea, spune el, pentru că niciodată, în altă perioadă, un om limitat ca el, primitiv chiar, n-ar fi putut avansa. Are două-trei noţiuni, şi tot ce clădeşte se ridică pe baza asta rudimentară. Nu doreşte o viaţă mai civilizată, pentru că nu ştie ce înseamnă civilizaţia, n-a avut niciodată parte de ea". Lângă el, am să rămân întotdeauna în propriile mele pene şi în balta asta, ca o raţă. N-am să ştiu niciodată cum e dincolo de baltă, şi ceea ce aş putea fi eu, pusă în alte condiţii. Trebuie câteva secole, spune Liviu, ca viaţa asta a noastră să se schimbe

cu adevărat. Ori noi nu vom trăi câteva secole, şi e păcat de tot ce irosim aici. Ne-am dăruit mai bine de zece ani din viaţă, să mai construiască şi alţii, ar fi momentul să trecem dincolo. Nu mai suntem tineri ca să fim generoşi, cât ne-a mai rămas de trăit să trăim pentru noi. S-a înscris la o excursie în străinătate. L-am rugat pe Victor să mă înscrie şi pe mine. A primit cu entuziasm, vrea să mă distrez şi eu puţin după atâta muncă, habar n-are că Liviu merge şi el cu aceeaşi excursie. Tremur de emoţie, până când voi afla dacă am fost aprobată.

Ar trebui să am remuşcări? I-am dat lui Victor doisprezece ani din viaţa mea. I-am dat destul pentru ceea ce a fost el în stare să-mi dea în schimb. Mă întreb ce să-mi pun în valiză, ca să nu fiu suspectă că mi-am luat prea mult şi să nu fiu nici golaşă în primele timpuri acolo. Liviu e foarte optimist, are prieteni dincolo de graniţă, se simte plin de putere. Eu arăt destul de bine, şi mai există şi operaţii estetice pe lume. De fapt, nu vreau să rămân în occident pentru că nu-mi place munca. Mi-e dor de civilizaţie. Nici eu, nici Liviu nu suntem snobi, dar avem nevoie de alt nivel de viaţă. Şi, pe urmă, conştiinţa mea nu e de acord cu regimul. O las pe mama singură, mi se rupe inima pentru ea, dar totdeauna am suferit din pricina acestei conştiinţe care a vorbit în mine. Victor mi-a promis cadou un mantou pentru aniversarea căsătoriei noastre, care e poimâine. Cred că garderoba are să-mi fie la punct cu completarea asta. Ce era să fac, sunt o femeie cu gusturi rafinate, nu pot trăi oricum, am alte necesităţi decât majoritatea oamenilor, aşa cum a ştiut Liviu să mă descifreze. Am fost născuţi unul pentru altul, şi ne-am întâlnit abia acum. Mieux vaut tard, que jamais!

O zi a Radei

Urât noiembrie e ăsta care a început de la mijlocul lui cu lapoviţă şi cu vânt aspru, tăios. De acasă până aici

pojghiţă subţire de gheaţă pe apa din şanţuri, iar iarba pârlită şi uscată a malurilor lor scunde acoperita de brumă groasă care o făcea aproape frumoasă, înflorită parcă. Patru, cinci luni, să facem o socoteală, patru „cinci luni încă de zloată, şi viscole, şi nămeţi, şi luptă cu troienele, şi cocârjală în faţa viscolului să nu te doboare aici, în câmp deschis, şi pe urmă ieşim în primăvară. Până ieri s-au rotit încă berzele, şi uite că aştept ciocârlia. Grăbită mai sunt, mai bine am pune nişte sperietori în faţa pătulului de leasă, că nemernicele de vrăbii se strecoară prin ochiuri şi fac zaiafet în pătul, de parcă pentru ele ar fi ridicat.

Ce am azi în faţa mea? Da. Am greu. Să iau lotul lui Stăncioia. N-a venit el până acum la mine, i-am dat termen, e ultima zi. Şi când or începe toţi Stăncioii cu gura, că sunt mulţi, când or începe cu vaietele şi blestemele! Să mă duc cu secretarul şi cu primarul. Zi grea. Mai era ceva rău, dar am uitat ce, pentru că uite, în curte, prin faţa ferestrei trec zece oameni care poartă ceva. Zece sunt. Merg încet, alene, nu se vede bine ce duc, dar se înşiră toţi zece unul lângă altul ca mărgelele pe aţă, şi se ţin atât de drept unul în urma altuia, de parcă le-ar fi teamă să nu se rupă aţa şi ei să se risipească întocmai ca mărgelele. Ia să văd mai bine. Să deschid fereastra. Duc stâlpul de telegraf cel căzut.

— Să vin să vă ajut şi eu? Poate nu răzbiţi singuri!

Vreo trei se ruşinează, se despart de ceilalţi, o apucă spre fundul curţii, se mai ruşinează vreo doi, şi rămân cinci, cu stâlpul pe umăr. Nici aşa nu-i doboară greutatea, se vede că unul nu se apleacă, unul nu se gârboveşte.

Uite aşa merge treaba cu oameni aduşi de la mama dracului. Ia să fi fost din sat, poate că îi durea timpul pierdut. Îi durea! Dacă îi durea, nu plecau toţi în oraş, adică nu toţi, dar câţi au plecat de la început. M-a scuturat şi ieri la sector: „Tovarăşă preşedintă, industria are nevoie

de oameni. Te descurci cum poţi. Iei oameni de unde găseşti”. Iau şi eu oameni de unde găsesc. De patru ani iau oameni de unde găsesc. Atâţia s-au perindat pe aici, încât, dacă într-o noapte le-aş visa mutrele tuturor, într-o singură noapte, într-un singur vis, m-aş trezi smintită. Dar uite că nu-i visez, dorm buştean şi dimineaţa habar n-am ce-am visat. Ba da, astă-noapte ştiu ce-am visat. Am dormit zbuciumat şi am visat că mă despărţeam de Sandu. Din pricina scrisorii ălei a spurcate, a patra scrisoare la fel. Cine îţi spune un adevăr se semnează, nu trimite scrisori neiscălite. Astea le trimite cineva care vrea să ne învenineze viaţa. Ar trebui să fiu netoată ca să le cred. Eh, unii mă iubesc, alţii mă urăsc, Stăncioii de pildă mă urăsc, şi ca ei şi alţii. M-o fi urând şi vreo femeie de acolo, din fabrică, una care lucrează cu Sandu, care o fi pus ochii pe el şi spune că… Să nici nu mă mai gândesc.

Soba de teracotă s-a încins. În birou începe să fie prea cald. Mai mare păcatul să deschizi ferestrele, când lemnele sunt cu socoteală şi nici cizmele astea pentru noroi n-am să le scot, că doar în orice clipă e poate nevoie să ies în curte, să alerg la grajduri, sau la construcţia cea nouă, sau poate chiar la gară. Trebuie să sosească cimentul. Uite, cimentul ăsta îmi umple inima de bucurie.

Cineva bate la uşă. Bate tare şi intră repede, nu mai aşteaptă pofteală. Nu e unul, sunt trei zăplani, care de care mai încruntat.

— Noi ce facem? Azi e sâmbătă şi stăm de joi.

— Cine sunteţi?

— Zidarii. Ne-a tocmit tovarăşul ăsta, cum îi zice?

— Cortu?

— Da, tovarăşul Cortu, pentru un atelier mare. Am sosit de joi.

— De ce n-aţi venit la mine?

— Păi ăsta, tovarăşul Cortu, ne-a tocmit. Are el sau n-

are dreptul să tocmească?

— Are. E şeful echipei de construcţii.

— Şi de ce stăm degeaba şi-l aşteptăm?

— Eu n-am fost ieri aici, am fost în oraş, la sector. Cu Cortu n-aţi mai dat ochii de joi?

— Nu e nicăieri.

— Pesemne că e la saivan. Şi acolo construim. Dar tot trebuia, de joi până azi, să vă dea materialele şi să vă pună să începeţi. Eu am fost ieri în oraş, dar m-am întors la cinci după-masă. Am fost aici. De ce nu m-aţi căutat?

— Noi cu ăsta, cu Cortu, am avut înţelegere.

— Trimit acum un om după el. Începeţi numaidecât. Şi aşa vremea e destul de rea. Nu se cuvine să intrăm chiar în iarnă.

— Şi hârtia cu el stă în picioare?

— Stă.

— Înţelegerea scrisă, tocmeala adică?

— Stă, tovarăşe. Am s-o semnez şi eu.

Cei trei voinici ies greoi, unul după altul, parcă tot nesiguri că învoiala stă în picioare.

Uite isprăvile lui Cortu. Trece Marin prin curte. Să-l strig pe fereastră.

— Marine, urcă repede la volan şi adu-mi-l pe Cortu aici.

— De unde?

— La saivan trebuie să fie.

— Dacă o fi.

— Adu-l din pământ din iarbă verde.

— Cred că-l aduc de mai aproape. Era la nea Vasile adineauri, aşa spunea Niculaie. Cumpăra tulburel.

— Adu-l de unde ştii.

Mi s-a făcut cald de mă înăbuş. O fi din pricina sobei. Auzi şef de echipă, auzi om de încredere în gospodărie! Cumpără tulburel de dimineaţă, n-are vreme diseară. Ne-a

năucit tulburelul ăsta, ne-a nenorocit. Tulburelul a ajuns problema număru unu a oamenilor din C.A.P. Usca-s-ar viţa de la rădăcină, să nu mai fie toamnă cu tulburel! Stai, stai, nu te mai răscoli atât, femeie. Stai niţel. Adineauri aveai parcă şi o pricină de bucurie, înainte de a intra zidarii în birou. Parcă îţi era inima plină de bucurie. Care era pricina aia? De ce uită omul atât de repede bucuriile? Da, asta era. Vine cimentul! N-o să mai înotăm în noroi în curtea gospodăriei şi nici de la un grajd la altul. Asta a fost o ispravă grozavă! Tocmai când Ministerul a interzis distribuirea de ciment la ţară pentru că e nevoie de el la construcţiile din oraş, pe baza aprobării anterioare interzicerii, ieri am obţinut totuşi cimentul. Să mă dea afară directorul din Minister şi mai multe nu. Acum trei ani aş fi plâns şi aş fi ieşit, ieri m-am încăpăţânat ca un catâr şi l-am rugat, şi l-am pisat, şi nu m-am dat bătută până nu mi-a recunoscut aprobarea veche. „De gura dumitale nu mai scapă omul!” mi-a spus şi a început să râdă. Râdeam şi eu mai tare decât el. Ori îl ascult pe secretarul de la sector cu „nu se poate, nu există” al lui, ori plec învârtindu-mă de la preşedinţie, să vie altul mai bun. Vai de mine, dacă soseşte chiar azi, sâmbătă, cimentul, dacă soseşte după-masă sau duminică, mâine, cu cine îl descarc din vagoane şi cu cine îl depozitez, că pe la prânz încep să mi se topească unul câte unul toţi navetiştii? Cu ai mei, din comună, mare lucru nu fac. Fiecare la locul de muncă, cei de la zootehnie, şi restul bătrâni, pensionari ori leneşi, care încep duminica de sâmbătă la prânz. Şi până la ciment, dacă o veni azi, e treaba cu Stăncioiu.

— Bine ai venit, Cortule! Stai, jos. Barem ai luat un tulburel bun, că nea Vasile îl mai şi drege câteodată?

Cortu îşi pleacă pe un umăr capul mare cu păr des şi ţepos. Se uită la mine cu o duioşie neobişnuită, de parcă vorbele mele l-ar fi măgulit. A încercat bine tulburelul şi

acum e blând ca un mieluşel. Parcă nici n-a înţeles ce i-am spus.

— Să cerem să ne facă o cafea, Cortule, că avem vreme berechet. Cum aşteaptă zidarii ăia de joi, pot să mai aştepte până luni.

Cortu îşi înclină şi mai tare capul, îşi atinge aproape umărul cu faţa. Clipeşte, zâmbeşte, caută cuvinte frumoase.

— Dumneata, tovarăşă preşedintă, eşti ca ăla de l-ai ţinut toată viaţa în braţe şi, când l-ai lăsat odată jos, ţipă că nu l-ai ţinut niciodată.

— Să ştii că vorba asta înţeleaptă tot de la dumneata am mai auzit-o de vreo două ori, Cortule. Dacă mai ştii una, spune-o şi pe aia, că mie îmi place să mai învăţ câte ceva. Asta am învăţat-o, aşa că ne-i fi lăsat pesemne jos de mai multe ori şi pe mine, şi cooperativa.

— Aşa! rosteşte răspicat şi dulce, cum nu-i e glasul de obicei, Cortu. Lucrez aici de un an jumate. Am făcut trei grajduri, am făcut sediul ăsta nou, am făcut… la uzina electrică… ce n-am făcut? Na, şi şanţuri am făcut. Nici nu-mi aduc aminte în clipa asta toate câte le-am făcut.

— În clipa asta ar fi greu.

— Eu să iau tulburelul pe neîncercate, aşa crezi dumneata? Banii mei sunt nemunciţi?

— Şi ăia pe „care o să-i plătească cooperativa zidarilor angajaţi de dumneata şi care te aşteaptă de trei zile, ăia sunt nemunciţi? Să ştii că-i scoţi din buzunar, Cortule, noi nu plătim decât lucrarea, nu plătim şi aşteptarea.

Cortu îmi face blajin cu ochiul.

— Nu i-am angajat cu ziua, i-am tocmit cu lucrarea.

— Eşti dibaci nevoie mare! Ei pierd două zile, că se hrănesc ca vrăbiile cu ce se găseşte pe drum sau pică din coşar, noi pierdem două zile sau trei, că azi e sâmbătă şi

încă nu s-au apucat, vine zăpada peste noi, şi dumneata încerci tulburelul de dimineaţă. Ori poate îl tot încerci de joi, de când au venit ei?

De data asta Cortu pare foarte jignit. Duce o mână la inimă, dă din cap a mustrare.

— Şi la saivan cine a fost joi şi vineri?

— De ăştia uitaseşi?

— Aşa să te uite relele pe dumneata! Zău!

— Înseamnă că tot din tulburel ţi s-a tras uitarea. Gata, am vorbit destul. Hai, du-te fuga. Dă-le materialele, mergi cu ei la faţa locului. Să înceapă. Stai că vin şi eu. E mai sigur.

— Adică e mai sigur? Altfel nu-i sigur?

Cortu o ia înainte cu paşi apăsaţi. În sfârşit s-a supărat. Când e treaz se supără repede şi la supărare se face zmeu, duce oamenii în galop de să le iasă sufletul. Şi se face treaba. Păcat de el că bea. Acum s-a trezit pentru că l-am jignit. Lasă, mai bine jignit şi treaz, decât ameţit şi blajin.

— Nu e sigur, hai? se întoarce deodată Cortu. N-o fi sigur nici că e ziua mea mâine, că împlinesc patruzeci şi cinci de ani? N-o fi sigur că trebuie să cinstesc pe cine mi-o călca pragu? Adică n-am făcut eu sediul ăsta, şi grajdurile, şi şanţurile şi colo la porci... Nimic nu-i sigur, frate, pe lumea asta!

Nu s-a trezit, degeaba am sperat eu.

— Ştii ce e sigur? Că te sui în cabină colo, în camionul care merge cu lapte în oraş. Că îţi iei şi damigenele de la nea Vasile şi te duci acasă să te culci. Ioane! Să vie magazinerul de la materiale la mine! Du-te sănătos, Cortule, şi la mulţi ani!

— Da planurile? Că sunt la mine! Cum te descurci fără mine?

— Adu încoace planurile. Mă descurc eu cu zidarii.

— Sunt eu om să mă culc ziua-n amiaza mare şi să faci dumneata treaba mea? Adică m-ai concediat? Na, Cortule, un picior în spate fiindcă mâine e ziua ta!

— Atunci scoate planurile şi hai!

Cortu se duce îmbăţoşat către biroul lui, se ţine mai ţeapăn decât oricând şi calcă apăsat în bălţile care chiftesc sub cizmele lui. Pojghiţa de gheaţă s-a topit, noroaiele se întind cât vezi cu ochii de la sediu până la magazii şi departe, către grajduri, printre ele. Dar tot frig e, trebuie să bagi mâinile în buzunare. Ce fâşâie în butunarul meu? Ah, scrisoarea aia. De ce n-oi fi rupt-o ca pe celelalte? De ce am păstrat-o? S-o bag pe foc, când m-oi întoarce în birou. Un om nu poate fi atât de prefăcut. Sandu nu e un prefăcut, n-a dat niciodată nicio dovadă. Şi uite porcăria asta de scrisoare m-a tulburat pesemne, de mă gândesc la ea. „S-a săturat, sărmanul, de o femeie care nu scoate cizmele din picioare şi miroase a bălegar. Se învârteşte între fete care miros a parfum şi cu care seara se duce la teatru, când zice că a întârziat la şedinţă. Dacă nu crezi, vino odată să vezi!” Asemenea scrisoare poate ticlui şi vreuna din fetişcanele astea din sat care lucrează în oraş, la o fabrică sau într-un birou. O şi văd poate uneori pe drum, ne întrebăm de sănătate, îi zâmbesc, îmi zâmbeşte şi ea, dar îmi poartă sâmbetele cine ştie de când, din ce împrejurare. Să fie sănătoasă şi să-mi mai scrie, că tot în foc au să meargă scrisorile.

Cortu se întoarce cu planurile în mână. Şi-o fi băgat capul sub apă rece, că pare mai treaz şi îi e părul lucios şi lipit la ceafă, sub căciulă, ca al viţelului lins de vacă. Numai de n-ar răci.

— Haideţi cu mine, tovarăşi, zice cu glas gros şi aspru. Aha! a intrat în făgaşul lui obişnuit. Cei trei vlăjgani se ridică de pe bancă şi-l urmează. Mă ţin puţin de ei, merg până la temeliile puse din vară. Cortu vorbeşte

destul de limpede. Oamenii dau din cap, cântăresc din priviri stiva de cărămizi, se încruntă şi ei la Cortu pe măsură ce se încruntă el la ei, de parcă toată treaba ar cere ursuzlâc mare. Nu mai e nevoie de mine, aici s-au urnit lucrurile.

Azi, va să zică, trebuie să ne descurcăm cu Stăncioiu. Amânare nu mai încape. Să mă duc la grajdurile vechi, la secretar. Nu mai trimit după el, mă duc eu să văd şi viţeii fătaţi săptămâna asta. N-are nevoie Breazu de controlul meu, dar nu strică să trec şi pe acolo câteodată pentru ăilalţi, pentru mulgători, nu pentru el. Când o pleca Breazu peste două săptămâni la instructaj şi va rămâne sectorul zootehnic două luni fără brigadier, nu trebuie să uite niciunul cine e capul aici. Mamă, Doamne, ce noroi! Vie odată cimentul, până nu ne înghite noroiul! Se întinde şi dincolo de grajduri până la ferma de păsări. N-am mai fost de câteva zile acolo, pentru că nu-i duc grijă. E acolo Caterina şi, dacă e ea, nu mai e nevoie să fiu eu. Să mai avem vreo douăzeci cum sunt Caterina şi Niculae Ţancu, am ajunge fruntaşi pe ţară.

— Să trăieşti, Breazule! Stăm bine, mi se pare.

— Douăzeci în săptămâna asta. Ia te uită la ăsta mic, fătat astă-noapte, nu ştiu cum s-a încurcat adineauri în marginea ţarcului, că era să-şi rupă picioarele.

Breazu a ridicat viţelul în braţe. Viţeluşul se uită cu ochii lui acoperiţi de un soi de boare dulce, ridică botul catifelat şi umed, tremură încă de prima spaimă a vieţii lui. Parcă e Dan, când îl înfofoleam în şuba mea acum trei-patru ani, îl luam în braţe în maşină, şi pe ploaie ori pe viscol plecam cu el în Moldova, ori în Transilvania, ori în Dobrogea, acolo unde mi se repartizau furaj sau lemn de construcţie. N-aveam cu cine îl lăsa „şi luat pe sus, încotoşmănat, pornit la drum, se uita ca viţelul ăsta la mine, nedumerit şi nevinovat, bucuros că e la pieptul meu,

cu mine, şi speriat că prea se hurduca şi sălta camionul, prea treceau repede priveliştile zărite prin fereastră şi neînţelese, prea nu era somnul somn şi odihna odihnă. A crescut şi el, e la şcoală, au să crească şi viţeii ăştia, niciunul n-are să-şi mai încurce picioarele stângace în nimic, decât cei ce s-or naşte de-acum înainte.

— Toţi trăiesc?

— Douăzeci din douăzeci!

Parcă ar fi salon grajdul ăsta, pe lângă murdăria de afară. Au văruit iar ieri. Grozav aş săruta viţeii pe bot şi pe ochi, şi mă aplec în grabă peste cel ţinut încă în braţe de Breazu, dar nu-i timp să mă plimb pe aici şi să mă bucur cât mir-ar cere inima. Miroase bine a lapte cald, miroase bine şi balega pe care o scoate acum Ispir din fiecare boxă. Avea dreptate scrisoarea, dacă îmi place cum miroase balega, oi fi mirosind şi eu a balegă şi nu ştiu. Iar mă gândesc la scrisoare. S-ar cuveni să-mi fie ruşine.

— Breazule tată, avem azi o treabă amândoi. O ştii.

O ştie, cum să n-o ştie, n-a uitat-o. Mă priveşte cu ochii lui limpezi, verzi-albăstrui, dar nu e în ei veselie, cum nu e nici în mine.

— Eu merg cu dumneata, spune măsurat, dar mă gândesc la un lucru. Azi e sâmbătă. Dimineaţa Stăncioiu şi fie-sa şi băiatul sunt în oraş, la lucru. Acasă, numai nevasta şi mamă-sa. Nu se cuvine parcă să mergem în elmp să dăm jos gardul ăla pe care şi l-a făcut şi să punem plugul în lipsa lui.

— Breazule tată, gândul meu e altul. Să nici n-ajungem să punem plugul, să ne facem numai. Cu el sau măcar cu nevastă-sa n-am ajuns să vorbim niciodată. Eu l-am căutat de trei ori, l-am chemat aici de nu ştiu câte dăţi.

— Şi eu am fost la ei de cinci ori. Poarta închisă, fac pe surzii.

— Dar dacă trecem cu tractorul pe lângă casa lui şi o

apucăm spre câmp către lotul lui, crezi că nu iese el la lumină şi nu vine să se împotrivească? Şi atunci, vrea nu vrea, vorbim cu el. Îi spunem condiţiile noastre.

— Crezi că nu le ştie?

— Le-o fi ştiind anapoda. Sau le ştie bine, dar se înduplecă numai dacă vede că treaba e serioasă.

— Şi dacă nu se înduplecă?

— Aşa cum cunosc eu oamenii, are să se înduplece.

— Să nu iasă bătaie!

— Bătaie nu trebuie să iasă cu niciun preţ. Dacă face urât îi mai dau un termen şi-l dau în judecată. Trebuie să încercăm, chiar de-ar fi să ne întoarcem cu coada între picioare. Dar, după-masă n-o să avem oameni să facem treaba. Nu poţi veni după-masă cu oameni de aici, de la dumneata, de la zootehnie?

— Ba pot, dar şi aşa n-am destul la mulsul de după-masă, că navetiştii îmi pleacă sâmbăta devreme. Să lăsăm pe luni.

— S-ar putea, deşi mie îmi place când am dat un termen, şi a fost lung termenul ăsta, să mă ţin de el. Să vadă că nu e glumă. Şi încă ceva se mai poate. Stăncioiu ştie că o să venim azi sau luni. E în stare să nu se întoarcă o săptămână, sau două, sau trei din oraş decât noaptea, nici el, nici fata, nici băiatul, ca să ne ţină în loc, în nădejdea că în lipsa lui n-o să-i luăm lotul.

Ispir care trece cu roaba de bălegar pe lângă noi se opreşte.

— Stăncioiu? Stă acasă de două zile cu tot neamul lui. Aşteaptă şi se laudă că de lotul lui nu îndrăzneşte nimeni să se apropie.

— Atunci hai să îndrăznim! Dispoziţia e dispoziţie! Am făcut-o şi la Caloianu şi la Zamfirescu, o s-o facem şi la Stăncioiu.

— Să-l luăm şi pe inginer cu noi, să fim adică cei mai

principali din Consiliul de conducere?

— Pe inginer?

Numai să vrea. Nu-i place inginerului să se amestece în treburi de astea. La câmp e bun, e chiar foarte bun, dar, cum e vorba de greutăţi de alt soi, are guturai, îl doare capul, e grăbit să plece acasă, fiindcă l-a rugat nevasta să nu întârzie tocmai azi. Parcă pentru mine sau pentru Breazu n-ar fi greu. Ba mi-e greu de plesneşte inima în mine.

— Să-l întrebăm pe inginer, dacă n-o avea guturai.

Breazu râde, dar fără chef. Se gândeşte ca şi mine în clipa asta la „puiul de orăşean", cum l-a botezat odată Matei, la furie, pe inginer. M-am împotrivit atunci, m-am uitat urât la Matei. Dar voia el să spună ceva, voia să spună că dacă inginerul Tomescu nu cădea de trei ori la examen, la Facultatea de medicină, nu intra la Agronomie şi nu ajungea la noi în sat. Ştie carte, se pricepe s-o aplice când e pe câmp, nu lasă munca de azi pe mâine, însă, când s-a suit în maşina lui la volan şi a plecat, dus e cu toate gândurile şi toată făptura lui. Din treburile noastre ţărăneşti nu înţelege decât câmpul. A găsit loc aici, aproape de oraş, mai bucuros ar fi dacă s-ar fi găsit în inima oraşului, şi mi-l închipui cum ajunge acasă, face iute o baie să şteargă şi amintirea mirosului ţărânii de pe el şi, dacă nu e prea târziu, se duce la concert, la restaurant, în vizită cu nevasta lui care cântă uneori la pian la Radio. Nu se iartă că e agronom, munceşte cu dinţii strânşi, fiindcă e harnic din fire, dar nu se lipeşte de viaţa noastră de fiecare zi.

— Parcă alegi anume bălţile ca să calci în ele! îmi spune domol Breazu.

— Zău? Aşa fac? Nici nu mă uitam în jos, mă gândeam la Stăncioiu, mă gândeam la câte toate.

Inginerul e în birou, lucrează un plan de asolamente

pentru anul viitor. Se ridică repede de pe scaun şi nu ştiu de ce mi se pare că e un medic la care am venit la consultaţie şi eu, şi Breazu, un medic care o să ne spună să stăm mai bine în casă cu boala noastră molipsitoare, să n-o mai dăm şi la alţii. Pesemne că ideea asta m-a făcut să zâmbesc fără să ştiu, pentru că inginerul zâmbeşte şi el scurt, şi aşteaptă, deh! ca doctorul care vrea să-i spui ce te doare.

— Tovarăşe inginer, am venit să te rugăm să mergi cu noi la Stăncioiu. Luăm şi o echipă de oameni. Azi e sorocul lui. N-a venit, n-a hotărât să lucreze niciunul din familia lui în cooperativă. Îi luăm lotul ajutător din câmp.

Inginerul se uită repede la ceas, se încruntă, ridică uşor din umeri, nu a nepăsare, ci a neputinţă.

— E aproape douăsprezece. Azi, sâmbătă, i-am făgăduit nevestei să fiu la unu acasă. E vorba să mergem cu socrii la Sinaia.

— O să îngheţaţi acolo! îi spun printre dinţi. Dacă aici e brumă, acolo e zăpadă.

— Oh, hotelurile sunt încălzite, răspunde el tot printre dinţi. Puteţi merge cu primarul, cu alt membru din Consiliul cooperativei. Dacă nu era sâmbătă… şi atât de târziu! îmi pare rău!

— Ştiam că o să vă pară rău. Îi spusesem şi lui Breazu cât de rău o să vă pară că azi e sâmbătă!

— Tovarăşă preşedintă, mai există şi viaţă personală, şi e necesară ca să meargă munca. Dacă nu-ţi creezi şi bucurii, oboseşti repede.

— Adevărat, ăsta e un sfat medical. Înţeleg. Să mergem, Breazule tată. Petrecere bună, domnule inginer. Aş fi tare necăjită dacă hotelul din Sinaia n-o să fie încălzit.

Breazu vine în urma mea şi mă bodogăne.

— L-ai luat repede şi l-ai luat cu „domnule”.

— L-aş fi luat eu şi mai repede, dacă…

— Aia e, dacă n-ar face cât face. Cere-i omului ce poate da, nu ce nu poate.

Mare înţelepciune, dar niciunul nu ştie despre el însuşi cât poate da, până nu se pune la încercare. Nu ne-am născut cu un cântar în piept, care să măsoare de la început cât putem şi cât nu putem.

— Radă tată, să luăm întâi oameni de la sediu şi un tractor cu plug, şi pe urmă să trecem pe la primar.

— Du-te dumneata la sediu şi eu la primar, să nu mai pierdem vremea. N-auzi că Stăncioii ne aşteaptă toţi, ciorchine, în casă, după geamuri? Să nu-i facem să-şi piardă răbdarea aşteptând. Ne întâlnim în faţa primăriei.

Când eram copil mi-a adus naşul Radu o jucărie din oraş, o maşinuţă mică cu resort. Învârteam cu o cheiţă şi maşinuţa pornea şi alerga năucă pe toată duşumeaua sau în curte, alerga şi nu se mai oprea. Veneau toţi copiii din sat s-o vadă şi se minunau. Era jucărie scumpă, numai naşul Radu putea face asemenea dar şi mi-l făcuse mie, după ce-i cărase tata vreo treizeci de căruţe de pietriş de la gârlă mai mult pe veresie. Tot satul făcea cărăuşie pe atunci, dar numai tata putea fi atât de uşor de legat la gard de cumătru-său. Nu-l lăsam decât pe Breazu, pe Vintilică, să întoarcă şurubul maşinii, că avea mâini grijulii şi n-o strica. De când oi fi trecut eu cu Vintilică de la tu la dumneata nu ştiu, şi nici de când îi spun Breazule tată şi el mie Radă tată tot nu-mi aduc aminte. Poate aşa, pe nesimţite, de când m-am măritat cu Sandu. Că m-a iubit odată, când eram la şcoală şi pe urmă la cursul de contabilitate mi-am dat seama, dar m-a iubit pe tăcute, şi eu aveam alte frământări, am trecut de la griji şi învăţătură la muncă. S-a ivit Sandu. Am şi uitat că m-a iubit odată Breazu, cum a uitat şi el. De ce mi-am adus aminte de asta? Aha! De la maşinuţa aia pe care, după ce o învârteai, nu se mai oprea. Aşa mă învârteşte pe mine

odihna de peste noapte, şi cât e ziua de lungă nu mă mai opresc. Zicea inginerul ceva despre viaţa personală. Viaţa lui personală merge bine când se încălzesc hotelurile de la Sinaia.

Pe treptele primăriei stau câţiva oameni şi fumează, dar stau ca şi cum n-ar aştepta nimic, ca şi cum s-ar fi adunat aici numai pentru că la ora asta Bufetul e încă închis, şi ei au totuşi de schimbat o vorbă. Sunt nea Guţă bătrânul, paznic de noapte la magaziile cooperativei, Alisandrei, pensionar al nostru, un tinerel pe care nu-l cunosc şi nu ştiu de când s-a pripăşit în sat şi ce învârteşte, că la cooperativă n-a venit să se angajeze.

— Bună ziua. Primarul e înăuntru?

— Ba. E plecat.

— Unde?

— N-a lăsat vorbă. Sau o fi lăsat la careva dinăuntru.

Înăuntru miroase a fum. Leana mătură sala mare. Fumul iese chiar din biroul primarului. Doi oameni, unul pe vine aţâţă focul, altul în picioare se uită la fiecare bucată de teracotă în parte şi urmăreşte şuviţele de fum care ies pe ici, pe colo.

— Unde-i primarul?

— A plecat în oraş.

— N-a spus când se întoarce?

— N-a spus. Scoate soba asta fum, o nenorocire. Trebuie s-o dărâmăm şi s-o facem la loc ca lumea. Tot nu putea lucra aici, aşa că s-a dus.

Putea lucra alături, la secretariat, dar vezi că e sâmbătă la prânz şi s-a dus şi el în oraş pentru viaţa lui personală, te pomeneşti. Nu-i nimic, o să mergem fără primar.

Acum, pe trepte, lângă cei de adineauri, a mai venit şi tata.

— Ce faci, tată? Ai ieşit la aer?

— Să-ţi spui o vorbă, Rădiţă

Merge cu mine până în mijlocul drumului, pe urmă i se pare că locul nu-i bine ales pentru o taină, mă trage lângă gardul Primăriei, sub salcâmul golaş, plin de vrăbii.

— Prea te bagi în multe şi în toate, Rădiţă. Aud că te aşteaptă ăia toţi turbaţi, nu alta. Intri de bunăvoie în bârlogul lupului.

— N-o să mă mănânce, tată.

— Cam treci măsură, fată. Femeia e femeie, îmi place să aud când te laudă lumea că ai făcut şi ai dres de când eşti tu preşedintă, dar îmi stă inima când aud pe alţii că te blesteamă.

— Să ştii că nu se lipeşte blestemul.

— S-o lipi odată intriga, s-o prinde ocara. Eşti femeie, fii niţel mai smerită. Ia gândeşte-te ce-ar fi făcut maică-ta în locul tău!

Mă apucă un râs nestăpânit. Mama? Ce-ar fi făcut mama?

— Uite, tată, mama n-ar fi fost niciodată în locul meu numai de frica dumitale, ca să nu mai vorbim de alte frici.

Stă în faţa mea omul ăsta mare, de două ori cât mine „neîmpovărat încă de cei şaizeci de ani ai lui, mă uit la el de jos în sus şi caut în mine teama de altă dată. „Vine tat-tu! u şuiera mama, sau bunica, şi toate trei încremeneam unde ne aflam, pentru că nu ştiam cu ce mutră are să intre pe uşă. Uneori întârzia îndelung în grajd după ce deshăma caii şi le dădea de mâncare, şi atunci ştiam că-i e urât să intre în casa asta „de muieri” „cum spunea el, că are să stea ursuz, că o să ridice glasul, că poate are să şi trântească de pământ ceva ce o să i se pară că nu-i la locul lui. Se răzbuna pe noi pentru că îi mersese prost peste zi, pentru că avusese muşterii puţini sau răi platnici, pentru că odată ieşit pe poartă, aşa, cărăuş cum era de când se ştia, cum fusese şi taică-său, îl ducea de nas cine voia să-l

încurce la socoteli. N-o ierta pe mama pentru că îi făcuse doar un copil, o fată netrebnică, să-l ajute la cai şi cărăuşie, pe bunica pentru că „o ducea în cârcă şi pe ea”, pe mine că nu eram flăcău.

— Frică de mine? se miră tata. Da ce? Eu am fost beţiv? Bătăuş? Ce-ai fi vrut? Să-mi jucaţi toate trei tontoroiul în cap cum faci tu acum în tot satul?

— Parcă ziceai că unii mă şi laudă, că am făcut nu ştiu ce ispravă de când am venit. Nu ziceai aşa?

— Ai făcut, ai făcut, nu te mai mândri cu ele, şi nu sări peste cal. Care lucrează în cooperativă lucrează şi n-ai decât să-i dărăceşti cât vrei dacă se lasă, care nu lucrează se cheamă că nu-i eşti tu preşedintă şi nu te băga în ce i-a mai rămas omului, în avutul lui.

— Aşa te-a convins pe dumneata Stăncioiu? Şi eu care credeam că ţi-e grijă pentru mine, să nu mi se întâmple ceva. Nu ştiam că eşti prieten cu Stăncioiu.

— Prieten, eu? Tu eşti fata mea, el nu mi-e copil.

— Lasă, tată, lasă. Dacă te-ai fi lipsit dumneata de asemenea copil, şi eu…

Era să zic „mă lipseam şi eu de asemenea tată”, dar m-am oprit. Nu din frica de altă dată, dintr-un soi de respect. Munceşte la caii cooperativei şi munceşte bine, ca la ai lui, odinioară. Azi e bucuros că fiică-sa „face treabă bună”, mâine pleacă urechea la unul care mă ocărăşte. Asta e tata şi nu-l mai pot schimba. La el un cal e un cal, de oriunde ar fi, o fată, fie şi a lui, e fată numai sau „o muiere”, te minunezi şi te împăunezi niţel când o vorbeşte lumea de bine, dar dacă o înjură crezi că merită muierea, avutul omului e avutul omului, cu toate că colectivizarea s-a făcut de atâţia ani şi ogoarele tuturor s-au contopit (pe el nu l-a durut, că n-a avut pământ), dar avut, adică lot are şi el, şi nu vede deosebirea dintre el şi Stăncioiu.

Şi nu mai vine odată Breazu. Stau aici, în drum, e

amiază, s-a stârnit un vânt dinspre Dunăre care parcă îţi taie obrazul, cerul s-a lăsat jos, cenuşiu şi potrivnic. Tata se uită la mine de sus, îşi trage căciula pe urechi şi zice „Na!”, nu ştiu dacă mie ori căciulii. Porneşte, se răsuceşte în loc, strigă:

— Eu mă duc la cai!

Şi se duce. Asta a fost în loc de la revedere. Se iveşte şi Breazu în poarta cooperativei şi aşteaptă în faţa porţii deschise să iasă tractorul. Fetiţa lui cea mai mică aleargă la el din susul drumului, i se agaţă de poala scurtei, se înalţă în vârful picioarelor, parcă ar vrea să-i spună ceva, Breazu o ridică în braţe, o strânge repede la piept, fata îi şopteşte la ureche, Breazu o sărută şi îi dă drumul uşurel la pământ, cu ochii la tractorul care iese încet, duduind, pe poartă. Fereşte fetiţa cu trupul lui de stropii de noroi care ţâşnesc de sub roţile groase, o împinge binişor spre casă, şi trage poarta mai larg în faţa tractorului. Uite, în clipa asta pricep de ce-i spun eu lui Vintilă „Breazule tată”. Abia acum pricep. O durere veche şi nerostită limpede nici în gând, durerea că în tatăl meu n-am avut un părinte bun, ci unul de spaimă, m-a făcut să râvnesc, femeie în toată firea, să fiu una din fetiţele lui Breazu. Se vede că niţel copii rămânem toată viaţa, şi ceea ce n-a fost al nostru atunci, la vremea lui, ne lipseşte până la moarte. Dar Sandu? Eh, pe Sandu îl iubesc, asta e altceva. Şi, pentru că îl iubesc atât, îmi vine să-l ocrotesc eu pe el, ca pe Dan. Ce ciudat, de ce simt nevoia să-l ocrotesc? Multe gânduri aiurite îmi mai vin prin cap azi, când am atâta treabă!

Au ajuns lângă mine Breazu, tractorul, şase oameni de la grajduri. Doi sunt din sat, patru angajaţi dinafară, de prin Teleorman, veniţi la noi încă din primăvară. Ei n-au habar că nu vom ara chiar azi lotul, ei trebuie s-o ia în serios. Ăştia doi din sat sunt mai încruntaţi, îl cunosc doar pe Stăncioiu, de când s-au născut, cei din Teleorman merg

ca la horă, le vine uşor, ba chiar se pare că le sticlesc ochii niţel. O să iasă cu scandal? Fără? S-o vedem pe preşedintă cum o să se descurce. Ei, uite, am să mă descurc mai bine decât voi, dacă aţi fi în locul meu.

Casa Stăncioilor, în mijlocul curţii cu pomi desfrunziţi, stă mare şi falnică, de parcă Stăncioiu ar fi făcut-o după asemănarea lui. La toate ferestrele perdelele lăsate, uşa din faţă închisă, cea de la bucătărie închisă. Câinele mare şi flocos aleargă disperat, zornăindu-şi lanţul de-a lungul sârmei, latră tare şi gros, ridică în sus botul cu colţi albi şi latră şi mai tare. Batem în poartă. Nimic. Câinele latră. Perdelele nu se clintesc. Breazu încearcă poarta. E încuiată şi din cheie, şi din zăvor, şi cu un lanţ cu lacăt, să fie şi de ăsta. Batem şi mai tare, ca să înţeleagă cei dinăuntru că tot alaiul ăsta, cu tractor, cu oameni, cu secretar şi cu preşedintă, merge la lotul lor ajutător.

— Ce facem?

— Ce trebuie. Trecem prin uliţa de lângă casă şi o luăm spre ogor. Acolo dăm jos împrejmuirea şi punem plugul.

Spun asta foarte tare, să mă audă un băieţandru care stă în drum, cască gura la noi şi, după ce vom trece mai departe, are să-i dea de veste lui Stăncioiu, chiar de-ar fi să sară gardul pentru asta. E nepotul lui de soră.

— Haide, zice Breazu. Să vezi însă că pe afurisita asta de ulicioară are să ni se înfunde tractorul în noroi.

— Să încercăm. Se înfundă, flăcăi?

— Nu se înfundă el de tot, dar uşor n-o să fie.

— Hai la greu!

— N-o fi chiar mici unul acasă? întreabă un teleormănean.

— Or fi după perdele.

— Lasă că or să iasă ei unul după altul, când om da împrejmuirea jos.

Îmi bate inima să-mi iasă din piept, mi s-a suit parca în gâtlej. Ştiu că aşa trebuie să fac, că asta e dispoziţia, că trebuie chiar s-o duc până la capăt. Dar în clipa asta aş tăia mai bucuros o bucată din carnea mea, decât să despic cu plugul lotul Stăncioiului. Ştiu că l-a lucrat astă primăvară, şi tot atunci l-a şi împrejmuit. Şi doar cunoştea de atunci dispoziţia, o cunoştea! Dar cât a muncit aici, pe lângă cât munceşte în fabrică! Să stric atâta muncă! Poate s-o putea s-o cruţ!

Tractorul duduie şi se înăbuşe parcă, horcăie, roţile lui groase râmă pământul, răstoarnă noroiul, cele mici din faţă se învârtesc parcă în loc gata să se cufunde şi, din când în când, fac câte un salt când dau la fund peste vreun strat de pietre, ajutate de împingerea celor mari din urmă. Lungă e ulicioara asta scurtă, când o străbaţi atât de anevoie şi cu sufletul ca un bolovan în piept. Am ajuns în sfârşit la capătul uliţei, trecem prin spatele ogrăzii lui Stăncioiu, o apucăm de-a lungul drumului care desparte ogoarele, pe cel pe care am pus porumb de cel de orz. Şi aici e noroi, tractorul merge mai bine, noi mergem mai prost pe jos, cu cizmele grele de clisă. Colo, nu departe, în marginea ogorului de porumb, lotul ajutător al lui Stăncioiu, ca un arici cu aracii lui noi în spinare. Din loc în loc un par, între pari fire de sârmă ghimpată. Dincolo, cât vezi cu ochii, ogorul cooperativei. Of, că mult e bine când stai de faţă la semănat, sau la răsădit şi mult e amar să laşi aste trei fiare de plug care spânzură acum sus, în coada tractorului, să scurme treaba bine făcută, să taie viaţa care prinsese rădăcină. Dar n-o să ajungem acolo, trebuie să limpezim lucrurile aşa ca să nu ajungem acolo nici azi, nici mai târziu. Mă uit spre casă, nu e departe, ne văd şi ei pe noi, desigur, cum vedem noi de aici şi casă, şi ferestre, şi perdele.

— Băieţi, începeţi să scoateţi parii şi sârma.

În casă, nicio mişcare. Cei şase se uită o clipă tăcuţi la mine. Apoi unul dintre teleormăneni se apropie cu hârleţul. Vin şi ceilalţi. Vin toţi şase. Cade un par cu sârma după el, cade al doilea.

Uşa din spatele casei se rupe parcă din balamale, se desfundă. Ies Stăncioii! El în frunte, flăcăul şi fata după el, nevasta şi mama în urmă. El cu mâinile în buzunarele şubei, vânăt la faţă, băiatul, Traian, cu şapca dată pe ceafă, femeile îmbrobodite toate. Vin ca un batalion bine strunit. Ce-au să facă? La Caloianu s-a trântit nevasta în faţa tractorului urlând, să treacă peste ea dacă vrea să-i treacă peste pământ. A luat-o în braţe Breazu şi a dus-o departe, am chemat miliţia în ajutor. Caloianu şi nevasta nu sunt muncitori în oraş, nu lucrează nici la noi. Nu le place decât pribegia, dar vor să aibă lot. Pun calul la căruţă, mârţoaga lor de cal, de cum dă primăvara şi pleacă prin locuri în care creşte răchita, împletesc coşuri, vagabondează toată vara, se întorc în toamnă adâncă. Lotul lor nu era nici măcar lucrat. Mi-a fost mai uşor. Erau altfel de oameni, oameni de nimic. Ăştia nu vor face ca femeia lui Caloianu, dar au să strige toţi cinci, au să sară poate să-l dea jos pe tractorist de la volan. Dacă văd că se apropie încăierarea, chem pe loc miliţia. Dar nu trebuie să fie încăierare. E bun de gură Stăncioiu, sunt şi eu. Strigă toţi cinci, noi ne vedem de treabă, până oi prinde clipa să vorbesc eu cu el, faţă în faţă.

— Bună ziua, nea Stăncioiule. Am venit, cum te-am anunţat.

— Spune-le să-mi lase parii în pace, că e de rău.

— Nea Stăncioiule, ştii ce e aia o dispoziţie? Ştii că eşti maistru în fabrică şi om cu cap.

— Nu mă tămâia, că nu se prinde! Am intrat în cooperativă la început? Sunt cooperator! Ce mai vrei?

— Cooperator e ăla care lucrează în cooperativă.

— Să las adică fabrica şi să viu la cooperativă? S-o lase fii-miu? S-o lase fiică-mea? De fabrici şi de muncitori nu e nevoie, nu? Aşa zici tu după capu' tău?

Cei şase s-au oprit să vadă cum se desfăşoară lucrurile.

— Strângeţi sârma, băieţi, scoateţi parii. Haide, ce staţi?

Lui Stăncioiu i se înroşesc ochii, ca opăriţi.

— Nea Stăncioiule, nimeni nu te cheamă de la fabrică la câmp.

— Şi atunci? Ha? Ce vrei atunci? Hai, ia şi curtea, hai, ia şi casă, hai, ia şi sufletul din mine. Da mai întâi să iau eu un par!

Pune mâna pe un par. Simt umărul lui Breazu lipit de al meu. Apucă repede celălalt capăt al parului. Nevasta lui Stăncioiu schimbă iute o privire cu fiică-sa. N-am vreme să mă uit mai mult la ele. Cei doi trag de par fiecare spre el. Băiatul lui Stăncioiu apucă alt par. Nevasta începe să strige:

— Săriţi, oameni buni, săriţi!

Maică-sa îşi smulge broboada din cap şi o dă de pământ. Apoi o culege repede şi şi-o pune peste părul uşor cărunt.

Tractoristul sare jos de la volan şi prinde pe la spate braţele băiatului lui Stăncioiu. O clipă încremenesc aşa toţi patru, tractoristul cu Traian în braţe, Breazu şi Stăncioiu cu parul între ei. Mă prind şi eu cu disperare de clipa asta de linişte, asta e cea aşteptată, şi strig tare, cu un glas hotărât pe care mi-l aud şi-mi sună ciudat în urechi:

— Nea Stăncioiule, stai! Băieţi, staţi şi voi. Lăsaţi hârleţele. Ce zici, nea Stăncioiule, ne stă bine? Lasă hârleţul, Marine, ţi-am spus! Ne stă bine?

— Eu, în lotul meu…

— Am înţeles, iese bătaie. Vine şi miliţia. Opreşte

bătaia. Şi pe urmă tot intrăm cu tractorul, dar după ce ne-am bătut, că eu n-am voie să fac altceva, mă înţelegi? Asta trebuie să fac şi tot am s-o duc până la capăt.

— Păi e alta ca tine?! Ptiu! spune Paraschiva, nevasta.

— Nea Stăncioiule, zice rar Breazu, fără să dea drumul la par fiindcă celălalt îl ţine zdravăn, n-ai vrea mai întâi să vorbim şi pe urmă să ne batem? Ori poate că nu ne mai batem de loc.

— Cu voi n-am ce vorbi. Aţi venit cu tractorul, şi cu haita de oameni…

— Dacă pui mâna pe par!

— Ce-i fi vrând? Să vă poftesc în casă la căldurică, până fac ăştia treaba şi-mi strică via?

— Noi te-am poftit la sediu la căldurică. Te-am poftit din primăvară, şi n-ai venit. Preşedinta a venit ia dumneata, şi nu i-ai deschis uşa. Am venit şi eu, m-ai lăsat în drum. Venim şi acum dacă ne chemi înăuntru.

— Şi în vremea asta nimeni nu lucrează afară, adaug şi eu. Trag băieţii o ţigară, până vorbim.

— Ce să vorbim?

— Ca oamenii.

— Nu mă înmuiaţi voi pe mine.

— Păi să vedem care pe care îl înmoaie, zice Breazu, şi dă drumul la par, de parcă n-ar mai fi fost nicio primejdie să lase celălalt capăt în mâinile lui Stăncioiu.

— Poate că nu-i dracu’ aşa de negru! încerc eu.

— Da bine vă înţelegeţi voi doi! Nu isprăveşte unu şi începe celălalt! spune Paraschiva şi se uită la mine şi la Breazu atât de rău, de i se fac ochii saşii. Fiică-sa pufneşte în râs, dar se opreşte repede, ca să se uite şi ea chiondărâş. Ce-o fi în capul ăstora?

— Taci, tu! mârâie bărbatu-său şi lasă şi el parul jos.

— Noi ce facem? întreabă nerăbdător un

teleormănean.

— Voi staţi niţel. Ţigări aveţi? Fumaţi! Uite, ne pofteşte nea Stăncioiu în casă. Om vorbi puţin şi pe urmă om vedea.

— În casa mea? se răţoieşte Paraschiva.

— Într-a mea! rosteşte îndesat Stăncioiu şi porneşte pe drumul dintre ogoare către casă.

Breazu şi cu mine ne luăm după el. În urmă vine toată familia.

— Să vă ştergeţi bine pe picioare! zice deodată bătrâna, care n-a scos grai până acum.

M-am liniştit niţel, de parcă ce-a fost greu ar fi trecut. Tot e un pas înainte că vom sta acum de vorbă.

În casă e curat, mobilă orăşenească, covor mare de fabrică în mijlocul odăii, acoperit cu velinţe ţesute din fâşii. Stăncioiu dă să deschidă altă uşă spre o încăpere încălzită poate, dar Paraschiva stă în dreptul acelei uşi ca un stâlp. Se lasă şi el păgubaş şi ne spune acru:

— Staţi, că aveţi unde!

Ne aşezăm, se aşază şi el, şi Traian, numai femeile rămân una lângă alta, în picioare, îmbrobodite şi sanchii.

— Aş vrea să mă laşi să vorbesc eu întâi, să spun tot ce am de spus, să nu mă întrerupi, şi pe urmă să-ţi spui şi dumneata punctul de vedere.

— Eu n-am decât un punct de vedere: sunt cooperator, v-am dat ogorul ăl mare, atât mi-a rămas, lotul ajutător, şi rup picioarele cui calcă pe el.

— Am înţeles. Acum vorbesc eu, da? Cooperatorul lucrează în cooperativă. Nu lucrează, n-are drept la lot ajutător.

— Adică să las fabrica, tot acolo ajungem?

— Nea Stăncioiule, ştim ce fel de maistru eşti, ţi-am mai spus-o. Ştiu că Traian îţi merge pe urme. Că Florica a făcut şcoala de contabili şi lucrează tot în fabrică. Bun. Dar

nevasta? Dar mama dumitale?

— Ai văzut, Nicule, ai văzut că pe mine a pus dumneaei ochii? Nu ţi-am spus că asta o mănâncă? Se gândeşte că ea umblă toată ziua cu picioarele în glod, cât e ea de preşedintă, şi eu stau acasă la mine. Ce dispoziţie, ce nedispoziţie, vrea să mă scoată din casă şi să mă ducă la vaci sau la porci. Atunci o să fie liniştită.

Paraschiva a vorbit ca o mitralieră. I s-a tăiat răsuflarea la sfârşitul frazei. Dacă îi răspund, nu mai isprăvim până la paştele cailor.

— Nea Stăncioiule, dispoziţia zice aşa: unul măcar din familie să lucreze la cooperativă. Paraschiva face croitorie în casă. Maica Leana vă face de mâncare, ştiu. Aici toată lumea câştigă de pe urma altor munci decât ale cooperativei.

— Impozit plătesc, impozit de croitoreasă! Ce mai vrei?

— Va să zică ai înţeles dispoziţia! Pământul îi trebuie cooperativei şi lot ajutător are cine munceşte în ea.

— Lotul e al meu, nu mi l-aţi dat voi.

— Nu, ţi l-am lăsat noi cât s-a putut. Acum nu se mai poate. Eu nu pot, că nu sunt stăpână şi nu e moşia mea. Am fost aleasă numai să conduc.

— Vorba lungă, sărăcie. Nu-l dau.

— Dar îl luăm. Şi, ca să nu-l luăm, propun ceva: să vie măcar Paraschiva la cooperativă.

— Ţi-am spus ou, Nicule?

— Nu la porci şi nu la vaci. La atelierul ăla mic de ţesătorie. Ar fi tot ceva pe lângă meseria ei. N-ar umbla în glod ca mine. Retribuţia noastră a ajuns cam la 46 de lei. Când vrei şi te am faci şi o normă şi o normă şi jumătate, şi două, într-o zi faci 60 – 70 de lei.

— Ai văzut? scapă Stăncioiu vorba şi se uită urât la nevastă-sa.

— Dacă o fi adevărat, că am mai auzit eu de asta.

— Întrebaţi oamenii, întrebaţi-l pe oricare. Faci dumneata, Paraschivo, 60 de lei pe zi? Ori măcar 46?

— Lucrez când vreau şi nu lucrez când n-am chef. La voi, nu vii într-o zi, s-a dus pe copcă norma.

— Şi nea Stăncioiu se duce în fiecare zi la fabrică, şi Traian, şi Florica. Stă vreunul din ei acasă când are chef de somn?

— Şi adică numai pentru asta, că ar lucra Paraschiva la atelier, am rămâne cu lotul?

— Aţi rămâne. Paraschiva n-ar câştiga mai puţin decât câştigă acum, dar v-ar rămâne lotul. Eu nu zic că pentru noi e bine că acolo, între porumb şi orz, o să se afle un petic de vie. Dar mă rog, treaba dumitale, lucrează cineva din neam în cooperativă, faceţi ce vreţi pe lot. Aş putea să mă încăpăţânez, să spun că, şi dacă o lucra Paraschiva la noi, vă dau alt lot pentru vie, fac un schimb, ca să nu ne stea ăsta în drum, că vă dau tot trei mii de metri pătraţi lângă Fântâni, dar de ce să te pun eu pe dumneata să scoţi butaşii abia puşi, să te duci la naiba în cărţi, lângă Fântâni, numai ca să-ţi arăt că se poate şi asta? Ce? Eu vreau să-ţi fac mizerii? Nu vrea să vie Paraschiva? Să vie maica Leana, tot la atelierul de ţesut. Dar cât are să câştige maica? Mai poate ea să facă o normă? Socotiţi-vă şi gândiţi-vă cum vă vine mai la îndemână, cum aţi câştiga mai bine şi dacă maica Leana ar face faţă. Că eu la pensie nu pot s-o scot după un an sau doi. Şi dacă ar fi pensionara noastră, tot nu s-ar chema că sunteţi cooperatori adevăraţi. Iar dispoziţia asta de acum mâine poimâine e articol de lege în Statut şi tot acolo ajungem, tocmai când o prinde mai bine via dumitale.

Mai mult nu pot să spun. Îmi vine să gâfâi ca un cal care a tras peste puteri, atât a fost de greu de vorbit sub ochii ăştia aspri, aţintiţi la mine, ochi aspri şi

neîncrezători. Stăncioiu întoarce capul spre Paraschiva, îl întoarce încet, şi se uită la ea, şi se uită, şi tace, de ne auzim toţi răsuflarea. Traian stă cu ochii pe fereastră, urmăreşte dacă oamenii de afară mai fac vreo mişcare.

Breazu nu mai îndură pesemne tăcerea, că spune încet, cu un glas de glumă:

— Şi ştii ce se ţese acolo, lele Paraschivă? Lavete din deşeuri, lavete pentru fabrici, de spălat, de lustruit maşinile. Lavete pentru maşina lui nea Stăncioiu, poftim!

— Păi dumneaei îi place să facă fuste cu volane! izbucneşte Stăncioiu. Te duci, Paraschivo, sau aştepţi să ţi-o spun de două ori?

Am înţeles de pe la mijlocul conversaţiei că toată încăpăţânarea lui Stăncioiu şi toată râca dintre noi şi el de la Paraschiva se trage, dar în clipa asta nu mi-ar plăcea s-o văd strivită de bărbat, umilită în faţa noastră ca mama de tata odinioară.

— Lele Paraschivă, spun cât pot mai blajin, n-o să-ţi fie rău la noi, nici n-o să-ţi fie urât. Aş fi putut să te poftesc la atelierul nostru de perii şi bidinele, sau la cel de mături, dar m-am gândit la mâinile dumitale deprinse cu maşina de cusut, cu acul, cu o treabă care cere alt soi de dibăcie. Să poţi adică dumneata, femeia în putere din casa asta, să salvezi lotul ajutător, vinul viitor al lui nea Stăncioiu şi să nu vrei? Păi asta e ca şi cum i-ai face lui un dar. Un cadou pentru bărbatul dumitale. N-ar fi frumos?

— Trimite dracului tractorul ăla înapoi, la sediu! Hai, preşedinte, că ai o guriţă! Trimite tractorul şi oamenii şi spune când să vină Paraschiva.

— Când vrei, lele Paraschivă? Vrei de luni?

Vorbesc cu ea, de parcă s-ar fi hotărât, n-ar fi fost silită.

Florica îşi desface broboada de pe cap, părul auriu, ondulat permanent, i se revarsă pe umeri. Se aşază cu un

fel de nesinchiseală pe scaun şi se uită când la mine, când la maică-sa, cu o curiozitate pe care nici n-o ascunde. Cine ştie cum şi cât s-a vorbit în casa asta despre mine, câte i-au auzit ei urechile de la maică-sa (de ce Doamne, de ce?) şi acum, când parcă eu am biruit, mai curios se uită la maică-sa, s-o vadă cum va ieşi din încurcătură. Mă simt parcă în pielea Paraschivei şi iar mă trec toate năduşelile. De când am intrat în odaia asta în care nu s-a făcut foc, mă trec mereu năduşelile. Aş vrea s-o văd pe Paraschiva convinsă, aşa cum e în clipa asta Stăncioiu, care a priceput lucrul pe toate feţele, nu s-o văd înfrântă şi înecată de venin.

— Eu mă duc să spun tractoristului şi oamenilor să plece. Rămâneţi sănătoşi, mă duc şi eu cu ei, că am treabă la grajduri.

Breazu se ridică. Mă ridic şi eu. Florichii parcă iar îi vine să râdă, dar se stăpâneşte. Ce veselie o apucă pe fata asta din când în când, după ce stă cruntă câte o bucată de vreme? Acum caută privirea lui Traian, fiindcă maică-sa stă cu ochii în pământ. Dar Traian are treaba lui, urmăreşte prin geam dacă mai face vreunul o mişcare pe câmp.

Aş mai putea să-i spun acum Paraschivei că la atelierul de lavete, cu priceperea ei, are să ajungă repede şefă, că ştiu cât e de harnică, şi ar fi adevărat, dar am spus prea multe care seamănă a „tămâiere”, cum zicea adineauri Stăncioiu, şi mi se pare că mi se strepezeşte gura. Destulă muncă de lămurire, au şi ei cap ca să vadă că asta se poate şi alta ba. Câştigă şi cooperativa o femeie harnică la atelier, dacă n-o vrea anume să le facă toate anapoda. Dar omul harnic aşa rămâne, nu poate să-şi înfrângă firea multă vreme, numai din încăpăţânare.

Breazu a plecat. Am rămas în picioare, cu ochii la Paraschiva.

— Te duci de luni, femeie! zice Stăncioiu.

— De luni, de marţi, să sfârşesc ce am de sfârşit.

— Cum vrei, cum vrei! îngân eu repede, să nu se mai. ivească dihonie. Şi-i întind mâna.

Paraschiva se uită o clipă la mâna mea, pe urmă îşi mută privirea într-un colţ al odăii şi-mi pune în palma întinsă o mână grea, rece, care nu strânge, ca o mână de mort.

Stăncioiu mă duce până la poartă.

— Afurisit neamul muierilor!

— Nu ştiu dacă v-aţi putea lipsi de ele! zic eu a glumă, glumă veche şi răsuflată, care sună fără haz. Văd în ochii lui Stăncioiu că de una ca mine s-ar lipsi el bucuros şi o tulesc repede spre sediu, dar am grijă să nu fug chiar ca un iepure, să mă ţin drept şi să calc apăsat. Simt însă că merg repede, prea repede pentru una care a încheiat-o bine şi pe asta.

E ora patru. Să trec întâi puţin pe la sediu şi pe urmă s-ar cuveni să mă duc şi eu acasă. De ce s-or fi uitat aşa cu înţeles una la alta Paraschiva şi Florica, de ce-i venea Florichii să râdă parcă? Se uitau, să-mi aduc aminte când. Când a înhăţat Breazu capătul parului cu care voia să mă pocnească Stăncioiu, şi iar când mă întregea în vorbă – sau când am vrut să plec odată cu el. A şi spus una dintre ele: „Da bine vă-nţelegeţi voi doi!” Bătu-le-ar pacostea! Ce-şi închipuie astea? Ce ne-au scornit mie şi lui Breazu? Din ce? Pentru că ne ajutăm şi ne înţelegem în treburile cooperativei? Pentru că odată în tinereţe, el a ţinut la mine? Dar ne-a văzut vreodată cineva, chiar pe atunci, plimbându-ne singuri în luncă, ori întâlnindu-ne pe întuneric în faţa porţii? Mi-a ars mie de aşa ceva, când făceam şi curs seral, şi munceam acasă pe brânci, că mama murise? Nici de Breazu, sărăcuţul, nu mi-a ars. Abia când am ajuns contabilă am deschis ochii mari când l-am văzut pe Sandu, şi de atunci încoace parcă nici n-am mai

văzut bărbat în faţa mea. Ceilalţi sunt oameni, aşa cum sunt şi femeile oameni, şi ai treabă cu ei. Şi atunci, dacă mie mi se pot scoate asemenea vorbe din nimic, cum să nu-i scoată şi lui Sandu, tot din nimic poate, numai fiindcă am supărat eu pe unul sau pe altul, că nu se poate să le faci tuturor pe plac, şi vor să-mi amărască niţel zilele. Sau acolo, la fabrică, a pus cineva ochii pe el, că e drăguţ, ştie că nevastă-sa e ţărancă şi i se pare că ar fi mai potrivit cu ea. Scârboasa asta de scrisoare din buzunar, uite, acum o rup. O rup mărunţel şi bag bucăţelele la loc în buzunar, să le arunc în soba de la sediu. E frig, e frig, toată sudoarea care m-a scăldat la Stăncioiu îngheaţă pe mine.

Să mă duc întâi să văd ce-au făcut zidarii. Nu mai sunt, au plecat. Au pus un rând de cărămizi, au făcut varniţă mare de mortar şi duşi au fost. Nu mă puteam aştepta să facă mai mult, şi poate nici asta nu trebuiau s-o facă, atâta mortar care s-o usca până luni. Trebuie acoperită cu foi de nailon. Nimeni nu s-a gândit. Dacă vine o ploaie mare, se adună în varniţă ca într-un bazin.

— Matei, puneţi peste varniţă nişte foi mari de nailon, de alea care ne-au rămas de la seră.

Curtea e pustie, numai Matei mai umblă de colo-colo, cu grijă să nu fi rămas în drum ceva care-ar mai trebui închis în magazie. Se uită la mine:

— Vezi că te aşteaptă… şi nu spune mai mult.

În birou, cu bărbia în piept, pe un scaun, stă Niculae Ţancu. Ridică încet capul când aude uşa deschizându-se şi-i văd ochii plini de atâta jale, încât încremenesc în uşă.

— Ce e, Ţancule?

— A murit Caterina.

— Vai de sufletul meu!

— A murit azi, pe sub prânz.

— Ce-a avut?

— Nu ştiu. Alaltăieri a durut-o la inimă, da’ a durut-o

rău de tot. A fost la dispensar şi doctorul i-a spus să stea în pat şi, când i-o trece niţel, să mergem la oraş s-o vadă la raze. Da' pe ea a durut-o din ce în ce mai tare. I-a dat şi picături, tot o durea. Şi azi a murit.

— Vai de sufletul meu! Alta nu mai ştiu să spun.

— Cum stătea în pat, a vrut să se ridice în capul oaselor, a strigat o dată tare, a pus mâna la inimă şi a căzut la loc, pe pernă. N-a mai suflat.

— Ai chemat numaidecât doctorul? întreb aşa, degeaba.

— L-am chemat şi a venit. A spus că i s-a rupt ceva la inimă. Că şi dacă o ducea de alaltăieri la spital, tot i se rupea pe drum, în salvare.

— Ţancule dragă! Ţancule dragă! Ai dat telegramă fetei, sau să-i dau eu? Cine stă cu dumneata? Tina, soră-sa, a aflat? A venit? Noi ce să facem? Cu ce să te ajutăm?

— Cu scândură pentru sicriu.

Şi Ţancu izbucneşte în plâns, de parcă abia în clipa în care a vorbit despre sicriu a înţeles de-a binelea tot ce mi-a povestit până acum.

— O să-i facem o înmormântare frumoasă cum n-a mai fost în sat, fiindcă noi nici n-am avut în sat două ca ea.

Ţancu plânge şi mai tare, îşi şterge faţa cu pumnii, se îneacă şi hohoteşte.

— Frumoasă, să fie înmormântare frumoasă, Rădiţă. Că altceva pentru ea nu mai putem face.

— Să nu duci grijă, Ţancule, sicriul se face aici, o s-o ducem cu camionul cel mare, deschis, au să vină toţi cooperatorii, ai să vezi. La cimitir, rânduim noi, facem noi tot.

— Tot?

— Fără grijă.

Asta parcă îl potoleşte puţin pe Ţancu. Aprind lumina că s-a cam întunecat. Îi văd faţa frumoasă, de om în toată

firea, totdeauna cumpătat, uneori asprit de încordare, acum răvăşit de durere.

— Du-te acasă, drăguţule, vin şi eu mai târziu.

Matei bate în geam şi îmi face semn să ies puţin în curte. De ce n-o fi intrând el să-mi spună ce are de spus nu ştiu. Poate îi e greu să dea ochii cu Ţancu, l-o fi văzut şi adineauri şi i-au sleit cuvintele de mângâiere, altele nu maj are de spus.

— Iartă-mă numai niţel.

În faţa uşii de afară, în cenuşiul serii, stă Gheorghe Mitruţ şi râde cu gura până la urechi. Tulburelul, sigur, că altfel Mitruţ e mai mult sfios decât giumbuşlucaş. Scoate căciula şi o vântură caraghios în faţa obrazului într-un fel pe care trebuie să-l fi văzut el undeva, la televizor, în vreun spectacol.

— Zi, Mitruţ! rostesc repede, cu gâtlejul strâns încă de durerea lui Ţancu.

— Parcă nu ştiţi?! râde Mitruţ. Că o fi secret?! Ha-ha!

— Mai încet! şi-l trag în jos, pe trepte, să nu-i audă Ţancu râsul. Ce să ştiu?

— Chiar nu ştiţi? Uite, frate, cum uită oamenii şi ce-au făgăduit!

Sunt gata să-l reped, a băut cam mult flăcăul ăsta, acum-acum mă bate pe burtă şi numai de ceartă cu el n-am poftă.

— Am făgăduit? Aoleu, Gheorghiţă, am făgăduit, ai dreptate. Dacă şi tu nu mi-ai mai adus aminte de când mi-ai spus prima dată, de acum vreo două săptămâni!

— Am fost şi azi pe la douăsprezece, dar nu eraţi aici.

— Când e nunta? Mâine?

— Mâine, şi vine şi preşedinta! râde Mitruţ cu *hai* mare.

— Mă Gheorghiţă, băiete, îţi dau scaune, îţi dau bănci, îţi dau mese, numai că trebuie să vii tu cu prietenii

tăi să le iei. Dacă îmi mai spuneai o dată ieri, poate le încărcăm azi de dimineaţă într-un camion şi ţi le trimiteam, dar acum, sâmbătă după-masa n-am nici şoferi.

— Vin eu cu prietenii, că nu-i peste deal.

— Mai încet.

— Da’ de ce aşa încet? O dată se însoară omul! Şi vine şi preşedinta la nuntă!

— Dacă oi putea, fiindcă vezi tu…

Era să-i spun că prea mă dor moartea Caterinei şi jalea lui „Bancu ca să petrec la nuntă, dar mă stăpânesc. E atât de fericit Mitruţ, de ce să-i vorbesc despre suferinţa altora?

— Vezi tu, Gheorghiţă Mitruţ, am şi eu o duminică, treabă acasă. Atâta am şi eu, o duminică.

— Să ţi-o petreci! Cu soţul, cu soţul vă invităm.

— Mulţumesc! Matei! Măi Matei, îţi dau cheile de la sala de şedinţe, are să vie Gheorghiţă cu prietenii lui, să-i laşi să ia mese şi bănci, şi scaune, câte le trebuie. Să fie într-un ceas bun, Gheorghiţă. Vino, Matei.

În birou, Ţancu stă iar cu bărbia în piept. Ridică fruntea. Nu mai plânge, e numai topit de amărăciune.

— Ţine cheile, Matei. Ai dumneata pe urmă grijă de ele.

Matei iese.

— Ce era? întreabă încet Ţancu. Râdea cineva tare, ori îmi hăuie mie urechile.

— Nu, o treabă. Poate vorbea cam tare, n-am băgat de seamă. Vin şi eu cu dumneata, numai să trec să vorbesc cu…

Ce tâmplări om putea găsi pentru mâine, duminică? Ies iar în fugă.

— Matei!

— Ce tâmplări om găsi, vrei să spui, nu?

Mi-a înţeles gândul. S-o fi frământând cu el de când a

venit şi aşteaptă în birou.

— Din sat nu-l avem decât pe Stoica. Un om singur poate să facă un sicriu. Să-l rogi dumneata. Dacă se lasă greu, să-l roage Breazu. Dar cred că pentru Caterina lucrează el şi sâmbătă seara ori mâine în zori. Să ia scânduri din alea mai bune, din alea pentru pridvorul sălii de şedinţe pe care o s-o facem. Sunt geluite, să le închege, să facă sicriu frumos.

— Dacă nu l-om găsi băut.

— Tulburelul! Treziţi-l. Scuturaţi-l. Chemaţi-mă, dacă e nevoie, şi pe mine. Vorbiţi cu nevastă-sa, cu Saveta, ea ţinea la Caterina.

— Toţi au ţinut.

— Eu mă duc cu Ţancu până la el acasă. Omul la nenorocire se face slab ca un copil, orice e o mângâiere pentru el. Mă găsiţi acolo dacă e nevoie şi mai târziu acasă la mine.

Intru din nou în birou.

— Să mergem, Ţancule.

Telefonul sună lung. Ţancu se uită la el, de parcă n-ar mai fi auzit în viaţa lui un telefon, de parcă nu i-ar şti rostul pe lume: un şurub care îţi intră în urechi când ai gândurile tale, şi of! ce gânduri.

— Alo! Da, eu sunt. Gara? A sosit un vagon de ciment? Bine, bine. Trebuie descărcat chiar acum? Vai de… Nu, am zis: bine. O să-l descărcăm. Venim. Da, da. Bine.

Cu cine? Cum? Trebuie. Repede. Vagonul trebuie să se întoarcă gol chiar în noaptea asta. Cu cine? Pe cine trimit după oameni? Matei e la Breazu, se duc amândoi la Stoica. Oameni de la grajduri? Puţini seara şi Breazu nu-i acolo să-i mobilizeze. Cu cine? Cu nuntaşii de mâine! Numai să-i prind.

— Ţancule!

— Să mergem.

— Ţancule dragă, iartă-mă. A sosit un vagon de ciment. Trebuie să alerg după oameni, trebuie să dau fuga la gară, trebuie… Nu pot veni în seara asta. Vin mâine.

Ţancu se uită trist, îşi ia căciula pusă pe duşumea, se îndreaptă spre uşă.

— Atunci, mâine. Şi restul…

— Restul ne priveşte pe noi.

— Noapte bună.

Ce fel de noapte bună să-i urez eu lui? Bălmăjesc ceva şi-l strâng de braţ. A ieşit.

Încui biroul, am uitat lampa aprinsă, îl descui, sting, încui iar. Să nu-mi pierd capul. Colo, la sala de şedinţe, se vede lumină şi forfotă. Îi număr repede din ochi: sunt vrea nouă, zece, cu scaune, cu mese în spinare. Mă apropii, mă căznesc să-mi dreg glasul să pară vesel.

— Gheorghiţă!

— zent! strigă unul cu o bancă în cap.

— Mă Gheorghiţă, tu nu ştii de unde să iau eu vreo zece voinici pentru o treabă de un ceas?

Gheorghiţă râde de sub bancă.

— Păi nu ne ţine un ceas, tovarăşă preşedintă, acuşi liberăm locu şi de noi, şi de mobilă.

Nu m-a înţeles şi e greu să înţeleagă că pot avea asemenea pretenţii în ajunul nunţii lui. Din cei zece, numai unul, Florică, e cooperator, ceilalţi sunt băieţi din sat care lucrează la fabrici sau pe şantiere în oraş. Or să vrea?

— Afară de treaba asta a voastră, mai am eu una voluntară, o distracţie de vreun ceas, nu mai mult.

— Ştim noi distracţiile astea voluntare! zice unul care trece pe lângă mine cu o masă pe umeri. Distracţie fără vin şi fără lăutari, dar poate cu haine rupte.

Nu-l cunosc după glas şi nu-l văd bine la lumina becurilor clătinate de vânt.

— Gheorghiţă, nu mă lăsa la ananghie!

Gheorghiţă se opreşte, îşi dă seama că e vorba de ceva serios.

— Măi flăcăule, ne-a venit în gară un vagon de ciment. Trebuie să-l descărcăm acum, numaidecât. Navetiştii au plecat toţi, de mult. Să umblu din casă în casă, să caut oameni? Pe Matei l-am trimis la o treabă cu necaz. N-am pe nimeni… Breazu a plecat şi el.

Stai, să-mi dreg glasul. Aşa nu merge. Sună a slăbiciune muierească.

— Gheorghiţă, nu ţi se pare ţie că ar fi o năzbâtie grozavă ca, în ajunul nunţii tale, tocmai tu cu nuntaşii să faci una nemaifăcută?

— Dracu’ a mai văzut să facă mirele asemenea ispravă înainte de nuntă? Să facă treabă cântând, în timp-fulger, cum zice Boanţă, numai aşa, ca să arate de ce e în stare şi cum scapă el cooperativa la nevoie?

Încep să râd ca de o poznă în adevăr cu haz.

— Păi cine n-ar povesti pe urmă în sat ce-a fost în stare Gheorghiţă Mitruţ în ajunul nunţii lui? Şi cum pe urmă s-a dus cu prietenii acasă, s-au scuturat frumos pe haine, şi iar au ciocnit şi au chiuit?

Gheorghiţă a lăsat banca din spinare şi se uită la mine lung, fără zâmbet de data asta.

— Tovarăşă preşedintă, şi dumneata mă ajuţi pe mine cu mobila asta, da vezi că…

— Nu pentru mobilă, Gheorghiţă, că doar nu ţi-o scot pe nas, chiar îmi vine greu să-ţi cer să mă ajuţi tocmai în seara în care te-am ajutat şi eu pe tine. Dar unde găsesc eu la ora asta, sâmbătă, atâţia flăcăi voinici la un loc, adunaţi grămadă şi buni la inimă? Învaţă-mă unde, că mă duc acolo!

Băieţii intră şi ies în trap pe poarta cooperativei. Strigă, se întrec, chiuie. Florică se opreşte lângă noi. A înţeles despre ce e vorba, dar aşteaptă să hotărască

Gheorghiţă, care nu zice nici da, nici ba. Se mai adună şi ceilalţi.

— Treabă cu bani ştie oricine să facă. Numai ai cu suflet te scot din ananghie. Pentru voi ar fi o joacă, ce să mai vorbim.

— Să descărcăm sacii şi să-i lăsăm pe peron? întreabă un glas gros, al lui Tarcea, pe care îl ştiu, lucrează la fabrica de faianţă din oraş.

— Ba în camion.

— Şi din camion încă o dată aici.

— Altfel cum? în magazie.

Greu am înghiţit nodul ăsta din gât.

— Ţine mai mult de un ceas, spune al lui Tarcea.

Mi se pare că am început tocmeala, asta e bine.

— N-aş crede. Voi sunteţi iuţi ca zmeii. Un vagon de saci? Zburaţi cu ei, cum aţi zburat cu băncile astea.

Simt că Gheorghiţă începe să se înduplece, dar îi e greu tocmai lui să-şi cheme oaspeţii de mâine la o treabă care nu-i priveşte. I-ar părea că înainte de a-i chema la masă, le cere un soi de plată în muncă. Să vorbesc mai mult cu Florică:

— Florică! Măi băiete, cooperativa e şi a ta! Şi vreo cinci din flăcăii ăştia care lucrează în oraş au părinţii în cooperativă. Ei, să mă duc la ceasul ăsta să le iau părinţii de lângă sobă, de la căldură, ca să descarce, ori să-i rog pe ei să facă asta pentru a-i lor? Ce zici, Florică? Şi voi ce ziceţi, băieţi!

Cel cu glas gros de adineauri, care a vorbit batjocoritor despre „distracţiile voluntare”, râde puţin răguşit.

— Zicem că asta ar merita măcar două damigene de tulburel!

Aş găsi forma contabilă pentru asemenea plată? Se poate trece la ore suplimentare. E o idee!

— De ce mi-ai luat-o înainte? Eu mă gândeam să fie surpriză la sfârşit! Crezi că vă lăsam cu gura uscată?

— Ei, uscată! protestează ruşinat Gheorghiţă. Parcă n-am acasă destul de băut.

— Tu ai ce ai şi asta e başca. Hai, ziceţi da, băieţi!

— Unde e camionul?

Camionul? E el în garaj, dar unde e şoferul? La asta nu m-am gândit. Nea Fane, singurul şofer care locuieşte în sat. Îmi dau capul dacă n-o fi la Bufet acum, dar mă fac că totul merge pe roate.

— Camionul e în garaj. Şoferul trebuie să vie chiar acum. Sfârşiţi voi cu căratul mobilelor şi ne întâlnim la gară. Ori, dacă vreţi, vă întoarceţi tot aici, să veniţi cu camionul la gară.

Se sfătuiesc între ei.

— La gară! Ce să mai venim aici? Gara e mai aproape de casa lui Gheorghiţă.

— Sigur, tovarăşi? V-aţi dat cuvântul, băieţi? Vă aştept acolo?

— S-a făcut! spune Gheorghiţă, încântat că nu mai simte împotrivire în ceilalţi.

— Să trăiţi şi la revedere. În vreo jumătate de ceas sau în trei sferturi, la gară!

Parcă lumina e mai puţină pe drum. Din loc în loc s-a mai stricat câte un bec. Pe asfaltul şoselei s-a prins o mâzgă lunecoasă, care n-a îngheţat de tot, care te înşală. Să mai trec pe acasă pe la nea Fane sau direct la Bufet? Hai acasă întâi. Vântul ăsta pătrunde prin haine, de parcă ai umbla gol pe drum. Trebuia să-mi pun de dimineaţă blana de oaie sub palton, dar nu m-a tăiat capul că va fi atât de frig. Nici n-am mâncat azi, de asta mi-o fi atât de frig. Trec prin faţa porţii mele. Se vede lumină în fund, în sufragerie. Să intru o clipă, numai o clipă, să-i văd, să-mi iau căptuşeala de blană şi să fug la nea Fane.

Dan e singur în sufragerie. Dezleagă cuvinte încrucişate.

— Bine c-ai venit, mamă. Mi se urâse.

— Taică-tău nu s-a întors încă?

— Nu.

— Ai mâncat?

— De prânz. La cină vă aştept pe voi.

— Mă întorc peste vreun ceas şi jumătate, Dănuţ. Mai am ceva… Mănâncă, dacă ţi-e foame.

— E numai şapte. Vă aştept. Dar m-am plictisit.

E călduţ capul lui pe care îl strâng la piept şi e parcă de catifea.

— Citeşte ceva. Vin curând.

Vântul mă răzbeşte prin palton, mă înfioară şi mă doare. Am uitat iar căptuşeala de blană. Nu s-a întors până la ora asta. Azi, sâmbătă, când e zi scurtă la birouri. Vreo şedinţă! „Îţi spune că se duce la şedinţe, şi el se duce la teatru”. O fi spectacol la teatru şi sâmbătă după-amiază, ce ştiu eu! Spectacole la care poţi să te duci cu fete care miros a parfum. Şi, dacă ar fi venit acasă, ce-ar fi făcut? M-ar fi aşteptat, ar fi citit, ar fi gospodărit cu Dan, alandala, bărbăteşte, cum ştiu ei. I s-ar fi urât şi lui, cum i se urăşte copilului. Are dreptate. Ar fi putut fi el lângă mine în vreo clipă din ziua asta grea?

Nu, femeie, zbuciumă-te singură cum se zbuciumă azi atâtea femei, ai meserie de bărbat, scoate-o la capăt, că ai vrut, şi ţi-a plăcut, şi eşti mândră de ea. Te poate ajuta uneori Breazu, fiindcă are un rost în cooperativă, nu te poate ajuta nici cum bărbatul tău, care are alt rost în altă parte. Nici măcar pe drumul ăsta lung, în seara asta friguroasă şi vântoasă n-ar fi putut merge alături de mine, pentru că asta e treaba mea, să-l scot din vizuină pe nea Fane, şi bărbatul preşedintei nu se poate amesteca. Cum ar arăta o preşedintă care merge cu bărbatu-său s-o

descurce? M-ar râde şi curcile. Ori ştii să fii, ori îţi dai demisia. Să mă ţină de mână când mă duc la sector sau la Minister? Asta ar fi ceva bun pentru Estradă! Ceva de haz.

Noroi, noroi, în curtea lui nea Fane. Câinele dezlegat, dar se bucură când mă vede. De s-ar bucura aşa şi stăpână-su. Şi, mai întâi, de-ar fi acasă!

Este! Tocmai iese pe uşă, îmbrăcat ca omul care începe duminica de pe acum.

— Nea Fane!

— Dumneata erai?

Nu e prea încântat că mă vede.

— Pune haina cealaltă, nea Fane, şi fuga la camion. Trebuie să mergem la gară. Ne-a sosit un vagon de ciment.

— Acu?

— Acum!

— Trăsni-l-ar! Păi camionul meu are o pană la motor.

— Trebuia să-l dregi după-masă. Iei camionul lui Ispas.

— Să zică pe urmă că i l-am stricat?

— Să zică sau să nu zică, nea Fane, asta e! Nu se închide el, Bufetul, până la ora zece. Cimentul trebuie descărcat chiar acum şi dus la sediu. Poate că nici mie, nici ălora care l-or descărca nu ne place să orbecăim în seara asta la gară, toţi am sta mai bucuroşi acasă ori unde ne-ar da inima ghes. Vine Gheorghiţă Mitruţ, care se însoară mâine, cu nuntaşii lui să descarce, şi dumneata sau eu, care nu ne cununăm mâine, să facem nazuri? Şi ce să-ţi mai spun? Că ţi-ar plăcea să mergi pe asfalt în curtea cooperativei în loc să te înfunzi cu roţile în gropi? Că doar de aia vine cimentul. Ne-am înţeles, eu mă duc la gară să semnez acolo actele de primire, te aştept în douăzeci de minute.

— La dumneata, toate sunt uşoare, când le face altul.

— Adevărat, că eu nu fac chiar nimic. Eu şi acuma

stau în pat şi numai te visez pe dumneata. La revedere, te aştept la gară.

Are să înjure, şi are să vină. Aud cum se trânteşte uşa casei în urma mea. A intrat înapoi, să se schimbe. Hai, lasă-mă, cuţule, m-ai murdărit pe toată haina cu labele tale înnoroiate. După ce că sunt o femeie care nu mai scoate cizmele din picioare şi nu miroase a parfum, o să mai intru în casă diseară şi cu miros de câine.

Luminile gării licăresc departe. Încă niţel, încă niţel, Rădiţă, şi ai ajuns.

— Credeam că nu mai vii, spune şeful. L-am tras pe linia a treia şi o să-l ataşăm la mărfarul care trece spre oraş la nouă patruzeci.

Nu ştiu cum fac formalităţile pentru vagon, cum semnez hârtiile, cum vorbesc cu unul şi cu altul. Stau cu auzul încordat, vine camionul? Vine Mitruţ cu prietenii lui? De afară nu se aude decât tăcere şi din când în când vuietul vântului.

— Intră la mine în birou, spune şeful. E mai cald.

— Ba ies afară, să-i aştept.

Nu se vede, nu se aude nimic dinspre sat. Se aude de pe linie, de departe se apropie pufăind, duduind. Trece o locomotivă, o namilă neagră, şi după ea un şir de vagoane luminate. Nu opreşte în staţia noastră, n-are ce face aici un tren ca ăsta. Înăuntru se vede prin ferestre, stau oameni de vorbă, se uită prin geamuri, stau la mese. Le e bine. Le e cald. Unde s-or fi ducând? S-au dus.

Bate vântul. Nici aici n-ar fi putut sta Sandu cu mine. Aşteptarea asta e numai a mea. Multe sunt numai ale mele şi multe or fi ale lui, cine ştie câte. N-am călcat o dată în fabrica în care lucrează el, nu ştiu nicio mutră de acolo. Or fi mutre frumoase pe la birouri, în jurul lui. Dar nu m-aş duce de azi înainte pentru nimic în lume. Să mă umilesc pe mine urmărindu-mi bărbatul? Să-l umilesc pe el,

controlându-l? Pentru nimic în lume!

Mă bate un far în obraz dinspre şosea! Vine camionul! Parcă mi-a ieşit jumătate de suflet cu oftatul ăsta adânc de uşurare. Cealaltă jumătate stă încă chircită înăuntru, în piept: nu cumva n-or veni nuntaşii? Ce ne facem atunci?

Nea Fane opreşte, sare de la volan. Nu mai e furios. S-a dumerit şi el că altfel nu se putea.

— Unde trag?

— Peste pod şi opreşte acolo, lângă linia a treia, lângă vagonul ăla de colo, ăla singur.

— Dar băieţii de care spuneai?

— Trebuie să vină acuşi.

Mă priveşte lung, se suie în cabină şi dă drumul la motor. Şi dacă n-or veni? Au trecut pe acasă pe la Gheorghiţă, au mai tras o duşcă şi s-or fi răzgândit. Or fi cântând ţinându-se pe după gât şi or fi petrecând de mama focului. Dincolo, la Ţancu, linişte şi durere. Caterina, cu ochii ei frumoşi şi blajini, închişi, Caterina care n-o să se mai uite la noi niciodată cu dragostea cu care se uita la puii ei de o zi. Felurită e viaţa, sau felurite sunt ceasurile într-o viaţă de om.

Am auzit un chiot! încă unul! Şi hohote de râs. Grozavi flăcăi! auzi-i cum vin, curat ca la nuntă. Intră buluc din întuneric în lumina peronului. Unu, doi… patru… zece! Au venit toţi zece!

— Încotro? strigă cel cu glas gros.

— Colo! ăla e vagonul, lângă el camionul!

— Pe el, fraţilor!

Se duc vârtej. Abia mă ţin de ei. Cam lunec între traverse, dar n-are a face. Fane a aprins toate farurile să se vadă bine uşa vagonului.

— Ca pe bandă rulantă, ca pe bandă rulantă! strigă unul suit în vagon şi pune primul sac în spatele altuia care

se îndreaptă, niţel cocoşat de greutate, spre platforma camionului.

— Repede, zmeilor, că nunta v-aşteaptă!

Numai de n-ar sparge sacii, că prea se mişcă repede, ca diavolii. Le aud răsuflarea grăbită, dte un hohot de râs când unul a spus o glumă mai mult suflată decât rostită, între gâfâieli.

— „Iac-aşa se joacă fata.

Când pe stânga, când pe dreapta.

Iacă-iacă – aşa!”

Cânt tare şi mă aud că încă mă mai ţine glasul.

— Mai zi, tovarăşă preşedintă, că ai voce frumoasă! strigă cel care vorbeşte gros şi pe care nu-l cunosc de loc, nu e din sat.

— Am să vin când te-i însura şi dumneata, să-ţi cânt la nuntă. Dar acum e prea mare umezeală şi eu îmi păstrez glasul pentru atunci!

Şi aş cânta, zău că aş mai cânta. Nu, nu mai cânt, o glumă merge, dar ăştia, cum sunt băuţi, sunt în stare să lase sacii jos, şi să vină să mă ia la joc.

— Nea Fane, nu poţi să mai apropii niţel camionul de gura vagonului? rostesc ca un căpitan, atât de serios, încât să se vadă că stau aici de veghe, dar nici prea aspru, ca să nu le stric cheful.

Nu-mi mai simt picioarele. Ceafa mi-e ţeapănă sub gulerul ridicat. Eh, nu mai e mult. O mai fi un sfert de vagon. Bun e şi tulburelul de toamnă! Sau nu, bună e fericirea în viaţa omului, de data asta fericirea lui Gheorghiţă, care i-a molipsit pe ceilalţi. „Viaţa personală” – cum spunea inginerul. Dacă îmi rămâneau ăştia toţi în cooperativă şi nu plecau în oraş, ce mai treabă făceam cu ei. Să nu mă mai gândesc. Am ameţit, de parcă se învârtesc căluşeii în faţa mea.

— Gataaa! strigă unul lung, şi ceilalţi trag un chiot.

— Poftim în cabină, tovarăşă preşedinte, mă strigă Fane.

— Băieţi! Băieţi! Veniţi la sediu, nu-i aşa?

— Am şi pornit, zbiară Florică, şi toţi se duc în goană, ca alungaţi.

Camionul saltă pe scândurile jucăuşe ale podului, ocoleşte gara. Suntem pe şosea. E opt şi jumătate. La multe case se mai zăresc luminile în bucătăriile din curte. Altele sunt întunecate. Oamenii sau şi culcat. Şi la casa lui Ţancu licăreşte ceva slab, la ferestrele dinspre drum. Luminările aprinse pentru Caterina. O fi venit fata? O fi singur Ţancu? Nu cred, stă vreo vecină, sau cumnată-sa lângă el. La ce-i foloseşte? Poate i-o fi folosind, poate i-ar fi prea greu numai cu ea. Vreo treizeci de ani de căsnicie. Eram copil când am fost la nunta lor. Ce bine s-au înţeles. Îi plăcea Caterinei vorba bunicii mele: „Că nimica nu-i pe lume ca mila de la bărbat”. Era din Transilvania bunica, adusese de acolo vorba asta necunoscută la noi. „Milă” însemna pentru ea căldură, dragoste, nu milă ca pentru schilozi sau neputincioşi. Ea nu cunoscuse aşa ceva, rămăsese văduvă prea tânără, nici mama n-a cunoscut. Pe mama o durea când spunea bunica, oftând, cuvintele astea; Caterina înţelegea fiindcă ea trăise mila de la bărbat.

— Am şi ajuns?

Nu băgasem de seamă. Matei umblă prin curte.

— L-ai găsit pe Stoica?

— A venit. Face sicriul.

— Vino cu mine, trebuie să scriu un bon pentru două damigene de tulburel. Te duci cu el la magazie şi ridici damigenele. Le dai ăstora care or descărca acum cimentul.

— Care ciment?

— Aşa-i, că tu nu ştii, erai plecat. Ai să vezi şi n-ai să crezi. Vino să-ţi dau bonul. Mâine trebuie să vorbim şi la cimitir… Şi luni, la vremea prânzului, mergem cu câţi

oameni putem…

— Spunea şi Breazu. Mobilizează şi el, dar pentru înmormântarea Caterinei nici nu-i nevoie de mobilizare.

— Şi eu cred. Uite bonul. Când ne întoarcem, luni, nu, n-are să mai fie timp, marţi, trebuie să vedem şi de împărţirea porumbului la oameni! În atelierul de perii, să vină electricianul, să izoleze…

Am început să le fac pe toate ca în vis. Nu ştiu când am intrat în birou, nu ştiu când am ieşit în larma pe care o fac afară flăcăii în faţa magaziei. Durducan, paznicul de noapte de la materiale, se uită bosumflat la iureşul ăsta. Încet şi potolit cum e el, orice zarvă îl tulbură: „nu-i cum trebuie!”. I se pare că toate ar trebui să fie pe măsura lui, o mişcare, o pauză şi un căscat. A îmbătrânit Durducan, abia acum îl văd cât a îmbătrânit. Să-l întreb luni dacă nu i-ar conveni mai bine să-l schimb, să facă paza de zi. Poate ar obosi mai puţin.

— Tovarăşa Rada, am adus damigenele.

— Mulţumesc, Matei. Nu te duci acasă?

— Ştii ce? Du-te mai bine dumneata, că eşti verde de frig. Cu spiriduşii ăştia, îi văd eu, nu ţine mai mult de jumătate de ceas, nici atât. Dă-le vinul, spune-le o vorbă, şi du-te. Când sfârşesc ei, plec şi eu. Vezi că azi am stat mai mult la căldură decât dumneata. Acum, seara, m-am mai vânturat şi eu, altfel…

S-a vânturat el cam toată ziua, dar nici de frig nu-l văd tremurând, şi în mine au îngheţat şi măruntaiele. Dar de ce să stea el în locul meu? Nu e dator. Nu vreau.

— Pleacă dumneata, Matei, nici pentru mine nu-i nimic încă o jumătate de ceas.

— Lasă, spune Matei, eşti destul de vitează şi aşa, ştiu. Nu mai trebuie-Mi se face ruşine. Parcă aş fi vrut să mă mai chinuiesc aici niţel, ca să dovedesc că sunt un erou. Nu, nu era aşa ceva în capul meu, şi cu toate astea te

pomeneşti că uneori le dau oamenilor impresia asta.

— Bine, Matei, vitează sau nu, mi-e frig, e adevărat. Rămâi dumneata.

Îl opresc pe Gheorghiţă între camion şi uşa magaziei, îi mulţumesc, îl firitisesc, mă mai pofteşte o dată la nuntă, mulţumesc tuturor flăcăilor care răspund din goană, unul nu pune sacul jos, şi le arăt damigenele care stau cuminţi lângă scaunul pe care s-a aşezat Matei, mai la o parte, lângă peretele magaziei.

Aşa. Acum mergem acasă. A început să fulguie, dar rar, puţin. Mâine s-ar putea să se limpezească iar cerul. Vântul ăsta poate că ridică norii. Bine că am băgat cimentul la loc ferit. Acum mi-ar prii o baie caldă, dar n-am putere să mai fac focul la cazan. Nici nu mai gătesc în seara asta, gătesc mâine dimineaţă. Devreme, ca să mă duc pe urmă la Ţancu. Tropăi ca un ostaş după un mers lung, îmi aud tropăitul pe drumul pustiu şi liniştit. Şi mâna mi-e îngheţată, deschid greu zăvorul pus pe dinăuntru. Mă opresc în mijlocul curţii, între tufănelele uscate, peste care cade lumina becului din drum.

Dacă Sandu tot nu s-a întors? Dacă n-o fi acasă? Trebuie să mă prefac faţă de Dan, să mă prefac că nu sunt necăjită, că sunt numai obosită. Îmi vine să nici nu mai intru în casă, ca să nu aflu, ca să nu ştiu. Să nu mai intru în casa mea, în care mi-e atât de drag să trăiesc. Haide, gata. Aşteaptă băiatul.

Împing uşa. Îmi sar amândoi în întâmpinare. Masa e pusă.

— Bine c-ai venit, Rădiţă! Ai îngheţat! Ştiam c-ai să vii îngheţată, am încălzit apă, să te scalzi.

— Eu m-am şi scăldat! strigă Dan.

— Şi eu am venit târziu, am avut o şedinţă. Am ajuns pe la opt acasă.

Ce limpezi îi sunt ochii când vorbeşte de şedinţă!

— De ce stai aşa, ca un om de zăpadă în mijlocul odăii? Sărăcuţa de tine, eşti năucă şi îngheaţă. A fost o zi grea?

— Grea. Stai să-mi vin în fire. Nu ştiu de ce să mă apuc mai întâi.

— Întâi să-ţi scoţi cizmele şi paltonul. Hai, voinice, să-i scoatem cizmele mamii. Tu una, eu una.

Asta îi place grozav lui Dan, să se ia la întrecere cu taică-său, care se preface că nu poate, că nu răzbeşte să-mi tragă cizmele, până când Dan n-o scoate pe cea pe care a apucat-o el. E jocul nostru din unele seri.

Dan cade pe spate cu cizma în mâini şi râde de se prăpădeşte, Sandu se trudeşte, geme caraghios! S-a mai întâmplat asta de cinci-şase ori anul trecut, o dată anul ăsta. Şi, uite, abia acum mă gândesc că niciodată, dar niciodată în viaţa lui tata n-ar fi fost în stare să-i scoată mamii încălţările. Ar fi leşinat biata mama de spaimă sau de bucurie. Şi bunica la fel. Asta o fi „mila de la bărbat” şi ele n-au cunoscut-o.

— Să vă încălzesc mâncarea.

— Scoate mai întâi paltonul de pe tine.

Scot paltonul anapoda, cu braţele mele amorţite şi, cum îl scot pe dos, îmi zboară dintr-un buzunar câteva bucăţi din scrisoarea pe care am rupt-o şi am uitat s-o ard. Sandu se apleacă şi le ridică.

— Ţi-a căzut ceva.

— Dă-le încoa! şi vreau să i le smulg din mână.

Mirat de violenţa mea, Sandu se uită la hârtii.

— Ah! şi tu primeşti murdării din astea?! Dă-le naibii pe foc.

Deschide uşa sobei şi le aruncă.

— Şi tu?

— Am primit vreo şase până acum. Parcă ar fi acelaşi scris.

— Ce-ţi spunea în ele?

— Nici nu merită să-ţi aduci aminte. Prostii despre tine. Le-am ars.

Cred că m-am înroşit foarte tare.

— Mă duc în bucătărie.

Aprind flacăra la aragaz. Da, nu trebuie să stau numai să mă uit la ea, trebuie să pun şi mâncarea pe foc. Şi el a primit. Lui nici nu i-a trecut prin cap să mă bănuiască. Şi eu, vezi… Ce ruşine mi-e de mine, ce ruşine mi-e! Cred că ruşinea m-a dezgheţat înaintea căldurii din casă. Mă mişc uşor şi nu mă mai doare nimic. Numai că îmi vine parcă să plâng, nu ştiu dacă de ruşine, de destindere sau de bucurie că o grijă nemernică s-a dus, s-a topit. Îi aud alergând în jurul mesei, se joacă. Nu, n-am să plâng, mi-a şi trecut slăbiciunea de adineauri. Mâncarea s-a încălzit. Ce mai vreau de la ea? Să se ardă?

— Aşezaţi-vă la masă!

Stăm toţi trei în jurul mesei. Lumina cade gălbuie pe noi. Soba dogoare.

— Spui că ai avut o zi grea. Ţi-a mers prost?

Mie? Mi-a mers foarte bine. Mi-a mers grozav.

— Nu! Am rezolvat… ştii câte am rezolvat? Şi cu zidarii, şi cu Stăncioii, şi cu cimentul. Tot!

— Aşa înţelesesem eu.

Încep să râd cu hohote.

— Mi-a mers grozav. Eh, că a fost cu niţică oboseală şi niţel frig, ce să-i faci, nu se poate altfel. Mi se retează râsul. Da, e şi o veste proastă. A murit Caterina Ţancu. O femeie grozavă, o femeie fără pereche.

— O ştiu. Îmi pare rău şi mie. Acum va trebui să ai niţică grijă de el, mi se pare că erau foarte legaţi.

De unde ştie Sandu? E adevărat, au venit de câteva ori împreună la noi, şi vezi că Sandu, care e străin de sat şi de treburile lui, a băgat de seamă şi a ţinut minte. Şi are

încredere în mine, îşi dă seama că eu îl pot alina, puţin, pe Ţancu. Nici n-a gândit: „Când ai o clipă liberă, stai lângă mine, nu-ţi mai pierde vremea şi cu treburile altora” cum ar fi gândit alt bărbat. De ce îmi trecea prin minte azi, pe drum, că la greu tocmai bărbatul meu nu mă poate ajuta? Pentru că sunt nedreaptă.

— Ei, du-te acum să faci o baie. Strângem noi masa, Dan şi cu mine.

— Mai lasă-mă o clipă, Sandule, să stau lângă tine. Uite, să ne îngrămădim toţi trei aici, lângă sobă, pe divan. Să mă odihnesc lângă tine. Vin la mama, Dănuţ. Eşti pe jumătate adormit. Nu ştiu ce spunea azi inginerul despre fericirea personală sau viaţa personală. El s-a dus s-o caute la Sinaia. A noastră e aici, nu-i aşa? Uite, vezi, eu sunt acum foarte fericită. Mi-e frică să nu adorm pe umărul tău înainte de baie. Nu-i nimic. Unde mi-aţi pus cizmele… să mă duc… nu mă mai duc… Ce mai pajişte!

— Ai adormit, Rădiţă!

Verba manent

Prin fereastra prin care bătea acum soarele care începuse să coboare uşor pe arcul bolţii, singura pe care schelele exterioare n-o acopereau de loc, razele piezişe, încă puternic aurii, luminau câteva din lespezile roase, ulcelele cu vopsele aşezate pe jos, stâlpii puternici pe care era clădit eşafodajul interior de bârne, scânduri, trepte aeriene, şi picioarele sfântului Petru până la genunchi. Restul bisericii se pierdea în semiîntunericul cu care Giorgio îşi deprinsese atât de bine ochii, încât nu aprindea marile becuri sau reflectoarele care fuseseră aşezate în toate unghiurile clădirii, decât când lucra la o bucată de frescă la care, în niciun moment al zilei, nu ajungea nicio rază de afară, prin niciuna dintre ferestrele zăbrelite în cruciş şi-n curmeziş de pârghii şi scânduri, cu geamuri în care mai străluceau ochiuri din sticla bombată de

odinioară, peticite cu sticlă albă, plată. Mirosul de cafea se amesteca din ce în ce mai tare cu cel răşinos de sandarac, cu cel al cerei care fiersese adineauri, cu cel de vopsea, de var, şi peste toate, sau dincolo de ele, stăruia mirosul de tămâie arsă sute de ani în lăcaşul cu ferestre închise. Dacă n-am să cobor acum, se gândi Giorgio, cafeaua are să dea în foc şi reşoul are să se îngăleze ca data trecută, când mi-a trebuit o oră ca să-l curăţ. Dar degetele sfintei Ana la care lucra acum, pe care le desprindea acum de sub mantia sfântului Toma care le acoperise la a doua zugrăvire a bisericii, erau atât de lungi, de pure în calmul lor gest de ocrotire a copilei Maria, de aeriene parcă, încât îi venea greu să se despartă de ele tocmai acum, când lumina avea să scadă pe nesimţite. Albul lor lunar, aşezat pe albastrul străveziu al veşmântului copilei, îi dădea o senzaţie de beţie rece, de încântare ilimitată. Cât de perfect erau pictate unghiile prea lungi ale acestor degete cuminţi, de parcă fiecare dintre ele ar fi însemnat pentru pictor un ţel în sine, o datorie cuvioasă, de parcă pentru fiecare din ele ar fi trebuit să-şi dea socoteală lui însuşi, seara, când se odihnea, de desăvârşirea muncii lui de peste zi.

Un miros de ars şi un sfârâit care nu mai voia să se sfârşească îl trezi din contemplaţie. Sigur, cafeaua dăduse în foc. Giorgio coborî uşor din vârful schelelor lui, călcând cu piciorul încălţat în sandală din bârnă în bârnă, obişnuit acum cu urcuşul şi coborâşul ăsta zilnic, care parcă îi făcea plăcere, după ce stătuse neclintit şi uneori cu capul dat pe spate ceasuri întregi. Jos, de-a lungul peretelui de lângă uşa de intrare, se înşirau pe o bancă murdară de culori, de unsoare, de răşini, de gălbenuş de ouă, reşoul acum negru de cafea, scoţând fum gros, termosul cu apă rece, o cutie cu ouă, magnetofonul, bureţi de diferite mărimi, murdari şi curaţi, sticle de oţet, de spirt, de

terebentină, cârpe maculate, pachetul cu sandvişuri adus de Giulia, cutii, borcane, ulcele, palete, zeci de lucruri care pe zi ce trecea se înmulţeau.

Cafeaua era bună, tare. În clipa asta putea pune şi magnetofonul. Avea o bandă care îl încânta în ultima vreme. Începuse, când se apucase de vasta lucrare împreună cu Fernando, prin a pune la magnetofon „Misa Solemnis" de Bach şi requiemurile lui Haendel. „Trebuie să intrăm în atmosferă", susţinea Fernando, cu glasul lui adânc, ieşit dintre barba tufoasă şi mustăţile groase ca dintr-o grotă. Dar, după ce Fernando se îmbolnăvise, Giorgio lăsase niţel de o parte muzica clasică pentru banda asta dăruită de Giulia, care tulbura liniştea vechii biserici cu sunetele ei de o ciudată şi sălbatică armonie. Coruri de negri! în primitiva şi străina înlănţuire de motive, în sărăcia de motive chiar, repetate la nesfârşit.

În acel primar şi brutal geamăt muzical, fără îndoială melodios, Giorgio găsea ceva din propria lui natură intimă, care uneori izbucnea din el, omul civilizat, şi voia să treacă peste toate zăgazurile deprinderilor, percepţiilor şi reacţiilor pe care le considera ale sale, mai puţin învăţate decât fireşti. Dar, se consola el, pesemne că în firea fiecărui om există substraturi necunoscute de el, gata să irupă la un prilej favorabil lor, când cuirasa e mai slabă, că în firea oricăruia dintre noi există trăsături pe care poate că uneori n-avem să le cunoaştem până la moarte, pentru că trecem alături de momentul prielnic care să le trezească. Muzica asta chinuitoare şi pătimaşă, monotonă şi obsedantă, răscolitoare în simplitatea ei barbară, care vorbea despre foarte puţine lucruri şi avea parcă mişcări rituale, ale căror simboluri erau şi ele puţine şi probabil clare, îi dădea ghes să joace şi el, cu gesturi atunci născocite, în mijlocul bisericii, în locul îngust dintre schele. O şi făcuse uneori, ca să-şi dezmorţească mădularele

înţepenite de poziţia nefirească la care îl obliga lucrul la înălţime, o făcuse amuzându-se singur, o clipă, două, pentru că mult timp nu-şi acorda nici pentru cafea, nici pentru odihnă. Boala lui Fernando căzuse prost, ar fi vrut amândoi să sfârşească peretele dinspre răsărit până la începutul iernii. Deşi iarnă aspră în acest sud binecuvântat nu era, între zidurile bisericii tot ar fi fost frig cu toate radiatoarele electrice pe care le-ar fi pus, aşa că urma să reia lucrarea în primăvară. Acum, Fernando fiind bolnav, Giorgio îşi dădea iluzia că lucrează cât doi.

Sfârşi cafeaua, bău un pahar de apă rece din termos, luă încă o daltă mică din lemn de tei, şi se urcă iar ca o pisică pe schelă. Mâna era acolo, cu degetele ei puţin rigide în mişcarea lor ocrotitoare, împietrită de veacuri şi acoperită de veacuri sub stratul de pictură în ulei pe care îl cojea acum, şi nu mişcarea ei, ci transparenţa, delicateţea închideau în ele o vibraţie sensibilă, emoţionantă. Aşa, deget cu deget, uşor veneau la lumină flori fragile, înmormântate şi uitate. Foarte, foarte puţin roz, ea o înfiorare în albul lor, şi încă o tonalitate de roz uşor urcată în unghiile cuminte alăturate. Să fi venit Giotto până aici, în sud, lângă Mediterană, într-o călătorie pe care istoria n-a păstrat-o? Sau un ucenic al lui, un vrednic ucenic credincios principiilor şi metodelor maestrului său, a coborât aici, în acest vechi oraş pe care dezvoltarea de mai târziu a regiunii l-a lăsat în părăsire şi pe care cei de azi se trudesc să-l învie iar? Vor să-l facă punct turistic atrăgător datorită plajei lui vaste, stâncilor de pe mal, de pe înălţimea cărora se vede largul mării, celor câteva ruine romane dezgropate de curând. Fără îndoială, edilii şi-au spus că vechea biserică din secolul al paisprezecelea, biserică a unei mănăstiri care azi nu mai există, merită şi ea să fie împrospătată. Sub pictura murală de acum patru veacuri, convenţională şi puţin declamatoare, datorită unor

fericite accidente care cereau neapărate reparaţii, s-a întrevăzut o alta, mult mai veche, cea iniţială, după toate semnele. Cu grijă, înfiorat de bănuială, descojind un mare petec jupuit, Fernando dăduse de primele fresce, de minunatele fresce de la începutul celui de al paisprezecelea veac. „E Giotto!” strigase el atât de puternic, încât vechile ochiuri de geamuri, desprinse din micile lor vărguţe de plumb, zăngăniseră. Lui Giorgio îi era cu neputinţă să creadă că peste o frescă de Giotto se aşternuse alta peste două secole. În anul o mie cinci sute şi câteva decenii, nimeni nu ignora personalitatea lui Giotto în Italia, el era doar primul izvor al celorlalţi. Chiar dacă târgul ăsta era izolat şi în decădere în acel moment, nu se putea să-l ignore. Iar decăderea materială a târgului nu fusese atât de mare încât să-i oprească iniţiativa nenorocită de a mai zugrăvi o dată biserica. Un ucenic al lui Giotto, îşi spunea Giorgio, un ucenic cu har aproape tot atât de mare ca al maestrului său! „Însuşi Giotto!” repeta Fernando. Giorgio nu se certa cu el pentru încăpăţânarea asta. Giotto sau altul, fresca, pe măsură ce o scoteau la lumină, îşi vădea culorile aeriene, străvezii, luminoase, liniile puţin înfricoşate pe propriul lor elan, albastrurile şi rozurile diafane, de cer în amurg, când soarele nu varsă nicio picătură de sânge pe boltă, ci lasă numai amintirea celor mai suave culori ale paletei cu care a zugrăvit violent şi orbitor în timpul zilei, scoteau la lumină peisajele care înconjurau foarte omeneştile chipuri de sfinţi.

Acum Giorgio curăţa mâneca. Cunoştea dinainte cutele pe care avea să le descopere, cutele cuminţi, drepte sau curbe, încremenite într-o pornire spre mişcare, şi cuminţenia lor nu-l supăra, absorbit cum era de acel albastru străveziu ca apa, dar cert, egal cu el însuşi, de o unică puritate.

Lumina descreştea. Banda de magnetofon se oprise

demult. Giorgio nici nu băgase de seamă. Liniştea culorii înlocuise desăvârşit vaierul ritmat şi-l cuprinsese ca o apă în care se cufundase. Nu-i plăcea să lucreze la lumină electrică. Reflectoarele zăceau mai mult neîntrebuinţate, pictura asta avea nevoie de lumina zilei, nu de falsificarea cu exces a becului electric. Cum va fi pictat atunci, la început, pictorul? La ce lumină? Cu ce mijloace? Probabil că ferestrele cu arc boltit, despărţit în două de o zveltă şi uşoară colonetă, nu aveau geamuri de loc, că schelele nu acopereau toţi pereţii şi niciuna faţada, că maestrul punea să i se mute din loc o singură schelă, îngustă poate, care să nu împiedice lumina de afară să-l ajungă. Sigur că Fernando şi el greşiseră când lăsaseră nu numai să se facă aici o construcţie de bârne care căptuşea aproape biserica şi mai ales când îngăduiseră să se ridice şi schela exterioară, pentru repararea acoperişului şi a cornişei, reparare care nici nu începuse încă.

Giorgio coborî. Îşi şterse mâinile cu o cârpă muiată în benzină, le clăti cu puţină apă, încercă să facă oarecare ordine în pensule şi unelte, se lăsă păgubaş şi se privi în ciobul de oglindă pe care îl adusese aici şi de care râdea Fernando. Nu arăta rău, dar era destul de murdar. În sfârşit, în orăşelul ăsta în care fiecare turist căuta să se îmbrace cât mai personal, cu o neglijenţă studiată, să se înfăşoare în elemente cât mai eteroclite şi să dezgolească până la o limită obsolut necesară tot ce n-ar fi putut dezgoli într-un adevărat oraş, Giorgio se putea socoti destul de cuviincios în costumul lui de lucru. Bluza de pânză groasă, lungă şi largă, cu buzunare mari, strânsă în talie cu o curea, lăsa să i se vadă pulpele tinere, lungi, arse de soare. Sub bluză purta slipul, pentru orice eventualitate, pentru că uneori, obosit şi încălzit, ieşea în grabă din biserică, alerga până pe ţărm, se azvârlea în mare şi, după câteva brase şi tumbe, îşi îmbrăca iar tunica

răcoroasă şi largă şi se întorcea la lucru fericit, cu părul ud, cu mădularele uşoare, cu picioare repezi, cu aerul marin în nări şi-n piept.

Nu, acum n-avea să se repeadă la mare, era târziu. O baie bună, o baie caldă îl aştepta acasă, unde Marina avea să-i spele şi bluzele murdare şi să i le aducă pe cele curăţate. Pe urmă avea să se îmbrace sărbătoreşte, o invitase pe Giulia la cel mai elegant local din staţiune, jertfindu-l în seara asta pe Fernando, pe care îl vizita zilnic. Mâine, în zori, trezit mai devreme decât de obicei, putea trece pe la Fernando. Criza asta de ficat a lui începuse să fie îngrijorătoare. Prea de mult timp nu-l slăbea pe bietul om deprins şi cu lucrul, şi cu mâncarea îmbelşugată, şi cu o băutură bună. Giorgio îndepărta cu groază orice bănuială, nu se uita în ochii medicului în care zărise odată o privire plină de îndoieli, chemase un al doilea medic care să-l dubleze pe primul, şi acest al doilea, un om vesel şi optimist, stăruia în a-l trata po Fernando ca pentru cea mai banală boală de ficat, sigur de ştiinţa lui şi de rezultatele ei. Da, mâine în zori avea să treacă pe la Fernando, acum timpul era prea scurt pentru tot ce avea de făcut.

Pe străzile înguste care coborau spre mare, acoperite unele de bolţi de glicină care uneau o grădină cu alta trecând peste zidurile scunde, pe sub mimozele care se revărsau peste ziduri cu ramurile lor înflorite catifelat, încă se mai întorceau de la plajă întârziaţii gălăgioşi, coloraţi, veseli. Dintr-un grup de tineri care vorbeau o limbă străină, două fete se uitară pătrunzător la el şi întoarseră capul să-l mai vadă încă şi după ce se încrucişară în mers. Giorgio era deprins cu astfel de ocheade. Se ştia frumos şi nu-l mai minuna de mult faptul că n-avea nevoie să dea nicio bătălie ca să cucerească o femeie. De altfel, recunoştea el singur, poate nici nu

încercase să se apropie de cele care nu-i dovediseră, ele mai întâi, simpatia lor. Şi uneori se gândea cu melancolie că nu va avea niciodată prilejul să se îndrăgostească de-a binelea, de vreme ce se lăsa cucerit atât de uşor, de vreme ce din comoditate se lăsa cules ca un fruct de cea care, după o leneşă şi superficială selecţie, îi păruse mai atrăgătoare sau, nici măcar atât, de cea care dovedise mai multă energie.

În curtea împrejmuită şi ea de ziduri scunde a căsuţei pe care o locuia de câteva luni, pe banca de piatră ne sub smochinul revărsat ca o uriaşă umbrelă verde, Giulia îl aştepta. Fusese vorba să se ducă s-o ia el de acasă.

— Giulia! Ai venit tu? Atât de devreme? Nu poţi merge diseară? S-a întâmplat ceva?

Giulia sări de pe bancă şi-i veni în întâmpinare. Părul bogat, blond roşcat, lung până la mijlocul spatelui, prins în creştet cu o mică diademă de pietre mate, verzi, aproape ascunsă în vălmăşagul lui care în seara asta părea a fi fost îndelung pieptănat ca să stea cuminte, rochia de mătase uşoară, verde şi ea, mulată pe trupul ei suplu şi viguros, sandalele aurii dovedeau totuşi că fata se gătise pentru a merge la dans. Îi cuprinse gâtul cu braţele arse de soare, fierbinţi încă de soare.

— Nu s-a întâmplat nimic. Îmi place să te văd venind de la lucru în costumul tău de soldat roman. Diseară ai să semeni cu toţi domnii de la bar, când ieşi din biserică însă, când vii de pe schele, nu mai e nimeni ca tine. Eşti chiar ostaşul acela roman de pe fresca din dreapta amvonului, cel cu suliţă şi scut, şi-mi face plăcere să te văd aşa. Parcă ai fi coborât din frescă numai pentru

— Miroşi a parfum, Giulia! Unde e mirosul tău bun de algă şi mare?

— Miroşi a vopsele şi a benzină, Giorgio, ostaşii romani miroseau şi ei a soare.

— Ai aflat tu asta? Bine, atunci dă-mi drumul, să mă duc să fac o baie.

— Lasă-ţi părul aşa Giorgio, pe frunte. Să nu-l mai piepteni într-o parte, ea aseară. Mai întâi că nu vrea să stea, şi pe urmă pentru că ostaşul roman de pe frescă are breton ca tine. Hai, du-te, cu toate că ai uitat să mă săruţi.

— Eram prea murdar, Giulia.

Localul în care intrară în seara aceea era înţesat. Pe terasă nu era niciun loc liber, trebuiră să se înghesuie într-un ungher în interior, la o masă lungă, ocupată de un grup de turişti care beau vârtos, dansau crâncen, rosteau fiecare cuvânt cu o violenţă din care socoteai că va ieşi numaidecât un scandal, dar care era urmată numaidecât de hohote de râs năprasnice. Giorgio încearcă să-i vorbească Giuliei despre degetele sfintei Ana, despre albastrul ideal al veşmântului ei din care descoperise abia un colţ, despre ucenicul necunoscut sau poate foarte cunoscut de contemporanii lui Giotto dar al cărui nume se pierduse în timp, dar, ca de obicei, pe Giulia n-o interesau nici pictura, nici detaliile ei, nici frământările lui Giorgio. Faptul că pictorul semăna cu ostaşul roman zugrăvit pe zid era singurul element care o pasiona. Fusese descoperirea ei, recunoscută şi de Fernando, descoperire care o umplea de mândrie, de parcă ar fi fost o dovadă că se pricepe şi ea la ceva ce nu-i era străin lui Giorgio, iar apariţia lui, murdar de vopsele, în haină de lucru, cu unghiile pline când de carmin, când de ultramarin, i se părea un element important care îl deosebea de toţi ceilalţi. Iubitul ei era altfel decât ceilalţi turişti, era şi asta o pricină de orgoliu. Iubitul ei era un artist.

Giorgio se opri la timp, fără dezamăgire. Îi venise aşa, să vorbească de preocupările lui, pentru că era lipsit de Fernando de atâtea zile, pentru că atunci când îl vedea în fugă, în zori sau pe seară, n-avea mult timp de vorbit,

Fernando era chinuit de boala lui şi de durata ei. Cu Giulia? Ce idee prostească! Chiar atunci când una din multele lui aventuri fusese o pictoriţă, tot despre dragoste şi despre propria ei frumuseţe aşteptase cuvinte de la el.

Acum Giulia părea preocupată de privirea stăruitoare a unuia dintre comesenii lor, un flăcău negru, cu ochi de tăciune sub sprâncenele îmbinate, cu o basma roşie în jurul gâtului înalt, un şirag de mărgele aurii împletit cu basmaua, şi cu dinţi mari, albi, care se arătau mereu nu într-un zâmbet, ci de câte ori ducea paharul la gură, de parcă ar fi avut de gând să-l muşte, să-l sfărâme. O invită la dans fără să privească spre Giorgio, şi Giulia se ridică repede, se lipi de el cu tot trupul ei înveşmântat în mătase verde, ca o şopârlă iute şi unduioasă. Pletele ei roşcate se amestecau aproape cu pletele lui lungi, negre. Giorgio îşi mută privirea de pe perechea care se depărta în faţa lui, la masă, pe chipul, foarte brun şi el, al unei fete care îl privea ţintă. Fata îi zâmbi, coborî genele lungi şi negre, le ridică, îl privi iar şi ridică paharul de coniac ca o urare şi un îndemn. Giorgio ridică şi el paharul lui şi-l goli întreg.

Dansară împreună. Muzica era din ce în ce mai dezlănţuită. Perechile se desprindeau, fiecare partener făcea tot ce putea cu braţele, cu picioarele, cu capul, în ritmul muzicii sau alături de el, într-un ritm propriu, numai de el ştiut, apoi se cuprindeau iar, se înlănţuiau strâns, şi toba bătea, talgerele bateriei răsunau demente, saxofonul urla, fagotul gemea. Fata cea neagră cu care dansa ţopăia sălbatic în faţa lui, el însuşi, cuprins de frământarea generală şi de aburii coniacului, se agita inundat parcă de un zbucium straniu pe care nu-l putea domina, îşi pierduse aproape răsuflarea, îşi auzea inima. Aerul şi zgomotul deveniseră aproape de nesuferit. Giorgio ar fi vrut să iasă o clipă pe terasă, să coboare chiar pe ţărm, dar partenera lui nu-i mai dădea drumul, voia să danseze un dans după

altul. Pe Giulia o pierduse de mult din ochi. De altfel, nici n-o căuta. Şi fetişcana asta zdravănă, cu rochia atât de scurtă, încât îi simţea pulpele goale lipindu-se de pantalonii lui la fiecare pas, era o tovarăşă de chef tot atât de bună. În urletele deşucheate ale orchestrei, urechea lui Giorgio distingea ceva din motivele jalnice şi profunde ale corurilor lui de negri, dar destrămate parcă, amestecate cu alte ţiuituri, cu alte tonalităţi abrupte, cu alte fraze muzicale străine de sobra lor monotonie. Intervenţie europeană, se gândi el, iluzia de a da primitivului o notă şi mai barbară decât el însuşi! Dansa totuşi, şi muzica asta neplăcută îl purta, şi fata cea cu gene negre şi dese îl purta şi ea, şi toată învălmăşeala dezordonată din jurul lui era ca o beţie în care se simţea bine.

În sfârşit orchestra se opri. Giorgio conduse fata la masă, mai băură împreună un coniac, apoi îi făcu semn că iese puţin pe terasă. O clipă fata se înşelă, crezu că o cheamă cu el, făcu un pas în urma lui, apoi, văzându-l cum o ia hotărât spre uşă fără s-o aştepte, înţelese şi se întoarse la locul ei.

Şi pe terasă te puteai strecura greu printre mese. Jos, pe ultima treaptă care cobora în nisipul plajei, stătea Giulia cu umărul lipit de umărul dansatorului ei cel cu plete lungi, cu faţa lipită de-a lui. Amândoi priveau cărarea lunii pe mare şi el îngâna în limba lui, cu glas aspru, cuvinte pe care Giulia nu le înţelegea, dar pe care le asculta cu un zâmbet măgulit. Giorgio vru să treacă pe lângă ei şi să plece mai departe. Ce-i păsa lui de fata asta de care se legase de trei săptămâni, şi de care se putea dezlega chiar acum, în clipa asta? Erau destule fete în staţiune. Giulia însă întoarse capul spre el, îl privi cu un zâmbet strălucitor şi întrebă liniştit:

— Plecăm?

Giorgio ar fi vrut să spună: „Nu, eu plec”, dar Giulia

se şi ridicase, era lângă el, îl luă de braţ. Da, şi de data asta îi era totuna lui Giorgio. Giulia nu era colaboratorul lui, nu era Fernando sau altul cu care mai lucrase vreodată şi cu care împărtăşise gânduri şi preocupări. Se putea continua, aşa cum se putea şi rupe legătura lor întemeiată pe atât de puţin. Voia să-l lase pe străin şi să vină cu el? Foarte bine. Şi dacă străinul avea să se împotrivească, să facă scandal şi poate chiar să sară la bătaie, putea fi şi ăsta un amuzament pe care Giorgio îl mai avusese câteodată şi din care nu ieşise cu ruşine. Dar străinul rămase întâi cu gura căscată, îşi arătă la lumina lunii mulţii dinţi albi şi mari de parcă de data asta ar fi vrut să muşte din noapte, spuse ceva în limba lui dură, cu multe consoane, ceva ce putea fi o înjurătură sau numai expresia unei mirări, şi azvârli în urma lor cu un pumn de nisip. Era prea puţin pentru ca Giorgio să se simtă insultat. Mergea mai departe, cu Giulia lipită de şoldul lui, cu urechea la pândă. Nu, străinul nu-l urmărea.

— Dacă n-ai fi dansat atâta cu ciufulită aia neagră, m-aş fi întors la masă lângă tine, şopti fierbinte Giulia.

Giorgio nu se osteni să-i răspundă. Îi era totuna dacă din ulciorul de vin din care bea la cârciuma din port mai beau şi alţii. Îi mai trecu o dată prin minte că era sortit să nu se îndrăgostească niciodată, i se păru că nici lucrul ăsta nu-i atât de grav, şi-şi trecu braţul peste umerii Giuliei.

— Ţi-e frig?

— Nu. De ce?

— Ai umerii reci. Vii la mine?

— De ce mă întrebi? Te îndoieşti? Ai vrea să nu vin? rosti Giulia cu un glas îndurerat, jignit. Se desprinse de el şi-l privi în faţă. În ochii ei sticleau lacrimi.

Ce bine le cunoaşte mecanismul! râse în sinea lui Giorgio. Ce repede le provoacă!

— Eşti atât de gelos pentru un fleac? Dar eu am

făcut-o anume, pentru că ai dansat prea mult cu…

Giorgio îşi trecu iar braţul în jurul umerilor ei şi a strânse lângă el. N-avea niciun chef să-i spună nici adevărul, nici minciuni. Trecuse de miezul nopţii, dimineaţa trebuia să se trezească de vreme, în auz îi răsuna încă sălbaticul jaz, în trup simţea încă ritmul îndrăcit al dansului, n-avea vreme de pierdut. Mai trebuia să şi doarmă în noaptea asta. Urcară repede ulicioara lui, străbătură curtea în care smochinul cel mare, bătut de lumina lunii, îşi desena cu umbră toate degetele frunzelor pe pământ şi pătrunseră în casa scundă, în care mirosul grăunţelor de levănţică din marile talgere aşezate pretutindeni se amesteca cu acela greoi al florilor de datură din faţa ferestrei deschise. Câteva pânze neisprăvite: un portret al Giuliei, un colţ de stânci răsărind din mare, un zid lung, frânt, cu coloane rupte, fostul culoar care ducea de la biserică la mănăstire, se înşirau pe podea, rezemate de perete, aşteptând ziua care poate că n-avea să vină niciodată, a desăvârşirii lor. În atelierul alăturat zăceau şi mai multe pânze neisprăvite.

Târziu, când pe Giorgio îl cuprinse somnul, Giulia încă mai îngâna cuvintele fierbinţi de dragoste cu care îl înlănţuise până atunci. „Câtă nevoie de a vorbi are femeia asta, se gândea Giorgio, câtă nevoie de a înlocui sentimentele cu numele lor”, şi mai departe nu mai gândi nimic. Se prăbuşi în somn.

În zori, când Giulia dormea încă, cu trupul ei lung, subţire, ars de soare ca o pâine bună scoasă din cuptor, încolăcit şerpeşte în mijlocul patului, Giorgio ieşi în curte, se spălă cu apă proaspătă scoasă din puţul de piatră, se îmbrăcă în tinda casei cu veşmintele de lucru şi plecă la Fernando.

Îl găsi pe pictor tot în patul în care îl lăsase cu două zile înainte. Stătea rezemat de perne, bea o ceaşcă de ceai

fierbinte şi se uita ursuz în jurul lui, acuzând parcă cu privirea şi pereţii, şi mobilele, şi fereastra larg deschisă prin care se vedea marea.

— Te-am aşteptat aseară.

— Iartă-mă, am ieşit cu Giulia, îi făgăduisem.

— Da, da, ştiu, poate să-ţi moară prietenul, tu făgăduieşti nu ştiu ce muierilor, şi te mai şi ţii de făgăduială.

Glasul lui Fernando bubuia ca un tunet.

— Fernando! Am venit în fiecare seară la tine, dar nu-i vorba de asta, e vorba că nu arăţi de loc ca un om care are de gând să moară.

— Adevărat? Pentru că mi-am pieptănat barba şi m-am spălat pe cap? Dar ficatul, ştii tu ce se petrece cu ficatul meu? Ştii cum mă doare? Te mulţumeşti să mă vezi la faţă, şi cu asta ţi-ai făcut datoria! Colaborator! Ales de mine! Prieten! Drag ca un fiu!

Giorgio tăcu. Cunoştea durata furiilor lui Fernando.

— Poftim! Dulceaţă de smochine. Mi-a adus-o Giulia. Poţi să i-o dai înapoi, doctorul nu-mi dă voie să mănânc. Şi să nu-mi mai aducă nimic. Crede ea că prin daruri are să mă cucerească atât de tare, încât are să mă determine să te peţesc pentru ea.

— Cred că nici nu-i trece prin minte aşa ceva. Doar nu mă iubeşte.

— Şi tu îţi închipui că ea sau alta, care vrea să se mărite, are numaidecât nevoie de dragoste? Când îţi spun că eşti nerod, nu mă crezi.

— Ba da, sunt un nerod. Dar Giulia nu vrea să se mărite cu mine, cum nu vreau eu să mă însor cu sfânta Chiara. Ce fel de soţ…

— Nu blasfema! Nu blasfema, pictor de biserici ce eşti! În prezenţa mea să nu-ţi baţi joc de cele sfinte.

— A fost aşa, primul nume care mi-a venit pe buze.

Stai liniştit, Fernando, vreau să-ţi povestesc ce-am mai lucrat de alaltăieri.

— Spune, spune!

— Am continuat să curăţ colţul din stânga, de sus, unde se află sfânta Ana ţinându-şi copila pe genunchi. Ah, Fernando! Nu-ţi închipui ce culori sunt acolo! Abia aştept să te scoli din pat, să vii să vezi acel început de mişcare şi puritatea culorii. Straşnic a fost acest ucenic al lui Giotto!

— Giotto însuşi, Giorgio.

— Poate. Om vedea după ce vom descoperi cel puţin un sfert de perete.

— Spune, mai spune, Giorgio!

— Lucrez cu grijă însutită, fiecare centimetru pătrat salvat fără nicio fisură mi se pare un câştig enorm. Am curăţat întreaga mână a sfintei Ana. Ce nobleţe în stângăcia mişcării! Mâneca e de un albastru situat între cerul limpede al unei zile de primăvară şi imaginea lui oglindită în apă. Nu, acum fac literatură, e cu totul alt albastru decât al bucăţii de cer curăţată de dumneata, care te-a făcut să situezi fresca la începutul celui de-al paisprezecelea veac, împotriva lui Arnolfo, care fusese chemat înaintea noastră şi socotea că vom avea de-a face cu o pictură de influenţă bizantină şi cu toată aurăria ei. Faldurile mânecii…

— Vin acum cu tine, Giorgio, iubitule! Vin cu tine. Nu mai am răbdare.

Fernando îşi coborî din pat picioarele vânjoase, dădu să se ridice, dar făcu deodată o strâmbătură cumplită, barba şi mustăţile i se adunară la un loc de parcă gura i-ar fi pierit complet, înghiţită de atâta păr, duse mâna la ficat, gemu, şi se culcă iar.

— Nu pot. Mă doare.

— Stai liniştit. Ai să vii peste două-trei zile.

— Ce-ţi spune ţie nemernicul ăsta de medic care vine

zilnic la mine ca să mă încurajeze sclifosindu-se şi luând totul în glumă, de parcă eu m-aş juca de-a bolnavul şi el de-a doctorul?

— Exact ceea ce-ţi spune şi ţie. Radiografia n-a semnalat nimic îngrijorător, analizele sunt cam suspecte. Ficatul tău funcţionează prost, atât. Regim, odihnă şi mai ales puţină răbdare.

— Ei, de ce? De ce? Beau eu ca tine, păgânule? Mănânc o strachină de scoici la o masă, cum faci tu, care n-ai nici pe dracu'? Postesc de când mă ştiu în toate zilele de post.

— Mănânci mult, Fernando, nu ca mine.

— Dar nu scoici şi spurcăciuni. Macaroane! Lucru sănătos, curat.

— Şi bei, Fernando.

— Vin! Sfântul vin al Italiei! Nu coniac şi amestecuri otrăvite ca tine! Şi mă împărtăşesc în fiecare lună!

— Se vede că împărtăşania nu ajută la ficat.

— Iar vorbeşti cu gura spurcată? Ştiu că nu crezi, suprarafinatule, decadentule, ultramodernule, dar cel puţin nu blasfema.

— Am glumit. Trebuie să plec, vin şi diseară. Să-ţi aduc ceva?

— Nimic. Mi-aduce Severina tot ce-mi trebuie. Stai, nu pleca. Mi-am adus aminte. Mi-a spus Severina că alaltăieri, când a venit la tine, în biserică, să-ţi ceară puţin ulei de in cu care ştie ea să facă o cataplasmă, puseseşi la magnetofon o muzică, nu ştiu ce bandă, care i-a făcut părul măciucă. Ce-ai mai scornit? Ce scălâmbăiată modernă ţi-a venit să duci acolo, în sfântul locaş?

— Nu e nimic modern. Sunt coruri de negri. Coruri moştenite de ei din generaţie în generaţie, deci…

— Coruri de negri? Eşti nebun? Şi în auzul corurilor alea de sălbăticiuni vrei tu să lucrezi cu inima şi cu capul

limpede la frescele lui Giotto?

— Să ştii, Fernando, că au ceva de muzică religioasă.

— Din care soi de religie? A ălora care joacă în jurul idolului lor ţinând în mână ciolanele oamenilor pe care i-au mâncat? A ălora al căror Dumnezeu are poate cap de câine sau de crocodil? Giorgio! înţeleg să nu fii credincios, dar nu să înlocuieşti dreapta credinţă cu erezii păgâne!

— Fernando, nu-mi vorbi cu vocabularul lui Torquemada! Ai să vii peste câteva zile la lucru, ai să le asculţi şi tu, şi ai să vezi cât de profund armonioase sunt.

Fernando se aplecă puţin, îşi apucă papucul de jos şi îl zvârli în Giorgio. Tânărul se feri de lovitură cu o mişcare iute, papucul nimeri în uşă şi bolnavul se lăsă pe perne, niţel ruşinat, încă furios.

— Dă-mi cuvântul tău că n-ai să mai pui corurile astea până la venirea mea.

— Bine, Fernando. Regret, dar n-am să le mai pun.

— Îmi dai cuvântul tău?

— Ştii bine că nu e nevoie.

Giorgio zâmbi. Zâmbi şi Fernando.

— Du-te la lucru, băieţele! Te aştept diseară. Ah, da! Să-mi aduci lămâi. Am mare nevoie de lămâi.

Giorgio ieşi stăpânindu-şi râsul. Odaia lui Fernando era plină de lămâi, Severina n-avea decât să facă un pas afară din curte ca să se întoarcă cu un coş de lămâi. Bietul Fernando, i se ura, socotea că, dacă îi va cere un serviciu, Giorgio nu se va îndura să nu i-l facă, deci să nu vină. În prost moment al vieţii lui îl nimerise boala asta – şi Giorgio iar încerca să nu se gândească de ce natură putea fi –, în prost moment, tocmai când era atât de deplin fericit de descoperirea lui şi lucra cu atâta patimă. Dar Fernando lucrase toată viaţa lui cu patimă. Avea cincizeci de ani, şi nu cunoscuse niciodată indiferenţa. El, Giorgio, nimerise din întâmplare în specialitatea asta care era a lui

Fernando, în restaurarea de fresce, după ce îşi dăduse seama că nu se poate întreţine cu pictura propriu-zisă, cu portretele şi peisajele pe care le picta. Era prea tânăr, prea necunoscut, prea lipsit de mijloace ca să poată închega o expoziţie ce i-ar fi cerut luni întregi de lucru în aer liber şi în atelier. Întâlnirea cu Fernando fusese un noroc, asta însemna comenzi de lungă durată, plătite bine, care aveau să atragă după ele altele. Mai târziu, se gândea Giorgio, mai târziu, după ce voi economisi, voi putea părăsi schelele, frescele, bisericile, şi voi face pictura mea proprie. Învăţase meseria de la Fernando, şi o învăţase bine. Acum o iubea şi nu se mai grăbea să ajungă ziua în care se va despărţi de ea. Era destul de tânăr, avea douăzeci şi nouă de ani, în faţa lui se întindea timpul nemăsurat, aşa îl vedeau ochii tinereţii lui, nemăsurat, în care va putea face şi una, şi alta, şi cine ştie câte lucruri neprevăzute încă.

Era foarte cald pe uliţe. De jos, de pe plajă, urcau spre malul înalt chiotele înotătorilor. Se grăbiseră de vreme către mare nordicii ăştia care invadaseră staţiunea, ca să nu piardă nicio rază din darnicul soare al sudului, niciun val al dulcei Mediterane. Giorgio simţi un impuls să alerge acolo, să se azvârle măcar pentru câteva minute în apa răcoroasă încă, la ceasul acesta, dar se stăpâni şi se îndreptă spre biserică.

Prima mişcare pe care îi veni s-o facă fu să dea drumul magnetofonului în care rămăsese banda cu corul de negri, dar îşi aduse aminte de făgăduiala făcută lui Fernando şi se stăpâni. Să pună Requiemurile lui Haendel? N-avea niciun chef. De fapt, se putea lucra şi în linişte. Marina fusese acolo înaintea lui, îi adusese termosul cu apă de la gheaţă, portocale, biscuiţi, şi bodogănise probabil dezordinea asta în care nu i se dădea voie să se amestece. Giorgio îşi alese uneltele, le băgă în buzunarele

adânci ale tunicii, luă cu el şi o căldăruşă şi sui uşor pe schele.

Mâneca albastră, cu cute adânci şi egale, ieşea din ce în ce mai mult la lumină. Ajunsese la cot. În jurul cotului, o altă culoare, un soi de cafeniu dulce. Braţul pesemne că se profila pe trunchiul unui copac. Deasupra lui trebuie să se fi înălţat coroana rotundă ca o bulă, amănunţit lucrată, ca şi cum ultimul plan ar fi fost primul, aşa cum se picta în şcoala lui Giotto. Giorgio fu ademenit să părăsească mâneca şi să înainteze pe trunchiul copacului – un copăcel poate! – până la acea coroană verde, ca să simtă întreaga voluptate a paletei vechiului maestru, dar se gândi la bucuria pe care o va simţi Fernando când va dezghioca copacul din coaja lui suprapusă, şi renunţă, lucră mai departe la mânecă.

În biserică era o linişte desăvârşită. Niciun sunet, niciun zumzet nu pătrundeau prin zidurile ei groase. Era parcă aşezată dincolo de marginile lumii, suspendată undeva, într-un gol care nu cunoştea zgomot şi mişcare. Giorgio se porni să fluiere încet, îşi auzi fluieratul şi se opri. Era mai bună parcă liniştea. Îi veni o clipă să râdă, lui Fernando nu-i plăcea să-l audă fluierând când lucra, îi părea o impietate faţă de locaşul închinării. Impietate faţă de eforturile pictorului de odinioară, se gândea Giorgio, dacă nu cumva o fi lucrat şi el fluierând sau cântând. Lucră mai departe ascultând liniştea, apoi n-o mai ascultă, preocupat de munca lui.

— Dă-mi ulcica cu terra-di-Sienna!

Giorgio tresări. Cine vorbeşte? Mai era cineva în biserică? Când se strecurase? Nu se auzea nicio mişcare. Coborî repede de pe schele şi se uită în toate ungherele, pe sub bârne, dincolo de stiva de scânduri aşezate într-un colţ, pretutindeni. Venise Sandro? El dădea întâi bună ziua, se răsfăţa ca o mâţă şi-l măgulea cât putea ca să capete

ceva de lucru şi să-şi bage nasul în treburile astea care îl interesau grozav. Sandro nu se ţinea de pozne. Glasul trebuie să fi venit de afară, prin una din ferestre. Un alt copil s-o fi căţărat pe schelele exterioare, abandonate de când fuseseră ridicate, şi-i face şotii. Giorgio ieşi în curte. Dădu ocol schelelor. Erau pustii. De fapt asta s-ar fi putut petrece numai la fereastra dinspre miazăzi, cea complet lipsită de geamuri. Dar tocmai acolo schela era inaccesibilă, întreruptă. Să fi fugit spre ruine? Iarba înaltă ar fi călcată în direcţia aceea. Se întoarse în biserică.

I se păruse, fără îndoială. De fapt glasul pe care i se năzărise că-l aude nici nu era de copil, era un glas de om în toată firea, dar încet, catifelat, uşor ca o şoaptă. Am vorbit singur, se gândi Giorgio, cui nu i se întâmplă? De ce mi-a trecut prin minte tocmai terra-di-Sienna? Poate din pricina trunchiului de copac pe care l-am văzut adineauri pe frescă. Mi-a rămas în minte şi a răsărit la suprafaţa gândului ca refrenul unui cântec pe care l-ai auzit în ajun. Se vede că nu-mi prieşte liniştea, sunt prea obişnuit cu larma şi cu muzica. Am nevoie să vorbesc tare, dacă nu răsună nimic în jurul meu.

Giorgio lucră mai departe. Acum simţea tăcerea din jurul lui, o asculta fără să vrea. Era atât de adâncă! Umărul sfintei Ana se ivea încet, rotund, ieşind din pliurile bogate ale veşmântului. Frumos era acest relief care încheia uşoara rigiditate a braţului! Frumoase faldurile în care maestrul încercase o inegalitate, o frângere unduioasă a liniilor, atât de uniform egale la predecesorii lui!

— Spală-mi penelurile, Iacopo!

Cine vorbise? Giorgio tresări ca lovit. Glasul, acelaşi, încet şi catifelat, nu venea dinspre fereastra spartă, nu venea din spatele lui, nu-i venea din stânga sau din dreapta, îi venea din faţă. Vorbise el însuşi din nou şi

peretele îi întorsese vocea, îndulcită, uşor muiată? îşi cunoştea doar bine glasul, era sonor şi înalt. Biserica asta avea un ecou pe care nu-l descoperiseră până atunci el şi Fernando, un ecou asemănător cu acela al cupolei sfântului Petru de la Roma, dar pe când acolo trimitea sunetul circular, în jurul bolţii, acesta îţi venea înapoi din faţa ta, de la câţiva centimetri. Şi cu o sonoritate modificată. Sigur, nu-şi putuse da seama de acest ecou de când lucrau aici, pentru că întotdeauna puseseră magnetofonul să meargă în neştire, lui Fernando nu-i mai ajungeau requiemurile şi, de câte ori se sfârşea banda, o reluau de la capăt sau puneau alta. Dar cu care Iacopo am vorbit? Nu cunosc niciun Iacopo. Unde şi când am avut eu aproape vreun Iacopo? Nu-mi aduc aminte de loc. Am poate febră şi vorbesc în dodii? Ştiu bine că în clipa aceea mă gândeam să mă cobor şi să mănânc o portocală. Gândeam una şi vorbeam alta. Sigur că am temperatură. Am făcut aseară o indigestie sau am răcit. Indigestie n-am prea avut din ce să fac, am mâncat puţin, dar poate că am răcit când am ieşit din sala aceea prea populată, încălzit de coniac şi de dans. Nu mi s-a părut că afară e răcoare, dar mi-aduc aminte că braţele Giuliei care stătuse pe trepte erau reci şi că am întrebat-o chiar de ce are braţele îngheţate. Poate că bătea vântul, n-am luat seama. Eh, o aspirină şi-mi va trece. Nu se lipesc bolile de mine.

Giorgio mâncă două portocale, puse reşoul în priză, îşi potrivi o cafea tare şi o aşteptă să fiarbă. Avu din nou tentaţia să pună banda cu corul de negri la magnetofon şi se răzgândi. Poate că Fernando mi-ar recomanda „Misa Solemnis” şi pentru răceală, se gândi el, pentru Fernando e leac la orice suferinţă sufletească, de ce n-ar fi la una trupească? Prea râd de bietul Fernando, nu-i frumos din partea mea, e un om admirabil şi fără el aş bate şi azi pavajele Romei niţel ameţit de foame şi descurajat de

nenoroc.

Giorgio mai lucră până la prânz. Se supraveghea să-şi ţină gura, se trudi, pe când lucra, să-şi dea seama dacă mai are şi alte fenomene doveditoare ale unei febre, dar capul îi era limpede, fruntea rece, mâinile sigure.

Mâncă repede, ca de obicei, la birtuleţul de pe ţărm, alături de plajă, se feri de feluri grele, pentru că, dacă era vorba totuşi de o indigestie, nu trebuia s-o complice, apoi trecu pe la farmacie, cumpără două aspirine şi le înghiţi pe loc cu un pahar de apă. Farmacista, o fată cu obrazul prelung, măsliniu, cu gura mare, palidă, frumos desenată, îl privi cu stăruinţa, adesea inconştientă, cu care îl priveau atâtea femei. Mai fusese pe aici după doctorii pentru Fernando, îl mai văzuse în costumul lui de lucru, îl privise şi altă dată cu interes, dar de data asta o roşeaţă uşoară îi învioră pometii şi un zâmbet îi întredeschise buzele palide, cărnoase. După plecarea Giuliei, sau înainte chiar, dacă mai face o năzbâtie ca aseară, fata asta n-ar fi de înlăturat, se gândi Giorgio. De ce să cauţi mai departe? Nu căutase niciodată. Avusese de unde alege de aproape de tot. Dacă s-ar fi lăsat cucerit de câte ori se dăduseră atacuri asupra lui, ar fi putut trăi fără muncă poate chiar până la bătrâneţe. Dar, oricât de puţină esteneală îşi dădea, Giorgio selecta totuşi, şi-i repugna ideea de a fi întreţinut de o femeie. Nici măcar de o nevastă, nu, pentru că de o nevastă s-ar fi plictisit repede, aşa cum se plictisea de vremelnicele lui aventuri. Şi orgoliul lui care nu dădea semne de existenţă tresărea zgâriat când vreo femeie întâlnită din întâmplare încerca să-l câştige făcându-i daruri, invitându-l cu maşina ei la un ştiu ce vilă unde îi făgăduia „o vacanţă odihnitoare”.

În biserică întâlni din nou acea încântătoare linişte, după larma străzilor bântuite de atâta lume pestriţ şi strident colorată, fericită sau căznindu-se să fie fericită,

pentru că aici ieşea din obişnuitul ei. Carnaval internaţional, îşi spuse el. Ce bună e liniştea asta! Dar de când îi plăcea lui liniştea? Nu-şi dăduse seama până acum că o doreşte, că îi face bine, n-o căutase. Şi acum, deodată, se simţea în ea aşa cum se simţea uneori în mare, cu trupul uşor, lipsit de ponderea lui cotidiană, cu nervii destinşi, cuprins de ea din toate părţile, de ea, care nu era graniţă, care părea a se întinde la infinit. Poate că totuşi era bolnav, de avea atâta nevoie de linişte.

Lucră până când lumina începu să pălească, până când albastrul limpede al faldurilor veşmântului sfintei Ana îi părură terne. De data asta încercă o dată, de două ori, să vorbească cu gura când mai apropiată, când mai depărtată de zid, dar ecoul nu-i mai răspunse. Nu găsesc distanţa potrivită, îşi spuse el. O singură dată îşi auzi tusea, o tuse scurtă, înceată. Va să zică tot sunt răcit, îşi spuse el, nu-mi dau seama că am tuşit, eram prea încordat, dar m-am auzit. Câteva coniacuri bune diseară, şi mâine nu voi mai avea nimic.

Se duse la Fernando. Avea intenţia să nu stea prea mult, trebuia să treacă pe la Giulia ca de obicei, s-o ia la plimbare pe chei, şi ştia că, dacă va întârzia, fata îl va aştepta acasă la el, aşa că oricum avea să încheie ziua cu ea, cum făceau de trei săptămâni. Dar voia în seara asta să se culce totuşi mai devreme, să mai ia o aspirină, să se vindece. Era destul că Fernando zăcea, ar fi fost foarte nepotrivit să se îmbolnăvească tocmai acum şi el, el care nu ştia ce e boala.

Fernando stătea ridicat pe perne, îmbufnat, cu o cataplasmă mare pe ficat, pe care o ţinea lipită cu mâna lui mare, puternică.

— Cum te simţi, Fernando?

— Cum crezi tu că se poate simţi un om învelit în plapumă pe căldura asta, cu o plăcintă fierbinte pe

pântece, un om care arde să meargă pe schele şi trebuie să zacă aici ca o lehuză bătrână?

— Văd că tu arzi, compresa arde, plapuma te arde, eşti tot foc. De ce îţi trebuie plapuma?

— Nu mă lasă Severina s-o schimb cu ceva subţire. Ea susţine că numai la căldură te vindeci de orice.

— Dacă ţi-e medic Severina, nu te mai plânge.

— Cum merge la biserică?

Giorgio fu cât pe ce să-i spună că descoperise un ecou, că îl descoperise vorbind singur, pentru că aiura pesemne, dar se opri la timp. Nu trebuia să-l sperie pe Fernando cu boala lui, era sigur că se va vindeca până mâine.

— Am lucrat bine. N-am mai pus corul meu de negri. Am fost cuminte ca un înger. Ţi-aş fi plăcut şi ţie, Fernando, dacă m-ai fi văzut. Am ajuns la trunchiul unui copăcel, dar l-am abandonat ca să-ţi las ţie voluptatea de a-l scoate întreg la lumină. E pictat cu terra-di-Sienna – aici Giorgio se poticni iar la gândul că ceruse cu glas tare terra-di-Sienna în febra lui – şi… şi… probabil că se va profila pe un cer giottesc.

— Spune, de ce te împleticeşti în vorbă?

— Asta e tot. Ar trebui să mai fac pe acolo puţină curăţenie, dar Sandro n-a mai venit de vreo trei zile.

— Sandro! Un vagabond! Ar trebui găsit alt băietan sau un om în toată firea care să facă treaba asta.

— Sandro e un copil drăguţ.

— O maimuţă îndrăcită. Într-o zi, în lipsa noastră, are să se apuce să picteze el la frescă, să-i facă mustăţi Precistei, Doamne, iartă-mă, dacă ai să-l mai răsfeţi atât. Ar trebui să încui biserica când pleci, eu am spus-o de mult.

— Cine vrea să facă o poznă acolo, se poate urca pe schelele exterioare şi se poate strecura printr-o fereastră,

chiar când uşa ar fi închisă. Geamurile sunt atât de şubrede, că n-ar fi greu să le zboare cu un pumn. Dar Sandro n-ar face niciodată aşa ceva.

— Bine, bine! Până într-o zi! Ce faci? Pleci? Iar te aşteaptă Giulia? Tu trebuie să petreci în fiecare seară? Dacă te-aş ruga să stai până la miezul nopţii cu mine, ai spune că trebuie să te culci devreme ca să te scoli în zori, dar până după miezul nopţii, la petrecerile voastre dezmăţate, cu şerpoaica aia roşcată, nu te oboseşti, nu?

Giorgio n-avea niciun chef de petrecere. Se gândea numai să se culce şi să se lecuiască.

— Vreau numai să trec pe la ea, să-i spun că mă duc la culcare.

— Nu mai spune! Astea sunt basme de adormit Fernando!

— E adevărul adevărat. Vreau să mă culc.

— Eşti bolnav?

Giorgio şovăi o clipă.

— Nu… Mi-e somn.

Lui Fernando îi păru deodată tras la faţă şi obosit.

— Du-te de te culcă, băiete. Dar să ştii de la mine: cine vrea să bage într-o singură viaţă, ca într-un sac, şi muncă peste poate, şi petrecere cu ghiotura, plesneşte înainte de vreme. Noapte bună.

— Pe mâine, Fernando.

Giulia îl aştepta în vila în care închiriase o cameră. Se necăji că în seara aceea n-avea să se plimbe de loc, că Giorgio nu voia nici să rămână la ea şi nici n-o poftea la el, n-avea mare încredere în răceala despre care vorbea pictorul, bănuia că voia să se întâlnească cu altă femeie, poate chiar cu cea cu părul negru, câlţos, din ajun. Fu gata să lăcrimeze ca o femeie părăsită şi îndurerată, dar îi trecu cheful când întâlni privirea rece şi depărtată a lui Giorgio. Simţea că lacrimile ei n-ar avea niciun ecou acum în el.

Giorgio se culcă devreme. Mai înghiţi două aspirine, bău un ceai cald şi, culcat în patul cu căpătâiul la fereastră, trase adânc în piept mirosurile nopţii calde, parfumul apropiat al daturei, până când adormi.

În zori se deşteptă plin de vioiciune, teafăr. Chiar dacă am avut ceva, se gândi, mi-a trecut de tot. Simţea o mare grabă în el, o grabă neobişnuită. Lucra cu interes la fresca asta, nu întârziase niciodată, dar nici atât de grăbit nu mai fusese. Ah! Ecoul! Probabil că el mă intrigă atât de tare, vreau să găsesc distanţa exactă de la care răspunde, şi pe urmă să-l aduc pe Fernando la descoperirea mea – uite că am şi eu una! – să-l fac să se bucure şi să se minuneze. Trebuie să aibă o oarecare arcuire peretele, o arcuire imperceptibilă şi o corespondenţă cu ceilalţi pereţi, altfel n-ar trimite glasul înapoi. Cunoşteau mari taine arhitecturale cei vechi, Giotto fusese doar şi arhitect, ar fi eu putinţă să se adeverească presupunerea lui Fernando, cu toate că lui Giorgio îi părea iar cu neputinţă ca o operă a vechiului maestru să fie atât de acoperită de uitare. Când să fi venit Giotto aici? Între 1329 – 1333 fusese la Neapole. Să fi coborât în anii aceia până aici? Se ştia atât de precis că lucrase la Neapole şi se pierduse amintirea timpului petrecut aici, se uitase că zugrăvise biserica unei mănăstiri, în asemenea măsură încât peste două veacuri îi acoperiseră fresca? Nu, nu era posibil. Şi totuşi călătoria lui la Avignon prin 1316 nu e confirmată decât de Vasari, nu e o siguranţă pentru istoricii de artă, deci pot rămâne în umbră perioade din viaţa lui, pot fi îngropate sub uitare opere? le lui care vor mai fi descoperite cândva sau niciodată.

În dimineaţa aceea căută îndelung şi stăruitor distanţa la care răspundea ecoul. Îi fu cu neputinţă s-o găsească. Îşi pierdu răbdarea. Risipesc timpul degeaba, îşi spuse el, uite, nu lucrez, mă joc cu propriul meu glas. Să

mă las mai bine la voia întâmplării, am să-l găsesc pe neaşteptate, are să-mi răspundă tocmai când n-am să mă gândesc la el şi atunci am să încremenesc locului, să măsor distanţa exactă. Începu să lucreze.

Pe platforma pe care stătea, se adunase cam multă murdărie sub picioarele lui. Curăţa peticul ăsta de zid de câteva zile şi Sandro nu mai dăduse pe la biserică să mătură măcar schela de praful, de fărâmele fostei picturi în ulei, care urcau, moviliţe, până la gleznele lui. Descoperise şi gâtul, şi faţa sfintei Ana, o nobilă faţă plină de expresie, de expresia unui singur sentiment, nu de o complexitate întreagă, dar acela unul clar şi omenesc: bucuria. Bucuria de a-şi ţine copila pe genunchi. Ar fi fost timpul să înceapă a chitui plesniturile şi găurile de pe bucata descoperită, cele din albastrul deschis, intens, fără prihană a veşmântului, cele de pe gâtul plin, alb şi uşor înclinat, cea care strica rotunjimea pură a ovalului. Şi la treaba asta i-ar fi folosit grozav de bine afurisitul acela mic de Sandro, ca să-i dea mai repede la mână lucrurile de care avea nevoie, să coboare iute ca să-i spele pensulele, să-i aducă de jos ceea ce mai uita uneori. Avea dreptate Fernando, „maimuţa asta îndrăcită” găsise pesemne un câştig mai bun altundeva sau poate căsca numai gura pe plajă, pe dig, la toţi străinii care făceau atâta larmă şi erau atât. de interesanţi pentru ochii lui scormonitori. De fapt, pentru Sandro era tot atât de pasionant să prindă crabi pe dig pentru pescari şi să le rupă picioarele ca să fie mai sigur de purtat în taşcă, sau să poarte umbrelele de soare în spatele unui cârd de domnişoare, asupra nudului cărora se instruia pe furiş, ca şi treaba de aici, după care spunea că se prăpădeşte şi pentru care jura că simte o chemare.

Giorgio coborî, îşi luă cuţitaşele, chitui puţinele plesnituri de pe porţiunea descoperită. Îşi împărţea lucrul în bucăţi mici, le spăla, le dregea repede, ca să aibă

bucuria de a le vedea de jos în toată frumuseţea lor, de câte ori intra în biserică din lumina intensă de afară şi-şi acomoda ochii la cea vătuită de aici. Culorile puteau fi şi ele aşternute destul de repede peste chitul uscat după ce avea să spele fresca, aşa că se cuvenea să-şi adune de pe acum ulcele, borcane, pensule. Eh, maestre, oftă el, dacă aş găsi albastrul tău, întocmai albastrul tău, şi alburile tale amestecate cu ocru şi cu puţin roz la chipurile omeneşti! Să nu te peticesc, iubitul meu întru toţi – pentru că nicio frescă refăcută până acum nu mi-a fost atât de scumpă –, să nu te peticesc ca un cârpaci, să nimeresc paleta ta cerească! Fernando, când lucrează aici, face istoria picturii cu glas tare, îmi demonstrează în fiecare minut cum ai răsturnat vechile legi, cum ai adus mişcarea, adevărul, realitatea, peisajul în încremenirea maiestuoasă, rece, distantă a înaintaşilor tăi, socotindu-te însuşi Giotto, eu însă mă cufund în frumuseţea culorii tale, mă îmbăt de ea, mă bucur nebuneşte de apropierea culorilor tale şi-mi spun ceea ce-mi spun când ascult Mozart: omul ăsta a auzit armoniile cereşti, a văzut armoniile cereşti, a fost cândva pe acolo, pe sus, şi la întoarcere ochiul lui n-a mai cules de pe pământ decât ceea ce-i semăna cu priveliştea de acolo, şi care poate că e esenţa priveliştilor pământeşti când ochii îţi sunt curaţi.

— Bună dimineaţa, domnule Giorgio!

Ah! Glăsciorul cunoscut, îndrăzneţ, sonor, unduindu-se mieros ca să-şi acopere cutezanţa.

— Ai venit, puşlama? Unde mi-ai umblat atâtea zile?

— Oh, domnule Giorgio, am fost atât de bolnav, mama credea că am să mor. Am avut friguri, m-a durut burta, mi-a curs nasul, şchiopătam de un picior şi aveam nervi peste tot! Uite-aşa îmi venea să mă rostogolesc în pat! Uite aşa!

— Numai atât? Şi altceva?

— Nu ajunge, domnule Giorgio? întrebă spăsit copilul.

În ochişorii lui sticlea o lumină năzdrăvană, dar îşi schimonosea faţa fel şi chip, ca unul care încă mai suferea cumplit.

— Atunci trebuia să rămâi în pat, Sandro, aici e frig, are să-ţi curgă nasul şi mai tare, dacă te urci pe schele ai să şchioapeţi iar şi, dacă o să împărţim sandvişurile astea, are să te doară burta grozav! Ştii cu ce sunt făcute? Cu sardelele alea care îţi plac ţie şi care fac rău dacă sunt mâncate în cantitate mai mare. Iar o ceaşcă de cafea neagră, Sandro, asta ţi-ar veni de hac" te-ar apuca iar nervii. Şi pe mine mă apucă uneori din pricina cafelei. Du-te fuga acasă şi culcă-te iar!

— Domnule Giorgio, dar eu m-am vindecat. Acum sunt bine de tot.

— Nu, nu se vede. Arăţi foarte rău. Eu nu vreau să mă molipsesc de la tine, mi-e frică. Astea sunt friguri negre, Sandro. N-aveai şi mâncărimi?

— Nu, n-am avut mâncărimi.

— Şi mai rău, ai să le ai de acum încolo.

— Păi să vedeţi, domnule Giorgio. Mie mi-a trecut de trei zile. Numai o zi am fost bolnav. Dar a trebuit să mă duc în port, să-l ajut pe tata pentru că se descărca, un Vapor.

— Şi l-aţi descărcat voi doi?

— Nu-u! Mulţi! Ştiţi ce mulţi erau acolo? Şi toţi mă rugau să-i ajut.

— Nu răzbeau fără tine? Măgăruşule! Hai, repede! Amestecă bine sandaracul ăsta cu spirt, amestecă-l până se dizolvă tot. Ai mai făcut treaba asta. Când e dizolvat complet, pui măsura asta mică de oţet, şi-mi spui să cobor, ca să potrivesc cantitatea de apă şi gălbenuşurile.

— Ouă aveţi?

— Nu, te-am aşteptat pe tine să le cumperi.

— Atunci, alerg!

— Stai pe loc! E o pungă de ouă acolo, pe bancă… Să nu te apuci să le spargi sau să ai alte iniţiative înainte de a coborî eu. Mă urc să spăl încă o dată. Dă-mi bureţii de colo!

Giorgio urcă iute şi începu să spele cu grijă, minuţios vechea frescă. Lumina culorilor ei, care ieşea şi mai limpede în evidenţă, îi umplea pieptul de bucurie. Jos, copilul mesteca cu ardoare şi fără să contenească în găleţica cu mástic. Din când în când îşi scutura capul cu păr ondulat ca să-şi înlăture de pe frunte buclele care îi cădeau în ochi şi se uita în sus, la Giorgio.

— Domnule Giorgio!

— Ce e?

— Vă place cămaşa asta a mea?

— Foarte mult! E o frumuseţe.

— Mi-a dat-o o domnişoară suedeză. Mi-a făcut-o cadou.

— Asta când erai bolnav, sau când îl ajutai pe taică-tău, adică pe toţi, în port, la descărcat? Venise şi ea pe acolo?

— Eh, dumneavoastră nu vreţi să credeţi nimic, văd eu bine. I-a dat-o mamei pentru mine, pentru că mama i-a spălat rufele domnişoarei.

— Chiar ţi-a nimerit măsura! Parcă te-ar fi cunoscut.

— Era de la copilul ei care are un şpe ani ca mine.

— De la copilul domnişoarei?

Sandro izbucni în râs.

— Am spus eu, domnule Giorgio, că le învârtiţi aşa încă; nu mai poate omul să vă povestească nimic. Sunteţi vin şmecher mare, ştiţi să mă încurcaţi de-mi pierd şirul. Domnişoara are o soră…

— Las-o baltă, Sandro, şi mestecă acolo bine.

În biserică se aşternu din nou liniştea. Giorgio o simţi, ca în ajun, şi se cufundă cu bucurie în ea. Numai buretele mic, plimbat pe zid, scotea din când în când un zgomot uşor, ca un fâşâit umed, abia auzit. Prin bârnele încrucişate ale schelelor de afară, intrau raze de soare care cădeau pe câte o poală de manta, pe câte o crupă de cal, pe câte o aripă de diavol spatulată, neagră şi deschisă de pe pereţii bisericii. O Maria Magdalena din stânga lui, de pe bucata de pictură pe care urma s-o cojească mai târziu, era îmbrăcată toată în lumină, de la ochii înlăcrimaţi şi ridicaţi extatic în sus, până la mâinile împreunate melodramatic, ridicate în faţa pieptului ei opulent şi strălucitor. Dar ovalul pe care îl spăla el acum îl absorbea tot, cu gingăşia liniei lui molcome, cu pata caldă de umbră de o tonalitate mai închisă, care marca maxilarul şi se strecura sub bărbie.

— Sparge zece ouă, Iacopo, şi bate bine gălbenuşurile.

Giorgio tresări şi se înfioră.

— Zece ouă? răsună mirată vocea lui Sandro. Pentru ouă aţi spus să vă aştept. Numaidecât le sparg.

Asta era distanţa la care răspundea ecoul! Foarte mică. Stătuse cu faţa la vreo douăzeci de centimetri departe de perete. Dar uite că iar vorbise tare, şi iar spusese lucruri de care se minuna singur. Iar rostise „Iacopo”, vorbise cu acel Iacopo necunoscut.

— Nu, nu, Sandro, m-am răzgândit. Tot am să mă cobor eu ca să pregătesc culoarea.

Băiatul îl auzise. Bine că nu desluşise că-i spune Iacopo în loc de Sandro. Ăsta e isteţ, dacă mai merge tot aşa, are să-şi dea seama că bat câmpii. Are să se sperie. Şi are să umple oraşul că pictorul e bolnav, că vorbeşte singur, că o ia razna. Mă rog, să spună ce-o vrea cui o vrea, esenţialul e că sunt bolnav fără să mă simt bolnav, şi că nu

pot pricepe ce boală e asta. Mi-e şi ruşine să mă duc la un doctor şi să-i mărturisesc că n-am nimic, că nu mă doare nimic, dar vorbesc tare cu unul Iacopo, şi spun nişte lucruri lipsite de legătură cu momentul în care lucrez şi de necesităţile lui. Poate că ar fi mai prudent să mă prefac faţă de Sandro că l-am botezat în glumă „Iacopo”, pentru că, dacă mai repet asemenea trăsnăi, să nu se mire. În sfârşit, se poate mira şi de restul frazei, văd că tot cuvinte neprevăzute ies din mine, dar la rest mai pot reveni ca adineauri, pe când „Iacopo” e prea ciudat ca să nu-l stabilesc acum oficial între noi.

Giorgio coborî. Începu să măsoare apa cu găoacele ouălor sparte şi alese, gălbenuş de albuş, de către Sandro: la două gălbenuşuri, două găoace întregi de apă, o jumătate de găoace de sandarac dizolvat în spirt şi amestecat cu puţin oţet. Apoi potrivi în ele culoarea, dorind atât de aprins să găsească acel albastru, încât îl găsi. Asta era! Pe paletă cel puţin aşa arăta.

— Iacopo!

— Poftim?

— De azi înainte te cheamă Iacopo, să ştii. Nu mai eşti Sandro, băieţelul care mi-a fost drag. Ţi-am schimbat numele, pentru că spui minciuni. Când te-i cuminţi, are să te cheme iar Sandro.

— Iacopo e fratele meu mai mare, care e mult mai cuminte decât mine.

— Nu-mi pasă. Te-am botezat din nou, şi gata! Iacopo, pregăteşte alt sandarac cu spirt, pentru culoarea pe care em s-o dau pe urmă.

Sandro rămase cam mofluz jos, şi Giorgio urcă repede pe platforma lui. Era acelaşi vioriu, era el? Nu cumva îl înfiora o undă de cenuşiu care îl închidea la faţă? Nu cumva era în adevăr prea vioriu şi nu destul de limpede albastru, ca un cer oglindit în ape, aşa cum îşi spusese cu

câteva zile înainte, când îl găsise? Coborî iute, îl privi de jos, de la depărtare, pieziş, drept în faţă, îşi acoperi ochii, îi descoperi iar. Se vedeau sau nu se vedeau cârpiturile? Le vedea el pentru că le ştia locul, sau le-ar fi văzut oricine? Trebuie să le lase să se mai usuce puţin. Şi, uite, zău, nu se vedeau de loc, dacă privea cu linişte întreaga desfăşurare de albastru. Poate că mai trebuie să treacă o dată deasupra lor, cu altă zeamă, obţinută cu celadon.

— Iacopo!

— E acasă! răspunse ursuz Sandro.

— Băieţele, uită-te sus! Tu vezi cârpelile pe haina cea albastră? Spune!

— Unde cârpeli? Nu le văd.

— Vin să te sărut, puştiule!

Sandro se lăsă destul de stângaci să fie îmbrăţişat. Apoi zâmbi larg, în vreme ce mesteca sandaracul bine mirositor, şi începu să se răsfeţe, cu ochi mieroşi, cu glas rugător.

— Ce bună treabă aş face eu aici, domnule Giorgio, dacă aş fi îmbrăcat cu un costum special.

— Adevărat?

Giorgio ştia despre ce e vorba. Sandro repeta pentru a treia oară atacul.

— Păi sigur. Şi când m-aş duce după cumpărături, aş fi servit numaidecât, ar zice oricine: „E ucenic de pictor, să-i dăm repede, că are treabă”, şi mi-ar da ce-i mai bun. Şi nicio domnişoară de pe faleză nu m-ar mai pune să-i car cortul sau umbrela, că ar vedea ce ocupaţie am. Chiar şi tata, ce credeţi, nu m-ar mai târî în port. Şi-ar zice: „Sandro are meseria lui!”, şi m-aş bucura şi eu de un pic de respect în casă.

— Şi cum ai vrea tu, San… Iacopo, să fie costumul tău? Ca de scafandru?

— Eh, de scafandru! Ca al dumneavoastră. O bluză

de asta, largă, cu buzunare, cu cingătoare, cu cute, cu de toate.

— Câteva pete de culoare pe bluză, să se vadă bine despre ce e vorba.

— Fireşte! Dacă mi-aş păta bluza mea de pictor, pe care mi-aţi face-o dumneavoastră, ar fi treaba mea. Aşa, ştiţi câtă ceartă mănânc de la mama că murdăresc cămăşile de-acasă? Odată mi-a dat şi o scatoalcă!

— Noi suntem bărbaţi, ce contează o scatoalcă dată de o femeie? Dă-mi albul şi roşul. Şi pensulele de roşu.

— Poftiţi. Contează, că mama are mână grea. Poftim, m-am şi murdărit pe cămaşa asta frumoasă de la domnişoara suedeză. Ce mă fac?

Lui Giorgio nu-i scăpase mişcarea repede pe care o făcuse Sandro lipindu-şi o clipă pensula plină de roşu de pieptul cămăşii verzui. Jevruţa! se gândi el. Nu mă scapă din ochi, şi are să mă înduplece. Dacă copilul îşi doreşte atât de mult să pară pictor în ochii mahalalei lui, să-şi dea ifose, de ce să nu-i fac cheful? Numai că are să mă bruftuluiască iar Fernando că mi-l sui pe priculiciul ăsta în cap. Trebuie să-i fac repede „costumul”, să se afle Fernando în faţa unui fapt împlinit. Uite, miorlăind şi răsfăţându-se atâta, şi-a plecat capul într-o parte ca o pisică care se freacă de piciorul tău, şi l-a lipit de umăr, şi nu mai ştie ce-i fac mâinile. Are să verse sandaracul!

— Iacopo!

— Prezent!

Ce dulce răspunde acum la Iacopo. A simţit din glasul meu că m-am înduplecat.

— Ia aminte ce faci cu sandaracul. Cred că-i mai trebuie o picătură de spirt. Mâine dimineaţă, la 7, vii la mine să trecem întâi pe la croitor.

— Domnule Giorgio, aveţi un suflet dulce ca o smochină coaptă.

— Dar azi, când mă duc eu la masa de prânz, faci lună schelele şi platformele. Îţi aduc ceva bun de la restaurant.

— Până atunci se usucă pictura, să n-o umplu de praf? întrebă grijuliu Sandro.

— Tempera se usucă repede. Un ucenic de pictor trebuie să ştie tot! Altfel, degeaba vei avea costum!

— Asta spun şi eu! întări Sandro.

— Acum ai sfârşit aici. Te duci după portocale, nu mai avem de loc. Stai, ia un sandviş de aici.

Sandro, aproape ieşit pe uşă, mai întreabă cu gura plină:

— Să cumpăr şi un ananas?

— Cumpără şi un ananas, păcătosule!

Abia plecase Sandro, şi intră Giulia.

— Ce face iubitul meu? Nu se plictiseşte fără mine?

Giorgio simţi un fior de neplăcere. Culorile aveau să i se usuce pe paletă, n-avea de loc timp pentru Giulia. Şi aşa, deodată, îi repugna prezenţa ei aici, unde fusese de destule ori. Era atât de dezbrăcată, de ostentativă, de gălăgioasă! Rămăsese o clipă singur în liniştea bisericii, şi uite că venea să-i tulbure liniştea asta bună.

— Giulia, porumbiţo, nu te supăra, dar trebuie să mă urc imediat pe schelă, mi-am potrivit culoarea, nu pot sta de vorbă.

— Nu-i nimic, te aştept. Am ce face aici jos.

— N-ai ce face, serios, du-te la restaurant, aşteaptă-mă acolo dacă te-ai săturat de plajă.

— Ai să vezi că am ce face.

Părul ei lung, ud, răspândea miros de algă. Asta îmi plăcea altă dată, se gândi Giorgio, de ce nu-mi mai place acum? îmi tulbură mireasma de tămâie, cea de răşină a sandaracului. Oricum, dacă nu vrea să plece, eu tot trebuie să urc, n-am încotro.

Sus se dovedi că trebuie să mai amestece puţin carmin în alb, în ocru, atât cât o lacrimă. Noroc că luase bărcănaşele cu praf într-un buzunar. Acoperirea fisurii de sub bărbie ieşise ca o dâră albă, prea albă. Stătea cu ochii apropiaţi de perete, cu pleoapele strânse, ţinându-şi răsuflarea fără să-şi dea seama, când un zgomot strident, barbar, amplificat, împletitură de sunete de coarde chinuite, împănat cu zăngănituri de talgere, cu urlete răguşite de saxofon, sparse fără milă tăcerea.

— Giulia! Ce-i asta? Ce faci? Fără să mă întrebi?

— O bandă nouă de magnetofon. Dacă ai şti cât am alergat să fac rost de ea pentru tine! Ascult-o, iubitule, e o splendoare. „Frenezie acută” se cheamă. Taci! Ascult-o până la capăt, că are să-ţi placă. Elmer nu voia să mi-o dea, nici să mă lase s-o copiez. Aproape că i-am furat-o.

Acum aşteaptă s-o întreb cine e Elmer, se gândi Giorgio. Mica ei răzbunare că n-am ieşit cu ea aseară. Bine ar fi ca Elmer ăsta să mi-o ia de tot, împreună cu benzile lor de magnetofon, cu pletele ei ude şi cu rochiile astea scurte care-i arată până sus picioarele foarte frumoase, e adevărat. Dacă ar auzi Fernando tărăboiul ăsta muzical! Şi doar i-am făgăduit. Corul de negri era un cor de îngeri pe lângă apocalipsul ăsta sonor. Doamne, de s-ar rupe banda, că n-o mai pot îndura. Acolo, la bar, când dansam, era de înţeles, se potrivea cu toate elementele, dar aici! îmi vine să vorbesc despre impietate, ca Fernando!

Pe uşă se strecură Sandro. Puse jos coşul cu portocale şi fericit, apucat parcă de streche, începu să ţopăie în mijlocul bisericii, între schele. Giulia îi bătea ritmul din palme şi se prăpădea de râs văzându-i mişcările improvizate, spontane, răsucelile, salturile, frământările în loc, înşurubările, tumbele.

— Bravo, Sandro, bravo! Eşti un mare dansator.

Giorgio coborî iute, se repezi la magnetofon, îl opri, îl

închise. Nu privise nici către Giulia, nici către dansator.

— Ce înseamnă asta? întrebă ea dur, îndreptându-se din talie, cu palmele încă lipite una de alta. Când îl văzuse coborând, crezuse că va dansa şi el alături de Sandro, chemat şi răscolit de muzica asta atât de extraordinară.

— Nu-mi place genul ăsta.

— Alaltăseară îţi plăcea grozav când dansai cu fata aceea ciufulită şi neagră.

— Îmi plăcea acolo, nu-mi place aici.

Giorgio îşi aduse aminte, cu inima strânsă, că totuşi dansase de unul singur şi aici, mai zilele trecute. Cum de putuse?

— Serios? De când? Nu e doar prima oară…

— Sunt bolnav. Mă doare capul.

Sandro încremenise şi el. Până acum domnul Giorgio nu spusese că-l doare capul, dar acum e adevărat că arăta foarte urât la faţă, palid şi cu ochii cercănaţi. S-or fi certat înainte de venirea lui, cât fusese după portocale? Ei, găseşte domnul Giorgio alta, că doar şi prin el i-a trimis odată una trandafiri, una din mahalaua lui, şi alta, o nemţoaică, rupând-o greu pe italieneşte, l-a rugat să-i ducă o sticlă cu nu ştiu ce, care mirosea iute şi avea un gust tare. Domnul Giorgio spusese că nu-i bun de băut, poate de frecat pe picioare, şi pe nemţoaică nici n-o cunoscuse vreodată. Dar el, Sandro, mai băuse câteodată din sticla care rămăsese aici, sub un scăunel, că nu era rău.

— Dacă eşti bolnav, poate că ar fi mai bine să nu te mai văd câteva zile. Pentru lucru eşti bun, dar să te plimbi cu mine nu. Pe schele nu te doare capul.

— Mă doare şi pe schelă, dar zgomotul mă supără foarte tare.

— Şi eu sunt zgomotoasă. Am înţeles, Giorgio! schimbă ea tonul, patetic.

— Ce e?

— Cine s-a ivit între noi?

— Lasă glasul ăsta melodramatic, Giulia.

— E glasul meu, e glasul meu din momente de răscruce. Să plec, Giorgio?

— Ar fi un final scurt, poate dorit de tine, şi destul de teatral.

— De când nu mă mai iubeşti tu?

De data asta vocea vibra surd, încărcată de durere. Giorgio fu gata să-i spună că n-o iubise niciodată, dar se opri, fata asta bogată în cuvinte nu era vinovată de faptul că el însuşi era un tăcut. Poate că o lăsase să se înşele în privinţa sentimentelor lui, sau poate că în clipa asta se înşela el cruţând-o de o jignire pe care ea nici n-avea s-o simtă.

— Sunt bolnav, Giulia, murmură iar.

Aici nu minţea. Era singurul adevăr pe care i-l putea spune.

— Şi nu-mi ceri mie să te veghez, să te vindec?

— N-ai mijloace pentru asta.

Giulia se înroşi puternic. Ce înţelege el prin „mijloace”? Nu era ea în stare să fie şi un bun camarad – de fapt de camaraderie nu prea avea chef, dar ar fi fost un nou rol de jucat –, era numai o femeiuşcă oarecare în ochii lui? Atunci avea să-i dovedească tăria acestei femeiuşti.

— Dacă n-ai nevoie de mine, rosti răspicat, nici eu nu mai am nevoie de tine, chiar din clipa asta. Suferinţa mea mă priveşte numai pe mine, dacă voi suferi. Adio, Giorgio!

N-are să sufere nicio clipă, se gândi pictorul.

— Ia-ţi şi benzile de magnetofon! spuse el.

Le căută şi i le dădu. De corul de negri îi păru rău, şi îşi dădu seama că era singurul lucru de care îi părea rău în clipa asta.

Giulia scutură capul, îl stropi cu ultimele picături rămase în chica ei roşie, în pletele ei lungi, şi ieşi cu

maiestate, fără să se mai uite înapoi, fără să-şi mai ia încă o dată rămas bun.

Sandro le sorbise cuvintele, mişcările, expresia feţei. Se distrase mai straşnic decât pe plajă, când se uita prin găurile împletiturii dese care înconjura solarul de femei. Aşa se poartă oamenii civilizaţi, îşi spuse el, nu ca în port, când se păruie şi se burduşesc dacă e vorba de despărţire.

Giorgio se aşează pe bancă, între borcane şi sticle, şi îşi luă capul în mâini. Nu-l durea, dar era îngrijorat de faptul că ştia că se petrece ceva cu el. În cap se tulburase ceva? în sistemul nervos? De răceală nu putea fi vorba. Totdeauna se socotise omul cel mai normal din lume, şi acum vorbea tare, vorbea lucruri pe care nu le gândea. Asta începuse numai de ieri, dar uite că dura, şi ceea ce i se păruse uşor de rezolvat la început cu două aspirine acum îi părea complicat şi de neînţeles.

— Mă duc să fac o baie, Sandro. Nu mătura încă, poate că nu s-au uscat încă culorile. Mătură peste o jumătate de ceas. Să nu faci vreo poznă în lipsa mea.

— Sunt iar Sandro? se bucură băiatul.

— Nu, Iacopo! zâmbi trist pictorul. Se temea de nălucirile lui viitoare.

Înotă voinicește, departe de plajă, în larg, ca să fie singur. Apa acolo, departe, era răcoroasă, era o bucurie pentru fiecare mădular în parte, pentru tot trupul, acum uşor, prefăcut într-o materie necunoscută pe uscat. Se culcă pe spate şi se lăsă legănat de valurile mici, care se jucau cu el, îl purtau cum voiau. Soarele îi bătea în faţă, îi umplea ochii cu aur, un val îi spăla obrazul de văpaia lui, apoi iar nu mai vedea şi nu mai simţea pe obraz decât aur lichid. Deodată, din binele nemăsurat şi din vraiştea imprecisă şi vagă a gândurilor întrerupte, îi răsări unul clar, tăios: insolaţie! Asta e! Ea dă stări de halucinaţie. Se întoarse repede pe ţărmul stâncos, îşi luă tunica aruncată

pe un bolovan şi se îndreptă spre oraş. Fără îndoială, se gândi chinuit, toată ziua în răcoarea şi întunericul bisericii şi pe urmă ies cu capul gol în soare tocmai la amiază, când e soarele mai fierbinte. Se duse la farmacie. Fata cu ochi mari, melancolici, cu buze cărnoase, cu oval prelung, se zăpăci de tot când îl văzu.

— Pentru insolaţie? întrebă ea. Aspirine!

— Nu mi-au folosit.

— Atunci Complamin, aşa cred, nu sunt sigură. Toţi iau aspirine. Nu vreţi să vă duceţi la un medic?

Giorgio scutură din cap. Nu voia.

— Atunci am să întreb eu farmacistul-şef. Ştiţi, eu sunt încă studentă, fac practică în vacanţa asta. nu îndrăznesc… Mai ales dumneavoastră n-aş vrea să vă dau o indicaţie greşită.

Şi se înroşi iar, ca în seara din ajun. Giorgio tăcea. Toată fericirea trupească de care se bucurase mai adineauri în mare pierise din el. Părea cufundat în gânduri.

— Şeful nu e acum aici, e la masă, dar am să-l întreb cum o veni. Mai puteţi trece ceva mai târziu pe la noi?

Se vedea bine că o bucura ideea că Giorgio ar mai putea trece o dată pe acolo.

— Sau diseară, înainte de închidere? rosti ea şi mai sfios şi cu o mare nădejde în ochii mari, melancolici, plini de nostalgie.

Înainte de închidere însemna momentul în care ea însăşi avea să fie liberă şi poate, cine ştie, pictorul ăsta frumos ca un arhanghel o va invita la o plimbare pe dig, la o oranjadă pe terasa de pe chei, îi va spune nişte cuvinte rare, deosebite, frumoase, cum ştie să spună, fără îndoială, un pictor. Mai departe nu cuteza să se gândească.

— Am să mă întorc peste vreo trei sferturi de oră. Mă duc şi eu să prânzesc. Crezi că vine până atunci?

— Da, aşa cred, spuse fata încet, dezamăgită.

Oare când ai o insolaţie trebuie să mănânci regim? Uite, asta am uitat s-o întreb pe farmacistă. Nu mă pricep ce să întreb, n-am fost niciodată bolnav. Şi mi-e şi ruşine. Un om voinic ca mine să alerge după doctori şi doctorii, pentru că delirează, şi nu mereu, din când în când. Dar… stai puţin… de ce delirez numai în biserică şi nu şi acasă sau la birt? Poate că aiurez şi aici, şi în patul meu, dar acolo nu există ecoul din biserică şi aici e prea mult zgomot ca să mă audă cineva. Te pomeneşti că şi poziţia de pe schele nu-i prielnică unuia care are o insolaţie. Omleta o fi de regim? Habar n-am. Fernando mănâncă omletă în zilele în care posteşte, aşa că o fi bună şi la regim. Farmacista ar fi fost bucuroasă să mă duc diseară, nu acum, am priceput eu. Nu pare o fată cu multă experienţă, dar sunt sigur că are o înclinare, sau mai mult, pentru mine. E ca o figură coborâtă din El Greco. Cu totul altceva decât Giulia. De asta îmi arde mie acum, bolnav cum sunt? Şi poate, în adevăr, e nevoie de mai multă linişte în viaţă când lucrezi la o frescă giottescă. De linişte în jurul tău, în tine.

Trecu pe la farmacie, luă un medicament recomandat de farmacistul-şef, zâmbi către practicantă cu toţi dinţii lui albi, ca să-i dăruiască şi ei ceva, măcar atât, şi se duse la biserică. Sandro îl aştepta. Vai, uitase să-i aducă „ceva bun”, cum îi făgăduise. Băiatul curăţase platforma de sus, curăţase lespezile de pe jos, spălase pensulele, şi îl aştepta cu nerăbdare, mândru de el.

— Bravo, băieţel! Sunt foarte mulţumit de tine. Dar am uitat să-ţi aduc de mâncare. Ia tu asta şi dă o fugă la birt, să mănânci ce vrei tu.

Sandro se uită cu ochii mari la hârtia pe care i-o întindea Giorgio. Niciodată nu-i dăduse chiar atâţia bani.

— Să aduc restul? întrebă el plecându-şi capul pe un

umăr, ca de obicei când se răsfăţa.

— Păstrează-l. După-masă nu mai e nevoie să vii, nu pictez. Curăţ numai, n-ai ce face aici.

— Dar mâine dimineaţă… la şapte… da?

— Bineînţeles. Mergem la croitor!

Sandro se dădu o dată peste cap în mijlocul bisericii, făcu şi o roată, şi o zbughi pe uşa deschisă.

Ce linişte e, Doamne, ce linişte! Şi ce bine! oftă Giorgio rămas singur. Din două salturi fu sus, pe platformă, apoi îi păru rău că se repezise aşa, poate că un om bolnav ca el trebuie să aibă mişcări mai domoale. Începu să cureţe cu dalta mică, de lemn, bucata următoare de pictură în ulei. Din sfântul Torna nu mai rămăseseră decât picioarele, asta avea să descojească când vor coborî platforma cu vreun metru. Acum dezlipea uşor, cu mare smerenie pentru fresca de dedesubt, un Iisus care îşi desfăcea prea demonstrativ haina de pe piept ca să-i pipăie Toma rănile foarte însângerate. Sub el începea să se ivească un veşmânt galben, al sfântului Ioachim probabil, aşezat de maestru dincolo de trunchiul copăcelului a cărui coroană Giorgio n-o descoperise pentru a i-o lăsa lui Fernando. Ce galben, ah, ce galben! ofta de entuziasm Giorgio. Ce galben moale, dulce, fluid, mai închis unde mantia se cuta, dar această tonalitate mai închisă nu e obţinută cu roşu, ci cu puţină terra-di-Sienna, şi e şi mai caldă. Maestrul n-a strecurat în galbenul lui nici carmin, nici verde, e galbenul cel mai pur al unei pete de soare. Nu, nu al unei pete de soare, nu străluceşte, e moale şi străveziu. Numai Fra Angelico poate, în toată pictura lumii, a mai găsit asemenea culori. Şi Mozart, în muzică. Coborâţii din cer, ca să cearnă culorile şi sunetele lumii. Dacă aş fi bolnav, aş vedea şi aş gândi atât de clar? De sub mantia galbenă se iveşte o mână uşor cărămizie, blajin cărămizie. Orice mi-ar spune Fernando, eu tot culorile

frescei ăştia, asocierea lor, le voi iubi mai mult decât orice alt mare merit al ei. Nu mi-e milă de loc de cojile de pictură în ulei pe care le arunc, de Cristul ăsta pe care îl jertfesc, de atitudinea lui tragică cu exces.

— Ce linişte e, Iacopo! Toţi fraţii sunt la rugăciune, a bătut de vecernie, dar e încă lumină.

Georgio făcu un pas atât de mare înapoi, încât fu gata să calce în gol, să cadă de pe platformă. Iar! Bine că sunt singur, bine că nu e şi Sandro aici, să mă întrebe care fraţi sunt la rugăciune şi când am auzit eu bătând clopotul de vecernie. De aici nu se aude niciun clopot, şi nu e încă ora vecerniei. Nu ştiu ce i-aş fi răspuns. Fireşte, dacă am insolaţie, nu trece cu prima pilulă. Dar e gravă, e serioasă insolaţia mea. Dar poate că mi-am pus singur un diagnostic greşit. Delirul poate avea şi alte cauze. O boală de nervi! Bunica mea dinspre mamă a avut la bătrâneţe o depresiune nervoasă urâtă, din care n-a ieşit până la moarte. Bolile de nervi se moştenesc, dar şi în altă formă? Până acum două-trei seri numai de deprimare n-am suferit, îmi plăcea dansul, îmi plăcea muzica, îmi plăcea băutura. Şi, acum chiar, sunt deprimat? Sunt din pricina că mă aud delirând, altfel, când îmi uit acest nou cusur îngrijorător, n-am nimic. Bolile ereditare poate că au alte manifestări în a doua generaţie. Va trebui totuşi să mă duc la un medic. Acum să nu mă mai gândesc. Uite, galbenul ăsta poate umple de fericire ceasurile unui pictor oare nu se gândeşte decât la culoare, nu la sine. De n-ar avea nicio fisură, mi-e teamă că eu n-am să-l găsesc, n-am să-l găsesc aidoma pentru a o drege. Nici materialele întrebuinţate de vechii maeştri nu mai sunt aceleaşi. Bune şi ale noastre, dar nu aceleaşi.

— Ad te levavi animam mi-am Deus meus!

— Amen!

Pe Giorgio îl trecură sudorile. De data asta se

auziseră două glasuri. Cu primul, cu ecoul modificat al propriului său glas, se deprinsese, dar acel „Amen” răsunase adolescentin, înalt, mult mai limpede. Am devenit şi ventriloc? Vorbesc pe două glasuri acum? Poate că nici nu e vorba de ecou, mă aud chiar pe mine, fără intervenţia nici unui ecou, şi glasul nu mi-e îngroşat sau subţiat de el, ci eu însumi scot din mine felurite glasuri.

Se încăpăţână să lucreze până când scăzu lumina, dar se mai auzi vorbind de câteva ori, ba despre pensule, ba despre o ulcică cu cinabru pierdută, ba chiar despre Dante, care îi spusese odată ceva foarte însemnat pentru el. Glasul adolescentin rosti şi el ceva în legătură cu părintele Bonifacius, care îi dăduse o făclie cu răşină.

Giorgio încuie de data asta biserica, nici el nu ştia de ce. Băgă cheia în buzunarul larg al tunicii şi se duse de-a dreptul la Fernando, fără să mai treacă pe acasă. Simţea o mare uşurare că Giulia nu-l mai aştepta nicăieri, că nu mai avea niciun fel de îndatorire faţă de ea. Măcar cu atât se simplifica viaţa lui, care pe de altă parte se complica cumplit.

Fernando se simţea mai bine, se vedea pe faţa lui, dar, când îl văzu pe Giorgio venind atât de devreme, se întunecă.

— Ai venit devreme ca să pleci curând? Iar trebuie să mergi la bar fiindcă ai făgăduit, şi să mă laşi singur pe mine, pentru care ziua e atât de lungă…

— Nu te las de loc şi nu plec nicăieri.

— Bravo! Asta înseamnă prietenie! Dar de ce mi-ai venit atât de murdar?

— N-am mai fost pe acasă.

— Treci dincolo şi te spală. Ce vrei să mănânci? Spune-i Severinei, că eu… ceaiuri şi zeamă de portocale!

— Nu vreau să mănânc… sau, fie, ce are Severina, mi-e tot una. Mă duc să mă spăl.

Sper că n-am să vorbesc în bobote aici, în faţa lui Fernando, se gândea Giorgio, după ce se spălase, instalat într-un fotoliu lângă pat. Să mă controlez cât pot, Fernando s-ar speria, ar crede că lucrarea noastră e compromisă, s-ar speria şi pentru mine, pentru că mă iubeşte.

Îi povesti despre galbenul minunat peste care dăduse, despre curăţenia pe care o făcuse Sandro şi nu mai ştiu ce să-i mai spună. De despărţirea de Giulia nu-i pomeni, fata ar fi fost în stare să se întoarcă la el cu mari dovezi de adoraţie şi disperare, dacă nu găsea ceva mai bun. Şi el poate, din lene, ar mai fi primit-o.

— Nu mănânci, Giorgio?

— Am mâncat.

— Atât de puţin?

— Mi-ajunge.

— Vrei un păhărel de Chianti?

— Nu, mulţumesc.

— Te doare ceva?

— Nu mă doare nimic.

Fernando începu să povestească despre o călătorie făcută în Spania, cu ani în urmă. Giorgio simţea că nu-l poate urmări. Îl copleşea ideea bolii lui. Apoi Fernando tăcu şi Giorgio nu putu să iasă din muţenia în care se năclăise.

— Nu eşti prea vorbăreţ în seara asta. Nici nu arăţi bine. Ce-i cu tine?

— O răceală uşoară. Uite, am să iau o aspirină.

Giorgio luă o pastilă din tubul albastru.

— Ce fel de aspirine sunt alea? N-am văzut niciodată în asemenea ambalaj.

— Eh, ceva nou. Tot aspirine.

Giorgio băgă repede tubul în buzunar.

— Mă duc la culcare.

— Trebuie să fii răcit bine, dacă te culci la ora asta. Dă-mi mâna să văd dacă ai febră. Nu, n-ai.

— Când crezi că vei veni la biserică?

— Dacă nu poimâine, răspoimâine sigur. Nu mă mai doare. Numai medicul vrea să mă mai ţină în pat o zi-două. E mai prudent aşa, spune el. Stoarce-mi două portocale înainte de a pleca. Giorgio, a început să-mi fie foame! Mă gândesc la un minestrone ca la o binecuvântare!

— Papală!

— Mă păcătosule, iar începi? Are să cadă catapeteasma pe noi!

Giorgio n-avea niciun chef să „înceapă" iar. Nu ştia cum îi răsăriseră vorbele astea pe buze dintr-o veche deprindere de a-l necăji pe Fernando, dar era sigur că altele, străine de conversaţie, nu scăpase aici. Cel puţin aici.

Îşi luă rămas bun de la Fernando după ce-i dădu zeama de portocale, şi porni spre casă. De departe, dinspre inima oraşului şi de mai departe încă, dinspre ţărm, unde erau barurile cele mari, se auzea larmă amestecată, peste care se ridicau stridenţe. Cerul deasupra capului, zărit prin bolta de glicine care traversa străduţa, era senin, înstelat. Uliţa lui pustie. Un vânt uşor aducea peste ea miresmele grădinilor de aproape, parfumul suav al mimozelor. Luna avea să răsară mai târziu, nu voia s-o aştepte.

Culcat, cu mâinile sub cap, aspiră lung parfumul tare al daturii ca în ajun. Nu aprinsese lampa nici ca să se dezbrace. Se cufundă în amărăciunea lui. Ar fi vrut să se gândească la frescă, la culorile ei care îi dădeau un sentiment de fericire, să se gândească poate la farmacista cu cap de madonă zugrăvită de El Greco, care poate că se gândea şi ea în momentul ăsta la el, la maică-sa căreia nu-i scrisese de mult, dar tocmai ideea că ar trebui să-i scrie îi

întări amărăciunea. Nu-i era destul, sărmana, că avusese o mamă bolnavă de nervi, îi trebuia acum suferinţa că tocmai ea îi transmisese fiului ei cumplita boală! În sfârşit, poate că era numai o insolaţie. Cu medicamentul ăsta, într-o zi sau două, insolaţia va trece, spusese farmacistul. Dacă nu trecea, ei, atunci va trebui să se îngrijoreze de-a binelea, nu acum. Somnul veni târziu, şi fu un somn întrerupt, zbuciumat, obositor.

Dimineaţa, la şapte, Sandro se afla în grădină, sub smochin.

La croitor, băiatul stărui foarte tare asupra buzunarelor, a cingătorii, a lărgimii tunicii, ca un om care ştie bine ce vrea şi se pricepe să comande. Croitorul făcea haz, îl lua în serios, şi făgădui haina pentru ora opt seara. Era un nimic pentru el! O bluză! Avea destui ucenici. Sandro se nelinişti. Nu cumva voia să-i facă un fel de sac, un lucru de mântuială, pentru că îl vedea atât de tânăr? Uite, era şi maestrul lui cu el, maestrul comanda tunica, pentru că îşi voia ucenicul îmbrăcat cu o haină de lucru adevărată, bine făcută, cu maestrul lui nu era de glumit! Croitorul se jură pe toţi sfinţii că avea de gând să facă un lucru perfect, el făcuse doar şi tunicile maestrului, mai avea încă o bucată din acelaşi material şi comenzile nu-l sufocau în clipa asta, jumătate din oamenii atelierului lui jucau ţintar sau se duceau să se scalde. Bun! Sandro strălucea de mulţumire.

Devotat şi afectuos, se gudura pe lângă Giorgio care se îndrepta cu paşi largi către biserică şi-i făgăduia că nu va mai lăsa niciodată să se adune murdărie acolo, că va fi cel mai cuminte băiat din lume, ba chiar că va spune câte un Pater în fiecare seară pentru sănătatea domnului Fernando, de care îi era foarte dori Fu uimit şi chiar jignit când ajunşi în faţa lungului zid, înaintea portiţei, Giorgio îl pofti să plece la plimbare pentru că azi n-avea nicio nevoie

de el. Se puteau întâlni, ba chiar trebuia, seara, la opt, la croitor, să vadă şi Giorgio cum îi vine tunica şi s-o achite. După o clipă de bosumflare, în ochii copilului sticli un gând vesel, găsise probabil ceva foarte amuzant de făcut, şi nu mai stărui. Giorgio se trudi să deschidă uşa bisericii, se sperie o clipă de rezistenţa ei, atât se temea mereu de ceva neaşteptat, apoi îşi aduse aminte că o încuiase, scoase cheia din buzunar, şi se linişti. Înăuntru era răcoare, tihnă, mireasma obişnuită, înainte de a lucra trebuia să-şi facă o cafea. Răsturna obiceiurile. Poate că era mai bine aşa. Îi trebuia puţină tărie ca să se urce pe schele, ca să înfrunte ceea ce i se mai putea întâmpla şi azi.

Lucră bine, până aproape de prânz. O bucată din fresca veche se desprinse sub dalta lui şi căzu. Asta îl necăji rău, era o bucată din acel cărămiziu cald, pe care avea să-l caute mult până îl va găsi. Şi nu era vorba de greutatea căutării, îi părea rău de fiecare fărâmitură din pictura preţioasă pe care voia s-o cruţe. Lucra şi urmărea atent. Nu, azi nu delira, poate că se făcuse bine. Uneori, cuprins de preocuparea lucrului, uita să se mai supravegheze, şi când îşi aducea iar aminte se bucura şi se liniştea. Târziu, către ora douăsprezece, coborî să se dezmorţească, să bea un pahar de apă şi să-şi cureţe dălţile. Stătea în picioare, lângă bancă, ducea tocmai paharul la gură, când auzi limpede glasul acela pe care îl socotea al lui, puţin vătuit de ecou, rostind:

— Omul trebuie redus la proporţiile lui naturale. Măreţia lui interioară nu se dobândeşte prin mărirea lui fizică la sceră şi nici prin prea încremenite atitudini.

Pictorul scăpă paharul din mână. Îi simţi ţăndările sărindu-i pe picioare, simţi apa şiroindu-i pe genunchi, dar nu luă aminte. Nu, sigur că nu vorbise el. Era doar cu paharul aproape de buze, gata să soarbă. Deci, implicit, nici de vreun ecou nu putea fi vorba. Dar auzise clar.

Auzise! Nu vorbea singur, dar avea halucinaţii auditive. Alt soi de boală, de fapt aceeaşi, tot o boală de nervi, cu alte manifestări. Avusese de gând să se mai întoarcă la frescă pentru vreun ceas. N-o mai făcu. Ieşi din biserică buimac, călcând pe cioburile paharului. În curtea plină de bălării, de copaci înalţi, răsfiraţi, de pete de soare şi de insule mari de umbră, putu în sfârşit să respire adânc. Era cald. Nu-i venea nici să se ducă să se scalde, nici să mănânce. N-avea chef de nimic, se temea acum şi de apă, şi de mâncare, şi de zgomot, de parcă toate îi puteau face rău unui om bolnav ca el. Dar liniştea, liniştea care îi plăcea acum aşa cum nu-i plăcuse niciodată, ea îi făcea bine? Ar fi trebuit să pună magnetofonul să cânte necontenit, ca să nu mai audă altceva. Şi, uite, chiar liniştea asta a grădinii închise între ziduri îi pria, îi plăcea. Rătăci pe sub sicomori, ocoli ruinele vechiului coridor cu coloane, ajunse sub un leandru alb, cu mari buchete de flori care miroseau amărui. Se culcă în iarbă, cu faţa la pământ. Dar stai, stai puţin. Şi Sandro auzise atunci, când fusese vorba să spargă zece ouă şi să le bată gălbenuşurile. Asta însemna că răsună acolo un glas străin? Al cui? Un glas de sub dale poate, pentru că printre schele, înăuntru şi afară căutase bine, nu se ascundea nimeni. Înăuntru ar mai fi făcut vreo mişcare care i-ar fi trădat prezenţa, iar afară i s-ar fi auzit paşii pe scândurile schelelor. Doar nu era pisică cu glas omenesc. Şi cine ar fi avut răbdare şi gustul să facă zilnic aceleaşi farse? Iar glasuri de sub dale, din morminte, Giorgio era sigur că nu există. Asta ar fi fost culmea nebuniei, să mai creadă şi în strigoi. Era destul de nebun şi aşa. Nu există nicio altă explicaţie: avea el halucinaţii, auzea ceea ce nu fusese rostit, şi uneori mai şi vorbea tare, de unul singur, delira, de vreme ce-l auzise şi Sandro, în clipa în care el era pe platformă. Era un om sfârşit. Prea devreme, prea devreme îl dobora boala. Nu dăduse niciun semn că ar sta

ghemuită în el până acum şi, aşa, deodată, izbucnise! I se făcu atât de milă de el, încât îi veni să plângă. Şi chiar plânse, cu faţa în iarbă, cu trupul zguduit de suspine. Nu mai plânsese din copilărie, era ciudat, era bine, se topea de mila lui şi asta îi aducea un fel de alinare. Apoi adormi.

Când se trezi, trecuse vremea prânzului. Nu-i era foame. Se hotărî repede. Lucrez până pe seară, apoi mă duc la doctor. Poate că o boală ca asta, luată în pripă, se mai vindecă. Boala bunicii nu s-a vindecat însă niciodată. Asta era acum douăzeci de ani, când nu existau atâtea medicamente. Poate că azi se vindecă. Nu pot în seara asta, mă aşteaptă Sandro la croitor, la ora opt. Am să mă duc la medic la ora şapte. Intră resemnat în biserică. Mătură întâi cioburile paharului spart, mâncă două portocale, bău restul de cafea, şi nu mai simţi nevoie de nimic altceva. Avea să mai audă, avea să mai vorbească, nu era nimic de făcut deocamdată. Bine că se hrităârâse să se ducă la medic. Asta parcă trecea povara de pe umerii lui pe cei ai medicului. Să se descurce doctorul cu un asemenea „caz”. Dacă era vorba de insolaţie, dacă era vorba de boală de nervi, oricum numai un medic bun putea să rezolve ceva sau să-l condamne definitiv. Numai să i-o spună sincer, să nu-l lase să se zbată în îndoială până va ajunge la sinucidere. Era frumos chipul lui Ioachim, atent la mânuţele pe care copila Maria, stând pe genunchii maică-sii, le întindea către el. Ca şi Ana, plin de o singură expresie, departe foarte de complexele expresii ale lui Leonardo, dar desăvârşită aceasta una. În timpul după-mesei, lui Giorgio nu i se mai întâmplă nimic, dar asta nu era mare lucru, ştia bine că i se poate întâmpla oricând.

Pe la şase coborî de pe schele, încuie biserica, trecu pe acasă să se spele şi să se schimbe şi se îndreptă către un medic cunoscut. Nu era niciunul din cei doi care îl tratau pe Fernando, era mai bine să fie un al treilea.

Întâlnise de două ori la bar un medic tânăr din localitate, din întâmplare chiar neurolog, petrecuseră foarte bine împreună şi chiar vorbiseră şi despre pictură, pentru care medicul avea o adevărată pasiune. În sala de aşteptare se mai aflau câţiva bolnavi, Giorgio nu vru să-i privească, îi păruseră de la prima ochire melancolici, rătăciţi, ciudaţi, şi asta îl tulbură. Când medicul deschise uşa să-şi conducă pacientul şi să-l poftească înăuntru pe cel următor, îl văzu pe Giorgio, le ceru scuze celorlalţi şi-l trecu înaintea lor. Credea pesemne că e vorba de o petrecere, de o întâlnire pe care venea să i-o propună pictorul şi socotea că va sta doar câteva minute, în picioare, lângă uşă. Se miră, dar se stăpâni discret, când îl văzu aşezându-se, ca orice pacient, pe scaunul din faţa biroului.

— Doctore, sunt bolnav.

— Bolnav? Ce ai? Ce simţi?

Giorgio îi explică stingherit, ruşinat, în puţine cuvinte, ceea ce se petrecea cu el.

Medicul îl cercetă amănunţit, îi puse şi alte întrebări, îi încercă reflexele, îl rugă să meargă prin odaie cu ochii închişi, să se întoarcă, să răspundă repede la întrebări neprevăzute.

— Spui că n-ai avut niciodată temperatură de când au început manifestările astea?

— Nu.

— Dar ţi-ai pus termometrul?

— Nu. Nu m-am simţit fierbinte. Nu mă doare capul, n-am ameţeli, nu visez urât. Toate astea mi se întâmplă în stare de veghe.

— Despre temperatură nu putem şti nimic, de vreme ce n-ai măsurat-o. Nervii dumitale îmi par sănătoşi că ai mei, dacă nu şi mai zdraveni. Putem acuza totuşi o insolaţie, deşi… stai atâta la umbră. Dacă „ai auzi” numai, ar putea fi o dereglare a aparatului vestibular, dar spui că

şi vorbeşti. Eşti sigur că vorbeşti tare lucruri la care nu te gândeşti?

Giorgio şovăi. Îl auzise şi Sandro!

— Da, vorbesc, m-a auzit băieţelul care curăţă biserica.

— Atunci ne rămâne insolaţia! Am să-ţi dau o reţetă, am destule cazuri de insolaţie aici. Vin nordici şi înghit soarele sudului ca nişte demenţi, fără nicio socoteală. Iei picăturile astea şi mai treci poimâine pe la mine.

Giorgio mulţumi, dădu să plece, dar medicul îl strigă din urmă:

— Maestre pictor! Nu ţi s-a întâmplat altă dată, poate în copilărie, să ai vedenii, să ţi se nălucească… ştiu eu? Uite aşa, ca lui Hamlet!

Giorgio se scutură cu dezgust.

— Niciodată, doctore.

— În familia dumitale toţi au fost sănătoşi în acest sens? Nu fac spiritism, n-o văd pe bunica moartă de douăzeci de ani binecuvântându-i de sub candelă?

— Nu, niciunul. La revedere, doctore.

Nimeni din neamul lui nu avusese înclinări spre ocultism, dar bunica, şi aici doctorul îl nimerise în plin, murise nebună. Ar fi trebuit să-i spună chiar atunci acest lucru, dar îl apucase o groază cumplită, i se păruse că în clipa aceea doctorul avea să descopere adevărata pricină a ciudatelor fenomene care îl chinuiau şi că mai departe nu va mai fi nicio scăpare. Mai bine să se înşele amândoi câteva zile încă, dând vina pe insolaţie. Să mai facă reţeta? Să se mai păcălească încă? Să mai spere ceva? Da, mai bine să mai spere, să se ajute să spere.

Trecu pe la farmacie. În ochii practicantei nu se mai aprinse aceeaşi lumină şi nu mai citi acelaşi interes. Arăt foarte prost probabil, sau poate şi-a dat seama că uşoara ei invitaţie la o plimbare, seara, n-a găsit în mine niciun

răspuns. Nu, cred că arăt foarte prost.

Tunica îi venea perfect lui Sandro. Copilul era încântat. Se privea în oglindă alături de Giorgio să vadă dacă sunt aidoma, să vadă cât de pictor pare şi el. Ţinea braţele departe de trup, ca împăiat, de teamă să nu mototolească frumuseţea de pe el. Giorgio plăti.

— Şi sandale? rosti prelung şi întrebător Sandro. Uite ce ferfeniţă sunt ale mele.

Despre sandale nu fusese vorba, dar mai erau câteva prăvălii şi chioşcuri deschise în cartier. Giorgio îi făcu cheful băiatului.

Când ajunse la Fernando, îşi dădu seama că-i era foame. Mâncase portocale la prânz, el cel deprins cu mese consistente.

— Iar îmi spune doctorul că trebuie să mai stau în casă două-trei zile. Asta are să mă ţină aici până la Crăciun, amânându-mă aşa, mereu, cu duhul blândeţii. Ce Dumnezeu, nu mă mai doare nimic! Un om voinic ca mine, gata să ridice un munte în spate, trebuie să se cocoloşească sub plăpumioară ca un prunc? Ţi-am spus că ăştia bănuie altceva. Şi, dacă bănuie ei, trebuie să fie, dar mi-a mai dat acum un răgaz. Eh, uite, în răgazul ăsta eu vreau să lucrez. Mai bine să mor acolo, sus, pe schele, decât în patul ăsta molcuţ.

— Mai încet, Fernando, că se adună lume la poartă. Au să creadă vecinii că o baţi pe Severina. Când cineva are asemenea glas, să ştii de la mine că nu s-a prins de el boala la care te gândeşti. E cunoscut că ea modifică întâi vocea.

— Adevărat?

— Pe cuvântul meu!

— Îmi place cum mănânci în seara asta, băiete, dar nu-mi place mutra ta. Ce ţi s-a întâmplat? Mă, pe tine te doare ceva şi nu vrei să spui.

— Nu mă doare nimic.

— Te-o fi durând inima că te-ai despărţit de şopârla aia!

— Nu regret de loc. Dar de unde ştii?

— Nu-ţi închipui? Dacă voi aţi jucat scena cea mare în faţa lui Sandro, el i-a povestit Marinei tale, Marina Severinei mele, şi Severina mie, cu belşug de amănunte care nici nu s-or fi petrecut. Şi acum cine i-a luat locul Giuliei?

— Niciuna.

— Nemaipomenit! De două zile niciuna! Sigur că eşti bolnav.

Giorgio nu mai răspunse. Sfârşise de mâncat şi stătea în fotoliu, cu gândurile împrăştiate. Apoi îşi aminti cum plânsese la amiază, cu faţa în iarbă, şi iar i se făcu milă de el, dar o milă amestecată cu ruşine. Fernando mai îndrugă când una, când alta, apoi se plictisi să vorbească singur.

— Du-te la culcare, băiete, că m-am săturat de tine. Stai aici ca un pietroi, parcă mă apeşi şi tu pe ficat când te văd atât de inert.

Giorgio plecă, mulţumit că fusese concediat şi nu reţinut peste voia lui, ca altă dată, cu mustrări şi imputări.

Pe drum, se gândi dacă n-ar fi mai bine să se ducă la un bar, să se lase cuprins de atmosfera de petrecere de acolo, să bea zdravăn, să-şi uite temerile. Dar numai ideea zgomotului unui bar îl înfioră. Petrecerile nu mai sunt pentru mine, îşi spuse trist, şi se îndreptă spre casă.

Încercă să citească ceva, un roman pe care îl uitase Giulia la el. Nu-l interesau acele personaje cinice şi capricioase, nu-l mai interesa nimic. Stinse lampa şi se culcă din nou cu mâinile sub cap, aspirând miresmele grădinii. Datura trimitea, peste celelalte mirosuri, parfumul ei tare, greu, dulceag. Datura! Giorgio tresări cuprins de un gând. Datura! E o plantă foarte toxică,

esenţa ei se întrebuinţează ca narcotic, poate şi ca stupefiant. De la ea mi se trage! Dorm cu capul la fereastră şi aspir toată noaptea mirosul ei. Mă droghez! Atunci de ce n-am şi vise fantastice? Eu ştiu, poate că le am şi nu mi le mai aduc aminte dimineaţa. Astă-noapte am dormit foarte prost. Organismul meu o fi saturat de otrava ei. Ah! ce bine că e de vină datura! Ce fericire! Să mut repede divanul în odaia cealaltă, ale cărei ferestre dau spre smochini. Am să închid şi geamul ăsta blestemat. Giorgio închise geamul, îşi târî divanul în cealaltă cameră, aşa-numitul lui atelier în care n-avea niciodată vreme să lucreze, se împăcă uşor cu vagul miros de vopsele care mai dăinuia în ea, şi respiră adânc aerul nopţii peste care nu mai punea stăpânire mireasma blestematei dature. Adormi uşor, legănat de speranţa că dezlegase taina. Ce va mai râde doctorul când îi va povesti!

A doua zi de dimineaţă Sandro îl aştepta în faţa uşii închise a bisericii, îmbrăcat în costumul lui cel nou.

— Era să intru înăuntru prin fereastră ca să fac ordine, dar n-am vrut să mă caţăr pe schelele astea ca să nu mă murdăresc sau să-mi agăţ tunica!

Băiatul se şi pieptănase ca Giorgio, aducându-şi părul din creştet pe frunte. Se vedea că îl udase, că îl unsese bine cu ulei, dar părul, rebel, i se ridica ciuf, hotărât parcă pentru a alege calea de mijloc, verticala.

— De ce încuiaţi, domnule Giorgio?

— E mai bine, să nu intre oameni străini când nu suntem noi aici.

— Nu pentru mine, nu-i aşa?

— Pentru tine? Tu eşti mâna mea dreaptă!

Băiatul se prelinse în biserică înaintea lui.

— Nu punem niţică muzică? Păcat că ne-a luat domnişoara Giulia benzile alea frumoase.

— Nu punem acum. Lucrez mai bine când e linişte.

— Linişte? Păcat! oftă Sandro. Voiam să vă spun cum s-au bătut aseară în port un călugăr cu un hamal. A fost un haz pe noi!

— Lasă, nu povesti!

Îi era groază să audă cum l-a bătut probabil hamalul pe călugăr. Or fi fost amândoi beţi. De ce se bagă călugării în astfel de isprăvi? Se bătuse şi el odinioară, chiar de mai multe ori, o dată chiar cu un călugăr. Ce ruşine îi era acum. Pentru prima oară îi era ruşine. Se schimba în el ceva fundamental. Datura! se gândi şi respiră iar uşurat.

— Ce facem acum, domnule Giorgio?

— Pregătim chit pentru fisuri.

Giorgio începu să pregătească chitul şi Sandro să-i cureţe şi să-i lustruiască mistriile mici şi cuţitaşele. Le ţinea departe de el, ca să nu se murdărească.

— Dă-mi ulcica cu ceruleum şi căldăruşa cu celadon, Iacopo!

Glasul răsuna limpede, nu putea fi tăgăduit. Răsunase de sus, dinspre platforma pe care lucra de obicei Giorgio.

— Cine a vorbit tare? ţâşni speriat Sandro.

Giorgio simţi că i se urcă sângele la cap.

— Pesemne că s-a suit cineva afară, pe schele, şi ne face nouă şotii. Ne vorbeşte printr-un ochi de fereastră. Dă fuga să-l prinzi!

Copilul se repezi afară. I se auzeau paşii tropăind de-a lungul platformelor, de jur-împrejurul bisericii, când mai sus, când mai jos.

Va să zică am auzit amândoi! De aici, amândoi, de la distanţa asta! Nu aud numai eu şi nu vorbesc tare. Dacă nici copilul nu va fi în stare să găsească pe cineva afară, atunci… atunci nu mai pot înţelege nimic. Nu mai pot da vina pe o boală de nervi, nici pe insolaţie, nici pe datura de care m-am agăţat aseară ca de o salvare. Eu, eu, personal,

sunt salvat, nu mai sunt un bolnav, n-am halucinaţii, nu sunt drogat, nu sunt sortit să înnebunesc. Ar trebui să mă bucur. Să vedem ce spune Sendro.

Băiatul se întoarse răsuflând greu de atâta alergătură în sus şi-n jos.

— Domnule Giorgio, nu e nimeni! Am căutat bine, zău! L-aş fi auzit măcar fugind cum mă auzeam pe mine, că duduiau scândurile, nu sunt bine prinse. Nu e nimeni.

— Eh, cineva trebuie să fi fost, rosti Giorgio fără convingere.

— Dar când s-a ascuns în gaură de şarpe, că eu am ieşit numaidecât afară?

— S-o fi ascuns în fundul grădinii, unde sunt ruinele.

— N-a avut vreme să ajungă acolo, l-aş fi văzut printre copaci. Mă duc să caut şi între ruine!

Băiatul ţâşni iar pe uşă.

Ar trebui să mă bucur, dar uite că taina asta mă apasă şi mai tare. Pentru mine totdeauna fiinţele vii au vorbit, scaunele şi pietrele au tăcut, visele nu mi-au vestit nimic, cimitirul a fost o grădină oarecare, un cadavru o păpuşă cam urâtă, pe chipul căreia unii vedeau un zâmbet de descătuşare şi alţii o grimasă de nemulţumire, pentru mine o biserică a fost urât sau frumos pictată, un loc în care am avut o ţinută cuviincioasă din respect pentru credinţa altora, şi atât. Şi acum, deodată…

— Domnule Giorgio, nu e nimeni între ruine. Nici măcar iarba n-a fost călcată.

— Ce să facem? A fugit repede. Curăţă cuţitaşele, Sandro.

Copilul făcea treaba prost. Era neliniştit, parcă speriat.

— Domnule Giorgio!

— Ce e, băieţele?

— Ştiţi de unde s-a auzit glasul? De colo, de sus,

unde lucraţi dumneavoastră. Şi acolo, ehei! câtă depărtare e între o fereastră şi alta!

— Ei, a vrut să ne sperie prin una din cele două ferestre.

— Păi, tocmai acolo, nu e schelă de loc, şi fereastra e acoperită cu carton ca să nu vă dea soarele în ochi sau pieziş, nu ştiu cum aţi spus, când lucraţi, şi sub cealaltă scândurile sunt rupte. Cine să se suie acolo?

— Ţi s-a părut ţie. S-a auzit de aici, din dreapta noastră.

— Domnule Giorgio, eu am ureche bună! Mama zice că aş putea ţine loc de câine de pază. De acolo, de sus, s-a auzit!

— Ei, atunci să ştii că vorbesc sfinţii de pe pereţi!

Sandro se holbă la el. Giorgio începu să râdă.

— Măi prostuţule, omul e om şi zidul e zid. Numai omul vorbeşte, zidul nu.

Ce bine ar fi să fie aşa! îi trecu prin gând. Apoi se răzvrăti împotriva propriei lui slăbiciuni. Sigur că e aşa. Altfel nu poate fi.

— Iacopo, du-te la pater Bonifacius şi cere-i banii pentru culori.

— Mă duc, maestre.

Lui Giorgio îi veni să se dea la o parte, să-l lase să treacă pe cel care spusese că se duce. Se stăpâni.

— Ai auzit? Iar ne face farse!

— Îhî! şopti copilul şi se făcu palid, privind spre bucata de frescă curăţată. Mai răzui de două ori un cuţit murdar, apoi îl puse pe bancă şi îngână:

— Eu, domnule Giorgio, am niţică treabă în dimineaţa asta. Pot să plec? Mă întorc numaidecât. Pot?

— Du-te, Sandro.

Sandro plecă repede, în vârful picioarelor. I s-a făcut frică, gândi Giorgio. Cred şi eu. N-am putut să-i dau o

explicaţie care să stea în picioare… Nu-mi pot da nici mie. Ce se va întâmpla aici când va veni şi Fernando? Atunci au să curgă explicaţiile. Credincios cum e el, n-are să se mire de nimic. Fenomenele supranaturale vor fi evidente pentru el. Numai de n-ar alerta tot popetul, toţi episcopii, să facă din noi doi şi din Sandro nişte Ioane D'arc ale secolului, să se înghesuie lumea s-o binecuvântăm şi să-i dăm câte un peticuţ din hainele noastre! E în stare. Că de auzit are să audă şi el şi, când s-o porni, are să audă mai mult şi mai multe decât mine. N-am să-i spun încă nimic, bine ar fi să mai stea în pat, să nu afle încă. Sandro e în stare să dea sfară în ţară. Trebuia să-l rog să tacă. Ar fi fost mai rău. M-am ţinut bine şi poate că de ruşine n-are să spună nici el nimic. Om vedea.

Pe când chituia fisurile, Giorgio mai auzi vorbindu-se despre zemuri de culori suprapuse prin care trebuia să se ajungă la un albastru cenuşiu deschis, despre pasta de var care era pe cale să se usuce, despre zgârcenia lui pater Bonifacius, care dăduse jumătate din suma necesară. Cele două glasuri vorbeau în pauze, de parcă între o frază şi alta ar fi avut vreo preocupare.

Să mă deprind cu ele, se gândea pictorul, să mă deprind şi atât. De ce trebuie să caut o explicaţie? Tot n-am s-o găsesc.

La prânz se duse la micul birt de pe chei. La o masă, pe terasa îngustă, se afla Giulia cu un bărbat blond, pistruiat, voinic. Venise acolo anume ca s-o vadă Giorgio, ca să-i stârnească gelozia. Râdea tare, îşi scutura pletele, vorbea o nemţească îngrozitoare, care îl vrăjea evident pe lunganul cel blond. Giorgio trecu pe lângă ei, salută ceremonios şi intră în fundul localului, unde era cald şi mirosea tare a peşte, a fructe de mare, a ulei încins şi a usturoi. Mâncă la nimereală ceea ce vru să-i aducă Bambina, cum o botezase el pe fetişcana care îl servea de

obicei şi-i cunoştea gusturile, apoi se întoarse la lucru. Îşi dădu seama că nu băuse cafea în dimineaţa aceea, îşi făcu un termos plin şi se urcă pe schelă cu buzunarele pline de bureţi, cu o găleţică de apă, să spele bucata de frescă curăţată şi chituită. Acum ar fi fost bun Sandro, acum când era nevoie să coboare şi să se suie de multe ori ca să schimbe apa, dar copilul nu-şi mai arătase faţa. A plecat de frică şi acum ori povesteşte peste tot ce se întâmplă aici şi cine ştie cum amplifică, ori numai îşi arată costumul cel nou şi îşi dă aere printre prietenii lui.

Giorgio sui şi coborî mereu. Asta făcea zgomot, nu mai auzi nimic. O dată numai, când stătu mai mult pe platformă, i se năzări că cineva cânta încet un Ave, aproape de tot de el. Şi iar începu să se frământe. E uşor să spui: „Să încerc să mă deprind fără să cercetez”. Un om al veacului nostru nu se poate deprinde cu inexplicabilul. Se simţea al veacului lui, al epocii care trimite nave în cosmos, care emite unde de televiziune de pe lună, care a despicat atomul. Şi auzea glasuri într-o biserică veche! Auzea, aşa, ca în vremea biblică. Era parcă mai chinuitor să ştii că fenomenul e obiectiv decât subiectiv, cum îl crezuse până azi-dimineaţă. Trebuia să pregătească un roşu cărămiziu blajin, pentru julitura pe care o făcuse din stângăcie ieri, dar nu mai avu tărie. Plecă mai devreme decât altă dată. O apucă spre ţărm, spre coasta aceea înaltă, pustie, despre care se spunea că s-ar putea surpa într-o zi, şi se urcă în vârful ei. Departe, în spatele lui, pe şosea, se auzeau trecând maşini cu fâşâit repede pe asfalt. Dar asta era departe. Aici era linişte. Soarele se culca încet pe ape, cu aurul stins, cu discul clar. Niciun nor nu păta bolta de un albastru diafan, puţin rozliu în jurul soarelui. Aproape de ţărm apa era sidefie, departe, uşor îmbujorată. Şi liniştită, liniştită ca în prima zi a creaţiunii. Încep să gândesc ca glasurile mele, îşi spuse Giorgio. Apoi,

fără să vrea, continuă: Frumoasă catedrală e lumea ta, Doamne! Iar ca glasurile! Ce se petrece cu mine? Adineauri mă socoteam ceea ce sunt, contemporanul atomiştilor, al astronauţilor, şi acum încep să cochetez cu Evul Mediu, mi se pare! Să-ţi fie ruşine, Giorgio! O explicaţie trebuie să existe. Dar, uite, mintea mea n-o găseşte şi se zvârcoleşte ca un vierme călcat. Un claxon pe şosea! Urât răsună aparatele astea de azi. Începe să se întunece. Cerul se închide la culoare, soarele a pierit nici nu ştiu când. Vântul e umed, miroase a alge şi a scoici putrezite. Am să mă duc la Fernando. N-am să-i spun niciun cuvânt despre glasuri.

Fernando stătea pe o bancă de piatră în grădină. Se ridică şi-i veni în întâmpinare pe potecă.

— Mă vezi? Am slăbit patru kilograme şi mă simt ca un fulg. Nu te uita aşa la mine cu gândul că am rămas cu optzeci şi trei, că eu tot ca un fulg mă simt. Am fost azi din nou la radioscopie. Totul e perfect. Dar fricosul ăsta de doctor tot nu vrea să mă lase să mă sui pe schele. Două-trei zile de acomodare, zice acum. Stai jos. Ce-i cu tine? De ce te uiţi aşa la mine?

— Fernando, în biserică se aud voci!

Fusese sigur că n-are să scape un cuvânt, şi uite că turnase tot, dintr-o suflare. Acum nu mai avea cum s-o cotească.

— Ce fel de voci?

Fernando nu înţelesese.

— Glasuri. Când lucrez, de când e linişte în biserică, se aud glasuri.

Fernando se lăsă pe spătarul de piatră, căscă ochii şi gura, apoi înghiţi greu şi întrebă:

— Nu cumva eşti bolnav, Giorgio?

— Aşa am crezut şi eu, dar le-a auzit şi Sandro. A şi fugit de spaimă. M-a lăsat.

— Voci omeneşti? Se înţelege ce spun? Le-ai auzit de mai multe ori? Eşti sigur că nu e nimeni ascuns înăuntru sau pe la ferestre, pe schele?

Giorgio îi povesti tot, spaimele şi bănuielile prin care trecuse, realitatea pe care trebuia s-o recunoască, tot.

— Ai încercat să le răspunzi? Ţi-au răspuns şi ele la rândul lor?

— Nu, n-am încercat. Nu-mi vorbesc mie, vorbesc între ele.

— Trebuia să încerci! Sfântă Maria! Sfinte Francesco! Aici se va petrece o minune!

Giorgio îşi dădu seama că avea să se întâmple ceea ce prevăzuse el. Fernando cercetase întâi lucrurile ca un om realist şi lucid, dar acum o pornea pe drumul lui de vechi şi îndărătnic credincios. Toată treaba este ciudată, avea să se năclăiască în misticism, iar el, Giorgio, avea să scape cu fuga, fără să înţeleagă niciodată nimic.

— Fernando! înainte de a ne gândi la minuni, ar trebui să căutăm, nişte cauze naturale.

— Cauze naturale la manifestări supranaturale! Şi tocmai tu, imbecilule, ai fost ales! Tu, păgânule! Nu vezi că ai fost ales? Şi Sandro, pentru că e un copil nevinovat.

— Parcă spuneai că e o maimuţă îndrăcită, sau aşa ceva.

— Un inocent, Giorgio! Un inocent şi un sceptici cu ei doi s-a petrecut minunea, ca să fie şi mai convingătoare.

— Vino mâine dimineaţă şi tu, să vedem dacă nu se petrece şi cu tine.

— Mâine dimineaţă? Acum, drăguţule, acum, pe loc. Stai să mă încalţ numai.

— Fernando, fii cuminte! Crezi că ajungem acolo, învârtim un buton ca la radio, şi se pornesc? Că-i chemăm cu paharul ca la spiritism? Glasurile se aud uneori, pe neaşteptate, nu când vreau eu. Că eu n-aş vrea niciodată,

să-ţi spun drept.

— Ne ducem acolo şi aşteptăm în linişte, pe întuneric.

— N-au nevoie de întuneric, vorbesc în amiaza mare. Asta mi-ar mai trebui acum, să mă duc şi noaptea să le pândesc, când mă chinuie destul ziua. Şi asta ţi-ar trebui ţie, care abia te-ai dat jos din pat. Dormi cumsecade în noaptea asta şi vino mâine dimineaţa. Te văd destul de zdravăn, ori ce ar zice medicul tău.

— La cinci.

— La opt, ca de obicei. Să nu vii mai devreme că n-ai cum intra, cheia e la mine.

— Ai început să încui? M-ai ascultat! îmi pare bine.

— Doar ca să le încui pe ele înăuntru, să nu iasă, că de afară nu intră nimeni! zâmbi trist Giorgio. Noapte bună, Fernando.

— Stai, nu ţi-am dat nimic demâncare!

— Nu mi-e foame. Mi-e somn. Mă duc să mă culc. Noapte bună!

A doua zi de dimineaţă, după un somn zbuciumat, Giorgio se duse pe la şapte şi jumătate la biserică. Fernando îl aştepta în faţa uşii de la şapte. „Grozav mai seamănă cu sfântul Petru!” se gândi Giorgio. Fernando îşi pieptănase bine barba mare, rotundă, uşor încărunţită, îşi potolise părul zbârlit în jurul frunţii înalte, avea un aer smerit şi iluminat, slăbise puţin, dar, înalt şi croit din belşug cum era, avea totuşi o ţinută foarte impunătoare.

— N-am dormit toată noaptea, Giorgio. Deschide repede! Nu mai am răbdare.

— Să nu te aştepţi să te întâmpine cu bună dimineaţa. Şi pe urmă, cum eşti tu un spirit diabolic, un ipocrit, s-ar putea să tacă în prezenţa ta. Doar eu sunt alesul!

Giorgio glumea fără pic de chef. Prezenţa lui

Fernando îi creştea emoţia.

— E mai bine să tac? întrebă în şoaptă Fernando. Şoapta lui era ca un huruit depărtat de tren, răsuna.

— E mai bine să-ţi vezi de treabă, ca şi când n-ai aştepta nimic. Lucrăm amândoi în oarecare linişte şi vom vedea ce va fi.

Fernando îşi puse halatul lung, cenuşiu peste cămaşa şi pantalonii de doc cu care venise, şi se urcă destul de uşor pe platformă.

— Să nu te mai cobori pentru una şi alta, să-mi spui mie, ca să nu te oboseşti prea mult din prima zi!

— Ssst! şuieră Fernando, cu ochii căscaţi. Fusese doar vorba de linişte.

Cojeau amândoi pictura în ulei, Fernando acea Magdalenă înlăcrimată, cu ochii la cer, cu buricele degetelor de un roz intens, cu pieptul dezgolit, Giorgio, ucenicul în extaz care îl privea pe Toma pipăind rănile lui Christos. Timpul trecea, nu se petrecea nimic nefiresc. Din când în când Fernando îi arăta cu dalta cea mică o bucată de frescă descoperită, rotea ochii plini de admiraţie care voiau să spună multe despre peisajul dezgolit şi frumuseţea culorii, dar tăcea. Şi deodată răsună, cunoscut pentru auzul lui Giorgio, glasul puţin vătuit, glasul cel matur:

— Iacopo, am găsit cu ajutorul Domnului un verde ca un balsam!

— Să-l văd şi eu, maestre!

Fernando fu gata să scoată un strigăt, îşi acoperi gura cu o mână, cu cealaltă, în care ţinea dalta, înşfăcă unul din stâlpii schelei, şi fu gata să se rezeme în gol. Giorgio îl prinse repede de braţ. Fernando se clătina, i se tăiaseră picioarele.

— Să coborâm, Fernando, să-ţi vii în fire. Să bei puţină apă, un strop de cafea.

Fernando abia mai nimerea stinghiile. Când ajunse jos, îngenunche în mijlocul bisericii şi începu să se roage. Lacrimi mari îi lunecau pe obraji şi i se pierdeau în barbă. Giorgio se aşează pe bancă, şi se uita amărât la el. Era de prevăzut! Acum începeau greutăţile cele mari. Lupta cu Fernando avea să fie şi mai istovitoare decât spaimele de până atunci. Spaima trăise câtă vreme se crezuse bolnav, acum i se părea că nu-i rămâne decât să desluşească originile bizarului fenomen, să le descifreze la rece, dar, odată ce intervenea tot misticismul aproape fanatic al lui Fernando, nu numai că n-aveau să mai desluşească nimic, dar aveau să se înnămolească în toate misterele de nedezlegat conservate bine de religie, să fie prinşi în toate laţurile popilor încântaţi de a exploata fructuos „o minune” atât. de evidentă. De ce-i spusese aseară tot, de-a dreptul, când avea de gând să tacă? Pentru că îl neliniştea până la pierderea echilibrului fenomenul necunoscut, oricât ar fi pretins el faţă de sine că, dacă e vorba de un fapt obiectiv, se va deprinde cu el şi-l va privi cu răceală. Fernando tot avea să vină la lucru într-o zi sau alta, şi cu el nu se putea preface aşa cum se prefăcuse faţă de Sandro care, până la urmă, tot dibuise adevărul.

— Fernando, ajunge, Fernando.

Lui Fernando nu-i ajungea. Glasul lui urca şi cobora, pătimaş, cu un soi de gâlgâit de plâns în adâncul lui. Giorgio începu să fiarbă cafeaua, apoi o bău, şi se pregătea să urce pe schele, să-şi lase prietenul cufundat în rugăciunea care nu se mai sfârşea, când Fernando se ridică şi se apropie de el.

— Giorgio! începând de azi viaţa noastră intră pe un făgeş nou!

— Stai jos, Fernando, bea asta. Să vorbim ca doi oameni cuminţi.

— De cuminţenie îţi arde acum? Ştiu ce e pentru tine

cuminţenia, cel mai plat şi mai vulgar materialism. Nu-ţi dai seama că trăim amândoi acum un moment deasupra oricărei realităţi palpabile? şuieră Fernando.

— Cred că trebuie să căutăm explicaţia, cauza materială a fenomenului.

— Smintitule, nu vezi…

În clipa aceea se auzi din nou glasul cel tânăr:

— Maestre, am pregătit tot.

— Vino sus, Iacopo! Adu ulcica cu cinabru, cea cu carmin şi albul, răsună celălalt glas.

Pictorii încremeniră. Peste o clipă Giorgio vru să spună ceva, dar celălalt îl opri, strângându-l de mână. În liniştea de sub bolţi însă nu se mai auzi nimic, decât poate uşor, trosnitura vagă a unor scânduri.

— Pierdem vremea, Fernando.

— N-o pierdem, fiule, n-o pierdem! Spune, Giorgio, tot ce-ai auzit vreodată aici se referea la pictură?

Giorgio rămase uimit. În adevăr, toate se referiseră la pictură, dar el nu scosese nicio concluzie logică din asta, socotind până în ajun că vorbeşte el însuşi, că din el ies la iveală propriile lui preocupări de lucru. Dar de ce nu ieşiseră şi altele? Vezi, asta nu se întrebase. Trebuise să vină Fernando, care îl socotea pe el, pe Giorgio, mai realist, şi care dovedea acum precizie şi claritate.

— Da, totdeauna a fost vorba despre pictură. Odată vocea matură a cântat încet un Ave. Nu mi-am dat seama, ai dreptate.

— Niciodată altceva? îndemnuri divine? Sfinte porunci?

— Nu, Fernando. E vorba de un Iacopo. Şi de un maestru. Atât.

— Pricepi, Giorgio, pricepi? Ai înţeles, fiul meu? E limpede! E de netăgăduit! Nu ne vorbeşte niciun sfânt. Aş fi fost fericit să fie aşa, dar e altfel.

— Cum e?

— Ne vorbesc pictorii. Ne vorbesc Giotto însuşi şi ucenicul lui, Iacopo, care va fi fost acela. Sunt aici, între noi, în biserică! Ce triumf al religiei, acum, aproape de anul două mii! Ce dovadă indubitabilă pentru existenţa sufletului şi nemurirea lui, a acestui suflet care se întoarce uneori pe pământ pentru că mai are să ne spună ceva! E Giotto, Giorgio, e Giotto! Iubitul, marele, preacuratul maestru, învăţătorul nostru, al tuturor celor care nu mâzgălim şi nu scălâmbăiem realitatea, ci pictăm admirabilul ei chip! Vorbeşte cu noi, cu păcătoşii de noi, Giorgio, şi îi auzim glasul asemeni contemporanilor lui de acum şase sute şi mai bine de ani!

Giorgio se lăsă îmbrăţişat, scuturat, strivit pe marele piept al lui Fernando.

— Dar, spuse el când izbuti în sfârşit să respire, dar e ceva, Fernando. Glasurile pe care le auzim nu ni se adresează nouă.

— Cum nu ni se adresează nouă? Dar cui? Iar te împotriveşti ca un berbec îndărătnic în faţa credinţei?

— Vorbesc între ei, Fernando, nu cu noi. Fenomenul ăsta trebuie elucidat.

— Absurd! Atunci de ce ar fi venit spiritele la noi? Vor să ne comunice ceva. Să ne dea răspuns la nişte întrebări lăuntrice sau rostite cu voce tare.

— N-am impresia. Încearcă tu! Vorbeşte cu ele. Eu mă urc să lucrez.

— Va să zică, ai acceptat, ai acceptat măcar atât, că e vorba de spirite şi că nouă ne e dat să le auzim!

— N-am acceptat nimic. Şi Sandro a auzit. Nu pricep nimic, dar nici nu pot accepta. Te-am poftit numai pe tine, care crezi, să faci experienţe, să încerci să intri în legătură cu „ele” şi să vedem ce se confirmă şi ce nu din presupunerile tale.

— Dar care sunt presupunerile tale, asta aş vrea să ştiu şi eu!

Giorgio ridică neputincios din umeri.

— Eu nu presupun nimic, aud, şi atât. Şi cred neclintit că poate exista o explicaţie ştiinţifică.

— Urcă-te pe schelă şi lasă-mă în pace, catâr savant ce eşti. Eu rămân aici, să mai ascult.

— Pune şi întrebări, e mai bine, ca să eliminăm de la început nu ştiu ce sminteli.

Giorgio începu să lucreze sus, pe platformă, şi Fernando rămase jos, cu urechea la pândă, îngânând din când în când o rugăciune. Târziu de tot răsună o tuse înceată, obosită.

— N-ai tuşit tu, nu-i aşa? Asta nu-i tuşea ta.

— Nu, Fernando, n-am tuşit eu.

Şi după o pauză se auzi:

— La Florenţa ceruleumul e mult mai bun.

Fernando se ridică în picioare, întrebă smerit, cu jumătate de glas, cu mâinile încrucişate pe piept:

— Giotto di Bondone, eşti tu? Răspunde-mi!

Urmă o lungă tăcere.

Fernando întrebă ceva mai tare.

— Maestre Giotto sau tu, maestre necunoscut, răspunde-mi! Te aud. Vrei să-mi spui ceva? Să mă anunţi? Să mă previi? Să mă sfătuieşti?

Niciun răspuns. Lui Giorgio îi veni să râdă cum nu mai râsese de mult. Asistase odată, la Roma, la o şedinţă de spiritism la care participanţii erau tot atât de solemni ca Fernando în clipa asta şi un medium adormit le răspundea cu un glas scos din măruntaie în numele lui Garibaldi. Fugise râzând din încăpere şi o supărase cumplit pe doamna cu ochi de catifea neagră şi braţe pătimaşe care îl dusese acolo şi care asculta în extaz glasul mediumului. Întrebările lui Fernando continuară multă

vreme tot aşa, fără răspuns. Glasul potolit, inexplicabil, mai rostise ceva despre acel pater Bonifacius care îl necăjea cu zgârcenia lui, dar rugăminţile lui Fernando rămâneau fără ecou. Înainte de prânz se urcă şi el pe platformă şi lucră alături de Giorgio, cu buzele strânse, tăcut, ascultând. Spălară întreaga bucată de frescă descoperită şi chituită peste plesnituri şi se bucurară mai mult prin semne de splendoarea culorilor care reveneau la iniţială lor puritate.

După-masă Giorgio topi ceară de albine şi amândoi începură să netezească uşor cu ea toată bucata de zid care era gata. Niciun glas, niciun sunet până seara. Fernando se neliniştea. Oare tulburase el spiritele cu întrebări, le supărase? Giorgio, care nu vorbise niciodată cu ele, avusese norocul să le audă mereu.

Seara, în grădina lui Fernando, Giorgio rosti, fără să-şi dea seama:

— Poate că am scăpat de ele! De voci, vreau să spun

— De spirite, cu alte cuvinte.

— Pentru mine sunt numai voci.

— Şi ce explicaţie le dai, spune ce explicaţie? Voci! Dar ale cui? De unde? De ce? Dacă nu sunt ale noastre şi nici ale vreunei fiinţe vii din preajma noastră, spune-mi ce te taie capul tău deştept!

— Nimic. Nu sunt om de ştiinţă.

— Eh, m-ai fi şi convins dacă erai! Până acum ştiinţa a născocit mai mult decât a descoperit. A născocit nişte maşini grozave, dar nu ştie încă limitele cerului.

— A născocit pe temeiul unor descoperiri. Şi poate că cerul n-are limite, ca Dumnezeul tău.

— Când mi-o spune ştiinţa care e originea vieţii şi ce e moartea, am să cred şi eu în ea.

— Se va găsi şi asta.

— Niciodată! Mâine am să mă duc la duhovnicul meu,

să mă spovedesc şi să mă împărtăşesc. Trebuie să fiu cât mai curat în această sfântă împrejurare.

Fernando se afla de trei luni aici şi avea duhovnicul lui, îl şi găsise. Acum va începe amestecul preoţilor şi toată mascarada care îi va împiedica din lucru şi-i va pune în centrul atenţiei pioşilor şi superstiţioşilor.

— Fernando, te rog! mai amână puţin! Au să vină pe capul nostru, au să facă zgomot în biserică, nu vom mai auzi nimic. Te rog!

Găsise un pretext hotărâtor pentru inima lui Fernando. Să nu mai audă nimic! mai bine să-şi mai amâne spovedenia.

— Începem să postim, Giorgio! Posteşte şi tu, drăguţule, fă asta pentru mine. E mai bine aşa! Vom fi mai vrednici de a auzi.

Lui Giorgio îi era totuna dacă va mânca de post sau de dulce, cel puţin când stătea la masă cu Fernando. Tot nu mai avea poftă de mâncare. Numai să nu-l pună să-şi facă şi rugăciunea înainte de masă. Atâta teatru nu putea juca. Tatăl lui, mic avocat la Pisa, se răzbunase pe obscuritatea situaţiei lui dându-şi aere de liber cugetător, de iconoclast, într-o lume destul de înclinată spre catolicism. În spiritul acesta îl crescuse şi pe el, iar maică-sa avusese destule suferinţe, la care nu găsise alinare în biserică şi nu avusese parte de niciun fel de intervenţii divine ca să se împotrivească.

Pe Fernando îl chinuiau în chip egal emoţia de dimineaţă, „revelaţia” cum spunea el, ca şi tăcerea absolută de după-masă. Ar fi vrut să suprime noaptea, sau să se ducă numaidecât, acum, înapoi la biserică, dar tânărul îl oprea cu energie. Fusese destul de bolnav, dacă îşi stârnea iar boala, avea să mai zacă o lună departe de biserică.

A doua zi, după câteva ore bune de lucru, după ce

cojiseră o mare bucată de zid, tuşea, un fragment de dialog, o frază izolată se auziră din nou. Fernando încercă iar cu glas umil, cu şoapte rugătoare, să obţină un răspuns. Nu se petrecu aşa ceva.

— Întreabă tu, Giorgio, întreabă tu, băiatul meu, poate că ţie vor vrea să-ţi răspundă. Tu eşti poate cel ales!

Eu voi fi mediumul! se gândi Giorgio şi-i veni iar să râdă. Apoi se gândi că râsul n-are niciun rost aici, de vreme ce nu înţelegea nimic. Puse câteva întrebări de dragul lui Fernando, cu tot atâta succes ca şi el. Tocmai când întreba: „Vrei să ne spui, maestre, cu ce amestec ai obţinut acest verde?”, vocea vorbi: „Am un cârcel în piciorul drept! Dă-mi mâna, Iacopo!”

— Îţi dai seama că nu e nicio legătură între voci şi noi, nu-i aşa, Fernando?

— Dar fenomenul continuă să existe. Şi tu îţi dai seama că e o nerozie să-l conteşti?

— Fireşte, doar eu ţi l-am adus la cunoştinţă. Dar de aici până la a crede în spirite e drum lung.

— Atunci explică tu, poftim! Explică!

— Nu ştiu, nu pot.

— Giorgio!

— Ce e?

Fernando era palid ca un mort.

— Uite! Acolo! Vezi?

— Nu văd nimic.

— A trecut. O umbră, o făptură omenească, umbra unei făpturi. Cu o haină largă, lungă, cu părul cărunt.

Asta mai lipsea! Fernando începuse să şi vadă!

— Ţi s-a părut.

— Am văzut! În dreptul ferestrei de colo. Jur că am văzut.

— Mă îndoiesc.

— Dacă amândoi auzim, de ce te îndoieşti că eu văd?

— Ar fi trebuit s-o fotografiezi. Fernando! Am o idee! Ce-ar fi să imprimăm vocile pe bandă de magnetofon?

— Să nu le supărăm… şovăi Fernando.

— Nu-ţi dai seamă că ele habar n-au? Cu banda de magnetofon am putea fi amândoi siguri că ceea ce auzim se aude în adevăr, şi apoi am putea s-o punem şi altora.

— Episcopului! strigă entuziasmat Fernando.

Giorgio însă fusese străfulgerat de alt gând. Avea un prieten, inginer de sunet la Radio. Lui trebuia să-i trimită banda. Şi să-l cheme aici. Da, trebuia să-l cheme. Banda avea să-l convingă să vină. Fernando trebuia luat pe neprevăzute, lui numai preoţi şi episcopi îi treceau prin cap.

— Episcopului mai târziu. Îţi închipui ce cercetări, ce aglomeraţie, ce zgomot ar fi aici.

Toată după-masa Fernando nu se mai sui pe schele. O pusese pe Severina să-i aducă de acasă un fotoliu de paie, ca să stea mai comod, „în momentele de odihnă”, îi spusese el, şi şedea acolo cu aparatul de fotografiat pe genunchi, cu magnetofonul alături, pe bancă, lângă mâna lui dreaptă, gata de a fi pornit. Nu mai văzu nimic, nu putea fotografia nimic, în schimb auziră amândoi destul, şi magnetofonul putu înregistra. Lui Fernando îi era teamă să asculte aici, în biserică, ceea ce înregistrase, i se părea că ar irita duhurile îngânându-le. Aştepta ca Giorgio să-şi sfârşească lucrul odată cu lumina pălită a înserării, ca să poată asculta amândoi acasă, în linişte. Sub picioarele lui Giorgio se adunau maldăre de praf şi coji de picturi. Sandro nu mai dădea pe aici, ca picat cu ceară. Cine ştie când avea să răbufnească spre ei, multiplicat, zvonul despre cele ce se auzeau aici.

Închişi seara în odaia de dormit a lui Fernando care era copleşit de emoţie, în vreme ce Giorgio se simţea muncit de o curiozitate neplăcută, auziră magnetofonul

repetând exact, fidel, frazele pe care le mai ascultaseră şi după-masă în biserică.

La plecare, Giorgio fură banda şi o înlocui cu alta nouă. A doua zi în zori o trimise la Roma prietenului său, inginerul, însoţită de o scrisoare în care îi spunea fără ocol despre ce era vorba. În ziua aceea lucrară amândoi alături, chinuiţi de întrebări pe care nu şi le mai puneau cu glas tare. Fernando cel puţin avea răspuns pentru ale lui, Giorgio nu găsea niciunul. Era mulţumit totuşi că obţinuse măcar o amânare în privinţa anunţării clerului. Uitau orele de masă, Fernando uitase cu desăvârşire că fusese bolnav, mai încerca o întrebare, mai răspundea alteia pusă de glasul matur, dar era vădit că nu fusese auzit, că nu lor li se vorbea. De la o vreme începură din nou să-şi vorbească despre fresca pe care o dezgoleau, ca înainte, bucurându-se de echilibrul compoziţiilor, de seninătatea peisajului strâns în jurul personajelor cât să le cuprindă şi să le dăruiască aer, lumină, natură, de mişcarea fiecărui individ în parte, cuprinsă în mişcarea tuturor celorlalţi animaţi de aceeaşi preocupare. Când răsună un glas, şi de data asta convorbirea celor doi nevăzuţi fu mai lungă, Giorgio alunecă jos şi imprimă. Din când în când Fernando îşi rotea privirea cercetătoare în toată biserica, dar nu mai vedea nimic

Seara ascultară cu aceeaşi nedumerire vocile de pe bandă, apoi stătură în grădină sub cerul înstelat, spunând rar câte un cuvânt, odihnindu-se.

— Dar tu, hei? Nu mai ieşi niciodată seara în oraş? Te-ai potolit? Vezi ce influenţă au asupra ta? Asta e influenţa lui Giotto.

— N-am niciun chef să ies în oraş, dar nu recunosc nicio influenţă. N-am chef să ies şi basta.

De fapt, dacă se gândea bine, Giorgio recunoştea că se schimbase şi că schimbarea asta se datora frământărilor

prin care trecea. Influenţă? N-o putea recunoaşte, dar o modificare pricinuită de crisparea în care trăia în mijlocul unor date neînţelese, da.

A doua zi, după ce chituiră şi pictară plesniturile şi găurile marii bucăţi de perete curăţită de zugrăveala în ulei şi bine spălate, o ceruiră. În biserică plutea un miros de miere, de luminare curată. Dar nu se mai auzi niciun sunet străin de ei.

După două zile Giorgio primi o telegramă de la prietenul lui, inginerul Guido Salvini: „Banda nu dovedeşte nimic. Te credeam zdravăn la cap. Mâine plec în Alpi! Salutare!” Trebuia neapărat să-l prindă la telefon chiar în seara asta.

În aceeaşi zi se ivi şi Sandro, foarte spăsit, cerându-şi Iertare că nu se mai arătase de câteva zile, pentru că taică-său iar îl luase în port, să descarce mirodenii de data asta. Tunica arăta cam mototolită pe el, cine ştie cât fotbal o fi jucat pe maidane cu ea, se gândi Giorgio. Sandro adusese cu el alt băieţel, pe prietenul lui bun Giacomo, pe care se miră că Giorgio nu-l cunoscuse încă. Erau doar nedespărţiţi! Giacomo avea să-l ajute să cureţe schelele, în atâtea zile s-o fi adunat murdărie, nu glumă! Se vedea cât de colo că Giacomo fusese pus la curent cu ciudăţeniile din biserică, pentru că rotea ochii în toate ungherele, mirosea aerul, ciulea urechea, se vâra peste tot ca un spiriduş nepotolit, ardea de nerăbdare să se petreacă în sfârşit ceva. Mătura ca vai de lume, de preocupat şi sfredelit de curiozitate ce era.

— Măi băiete, ori faci treaba ca lumea, ori du-te în grădină. Nu vezi că mături praful în capul nostru? se supără Fernando.

Sandro îi luă mătura din mână să-i arate, grav, cum trebuie să procedeze. După ce sfârşiră cu schela, se apucară să cureţe pensule, dălţi, cuţite, mistrii, să spele

bureţi şi ulcele, dar gândurile le erau aiurea şi din când în când îşi făceau semne misterioase. Dar nu se auzea nimic, absolut nimic. Plecară abia seara, dezamăgiţi, Sandro puţin pleoştit că avea să fie socotit mincinos.

Giorgo stătea pe ghimpi. Trebuia să-l prindă la telefon pe prietenul lui de la Roma, pe inginerul Guido Salvini.

— Fernando, du-te acasă, am să vin şi eu ceva mai târziu.

— Aha! Te-a apucat iar! O zi nu i-ai auzit şi te-ai întors la firea ta păcătoasă. Du-te, băiete, du-te, dar să nu stai până în zori, că mâine n-ai să mai fi bun de nimic. Ah, bine ar fi fost să te mai fi ţinut abstinenţa, nevoia de puritate! Să nu strici tot cu destrămarea ta morală!

— Am o treabă, vin mai târziu, făgăduiesc! strigă Giorgio din fugă, întorcând capul înapoi.

Sala de aşteptare a oficiului de telefoane era înţesată. Norocul lui Giorgio fu că de la început una dintre domnişoarele de la ghişeu îi zâmbi fluturând rar din pleoape, de parcă ar fi orbit-o lumina lui, şi încercă să-i dea numărul cerut. Guido nu răspundea, nu era acasă.

— Mai aşteptaţi? întrebă languros fata, lungind spre el gâtul, înclinându-l uşor.

— Aştept. Sau mai bine să mă plimb jumătate de oră până când se răreşte lumea aici, şi să mă întorc.

— Sigur? întrebă fata, de parcă ei i se făcuse o făgăduială preţioasă.

— Sigur.

Giorgio ieşi. Pe stradă se uită anume într-o vitrină căptuşită cu oglinzi să se vadă cum arată. Se bărbierea la oglindă în fiecare zi, dar nu se mai privise de mult. Ciobul din biserică îl pierduse de mult. Nu se găsi arătos, slăbise, avea o expresie vagă şi neliniştită. Bine că mai putea să placă. Într-o împrejurare ca asta e foarte util să fii agreat.

Dar, uite, mult mai puţine femei întorceau capul să-l urmărească cu privirea. Eh, ori îmi trece, ori rămân aşa, parcă mi-e tot una. Esenţialul e să dau de Guido Salvini.

Intră sub umbrarul unui bar de zi, ceru o limonadă. La mese, perechi tinere, fete mai mult goale îmbrăţişate cu flăcăi pletoşi şi bărboşi, doi bătrâni solemni, o doamnă cu părul alb, zulufat, care îşi asculta soţul printr-un imens cornet acustic ca un corn de vânătoare. Toate îl plictiseau. Jumătatea de ceas trecu greu. Se întoarse la oficiul telefonic. Lumea nu se împuţinase, dar se schimbase. Chicoteau tare, ca la plajă. Telefonista lui îl văzu, îi făcu semn, obţinu numaidecât Roma. Numărul format nu răspundea. Rămase acolo să aştepte, pe un colţ de bancă, sufocat de căldură şi de mirosul a prea multor parfumuri. Fata îi făcea semn din când în când că a încercat iar. Zadarnic. Giorgio se duse la o tutungerie şi cumpără un pachet de ţigări. Fuma rar şi numai când trebuia să aştepte sau la chef. Acum se învârtea pe trotuar fumând o ţigară după alta şi din când în când băga capul pe uşă şi întreba fata din priviri. Mereu acelaşi semn de negaţie dezolată. Îi părea atât de rău că nu-l poate servi! Lumea se rărise, apoi nu mai aşteptă nimeni înăuntru. Dacă mai intra cineva, vorbea imediat şi plecă. Pe la zece fata ieşi, cu poşeta sub braţ. Îi părea foarte rău, dar acum pleca acasă. Intrase tura de noapte. Lăsase colegei ei numărul cerut, poate că „persoana” avea să se întoarcă acasă. „Persoana” era pentru ea, se vedea bine, o femeie dorită ardent de Giorgio, o mizerabilă probabil, care îl chinuia pe băiatul ăsta frumos şi trist.

Giorgio intră iar înăuntru. În dosul ghişeului primea comenzi o singură telefonistă, o femeie trecută, ştearsă, politicoasă. Da, sigur, chema mereu acel număr de la Roma, o rugase Filomena, dar nu i se răspundea. Să mai aibă puţină răbdare! Giorgio avu răbdare până după

miezul nopţii. Era sigur că Guido nu plecase din Roma, de vreme ce telegrafiase că va pleca abia a doua zi. La douăsprezece şi un sfert răspunse. La început îl luă peste picior pe Giorgio, îl făcu „babă isterică”, „alcoolic cu halucinaţii”, apoi începu să-l asculte. Giorgio era silit să vorbească pe ocolite, ca să nu-l audă telefonista şi o femeie tânără care intrase de curând şi se tot învârtea în jurul cabinei.

— Ceea ce ai ascultat pe bandă, Guido, au auzit trei oameni, pricepi? Trei! Şi asta zilnic. Cum? Nu, nu suntem nebuni niciunul. Banda ne confirmă numai. N-am înregistrat în piaţă, ci acolo unde lucrez, ştii tu. Nu vorbi prostii, nu te-aş fi deranjat când pleci în vacanţă pentru o năzărire necontrolată… Tocmai de asta e vorba, să controlezi tu! Amână plecarea cu o săptămână, ce Dumnezeu!, e un lucru important. La toamnă? Până atunci chiar că aş putea să mă ţicnesc. Fă-o pentru mine, Guido, dacă ai fi doctor n-ai veni? Când? Mâine, uite, chiar mâine, cu primul avion. Ai să pleci mai târziu în Alpi. Ai să locuieşti la mine, hotelurile sunt pline. Da! Biserica se cheamă Santa Maria. Te îndrumă oricine. Mulţumesc! Mulţumesc, Guido! Adu aparate, instrumente, tot ce te taie capul. Mulţumesc!

Giorgio oftă din adânc. Telefonista cea obosită îl întrebă dacă avea să vină un medic mare de la Roma, s-o ierte că auzise ceva din convorbire, şi uite, şi ea avea o fiică, foarte, foarte bolnavă. Venea un inginer? Păcat!

Giorgio respiră uşurat. Ceva avea poate să se lămurească sau să înceapă a se lămuri. Să mai treacă pe la Fernando? Sigur că doarme. Dar dacă are insomnie şi îl aşteaptă? Trecu. În casă nu se zărea nicio lumină. Se opri sub fereastră. Se aşeză pe banca de piatră şi îşi mai aprinse o ţigară. Era obosit. Îi veni să tuşească.

— Cine e? răsună dinăuntru vocea lui Fernando, şi lui

Giorgio îi păru că desluşeşte spaimă în ea.

— Eu sunt, Fernando.

— Ai venit totuşi. Eşti beat?

— De loc.

— Nu pot să dorm.

— Nici mie nu mi-e somn.

Tăcură un timp amândoi. Se auzea ţârâind un greier. Apoi Fernando începu să sforăie. Giorgio plecă.

A doua zi Fernando era deplin hotărât să se ducă spre seară la duhovnicul lui. Avea să procedeze cum îi va cere acela. Giorgio îl aştepta pe Giudo şi spera ca prezenţa lui să schimbe hotărârea lui Fernando.

Guido sosi pe la unsprezece dimineaţa. Se vedea bine, de cum intrase pe uşă, că îi venea să râdă şi se stăpânea să nu glumească. N-avu mult timp pentru asta. Vocile se porniră ca niciodată. Răsunară sub bolţi, avură un lung dialog privitor la felul cum pregăteau pereţii pictorii din Florenţa, spre deosebire de cei din Assisi, care piffieau mai mulţi câlţi tocaţi în var. Inginerul asculta atent, nemişcat. Când se aşternu din nou liniştea, declară, sigur de el:

— Aveţi aici, în interior, un difuzor a cărui prezenţă o ignoraţi.

Fernando, care nu pricepuse la început cine e oaspetele, se încruntă la el.

— Şi cine l-a pus? Cine vrea să ne facă o asemenea farsă? Cine şi cum îi dă drumul numai din când în când?

Giorgio nu se gândise la un difuzor. S-ar putea! îşi spuse el. Ce simplu ar fi atunci. Îi lămuri lui Fernando cine e Guido şi care e rostul prezenţei lui aici.

— Cu un inginer vrei tu să dezlegi o taină sfântă? Bine, fie şi inginer. Poftim, domnule inginer, descurcă-te şi pe urmă să ne spui şi nouă.

Guido îşi puse salopeta pe care o avea în valiză şi-şi

începu cercetările, metru cu metru. Unde nu se putea căţăra, se ajuta cu o imensă scară adusă din curte. De-a buşelea pipăi întreaga podea.

— Şi totuşi, şi totuşi! mormăia el necăjit. Aici ar trebui o armată de oameni ca să căutăm amănunţit. E destul un difuzor mic. cât o pâlnie de ulei, prins pe unul dintre stâlpi!

— Ar avea fire, ar avea afară un aparat emiţător pe care cineva l-ar opri şi l-ar porni. În grădină nu e niciodată nimeni. N-am surprins pe nimeni.

— Porneşte poate automat. N-aţi băgat de seamă că sunetele nu vin la intervale regulate?

— Nu, foarte neregulate. Uneori o zi întreagă nu se aude nimic.

— Trebuie pornit întâi de la ideea unui difuzor. E cea mai simplă. Difuzorul ăsta, cu aparatul lui emiţător cu tot, poate fi cât un nasture. N-aveţi nişte ucenici, nişte copii, care să mai caute odată împreună cu mine, amănunţit?

— Ştiu eu? Poate Sandro şi Giacomo, deşi mă tem că ar umple oraşul!

— Îi zăpăcesc eu cu ideea unor aparate pe care tot eu le-aş fi pus aici anul trecut şi pe care le caut acum. Copiii sunt mai interesaţi azi de o maşinărie, de un avion, decât de o icoană făcătoare de minuni căreia îi curg lacrimi.

Când Fernando îşi repetă hotărârea de a se duce la duhovnic, Guido sări ars.

— Vă rog, vă rog, maestre, în interesul adevărului, nu amestecaţi preoţii aici! Poate că… poate chiar ei au pus un aparat oarecare, ca să creeze bisericii o faimă miraculoasă.

— Dumneata ai să-mi spui acum că nici la Lourdes nu s-a arătat Sfânta Fecioară! Că e o afacere popească!

— N-am să spun nimic, am să-mi ţin gura. Lăsaţi-mă întâi să ajung eu la o concluzie. Dacă n-o găsesc, recurgeţi

la ce vreţi. Mi-am stricat concediul pentru asta.

În după-mesa aceea veniră copiii. Plini de interes pentru „aparatele” domnului inginer, făcură împreună cu el o treabă grozavă, un control fără pereche, dar nu găsiră nimic. Şi tocmai când, frânţi de oboseală, stăteau în mijlocul bisericii şi mâncau portocale toţi cinci, se auzi de sus un oftat lung, dureros, şi foarte clar:

— Iar m-au prins cârceii, Iacopo!

Copiii dădură să se înece înghiţind strâmb, dar Guido se porni să râdă tare.

— Auziţi? Aparatul meu! Funcţionează încă şi noi n-am fost în stare să dăm de el! Ai auzit, Giorgio? Unde l-oi fi pus ultima oară, unde l-oi fi pus? Am nevoie de el la Roma şi el face pozne ascuns pe aici.

Giacomo se uită cruciş la Sandro. Sandro se încrâncenă.

— Eu l-am mai auzit, domnule inginer. Îl caut iar şi, dacă n-oi da de el, să nu-mi spuneţi pe nume.

— Lasă, băiete, lasă. Mâine dimineaţă iau avionul de Roma şi aduc detectorul de acasă.

— N-ai adus aparate? rosti amărât Giorgio. Doar te-am rugat.

— Am uitat tocmai detectorul. Mâine sunt înapoi cu el. 288

În seara aceea luară toţi trei masa în oraş, Guido sigur de el, Giorgio plin de speranţe şi Fernando abătut de teama că puteau să-i nimicească miracolul cu „ştiinţa” lor. La o masă, alături, veni un grup mare în care Giorgio îşi recunoscu medicul, neurologul pe la care făgăduise că va mai trece, îi făcu prietenos semne că se simte perfect, îi arătă la cap cu un zâmbet larg care voia să spună că i-a trecut insolaţia şi duse mâna la inimă în semn de mulţumire. Ce uşurare că, în adevăr, n-avea ce să mai caute la el.

Ziua următoare trecu la fel cu celelalte, ba mai liniştită chiar. Frecau cu ceară o bună bucată de frescă şi se lăsau absorbiţi de munca lor. Pe la şase sosi Guido. Se puse imediat pe lucru. Plimbă detectorul de-a lungul pereţilor, la toate nivelele. Îl plimbă pe toţi stâlpii schelelor, pe toate platformele, pe bârnele încrucişate, în cadrul ferestrelor, pe toată rama uşii, pe coloane, pe colonetele dintre geamuri. Niciun indiciu, nicio semnalizare, nimic. Aparatul rămânea mut. Faţa lui Guido se lungise de dezamăgire şi dezorientare.

— Nu e vorba de o sursă emiţătoare, de un aparat vreau să spun, de ceva care funcţionează cu curent electric, cu baterii, cu magneţi, cu o forţă cunoscută de ştiinţă.

— Şi atunci?

— Atunci… nu ştiu încă. Dar văd că de când sunt azi aici nu s-a mai auzit nimic.

— Ţi-am spus că nu se aude mereu.

— Nu v-aţi dat seama clacă sunt anumite împrejurări care le declanşează sau le stăvilesc?

— Nu.

— Încercaţi să le observaţi. Hai să mergem acasă.

Îşi petrecură seara în grădină la Giorgio. Niciunul n-avea chef de vorbă. Peste Giorgio şi Guido parcă se prăbuşise o pacoste, iar Fernando era mohorâl pentru că se intervenea atât de brutal în taine care trebuiau să-şi păstreze aureola.

A doua zi, pe când cei doi pictori curăţau stratul de ulei al unei porţiuni în dreptul căreia mutaseră platforma, Guido măsură lungimea şi lăţimea bisericii, a bolţilor, adâncimea ferestrelor, unghiul arcadelor, calculă, măsură iar, se chinui, şi nu mai spuse nimic. Apoi se aşeză cu mapa pe genunchi şi aşteptă glasurile, le imprimă, măsură iar.

Zilele începură să treacă una după alta. Fernando nu

se mai sfia să-şi facă rugăciunile în mijlocul bisericii, când îi venea, în faţa acestui inginer neputincios. Giorgio se simţea parcă mai uşurat, răspunderea era acum a lui Guido, dar, oricât se deprinsese cu glasurile, tot tresărea uneori când auzea pe neaşteptate un oftat adânc sau o rugăciune mormăită smerit, aproape de urechea lui. Cel mai nefericit dintre ei era acum Guido. Stătea ceasuri întregi în grădina plină de bălării, calcula sau rămânea cu ochii în gol, rupea calculele, desena unghiuri şi bolţi şi rupea desenele, îşi lua capul în mâini şi-şi strângea tâmplele care îl dureau. Nici el nu mai avea chef să iasă seara în oraş. Giorgio îl smulgea din biserică sau din curtea ei cu mare greutate ca să-l ducă pe ţărm, să-l facă să se arunce în apă. Îi pierise complet pofta de mâncare.

— Tu te-ai schimbat mult, îi spuse el într-o seară lui Giorgio, din atelierul în care sta culcat, cu uşa deschisă către odaia pictorului.

— Simt. Şi tu te-ai schimbat.

— Încă nu cât tine. Nu sunt încă atât de auster şi de pur.

— Ne chinuie neînţelesul, taina, îngână Giorgio.

— Poate şi asta.

Giorgio nu pricepu bine ce vrea să spună Giudo, dar nu-l mai întrebă. Noaptea îl auzi sculându-se din pat, umblând prin grădină, oftând. Dar nu ştiu când se culcase iar, pentru că îl fură repede somnul.

Fernando se obişnuise atât de mult cu prezenţa lui Giudo, a inutilului ăsta, încât îl uita uneori când făcea el cafeaua, nu-l mai punea la socoteală, sau vorbea numai cu Giorgio o dimineaţă întreagă, de parcă n-ar mai fi fost nimeni în biserică. Într-o zi se pomeniră cu o vizită neaşteptată. Un călugăr, secretar la episcopie, venise să vadă „cum merg lucrările” cu un blajin şi stăruitor interes. I se arătă, i se explică, i se dădu şi suc de portocale.

Inginerul stătea pe afară, nu se arătă. Pictorii aşteptau cu inima strânsă să plece. Din fericire în biserică era linişte în ziua aceea. Şi călugărul stătea, stătea, nu se mai îndura să plece. Când în sfârşit ieşi, toţi izbucniră:

— Cine a mai trimis şi iscoada asta aici? Fernando, nu cumva…

— Eu? Dacă v-am făgăduit!

— Numai prin copii trebuie să fi răzbătut ceva! oh, a plecat cu buza umflată! Numai de n-ar mai veni aşa curând.

Şi iar trecură câteva zile.

— Măcar o dată, o singură dată să spună Iacopo: „Maestre Giotto”, ca să fiu sigur că Giotto a pictat biserica asta, gemea Fernando. Îşi vorbesc despre toate cu grijile de atunci, vezi, spiritele sunt urmărite de ceea ce au făcut odată pe pământ, dar nu aflu niciun nume, afară de Iacopo.

Guido le învăţase aproape meşteşugul de când îi urmărea. Cunoştea rostul operaţiilor şi suita lor.

— Azi ceruiţi? întrebă el.

Fernando şi-l aduse aminte când îi auzi glasul. Iar îl uitase.

— Vrei poate să ne topeşti ceara şi să ne-o aduci sus? Ne-ar fi de mare ajutor.

Îşi putea bate puţin joc de ingineraşul ăsta care venise cu atâtea aere şi cu instrumente „sigure”.

— O… dacă trebuie… mă rog! Dar mă interesează zilele în care ceruiţi.

— Serios? De ce tocmai astea?

— Am eu un crâmpei de observaţie.

Mai avea şi acum observaţii personale! Când aveau oare să scape de momâia asta? De copii scăpaseră. Fuseseră amândoi angajaţi pe barca unui pescar şi făceau ocolul Siciliei. Giorgio curăţa mai bucuros el tot, decât să se tot împiedice de curiozitatea celor doi puşti, pe care n-

avea cum s-o astâmpere şi cărora le datorau şi vizita călugărului. Cerniră toată dimineaţa aceea. După-masă Guido îi rugă să nu jupoaie încă altă porţiune de perete, să aştepte.

— Şi ce să facem? Să mergem la plimbare?

— Nu. Să stăm toţi trei aici. Vă rog stăruitor.

— Să punem magnetofonul şi să dansăm? mârâi Fernando.

— Nu, să stăm în linişte. Diseară am să vă spun ceva.

Giorgio, care nu-şi pierduse de tot nădejdea în Guido, se rugă şi el de Fernando să-l asculte pe inginer. După-masa trecu greoaie, mută. Fernando ridica din când în când disperat din umeri, ca în faţa unei mari stupidităţi. Se răsucea în fotoliul de paie, mormăia şi aţipea, se trezea şi-l fulgera cu privirea pe Giorgio. „Îţi place? Mai ascultă-l şi altă dată”.

În amurg, Guido dădu semnalul de plecare.

— Ei, şi ce-am aflat? tună glasul lui Fernando când ajunseră în curte.

— Că atunci când fresca e ceruită, nu se mai aude nimic.

— Nu pricep!

— Mâine dimineaţă o să curăţaţi iar o bucată bună. Să ascultăm iar.

— Şi după-masă să stăm tot cu mâinile în sân ca azi? Poţi să stai dumneata, dar eu nu sunt dispus.

— Nu, puteţi lucra. Azi a fost nevoie numai, când fresca era acoperită de ceară.

— Acoperită de ceară! auzi cum vorbeşte! Ca despre un parchet! Inginerii n-ar trebui să aibă de-a face cu pictura, nici cu supranaturalul, asta e.

Guido trecu pe lângă cuvinte de parcă n-ar fi fost vorba de el.

A doua zi înainte de prânz, după ce curăţaseră o

bună bucată de pictură în ulei, vocile se porniră. Guido le sorbea, cu o expresie de fericire pe chip, pe care ceilalţi nu i-o mai văzuseră.

— Aţi auzit? Aţi văzut? întrebă el.

— Da. A spus ceva despre Cimabue. E Giotto! I-a fost elev lui Cimabue. Acum sunt sigur că e glasul lui Giotto.

— Şi eu.

Fernando şi Giorgio tresăriră şi se uitară ţintă la inginer. Nu glumea? Nu voia să-şi bată joc de ei? Guido însă îi privea transfigurat.

— E Giotto sau altul, e maestrul care a zugrăvit fresca.

— Cum ai… ajuns… la convingerea asta?

Lui Fernando îi tremurau buzele, îi ardeau ochii. Giorgio privea prostit, mai dezorientat ca oricând.

— Vocile se aud numai când fresca e complet curăţată de pictura în ulei de deasupra ei şi încă neacoperită de ceară. Sunt mai clare după ce le şi spălaţi. Am urmărit zi de zi. Toate calculele şi presupunerile mele au dat greş, afară de observaţia asta zilnic repetată.

— Va să zică ne vorbeşte Giotto, cum am presupus eu?

— Nu, nu ne vorbeşte nouă, acum. A vorbit atunci când a pictat. Pictura, făcută cu o imensă concentrare, i-a păstrat vibraţiile glasului şi pe ale ucenicului lui, la fel de concentrat ca şi el.

— Vrei să spui că nu e aici, lângă noi, acum? întrebă niţel dezamăgit Fernando.

— Nu e. Au rămas aici undele sonore ale vocilor lor şi poate şi unele unde ale gândurilor lor, care pun câteodată stăpânire pe noi. De asta ţi-am spus odată, Giorgio, că te simt schimbat şi te-am întrebat şi pe tine dacă nu simţi acelaşi lucru.

— Eu l-am şi văzut o dată! strigă Fernando. N-am

vrut să-ţi spun până acum.

— Şi asta se poate. Poate că rămân şi unde emise de corpuri fizice, unde vizuale.

— Şi spiritul lor… spiritul lor nu e aici?

— Despre asta nu ştiu nimic. Şi nici nu cred. Dar trecutul rămâne undeva, în spaţiu, în energia cheltuită, şi undele, vibraţiile sunetelor sau ale imaginilor vor fi captate într-o zi. Să mergem acasă.

Alergau aproape pe drum, grăbiţi să ajungă, să vorbească iar şi iar, să înţeleagă bine, să creadă.

— Guido, în cazul că ai dreptate, eşti cel mai mare om al veacului nostru!

— Ceea ce spun eu acum, Giorgio, s-a mai presupus uneori, fără a fi certitudine absolută, de câte un om de ştiinţă sau altul. E o presupunere cu care se joacă secolul nostru, fără să insiste destul asupra ei. Eu însă sunt sigur, şi voi insista.

Fernando era rupt între amărăciune şi bucurie.

— Nimic de natură divină în toate astea deci, deşi originea naturii însăşi, cu toate manifestările ei, e de vină. Totul se poate explica, totul se poate capta, domestici, stăpâni. Dar spune-mi, spune-mi, inginer iubit, cel mai iubit dintre toţi inginerii de ¡pe pământ, îngere cu care m-am purtat grosolan, ca o brută ce sunt, spune-mi: vom auzi şi pe de Vinci? Când ai să faci dumneata un aparat, o maşinărie de captat undele astea, o ispravă mecanică, electrică, magnetică, cum o fi, una cum n-a mai făcut nimeni, am să-l aud pe Michelangelo eu, cu urechile mele? Ai să mă chemi să-l aud? Şi pe Dante? Şi şi Goethe? Şi pe Shakespeare? Şi… şi, hai, fie, şi pe Renoir, treacă de la mine şi impresionişti, că au fost mari, auzi, băiete, mari! Am să mai trăiesc până atunci, Guido, sufleţelul meu?

— Eşti tânăr, domnule Fernando! Eşti ca un stejar. Şi pe urmă îţi închipui că din orgoliu am să mă chinuiesc

singur să invent aparatul? Vom lucra o echipă întreagă! în ritmul de azi, nu va dura mult, odată principiul recunoscut.

— Chianti, Severina! Chianti! Stai, am uitat că Severina s-a dus la un botez – Domnul să binecuvânteze pruncul! –, mă duc eu în pivniţă.

— Să mă cobor eu, Fernando!

— Nu! N-ai auzit că sunt ca un stejar? Eu trebuie să trăiesc bine, să fiu sănătos, să apuc ziua în care va funcţiona aparatul lui Guido. Ah, câte am să-l întreb pe Fra Angelico da Fiesole!

— Nu răspund la întrebări ca la spiritism, n-ai priceput, Fernando? Noi vom prinde ceea ce a fost spus de ei atunci când trăiau.

— Da, hm! da, am înţeles. O încurcasem. Am să-l ascult până când vei auzi ceea ce spune despre meşteşug, că doar o fi vorbit destul despre el. Şi la Giotto trebuie să fim atenţi, deocamdată noi suntem aparatele receptoare.

Au stat târziu în seara aceea. Apoi, culcat în patul lui cu mâinile sub cap, aspirând adânc mireasma daturei – sărmana, nevinovata care nu dădea halucinaţii –, Giorgio se gândi îndelung la extraordinarul la care fusese martor şi care mâine-poimâine avea să fie un fenomen normal, pus ca un televizor la îndemâna oricui. Ce bine, ce bine era că se simţea tânăr, că era tânăr, că avea să fie contemporanul altor şi altor descoperiri nevisate. Porţile cerului se deschideau, vămile văzduhului căzuseră, universul era haina potrivită pentru om. Şi drumul lui cunoscut ca o potecă în grădină. Viitorul îşi deschisese porţile, şi trecutul, cu toată bogăţia lui, putea fi adus în prezent. Timpul? O măsurătoare perimată, azi era şi ieri, şi mâine, etern. Cerul e de aproape de un ceruleum giottesc, şi departe negru ca funinginea, aşa spuneau astronauţii. Mama lui îl credea încă albastru până în adânc. De când nu-i mai scrisese mamei? Avea să-i scrie mâine. Dar n-avea

să-i spună despre viitorul aparat, ca să n-o sperie. Cine nu s-ar fi speriat acum o sută de ani dacă i s-ar fi prevestit telefonul, care acum e un obiect pe masă, de pe care ştergi praful şi pe care te superi dacă sună prea tare. Glasul lui Giotto, da! Sau al altui maestru! Admirabilă descoperire. Poate că era puţin şi a lui. Ei, să nu se umfle în pene, fusese destul de speriat până azi. Meritul lui era că îl chemase pe Guido. Frumos, frumos era acest verde celadon, pe care îl avea acum în faţa ochilor. Verdele frunzişurilor lui Giotto. Verde, verde ca pajiştile lumii, să te rostogoleşti peste ele, să te rostogoleşti în vis peste ele. Şi mâine…

Cuprins

Bătrânul şi timpul, 5 Rampa de lansare, 32 Femeia de la garderobă, 67 Colina, 80

Sunt un pământean, 136 Jurnalul nescris al unui cameleon, O zi a Radei, 179 Vorba manent, 221

Lector: EUGENIA TUDOR Tehnoredactor: ION TUDOR

Apărut 1973. Tiraj 4800. Broşate 4300. Legate 500. Coli tipar 18, 75.